

რიუნოსკე აკუტაგავა

რასიომონის კარიბჭე

ეს ამბავი ასე მოხდა: ერთხელ, სადამოს პირზე, ვინმე მსახური რასიომონის კარიბჭის ქვეშ წვიმას შეჰფარვოდა და გადადარებას უცდიდა.

ფართო კარიბჭეში არავინ იყო მის გარდა. მარტო ერთი ჭრიჭინა იჯდა მსხვილ, მრგვალ სვეტზე, ალაგ-ალაგ რომ გადასცლოდა წითელი ლაქი. რაკი რასიომონის კარიბჭე სუმაკუს ხალხმრავალ ქუჩაზეა აღმართული, მის ქვეშ იტიმეგასათი თუ მომიებოსით თავშემკულ ბარე რამდენიმე ქალსა და ჯეელ კაცს შეეძლო წვიმაში გადაყუდება. არადა, მსახურის მეტი არავინ იყო.

ეს იმით აიხსნებოდა, ბოლო ორი-სამი წლის განმავლობაში კიოტოს ზედიზედ თავს დაატყდა ათასი უბედურება: ხან მიწისძვრა, ხან გრიგალი, ხან ხანძარი, ხან შიმშილობა. ჰოდა, უჩვეულოდ დაცარიელდა დედაქალაქი. ძველი მატეანენი მოგვითხრობენ, საქმე იქამდე მივიდა, ბუდას ქანდაკებებსა და სატაძრო ავეჯეულობას დაუწყეს მტვრევა და გზის პირებში შეშად იყიდებოდა გალაქული, ოქროცურვილი ავეჯის ნაღწიო. აი, ასეთი ამბები ტრიალებდა დედაქალაქში. ამიტომ, რასაკვირველია, არც რასიომონის კარიბჭის მისახედავად აიტკივებდა თავს ვინმე და, რახან ასე უპატრონოდ იყო მიგდებული, შიგ მელიებმა და მაჩვებმა დაიბუდეს. ქურდებმაც დაიდეს ბინა. ბოლოს ხალხმა გაუპატიოსნებელი მკვდრების მოტანა და დაყრაც დაიწყო. და როცა მზე თვალს მიეფარებოდა, ისე შემზარავი ხდებოდა აქაურობა, ძეხორციელი ვერ ბედავდა კარიბჭესთან მიახლოებას. სამაგიეროდ, საიდანდაც აურაცხელი ყვავი იყრიდა თავს. დღისით ყრანტალით ბოინობდნენ სახურავის ბოლოებპრეხილი თავხეების ზეგარდმო. შებინდებისას, როცა კარიბჭეს ალისფერი დაფიონი დაადგებოდა, ფრინველები ისე მკაფიოდ ირჩეოდნენ ცის კაბადონზე, თითქოს ქუნჯუთის მარცვალი მიმოზნეულაო. ყვავები, ცხადია, გვამების საკორტნად აკითხავდნენ ზემო იარუსს. თუმცაღა ახლა ერთიც არა ჩანდა, ალბათ იმიტომ, რომ გვიანი ჟამი იდგა. მხოლოდ ქვის ნახევრადჩამოშლილ საფეხურებს _ ბზარებში მაღალი ბალახი რომ ამოზრდოდა _ აქა-იქ თეთრად აჩნდა გამხმარი სკინტლი. სულ ზემო, მეშვიდე საფეხურზე ჩამომჯდარი, ცისფერი სუფთა ტანსაცმლით მოსილი მსახური დროდადრო ხელს ჰკიდებდა და ისინჯავდა მარჯვენა ღაწვზე ამომგებულ ძირმაგარას, თან უაზროდ მისჩერებოდა წვიმას.

ავტორმა ზემოთ გვაუწყა, მსახური გადადარებას უცდიდაო. მაგრამ, კაცმა რომ თქვას, წვიმას თუნდაც გადაელო, მსახურს არსად ჰქონდა წასასვლელი. ჩვეულებრივი დროება ყოფილიყო, ცხადია, ადგებოდა და თავის ბატონს მიუბრუნდებოდა, მაგრამ რამდენიმე დღეა დაითხოვა იგი ბატონმა. უკვე ითქვა, კიოტო იმ დროს უჩვეულოდ იყო დაცარიელებულიო. ჰოდა, ის ამბავი, რომ ბატონმა დაითხოვა მასთან წლების განმავლობაში ნამსახური კაცი, ერთი კერძო გამოვლინება იყო საყოველთაო ჭირისა. ამიტომ, იქნებ უფრო მართებული ყოფილიყო, იმის ნაცვლად, მსახური გადადარებას უცდიდაო, ასე გვეთქვა: «წვიმისაგან კარიბჭეში შედევილი მსახური წაწყმედილივით იჯდა და არ იცოდა, თავი რა წყალისთვის მიეცა». აქეთ კიდევ, ამინდიც ხელს უწყობდა ამ ხეიანისდროინდელი მსახურის უგუნებობას. წვიმა მაიმუნის საათის მიწურულს დაიწყო, მას შემდეგ დიოდა და ოდნავადაც არ ეტყობოდა, გადადებდა თუ დაადგებოდა საშველი. ჰოდა, მსახურიც, რომ არ უსმენდა და მაინც ისმენდა სუმაკუს ქუჩაზე დამდიმარე წყლის თქრიალს, ისევ და ისევ

ართავდა უთავბოლო ფიქრებს, ცდილობდა გადაეწყვიტა, როგორ ჩაეყნია ხელი ყველაფერზე და როგორ გაეტანა თავი თუნდაც მარტო სახვალიოდ, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ – როგორ მოეგვარებინა ის, რაიც არასგზით გვარდებოდა.

წვიმა გაბმული შრიალით მოიწევდა შორეთიდან და გარს ეხვეოდა კარიბჭეს. ბინდი დაბლა და დაბლა სწევდა ზეცას – კაცს, ზეამხედველს ასე მოეჩვენებოდა, კარიბჭის კრამიტის სახურავის კიდე ბიჯგად შესდგომია მძიმე, შავ ღრუბლებსო.

იმის მოსაგვარებლად, რაც არასგზით გვარდებოდა, მსახურს არ სჭირდებოდა საშუალებათა რჩევა. საქმე თუ ამაზე მიდგებოდა, არსებითად, ერთადერთი გზა ჰქონდა – შიმშილით უნდა მომკვდარიყო სადმე, ღობის ძირას ან ქუჩაში. მერე მის გვამს აქ, კარიბჭის ზემო იარუსზე ამოიტანდნენ და ძალღვივით მიაგდებდნენ. ხოლო რჩევას თუკი არ დაიწყებდა... მსახურმა ფიქრით უკვე რამდენჯერმე განვლო ეს გზა და სულ ერთსა და იმავეს მიადგა. ეს «თუკი» იყო. მსახურს დასაშვებად მიაჩნდა, არ დაეწყო იწილო-ბიწილო და ნებისმიერი საშუალება ესინჯა, მაგრამ ვერა და ვერ გაბედა იმის აღიარება, რაც ამ «თუკის» ბუნებრივად მოსდევდა: ეწადა თუ არ ეწადა, ერთი სახსარიღა იყო, – ქურდობა უნდა ეკისრა.

მსახურმა მაგრად დააცხიკა და უილაჯოდ წამოიძარტა. კიოტოში ახალ საღამოს სიგრილე უნდა ყოფილიყო, მაგრამ ისე ციოდა, ღუმელი მოენატრებოდა კაცს. კარიბჭის სვეტებში თავისუფლად დასეირნობდა ქარი და სიბნელე. ის წელანდელი ჭრიჭინა, წითლად გალაქულ სვეტზე მიმჯდარი, უკვე სადღაც მიმალულიყო.

მსახურს ყვითელი, უსახელო ჯუბა ეცვა და ზემოდან ცისფერი კიმონო ჰქონდა მოსხმული. ასწურა კიმონოში გახვეული ბეჭები, თავი მხრებში ჩარგო და მიმოიხედა: ადგილი თუ ვნახე, საცა წვიმასაც შევეფარები და არც ვინმე დამინახავს, კი ღირს აქ გავათიო და ერთი გემოზე გამოვიძინო, გაიფიქრა. იღბლად, მაშინვე შენიშნა კარიბჭის ზემოთ, კოშკში ამავალი ფართო კიბე, წითლადვე გალაქული. თუკი იყო ზემოთ, უპატრონო მკვდარიღა იქნებოდა. მსახურმა გვერდზე ჩამოკიდებულ მახვილზე მოივლო ხელი, რათა ქარქაშიდან არ ამოვარდნოდა და ძირა საფეხურს ააბიჯა წნულ ხამლში ჩადგმული ფეხი.

რამდენიმე წუთი გავიდა. მაღლა, რასიომონის კარიბჭის კოშკში ამავალი ფართო კიბის შუაწელზე, კატასავით მოკუნტული და სუნთქვაშეკრული ვიღაც სულიერი ზემო სართულს ზვერადა. კოშკიდან ჩამოწვერილი სინათლე მკრთალად უშუქებდა მარჯვენა ლოყას. სწორედ იმ ლოყას, რომელზედაც მოკლე ჯაგარში წითლად ამოღულებული თელგამიანი მუწუკი აჩნდა. თავდაპირველად მსახურს ექვიც არ ეპარებოდა, რომ ზევით არავინ იყო გვამების გარდა. მაგრამ ორი-სამი საფეხური რომ აიარა, დაატყო, ვიღაც დადიოდა იქ, სანთელს დააბორიალებდა. ეს მაშინვე თვალში ეცემოდა კაცს, რადგან აბლაბუდით კუთხეებმობლარგნილ ჭერზე მკრთალი, ყვითელი ათინათი დაფარფატებდა. რაღაც ამბავი იყო, რასიომონის კარიბჭის კოშკში ამ დელგმიან საღამოს ტყუილუბრალოდ არ ენთებოდა ის სანთელი.

მსახურმა ხვლიკივით უჩუმრად იწყო ასვლა, ბოლოს ლამის ცოცვით აიპარა ზემო საფეხურამდე. აქ, რამდენადაც შესაძლებელი იყო, მთელი ტანით გაეკრა კიბეს და, რაც კი შეეძლო წაიგრძელა კისერი, ფრთხილად შეიხედა შიგნით.

ხმები როგორც დადიოდა, კოშკში მართლაც ჭერეხივით ეყარა გვამები, მაგრამ რაკილა სინათლე დიდად არ აშუქებდა იქაურობას, მსახურმა ვერ გაარკვია, მაინც რამდენი გვამი იქნებოდა. ერთადერთი, რაც ბუნდოვნად გაარჩია ამ დომხალში, ის იყო, რომ ზოგ მკვდარს ტანსაცმელი ეცვა და ზოგიც ტიტველი ეგდო. რასაკვირველია, მამაკაცები და დედაკაცები განურჩევლად აღრეულიყო ერთმანეთში. მიყრილ-მოყრილიყვნენ იატაკზე, პირები ღიად დარჩენოდან, თიხის თოჯინებით

გაეჩაჩხათ ხელები. მათი შემხედვარე კიდევ დაეჭვდებოდა, ნეტა ოდესმე ცოცხალი ადამიანები თუ იყვნენ ესენიო. მკრთალი სინათლე სხეულთა გამოზურცულ ნაწილებს აშუქებდა მხოლოდ, მხრებსა თუ მკერდებს, რის გამოც ჩაღრმავებებში ჩრდილები კიდევ უფრო ბნელი ჩანდა. იწვნენ დამუნჯებულები, სამარადისოდ დადუმებულნი.

მსახურს მკვდართა სიმყრალე ეცა და უნებლიეთ ცხვირზე ააფარებინა ხელი. მაგრამ წამიც და, ისე შესძრა უჩვეულო სანახავმა, ცხვირზე ხელის მიფარება ხომ დაავიწყდა და დაავიწყდა, ლამის ყნოსვის უნარიც დაკარგა.

მხოლოდ ამ წამს გაიცხადა მისმა მზერამ გვამებზე დაყუნცული სხეული. თმაჭაღარა დედაბერი იყო, გაჩხინკული, ცქრანტი, მაიმუნისდარი. კომონო ეცვა ხინოკის ქერქის ფერისა, მარჯვენა ხელში ფიჭვის აპრიალებული კვარი ეჭირა და ერთ-ერთი მიცვალებულის სახეს თვალჩააციებით დასცქეროდა. გრძელი თმა მიანიშნებდა, რომ ქალის გვამი უნდა ყოფილიყო.

შიშითა და ცნობისწადილით ატანილ მსახურს თითქოს სუნთქვაც კი დაავიწყდა. მემატთანის ძველი გამოთქმა რომ ვიხმაროთ, იგრძნო, როგორ «ებურცებოდა თავზე კანი». სანამ მსახური აქეთ ამ დღეში იყო, დედაბერმა იატაკის ღრიჭოში ჩაამაგრა კვარი, ორივე ხელი იმ ამოჩემებული მიცვალებულის თავისკენ წაიღო და სწორედ მაიმუნივით, შვილს რომ თავში ტილებს უხილავს ხოლმე, ქალის გრძელ თმას ღერ-ღერად დაუწყო პუტვა. ეტყობა, თმის ღერებიც ადვილად ჰყვებოდა ამ ქიჩმაჩობას.

იმისდაკვალად, რაც მეტ ღერ თმას დაადრობდა გვამს დედაბერი, ცოტცოტაობით ცხრებოდა მსახურის გულში ჩაბუდებული შიში. იმავე დროს, თანდათან უმძაფრდებოდა დედაბრისადმი ზიზღი. არა, «დედაბრისადმი» ალბათ ვერაა სავსებით მართებული თქმა. უფრო სწორად, მსახურს წამიდან წამზე უძლიერდებოდა ზიზღი საერთოდ ყოველგვარი ბოროტებისადმი. ახლა ვინმეს ერთხელაც რომ მიეცა იგივე კითხვა, რაზედაც თავად ფიქრობდა ქვემოთ, კარიბჭის კიბეზე მჯდომი – შიმშილით მომკვდარიყო თუ ქურდობა ეკისრა – უეჭველად წამითაც არ იორჭოფებდა და შიმშილით სიკვდილს ირჩევდა. ავკაცობისადი სიძულვილი ისე ძალუმად აუბრიალდა გულში, როგორც იატაკში ჩარჭმული აი, ეს კვარი ბრიალებდა.

მსახური, რასაკვირველია, ბაიბურში არ იყო, რისთვის ბდღვნიდა დედაბერი მიცვალებულის თმას. მაშასადამე, ლოგიკურად რომ ითქვას, არც ისე ეცოდინებოდა, სიკეთე იყო ეს თუ ბოროტება. მაგრამ მარტო ისიც კი მიაჩნდა რასიომონის კარიბჭის კოშკში გვამს თმას აგლეჯდნენ. რაღა თქმა უნდა, ის სულ დაავიწყდა, აგერ ახლა თვითონაც რომ ქურდობას ეპირებოდა.

და აჰა, მახვილის ვადაზე მოივლო ხელი. დამგება ფეხები, ერთი ნახტომით შევარდა კოშკში და გრძელი ნაბიჯით მივიდა დედაბერთან. დედაბერი რომ დაიზაფრა, რაღა სათქმელია.

მსახურს თვალი ჰკიდა თუ არა, შურდულნაკრავივით წამოიჭრა, გვამებზე გადაბარბაცდა და, დაბნეულმა, გაქცევა სცადა.

– შესდექ! სად გარბიხარ! – დასჭყვილა მსახურმა და გზა უყელა. დედაბერმა მაინც სცადა, მისთვის ხელი ეკრა და გამსხლტარიყო, მაგრამ კაცმა არ გაუშვა, უკანვე წააპორწიალა. ერთხანს ერთმანეთს ჩაფრენილნი სავსებით უჩუმრად იბრძოდნენ გვამთა შორის. მაგრამ იმთავითვე ცხადი იყო, ვინ ვის დასჯაბნიდა. ბოლოს და ბოლოს მსახურმა ადვილად გადაუგრიხა ქათმის ფეხებივით გაჩხინკული, გამძალტყავებული ხელები და იატაკზე დასცა დედაბერი.

– თქვი, რასა შვრებოდი! არ იტყვი და ინანებ, იცოდე!

მერე ხელის კვრით მოიცილა იგი, ამოიწვავდა მახვილი და ზედ თვალებზე მოუტანა იარაღის მოელვარე წვერი. მაგრამ დედაბერი არას ამბობდა. ხელები უცახცახებდა, ქოშინებდა, თვალები ისე გადმოეკარკლა, ლამის ბუდეებიდან ამოცვენოდა, მაგრამ ჯიუტად დუმდა, როგორც მუნჯი. მაშინდა გაისიგრძეგანა მსახურმა, რომ მთლიანად მის ხელთ იყო ამ დედაბრის სიცოცხლე. ეს რომ შეიგრძნო, როგორღაც შეუმჩნევლად დაუნელდა გულში მოგიზგიზე ბზარი. შერჩა სიმშვიდე და კმაყოფილება, ნებისმიერი საქმის წარმატებით აღსრულებისას რომ ეუფლება ხოლმე ადამიანს. დახედა ძირს გართხმულ დედაბერს და ხმა მოუღბა:

– ყარაული არ გეგონო, წელან ჩამოვიარე კარიბჭესთან. არც შენს გაბაწვრას ვაპირებ, ოღონდ ეს მითხარი, რას იქმოდი ამ დროს აქ, ამ კომპკში?

დედაბერმა კიდევ უფრო დაჭყიტა ისედაც დაჭყეტილი, ქუთუთოებშიწითლებული თვალები და სახეზე მიაჩრედა მსახურს. მტაცებელი ფრინველის მახვილი მზერით მოაჩერდა. მერე, თითქოს რაღაცას ლეჭავსო, გასძრა დაპრანჭული, თითქმის ზედ ცხვირზე მიმსჭვალული ტუჩ-პირი. წრიპა ყელზე წამოწვეტილი ხვანჩიც აუშობრავდა. და ამ ყელიდან მსახურის ყურს მოედინა ყრუ, ხლიჩინა ხმა, თითქოს ყვავმა დაიყრანტალაო:

– თმას ვაგლეჯდი... თმას... პარიკისათვის.

ეს ითქვა და მსახურიც განიხიბლა: მოლოდინის საწინაღმდეგოდ, სავსებით ჩვეულებრივი გამოდგა დედაბრის პასუხი. იმედი გაუცრუვდა. ამ იმედგაცრუებასთან ერთად ხელხახლა მოეძალა სიბრაზე, ოდნავ ზიზღნარევი. დედაბერმა, ეტყობა, იგრძნო ეს. კვლავ დაიყრანტალა, თან არც გვამის თავზე აბღღვნილ თმას უშვებდა ხელს.

– მართალია, იქნება კია ცუდი საქმე, მიცვალებულს რომ თმას აგლეჯს ვინმე, მაგრამ ეგენი, აქ რომ წვანან, ყველაფრის ღირსები არიან. თუ გინდა, ეს ქალი აიღე, ახლა რომ თმას ვაგლეჯდი: ოთხ-ოთხი სუნის სიგრძეზე ჭრიდა გველებს, ახმობდა და მერე ხმელ თევზად ასაღებდა, სასახლის მცველები ყიდულობდნენ... ამით ედგა სული. ჭირს რომ არ მოეკლა, ახლაც ამით იცხოვრებდა. არადა, ხალხი ლაპარაკობდა, ძალიან გემრიელ თავზს ყიდისო. ჩაფრები საუზმეზე სულ ამის თევზსა ჭამდნენ. მაინც ვერ ვიტყვი, ცუდს შვრებოდნენ-მეთქი. სხვა რა გზა ჰქონდა, ასე რომ არ მოქცეულიყო, შიმშილით ამოძვრებოდა სული. მეც მაგიტომ მგონია, არც მე ვშვრები, არა, ცუდს! მეც შიმშილით მოგვკვდები, ასე რომ არ ვქნა! ჩემი ნებით არა ვარ ცუდის მქნელი. ეს ქალი რომ წამოდგეს, არც დამადანაშაულებდა, ამან ხომ კარგად იცოდა, გაჭირვება რასაც ჩაადენინებდა ხოლმე კაცს.

აი, რა თქვა დედაბერმა.

მსახური გულცივად ისმენდა მის ნაუბარს, მახვილი ჩაეგო, მარცხენა ხელი დაედო დავაზე. თავისთავად იგულისხმებოდა, რომ არ დროს მარჯვენა ხელს ხანგამოშვებით ავლებდა ლოყაზე ამოწიფინებულ ძირნაგარას. ოღონდ ეგაა, სანამ დედაბერს უსმენდა, მის გულში თანდათან მტკიცდებოდა გამბედაობა. ის გამბედაობა, ადრე, კარიბჭის საფეხურებზე მჯდომს რომ არ ჰყოფნიდა. და იგი მიმართული იყო სწორედ რომ საპირისპიროდ იმ სულისკვეთებისა, რაც აგერ ახლა ამოძრავებდა კომპკში ამოსულსა და დედაბრის შემპყრობელს. უკვე აღარ ყოყმანობდა, შიმშილით მომკვდარიყო თუ ქურდობას შესდგომოდა; ეგ კი არა, ამ წუთში, დასტურ, ისე შორს იყო შიმშილით სიკვდილზე ფიქრისაგან, რომ ეს ფიქრი აზრდაც ვერ მოუვიდოდა თავში.

– აი, თურმე რა ყოფილა! – დამცინავად ჩაილაპარაკა მან, როცა დედაბერმა სათქმელს თავი მოუსკვნა. მერე წინ წადგა ნაბიჯი, უცებ ხელი უშვა ძირმაგარას, დედაბერს ქეჩოში სწვდა და დაჰყვირა: – აბა, მეც გართმევ და არ დამემდურო! სხვაფრივ მეც შიმშილით უნდა მოვკვდე!

მსწრაფლ შემოაცალა კიბონო, მერე როცა დედაბერი სამოსელზე დაებლაუჭა, წიხლი მიაზილა და პირდაპირ გვამებზე მიაგდო. კიბეზე ხუთიოდე ნაბიჯი იყო. მსახურმა ამოიღლიავა დედაბრისათვის წანაგლეჯი კინომო ხინოკის ქერქის ფერისა, თვალისდახამხამებაში ჩაირბინა ციცაბო კიბე და შეერია ღამეულ წკვარამს.

დიდ ხანს არ გაუვლია, მკვდარივით უძრავად მწოლიარე დედაბერიც წამოიძარტა გვამებიდან. შიშველი იყო. კაცი ვერ გაიგებდა, ტიროდა თუ ბურტყუნებდა. ჯერაც მოპრიალე კვარის შუქზე გასასვლელამდე მიფორთხდა. დაიხარა, ძირს გადაიხედა, ჭადარა თმის მოკლე ბურძგები ჩამოეშალა შუბლზე.

ბნელი, უძირო ღამე მოსდგომოდა კარიბჭეს.

მას შემდეგ მსახური უკვალოდ გაქრა.

აპრილი, 1915წ.

MENZURA ZOILI

ვიღაც უცნაური კაცის პირდაპირ ვუზივარ გემის სალონის შუაში მდგარ მაგიდას.

მოიცადეთ! ვამბობ, გემის სალონში-მეთქი, მაგრამ არა მჯერა, თუმცა ფანჯარაში დანახული ზღვა და მთელი გარემოცვა მაიმულებს ასე ვთქვა, თორემ შემძლია დავუშვა, რომ ეს ჩვეულებრივი ოთახია. არა, ეს ნამდვილად გემის სალონია! სხვა შემთხვევაში ასე არ იქნანავებდა. მე არა ვარ კინოსიტა მოკუტარო და არ შემძლია ზუსტად, სანტიმეტრობით განვსაზღვრო რყევის სიმაღლე, მაგრამ ხომ ვირწევი. თუ გეჩვენებთ, რომ ვტყუი, შეხედეთ, ფანჯრის მიღმა ჰორიზონტის ხაზი ხან ზემოთ ადის, ხან დაბლა ეშვება. ცა მოღრუბლულია და ზღვის ზედაპირს განივად გადაჰკვრია მწვანე სიმღვრივე, მაგრამ ის ხაზი, რომელითაც ამღვრეული ზღვა რუხ ღრუბლებს უერთდება, მოქანავე ქორდით ჰკვეთს ილუმინატორის წრეს. ხოლო ცისფერი არსებანი, ამღვრეულ ზღვაზე რომ დაფრინავენ, ალბათ თოლიებია.

მაგრამ ვუბრუნდები უცნაურ ადამიანს, ჩემს პირდაპირ რომ ზის. მან ბეცთათვის განკუთვნილი დიდი სათვალე ცხვირზე ჩამოიწია და მოწყენილი გაზეთს ჩააცქერდა. ხშირი წვერი და კვადრატული ნიკაპი აქვს და მეჩვენება, რომ სადღაც შემხვედრია, მაგრამ ვერასგზით გამიხსენებია, სად. გრძელი, გაბურძგნული თმის გამო, ის შეიძლება მწერლად ან მხატვრად მიგვეჩნია. მაგრამ ამ ვარაუდს გამორიცხავს მისი ყავისფერი პიჯაკი.

რღაც დროის განმავლობაში მალულად ვუთვალთვალეზბდი ამ კაცს და პატარა ყლუპებით ვსვამდი ჭიქაში ჩასმულ ევროპულ არაყს. მოწყენილი ვიყავი, ძლიერ მინდოდა გამოლაპარაკება, მაგრამ ვერ ვბედავდი მისი ნამეტანი შეუხედავი გარეგნობის გამო.

ანაზდად კვადრატულ ნიკაპიანმა ბატონმა ფეხები გაჭიმა და თითქოს მთქნარებას იკავებსო, წარმოთქვა:

– მოწყენილობაა! – შემდეგ, სათვალის ქვემოდან მზერა მესროლა და კვლავ განაგრძო გაზეთის კითხვა. ამ წუთში თითქმის დარწმუნებული ვიყავი, რომ ის სადღაც მენახა.

სალონში ჩვენ ორს გარდა, არავინ იყო.

ცოტა ხნის შემდეგ ამ უცნაურმა ადამიანმა ისევ წარმოთქვა:

– ოჰ, მოწყენილობაა! – ამჯერად გაზეთი მაგიდაზე გადააგდო და დაბნეული მიყურებდა, როგორ ვსვამდი არაყს. მაშინ შევთავაზე:

– ხომ არ შესვამთ ერთ ჭიქას?

– გმადლობთ... – არც «დიახ» უთქვამს, არც «არა», თავი ოდნავ დამიკრა, – მაგარი მოწყენილობაა! მისვლამდე შეიძლება სული ამოგძვრეს.

მე დავეთანხმე.

– სანამ ზოილეს მიწაზე ფეხს დავაბიჯებთ, კვირაზე მეტი გავა. ხომალდმა თავი მომაძულა.

– რა თქვით? ზოილეს?

– დიახ, ზოილეს რესპუბლიკა.

– განა არის ასეთი ქვეყანა?

– გამოგიტყდებით, მიკვირს! თქვენ განა არ გაგიგონიათ ზოილე? უცნაურია, არ ვიცი საით გაგიწევიათ, მაგრამ, ჩვეულებისამებრ, მხოლოდ ეს გემი შედის ძველი მარშრუტით ზოილეს ნავსადგურში.

შევცბუნდი. არსებითად, მე არც კი ვიცოდი, რატომ ვიმყოფებოდი ამ გემზე. ხოლო «ზოილე» – ასეთი სახელწოდება წინათ არ გამოგინია.

– როგორ თუ?

– ჰო, რა თქმა უნდა! ზოილე ოდითგანვე განთქმული ქვეყანაა. როგორც იცით, სწორედ ერთმა აქაურმა მეცნიერმა უსაშველოდ გამოლანძღა ჰომეროსი. მის საპატივცემლოდ ზოილეს დედაქალაქში ახლაც დგას მშვენიერი მემორიალური დაფა.

მისი გარეგნობის შემყურე ასეთ ერუდიციას არ მოველოდი და სახტად დავრჩი.

– როგორც ჩანს, ეს ძალზე ძველი სახელმწიფოა?

– დიახ, ძალიან ძველია! მითებს თუ დავუჯერებთ, ამ ქვეყანაში პირველად მხოლოდ ბაყაყები ცხოვრობდნენ, მაგრამ ათინა-პალადამ ისინი ადამიანებად გადააქცია, ამიტომ ზოგი ამტკიცებს, რომ ზოილეს მცხოვრებთ ბაყაყის ყიყინს მიუგავთ ხმა. თუმცა ეს არცთუ სავსებით სარწმუნოა. მგონი, მატთანებში ზოილეს ყველაზე ადრეული ხსენება დაკავშირებულია იმ გმირთან, რომელიც ჰომეროსს უარყოფდა.

– მაშასადამე, ახლა იგი საკმაოდ კულტურული ქვეყანაა?

– რა თქმა უნდა, მაგალითად, ზოილეს დედაქალაქის უნივერსიტეტი, სადაც მეცნიერთა ნაღებია თავმოყრილი, ტოლს არ უდებს მსოფლიოს საუკეთესო უნივერსიტეტებს. და ნამდვილად, ისეთი ხელსაწყო, როგორც ღირებულებათა გამზომია, ახლახანს იქაურმა პროფესორებმა რომ გამოიგონეს, დედამიწის ახალ საოცრებად ითვლება. თუმცა, ამას მხოლოდ «ზოილეს მაცნეს» მიხედვით ვლავარაკობ.

– რა არის «ღირებულებათა გამზომი»?

– ზუსტად რომ ვთქვათ, ესაა ღირებულებათა გამზომი აპატი. მართალია, ის, ვგონებ, უმთავრესად გამოიყენება რომანებისა და სურათების ღირებულებათა გასაზომად.

– რისი ღირებულების?

– უმთავრესად, მხატვრულისა, თუმც, მას სხვა სახის ღირებულებათა გაზომვაც შეუძლია. ზოილემი, ცნობილი წინაპრის საპატივცემულოდ, აპარატს უწოდეს Menzura Zoili.

– თვენ ის აპარატი გინახავთ?

– არა. მინახია მხოლოდ «ზოილეს მაცნეს» ილუსტრაციებში... გარეგნულად ის არ განსხვავდება ჩვეულებრივი სამედიცინო სასწორისაგან. ბაქანზე, სადაც ჩვეულებრივად ადამიანი დგება, დებენ წიგნებს ან ტილოებს. ჩარჩოები დაყდები ოდნავ ხელს უშლის ზუტს გაზომვას, მაგრამ შემდეგ ამ ხარვეზს ასწორებენ, ასე რომ ყველაფერი რიგზეა.

– კარგი ხელსაწყო ყოფილა!

– ძალზე კარგი, ასე ვთქვათ, კულტურის იარაღია! – კვადრატულ ნიკაპიანმა კაცმა პაპიროსი ამოიღო და პირში გაიჩარა. – იმ დღიდან მოყოლებული, რაც ეს ხელსაწყო გამოიგონეს, ყველა მწერალსა და მხატვარს, რომლებიც ძალის ხორციტ ვაჭრობენ მას ცხვრის ხორცად ასაღებენ, მაზანდა წაუვიდათ. ღირებულების ზომა ხომ თვალნათლივ გამოისახება ციფრებით. ძალზე ჭკვიანურად მოიქცა ზოილეს ხალხი, აპარატები საბაჟოებში რომ დადგა.

– ეს რატომღა დაჭირდათ?

– იმიტომ, რო ყველა ხელნაწერი და სურათი, რომელიც საზღვარგარეთიდან შეაქვთ, მოწმდება ამ აპარატით და ღირებულებას მოკლებული ნაწარმოებთა შეტანა იკრძალება. ამბობენ, რომ ახლახანს ერთსა და იმავე დროს გაზომეს იაპონიიდან, ინგლისიდან, გერმანიიდან, ავსტრიიდან, საფრანგეთიდან, შვედეთიდან, ნორვეგიიდან და სხვა ქვეყნებიდან შემოტანილი ნაწარმოებნი და სხვა ქვეყნებიდან შემოტანილი ნაწარმოებნი და სიმართლე რომ ვთქვათ, იაპონურ ნაწარმოებთა შეფასების შედეგები ძალზე დაბალია. ჩვენი მიკერძოებული შეხედულებისამებრ კი, იაპონიაში არიან მწერლები და მხატვრები, რომელთა ატანაც შეიძლება.

ამ საუბარში ვიყავით, რომ კარი გაიღო და სალონში შემოვიდა ზანგის ბიჭი. იღლიაში გაზეთები ამოეჩარა. ამ მკვირცხლ ბიჭს საზაფხულო მუქლურჯი კოსტიუმი ეცვა. ბიჭმა უხმაუროდ დააწყო გაზეთები მაგიდაზე და კარს უკან გაუჩინარდა.

კვადრატულ ნიკაპიანმა კაცმა სიგარას ფერფლი გააყრევინა და გაზეთი გაშალა. ეს იყო ეგრეთ წოდებული «ზოილეს მაცნე», უცნაური ლურსმულის მსგავსი ნიშნებიანი სტრიქონებით აჭრელებული. კვლავ გამაკვირვა ამ კაცის ერუდიციამ, ასეთი უნაური შრიფტის წაკითხვა რომ შეეძლო.

– ისევ მხოლოს Menzura Zoili-ზე წერენ, – თქვა მან, თან გაზეთს თვალს ავლებდა. – ოჰო, იაპონიაში წინა თვის მანძილზე გამოქვეყნებულ მოთხრობათა ღირებულებაა დაბეჭდილი! თანაც ინჟინერ-მზომელთა ანგარიში აქვს დართული.

– კუმეს გვარს ახსენებენ? – ვკითხე მეგობრის ბედით შემოფოთებულმა.

– კუმე? მოთხრობა «ვერცხლის მონეტა»? არის.

– მერე? როგორია მისი ღირებულება?

– არაფრად ვარგა! ჯერ ერთი, ნაწარმოების იმპულსად გვევლინება აღმოჩენა, რომ უაზრობაა ადამიანის ცხოვრება; გარდა ამისა, მთელ ნაწარმოებს აუფასურებს განათლებული ავტორის მენტორული ტონი.

მეწყინა.

– მაპატიეთ, ძალზე ვწუხვარ, – კვადრატულ ნიკაპიანმა კაცმა დამცინავად გაიღიმა, – მაგრამ თქვენი «ჩიბუხიცაა» ნახსენები.

– რას წერენ?

– თითქმის იმავეს, რომ მასში არაფერია, გარდა ზოგადი აღწერისა.

– ჰმ!..

– და აი კიდევ რა წერია: «ეს ახალგაზრდა მწერალი ძალზე ნაყოფიერია...»

– ოო!..

რლაც ნაღვლიანი, შეიძლება ითქვას, სულელური გრძნობაც კი დამეუფლა.

– მარტო თქვენ კი არა, ნებისმიერ მწერალს ან მხატვარს, რომელიც ამ საწყაულზე მოხვდება, გაუჭირდება: არავითარი თვალთმაქცობა არ გადის. რამდენიც უნდა აქოს ავტრმა თავისი ნაწარმოები, საწყაული უჩვენებს ჭეშმარიტ ღირებულებას და ყველა მცდელობა წყალში ეყრება. ცხადია, ძმაცაცთა ერთსულოვან ხოტბასაც არ შეუძლია მრიცხველის ჩვენების შეცვლა. რას იზამთ, მოგიწევთ, სამუშაოს ჩაუჯდეთ და დაიწყეთ ღირებულ ნაწარმოებთა წერა!

– როგორ ადგენენ, რომ საწყაულის შეფასებანი სწორია?

– ამისათვის საკმარისია სასწორზე რომელიმე შედეგრი დადონ. მოპასანის «ცხოვრებას» დადებენ და ისარი მაშინვე აჩვენებს ყველაზე მაღალ ღირებულებას.

– მხოლოდ ესაა?

– მხოლოდ ესაა.

გავჩუმდი. მომეჩვენა, რომ ჩემი თანამოსაუბრე მზადარ იყო თეორიული აზროვნებისთვის, რომ ახალი კითხვა დამებადა:

– განა ზოილელ მხატვართა ნაწარმოებებსაც ამ საწყაულზე ზომავენ?

– ამას კრძალავს ზოილეს კანონები.

– რატომ?

– იძულებულნი იყვნენ აეკრძალათ, იმიტომ, რომ ზოილეს ხალხი ამაზე არ თანხმდება: ზოილე ოდითგანვე რესპუბლიკაა, «Vox pupoli, vox dei» – ამ პრინციპს ზუსტად იცავენ. – კვადრატულ ნიკაპიანმა კაცმა რლაც უცნაურად გაიღიმა. – ხმები დადის, როცა მათი ნაწარმოებნი გაზომეს, ისარმა მინიმალური ღირებულება აჩვენაო. რაკი ასეა, ზოილელები დილემის წინაშე აღმოჩნდნენ: ან უნდა უარჰყონ საწყაულის შეუცდომლობა, ან უნდა უარჰყონ საკუთარი ნაწარმოებები, არც ერთი და არც მეორე მათ ხელს არ აძლევდა. მაგრამ ეს მხოლოდ ჭორებია.

უცებ გემი ძლიერ გადაქანდა. და კვადრატულ ნიკაპიანმა კაცმა საკმიდან ძირს მოადინა ზღართანი. ზედ მაგიდა დაეცა. გადაყირავდა ბოთლი და ჭიქები. გაზეთები მიმოიშალნენ. ფანჯარაში ჰორიზონტი გაქრა. თეფშების მსხვრევის, გადაყირავებული სკამების რახრახი და გემზე მინარცხებული ტალღების ხმაური გაისმა. ვიძირებით. ეს ჩაძირვაა! ან წყალქვეშა ვულკანის ამოფრქვებაა...

გონს რომ მოვედი, დავინახე, რომ კაბინეტში, მოქანავე სავარძელზე ვიჯექი: აღმოჩნდა, რომ St. John Ewine 'The critics' -ს ვკითხულობდი და თურმე ჩამთვლიმა. ჩემი თავი გემზე იმიტომ მეზმანა, რომ სავარძელი ოდნავ ქანაობდა.

ხოლო კვადრატულ ნიკაპიანი კაცი... ზოგჯერ მგონია, რომ ეს იყო კუმე, ზოგჯერ კი ვფიქრობ, რომ ის არ იყო. აქამდე ვერ გამირკვევია.

იანვარი, 1917წ.

ოისი კურანოსკეს ერთი დღე

მჭიდროდ მოხურულ სიოდის მზის კამკაშა შუქი ეფინა და ძველი ალუბლის ჩრდილი ნახატივით გამოსახულიყო განათებული კედლის სივრცეზე. ოისი

კურანოსკე, ასანო ტაკუმი-ნო-კამის ყოფილი ვასალი, ხოლო ამჟამად თავად ჰოსოკავას სახლის ტუსალი, სიოდისკენ ზურგმექცეული იჯდა და თავაუღებლივ კითხულობდა. წიგნი «სამმეფობის» რომელიღაც ტომი უნდა ყოფილიყო, ჰოსოკავას ერთ-ერთმა აზნაურმა რომ ათხოვა.

ამ ოთახში ჩვეულებრივ ცხრა კაცი იყრიდა თავს. მაგრამ ამწუთას კატაკა გენგომონი საჭირო ოთახში გასულიყო: ჰაიამი ტომამემონი ქვემო სართულში იჯდა და ჩვეულებისამებრ ლაყბობდა: დანარჩენი ექვსი – ოსიდა ტიუმამემონი, ჰარა სომონი, მასა კიუდაიუ, ინოდერა მიუნაი, ჰორიბე იაჰეი და ჰადამა კიჰეი – თითქოს ვერ ამჩნევდნენ მოკამკაშე მზეს: ზოგი წიგნს ჩაღრმავებოდა, სხვანი წერილის წერით იყვნენ გართულნი. ექვსივე ხანდაზმული იყო და იქნებ სწორედ ამიტომაც გაზაფხულის სურნელებით აღვსილ ოთახში მკვდრული სიჩუმე დამკვიდრებულიყო. ხანგამოშვებით ვინე ხმადაბლა თუ ჩაახველებდა, მაგრამ ეს არ არღვევდა მყუდროებას.

კურანოსკემ თვალი მოწყვიტა «სამმეფობას», მზერა სადღაც შორს მიმართა და ხელები მის წინ მდგარ მაყალს მიუფიცხა. ცხურით გადახურულ მაყალში ლადარი ღვიოდა და ლამაზი ნაპერწკლები ანათებდა ნაცარს. კურანოსკე გრძნობდა მათგან მოდენილ სითბოს და მთელი მისი არსება მშვიდ კმაყოფილებას მოეცვა. ეს იგივე განცდა იყო, შარშან, უკანასკნელი თვის მეთხუთმეტე დღეს ლექსად რომ გამოთქვა, როცა მათი დაღუპული პატრონის სისხლი უკვე აღებული ჰქონდათ და ყველანი ერთად სენგაკუძის ტაძრად მიემართებოდნენ:

აჰა, ჟამი სანეტარო!
საზრუნავი უკუმეყარა:
აღსრულდა... სისხლი სისხლისა წილ.
პირმანგმა მთვარემ
ღრუბლითგამო გამოანათა.

რა მძიმე იყო ის ორი წელი, აკოს ციხე-კოშკიდან წასვლის შემდეგ რომ გაატარა! რა ხრიკებს არ მიმართავდა იგი იმ დაუსრულებელი დღეებისა და თვეების მანძილზე! ადვილი არ იყო მოთმინებით ლოდინი და გულფიცხელი მეგობრების შეკავება, ვიდრე შესაფერი ჟამი დადგებოდა. ესეც არ იყოს, ფხიზლად ზვერავდა მას მტრის სახლიდან მოგზავნილი საისაკუ. თავაშვებული ღრეობებით შეცდომაში შეჰყავდა ეს კაცი და თან იჭვიანი თანამზრახველების იჭვებიც უნდა გაეფანტა. მოაგონდა იამასინასა და მარუიამაში მათი მაშინდელი თავყრილობა და კვლავინდებურად გული დაუძმძმდა. მაგრამ მოსახდენი ხომ მოხდა.

აღუსრულებელი მხოლოდ განაჩენი დარჩა, ორმოცდაშვიდის მიმართ გამოსატანი განაჩენი. მაგრამ განაჩენიც დიდხანს არ დააყოვნებდა. ასეა, მოსახდენი მოხდა. უბრალოდ როდი აღსრულებულა შურისგება, ყველაფერი ისე მოგვარდა, როგორც მის ზნეობრივ მოთხოვნილებებს შეეფერებოდა. იგი კმაყოფილი იყო არა მარტოდენ ვალის მოხდით, არამედ იმითაც, რომ მაღალანაზღაურებრივი საწყისები სინამდვილედ ექცა. როგორადაც უნდა განესაჯა შურისგების მიზანი და საშუალებანი, კმაყოფილების გრძნობას მისას სინდისის ქენჯნა არ წამლავდა. მეტი რაღა უნდოდა? არსებობდა კი მისთვის სხვა რამ უმაღლესი კმაყოფილება?

ამის გაფიქრებისას კურანოსკეს შუბლზე ნათელი გადაეფინა და იოსიდა ტიუმამემონს მიუბრუნდა, რომელიც, ეტყობა, წიგნის კითხვით დაღლილიყო და მუხლებზე თითებით რაღაცას ხაზავდა.

– დღეს ალბათ გარეთ თბილა...

– ალბათ... ასე რომ ზიხარ, ძალაუნებურად ძილი მოგერევა კაცს. ალბათ, იმიტომ, ძალზე რომ თბილა.

კურანოსკეს გაეღიმა. მის გონებაში ამოტივტივდნენ სტრიქონები, ახალწლის დღეს საახალწლო ღვინით შემთვრალმა ტომიმორი საკაემონმა რომ შეთხზა:

გაზაფხულია,
და სამურაისაც
ძილის არ შერცხვება.

ეს სტრიქონებიც იმავ კმაყოფილებით სუნთქავდნენ, ამჟამად რომ გრძნობდა კურანოსკე.

– ეს მოთმენილობაც სწორედ იმას ნიშნავს, რომ განზრახული აღსრულებულია.

– ალბათ ასეა.

ტიუძაემონმა ჩიბუხი გააბოლა. მოცისფრო კვამლმა ოდნავ შებინდა ნაშუადღევის გაზაფხულისეული ჰაერი და შეუბღალავ მყუდროებაში განქარდა.

– ვინ იფიქრებდა, კიდევ თუ მოვესწრებოდით ოდესმე ასეთ მშვიდ დღეებს.

– აბა! სიზმრადაც არ დამსიზმრებია, რომ კვლავ შევხვდებოდი ახალ წელს.

– სულ მგონია, რომ ჩვენ ნამდვილად ბედნიერები ვართ, და კმაყოფილი დიმილით გადახედეს ერთმანეთს.

ამ წამს კურანოსკეს უკან, სიოდის მიღმა, კაცის ჩრდილი რომ არ მომდგარიყო, ეს ჩრდილი რომ არ გამქრალიყო ანაზდად, ვიდრე სიოდის გვერდზე გასწევდნენ, და იმ ჩრდილის ნაცვლად ჰაიამი ტოძაემონის ზორბა ტანი არ გამოჩენილიყო ოთახში, იქნებ კურანოსკე კვლავ მინებებოდა გაზაფხლის სითბოს და კმაყოფილებისა და სიამაყის გრძნობას. მაგრამ ახლა ღაჟღაჟა, პირმოცინარი ტოძაემონი უბოდიშოდ შემოვარდა ოთახში, თუმცა განსაკუთრებული ყურადღება არავის მიუქცევია მისთვის.

– გატყობთ, დიდად გიმხიარულნიათ ქვემოთ.

ტიუძაემონს ნაღვლიანად გაეცინა, კვამლი გადასცდა და ხველა აუტყდა. ონოდერა ძიუნაიმ, რომელიც მთელი ამ ხნის განმავლობაში წერით იყო გართული, თითქოს რაღაც გაახსენდაო, თავი აიღო, მაგრამ იმავ წამს ქალაღდს დახედა და სასწრაფოდ განაგრძო წერა. ცოლს თუ სწერდა კიოტოში წერილს. კურანოსკეს დიმილიდგან თვალები მოეწკურა.

– მაინც რა ითქვა საგულისხმო?

– ლაყბობა იყო, მეტი არაფერი. თუმცა რატომ? როცა ტიკამაცუ ძინგოროს ამბავს ყველბოდა, თვით დენემონსაც კი მოერია ცრემლი. კიდევ რა იყო? ჰო... აი, რა. მას შემდეგ რაც თავადი კირი მოვკალით, მთელ ედოში შურისგების შემთხვევები გახშირებულა.

– ვინ ფიქრობდა!

ტიუძაემონმა გაკვირვებით გადახედა ტოძაემონს, რატომღაც კმაყოფილი დარჩა, ამ საგანზე რომ ჩამოვარდა საუბარი.

– სამიოდე ასეთი შემთხვევა გვიაშბეს. ერთი ძალზე სასაცილოა, მინამინატებორიში მომხდარა. ბრინჯის დუქნის პატრონი აბანოში წაჰკიდებია მეზობელ მღებავს. რომელიღაცას მდუღარე წყალი შეუსხამს მეორესთვის, ისე, ტყუილუბრალოდ. საპასუხოდ ოსტატს კარგა მაგრად უბეგვია ეს შენი მედუქნე. თურმე ნუ იტყვი, მედუქნის ბიჭს ბრაზი ჩაუხვევია გულში და, როცა მღებავი ღამით

ქუჩაში გამოსულა, შიგ ბეჭებში ჩაურტყამს დანა. თან დაუყოლებია: «ესეც შენ, ჩემი პატრონისთვისაო!»

ტომძემონი ხელის მოძრაობით ასურათებდა ნაამბობს, თან მთელი ხმით როხროხებდა.

– ოჰ! ეს ხომ უბრალო შეხლა-შემოხლაა!

– ძაან კი დაზარალდა მღებავი. მაგრამ საკვირველი ესაა, რომ ყველა იმ ბიჭის მხარს იჭერს, კარგად მოიქცაო მედუქნის შეგირდი. იმავე ქუჩის მესამე უბანშიც განმეორებულა და კიდევ სადღაც, ერთი სიტყვით, მთელ ქალაქს მოსდებია. ასე ამბობენ, ჩვენი მაგალითი გადაიდესო. სასაცილო არაა განა?

ტომძემონმა და ტიუძემონმა ერთმანეთს გადახედეს და გაეცინათ. თუმცა ეს ამბები უბრალო კინკლაობა იყო, მაგრამ მათ მაინც სიამოვნებდათ, რომ ედოელებზე ასეთი გავლენა მოუხდენია მათ მიერ აღსრულებულ შერისგებას. მხოლოდ კურანოსკეს არ გაიცინია, შუბლზე ხელი ჰქონდა მიდებული და უკმაყოფილოდ დუმდა. ტომძემონის ნაამბობმა უცნაურად შეუმღვრია კმაყოფილების გრძნობა, წელან რომ დაეუფლა მის არსებას. განათუ პასუხისმგებლობა იგრძნო ედოელთა საქციელის გამო. არა, სულაც არ ქენჯნიდა სინდისი, რომ მათ თავგანწირულ შერისგებას ასეთნაირად გამოეხმაურნენ ქალაქის მდაბიონი. მაინც იგრძნო, რომ გაზაფხულის სითბოთი გამთბარ მის სულში რაღაც სიცივე შეიპარა.

სიმართლე რომ ითქვას, კურანოსკეს კიდევ უკვირდა, რომ მათმა საქციელმა ასეთი გავლენა იქონია ხალხზე. ამ ამბებმა, რაზეც ტიუძემონთან ერთად სხვა დროს ბევრს იცინებდა, ახლა კმაყოფილებით აღვსილი მის სულში რაღაც უსიამოვნების თესლი ჩააგდეს.

მაგრამ იმ ორმა ვერ შეამჩნია, რომ არც კი გაუღიმიო კურანოსკეს. პირიქით, გულმართალი და კეთილი ტომძემონი ალბათ დარწმუნებული იყო, რომ მისი ნაამბობი კურანოსკესაც გაართობდა. სხვაგვარად რომ ეფიქრა, ხომ არ ჩავიდოდა ქვემო სართულზე ჰოსოკავას ვასალი, ჰორიუტი დენდემონის მოსაყვანად, რომელიც ამ დღეს ზედამხედველობდა პატიმართ. «დენდემონს დავუძახებ», – ეს უთხრა ტიუძემონს, ფარდა გადასწია და ქვემოთ ჩავიდა. და მალე კვლავინდებურად მომღიმარი და ხალისიანი დაბრუნდა აყლაყუდა დენდემონთან ერთად.

– გმადლობთ, რომ გაისარჯეთ და მოგვინახულეთ, – ღიმილით შეეგება ტიუძემონი. ალალი გულის კაცი იყო დენდემონი, ამიტომაც მასა და პატიმრებს შორის თავიდანვე გულითადი ურთიერთობა დამყარდა, თითქოს ძველი მეგობრები ყოფილიყვნენ.

– ტომძემონმა მითხრა, უსათუოდ ამომყვეო. მეც ამოველ, თუმცა, ვატყობ, ხელი შეგიშალეთ.

დენდემონი ჩამოჯდა, ხშირი წარბები აქაჩა და კუნთები ისე აუთამაშდა ლოყებზე, თითქოს ახლა სიცილი წასკდებო. თან ოთახშიმყოფთ ავლებდა მზერას. ახლა კი ყველა მიესალმა მას, წერილის მწერალიცა და წიგნის მკითხველიც. კურანოსკემ თავაზიანად დაუკრა თავი. ცოტა სასაცილო კი გამოუვიდა, რომ ჰარიზე იაჰვიმ, «ტაიჰეიკის» რომელიღაც ტომზე რომ თვლემდა, მოწიწებით დაჰხარა თავი და რულმორეულს სათვალე გადმოუვარდა. თვით ჰიძამა კიჰეიც გააცინა ამან, თეჯირისაკენ მიბრუნდა. სიცილს ძლივს იკავებდა.

– არც თქვენ გყვარებიათ მოხუცები, დენდემონ ბატონო, ისე იშვიათად გვეწვევით ხოლმე.

მისთვის უჩვეულო, წყნარი ხმით წარმოთქვა კურანოსკემ. ალბათ ჯერ კიდევ შერჩენოდა მკერდში წელანდელი თბილი განცდა კმაყოფილებისა, თუმცა ოდნავ უფუნებოდ შექმნილიყო.

– როგორ გეკადრებათ! უბრალოდ, მოცლა არა მაქვს, ხან ვინ შემაჩერებს, ხან ვინა, ამბებს მაყოლებენ.

– აგერ ახლა თქვეს, საინტერესო ამბავი მოგიყოლიათ ქვევით, – ლაპარაკში ჩაერია ტიუძაიმონი.

– საინტერესო ამბავი? მაინც რომელი?

– აი ისა, ედოელმა მდაბიორებმა რომ მიბამეს ჩვენს შურისგებას. ამას არ უამობდით ქვემოთ? – თქვა ტომამონმა და ღიმილით გადახედა დენდემონსა და კორანოსკეს.

– ჰო... ამას ამბობთ? მაინც რა უცნაურია ადამიანი! მდაბიორნი რომ მდაბიორნი არიან, ისინიც კი აღაფრთოვანა თქვენმა გმირობამ და პატრონისადმი ერთგულებაში მოგბამეს. ღმერთმა ქნას და კეთილისმყოფელი გავლენა იქონიოს ამ ამბავმა ჩვენს გადაგვარებულ საზოგადოებაზე! სხვა არა იყოს რა, ბალანგებს რომ აღარ ეტანებიან, ესეც კარგი ნიშანია.

არ ესიამოვნა კურანოსკეს, ამგვარი მიმართულება რომ მიიღო საუბარმა, მაშინ განზრახ შთაგონებულ კილოზე და მდაბიური სიტყვის მოქცევით შეეცადა სხვა მხრივ წარემართა საუბარი.

– მადლობის მეტი რა გვეთქმის, პატრონისადმი ერთგულება რაღაი შეგვიქეთ. ისე, მე რომ მკითხოთ, ნამეტანი კი უნდა გვრცხვენოდეს, – კურანოსკემ თვალი მიმოავლო შეკრებით და განაგრძო. – რატომო, იკითხავთ? აი, რას გეტყვით: ბევრია სამურაო აკოს ტომში, აქ მხოლოდ დაბალი რანგისანი ვართ დატყვევებულნი. თავდაპირველად თუმცა გვეხმარებოდა თვით წინამძღოლი ტომისა ოკუნო სიოგენი, მაგრამ შუა გზაზე პირი გვიშალა და მოგვატოვა. აბა ვინ იფიქრებდა ამას? ჩვენ შორის იყვნენ სინდო გენსირო, კავამურა დემბეი, კომურა გენიემონი. ჰარა საემონზე წარჩინებულნი გახლავან ესენი. სწორედ ამ ხალხმა გადაიფიქრა განზრახული, როცა საქმე საქმეზე მიდგა. მათ შორის ჩემი ნათესავებიც ერივნენ. განა ეს ჩვენი სირცხვილი არაა?

კურანოსკეს ამ სიტყვების შემდეგ ოთახში გამეფებული მხიარულება ერთბაშად განქარდა, ყველას სიდიხჯე დაეუფლა ანაზდად. მაშინ ტომამონმა მუშტები შეკრა და რამდენჯერ დაიბაგუნა მუხლებზე.

– მართალია! აბა ტაკადა გომბეი კაცია? პირუტყვზე უარესი არაა...

წარბები აქაჩა და ჰორიბე იაჰეის გადახედა დასტურის მოლოდინში. გულფიცხმა იაჰეიმაც არ დააყოვნა:

– იმ დილით, რომ გავდიოდით, გავიფიქრე: ახლა რომ სადმე გადამეყაროს, პირში შეფურთხებას არ ვაკმარებ-მეთქი. გავიხედე და არ გამოგვეცხადა თავისი ურცხვი სიფათით! გვეუბნება: «აღსრულდა თქვენი ნატვრა. გიხაროდეთ!»

– ტაკადა კი ვიცოდი, ვინც იყო, – ახლა მასა კიუდაიუმ შეაწია სიტყვა, – მაგრამ ეს ოიამადა სეძემონიც კაი შვილი ბრძანებულა.

ამის თქმა და მაშინვე მოჰყვნენ განდგომილთა ლანძღვა-თრევას ჰარა სოემონი და ონოდერა ძიუნაი. თვით მუდამ მდუმარე ჰაძამა კიჰეიც კი აკანტურებდა დასტურის ნიშნად ჭაღარა თავს.

– საკვირველია, მე და ჩემმა ღმერთმა, ერთ ტომში როგორ რიგდებოდით თქვენისთანა ერთგული ყმები და ის უღირსნი? ყველა მათ ლანძღავს, სამურაებზე რომ არაფერი ვთქვა, მდაბიორთაც კი ვერ მოუთმენიათ მათი სიმდაბლე, უჰ, ის

მაღლიშვილები, ის მუხანათებიო! ოკობაიასი მოკუნოსკემ შარშამ სარშან ხარაკირი გაიკეთა, მერე ხმა გავარდა, ნათესავებიც მიჰყვნენო მას. იქნებ ეს მართალიც არ იყოს, მაგრამ რაღაი საქმე აქამდე მივიდა, სირცხვილს ვერ ასცდებიან. ახლა, როცა შურისგების შემთხვევები გახშირდა, რა იცი, არ გამოჩნდეს ვინმე და ერთიანად არ ამოჟუჟოს ეგ ხალხი იმ საბაბით, რომ სამართლიანობისადმი გმირული სამსახური ედოს ქალაქის ჩვეულებათა, თანაც თქვენც კარგა ხანია განწყვრალი ხართ მათზე.

ამას ამბობდა გაცხარებული დენდემონი, თითქოს დატუსაღებული სამურაების ამბავი მისი სისხლხორციული საქმე ყოფილიყოს. თითქოს ნანობდა კიდევ, რომ იმ განდგომილთა ამოწყვეტის უფლება არა ჰქონდა. ლანძღვის აზარტმა გაიტაცა ოისიდა ტუძაემონიც, ჰარა სოემონი, ჰაიამი ტოძაემონი, ჰორიბე იაჰვი. არავინ დატოვებს მოუხსენებელი უღირს ვასალებსა და ტომის უკუღმართ შვილებს შორის.

ამ აურზაურში ერთადერთი კაცი, ოისი კურანოსკე არ ჩარეულა. იგი უფრო და უფრო ეთიშებოდა საუბარს, მის მიერ წამოწყებულს. უფრო და უფრო იღრუბლებოდა, ხელები მაყალზე მიეფიცებინა და ფიქრიან მზერას არ ამორებდა დადარს.

არ ეგონა კურანოსკეს, რომ მის მიერ ჩამოგდებული სიტყვა ასეთგვარ საუბარს მოიტანდა, კიდევ უფრო მოულოდნელი რამ მოხდა: ახლა იქ მყოფნი თითქოსდა ყოფილი თანამზრახველების დალატის საზღაურად უფრო და უფრო ადიდებდნენ თავიანთ ერთგულებას. ამის გაგონებაზე მის მკერდში მქროლ ნიავს გაზაფხულისას კვლავ მოაკლდა სითბო. მას ხომ იმისათვის არ გამოუთქვამს სინანული განდგომილთა მიმართ, რომ საუბარი საწინააღმდეგო მხრისკენ შეეტრიალებინათ! მას მართლაც აწუხებდა თანამზრახველთა დალატი, მაგრამ მხოლოდ ეცოდებოდა ეს ორგული სამურაები, რომელნიც სიძულვილის ღირსნი იყვნენ მხოლოდ. კურანოსკეს არ ეუცხოებოდა ადამიანური მერყეობა და ცხოვრების ტრიალი, ამიტომაც ბუნებრივად უჩნდა ეს დალატი. თუ აქ მოსატანია სიტყვა «გულწრფელობა», გულწრფელად მოიქცნენ სამწუხაროდ ის სამურაები. ამის გამო გულმოწყალებდ უყურებდა მათ საქციელს კურანოსკე. მით უმეტეს ახლა, როცა შურისგება უკვე აღსრულებულიყო, ისინი მხოლოდ სინანულის ღიმილს თუ იწვევდნენ მისას. სხვანი ერთგულების რაინდებად გვიხსენიებენ, ვითომ რატომ უნდა ჩაითვალოს ისინი პირუტყვებად? დიდი გასწვავება როდია ჩვენსა და მათ შორის. კურანოსკეს, რომელსაც წედან არ ეპრიანებოდა ედოელ მდაბიორთა წამხედურობის გაგონება, ახლა დენდემონის მიერ გამოთქმულმა საზოგადოებრივმა აზრმა დაანახა, თუ როგორი გამოძახილი ჰპოვა ამ გავლენამ განდგომილებს შორის. ნაღველი ნაღველზე მოედალა კურანოსკეს, მაგრამ წინ იყო საბოლოო დარტყმა.

დენდემონმა კურანოსკეს დუმილი მის თავდამდაბლობას მიაწერა და ია, ამ ხიგოელმა გაუთლელმა სამურაიმ, რომელიც ეთაყვანებოდა კურანოსკეს და ბუსიდოს ცოცხალ მაგალითად რაცხდა, თავისი თაყვანისცემის დასტურად ერთბაშად შეატრიალა საუბრის თემა და კურანოსკეს ერთგულებისა და თავდადების ქება-დიდებას მოჰყვა.

– ერთი ნავალი კაცისაგან გამიგონია, თურმე ჩინეთში ერთი სამურაი ისე ბეჯითად ზვერავედა თავისი პატრონის მტერს, რომ მუგუზალიც კი გადაუყლაპავს დასამუნჯებლად. მთელი ამ ხნის განმავლობაში თავისი სურვილის წინააღმდეგ, მთელი ამ ხნის განმავლობაში თავისი სურვილის წინააღმდეგ, მტრების თვალის ასახვევად, თავაშვებულ ცხოვრებას ეწეოდა?

– ამგვარი შესავალის შემდეგ დენდემონმა სათითაოდ გაიხსენა ყველაფერი, რასაც ჰყვებოდნენ ერთი წლის წინათ კურანოსკეზე, როცა იგი წრეგადასულ

ღრეობებს მართავდა. მერე რა ძნელი იყო კურანოსკესათვის თავის მოგიჟიანება. ის დაუსრულებელი სეირნობანი ტაკოსა და ატაგოს წითელი ნეკერჩხლებისაკენ; მერე რა მტანჯველი იყო კურანოსკესათვის, რომელიც შურისგების გულისათვის თავს არ იზოგავდა, ღამეული ქეიფები სიმაზარასა და გიონში ალუბლების დღესასწაულზე!

– გამიგონია, ასეთი სიმღერა დადიოდა იმხანად კიოტოში: «ოისი განა კლდე ყოფილა, ქვასავით მყარი არ ყოფილა», ოისი ფურცელივით რომ გაეცურებინა ხალხი, ამას წინათ თვით ამანო იამაემონმაც კი შეაქო იგი; აი, მესმის ჭემმარიტი გმირობაო. მართლაც ასეა.

– რას ამბობთ! ეს რა სალაპარაკოა! – ნამალადევად გაეპასუხა კურანოსკე.

მისმა თავდაჭერილმა პასუხმა, როგორც ჩანს, არ დააკმაყოფილა გულუბრყვილო დენდემონი და იგი კიდევ უფრო გაიტაცა ტყვე სამურაის ხოტბის ჟინმა. მან ზურგი შეაქცია კურანოსკეს და ახლა ონოდერა ძიუნაის მიუბრუნდა, რომელთანაც ერთ დროს კიოტოში მსახურობდა, და უფრო მეტი სიცხადით იწყო აღტაცების გამოხატვა. ძიუნაი გამოცდილი კაცი იყო და დენდემონის ყმაწვილური სიცხადე სასაცილოდ და ამალელებლადაც უჩნდა. მანაც მხარი აუბა დენდემონს და დაწვრილებით უამბო, როგორ მიიპარებოდა ხოლმე ბერად გადაცმული კურანოსკე იუგირისთან, მასუიელ მემავ ქალთან, რათა მტრისაგან მოგზავნილი საისაკუ მოელორებინა.

კურანოსკემ, ამ დარბაისელმა კაცმა, სალალობო სიმღერაშიც კი შეთხზა. მთელ ედოს მოედო ეს სიმღერა, ყველა საროსკიპოში მღეროდნენ მას. მღეროდნენ, როგორ მიზანცალეზდა შავ ანაფორაში გადაცმული, მთვრალი კურანოსკე ალუბლის ყვავილებით მოფენილ გიონის შეკვებში. არ მიკვირს, რატომ განითქვა ეს სიმღერა და მასთან ერთად კურანოსკეს გაუთავებელი ღრეობები. იუგირისა და უკიხასის, ყველა სახელგანთქმულ როსკიპს, ვინც კი სიმაზარასა და სიუმოკუ-მატიში იყო, დიდ ბედნიერებად მიაჩნდა მისი სტუმრობა.

ნაღვლიანად ეწვეთებოდა კურანოსკეს ძიუნაის ნაამბობი, თითქოს სიძულვილით ჰყვებინაო ამას. უნებურად ამიტოვტივდნენ მის ხსოვნაში ის ძველი განცდები, რაღაც უცნაურად კაშკაშა, ფერადოვანი მოგონებები. კვლავ აღდგა მის გონებაში შუქი დიდი სანთლისა, კვლავ ეყნოსა ტკბილსურნელოვანი ზეთის სურნელი, კვლავ მოესმა მის ყურთასემნას სიამისენის საამური ჰანგები. თვით სიტყვებიც კი იმ სიმღერისა მოაგონდა, ძიუნაიმ რომ გაიხსენა წელან: «ოისი განა კლდე ყოფილა, ქვასავით მყარი არ ყოფილა, ოისი ფურცელივით მჩატე ყოფილა». სიმღერა იგი მის სულში აღვიძებდა იუგირისა და უკიხასის მომხიბლავ სახეებს. აგონდებოდა, უყოყმანოდ რომ მინებდა იმ თავაშვებულ ცხოვრებას და განცხრომაში მყოფს რომ გადაავიწყებდა ხოლმე შურისგების საქმე. საკუთარ თავსაც ატყუებდა მაშინ კურანოსკე, ამას მაშინაც გრძნობდა კურანოსკე და ახლა როგორღა უაროფდა. თუმცა ადამიანის ბუნებაში ღრმად ჩახედულ სამურაის არც კი უფიქრია, უზნეობად ჩაეთვალა თავისი საქციელი. ამის გამო არ სიამოვნებდა, ქება-დიდებას რომ ასხამდნენ, რაკი ეგონათ, რომ ეს წრეგადასული ქეიფობანი მხოლოდ და მხოლოდ ერთგულების ვალის აღსრულებას ემსახურებოდა. არ სიამოვნებდა და თავს დამნაშავედ გრძნობდა.

განა გასაკვირი იყო, რომ კურანოსკე კიდევ უფრო დანაღვლიანდა, როცა თავისი მაშინდელი მოგიჟიანებისა და ვნებალა ღელვის ქება გაიგონა? სწორედ ახლა მთელი სიცხადით იგრძნო, როგორ განქარდა მის მკერდში გაზაფხულის სითბოს უკანასკნელი ნაშთი, მხოლოდ წყენალა შერჩა საყოველთაო გაუგებრობისა და საკუთარი უგუნურების გამო, დიახ, საკუთარი უგუნურებისა, რომ იმთავითვე ვერ

გაითვალისწინა მომავალი გაუგებრობა. ამ განცდის ცივი ჩრდილი უფრო და უფრო ეპარებოდა მის სულს. ახლა ცხადად წარმოიდგინა, რომ მისი გმირობისა და მისთა მეგობართა ამბავი. ამგვარი გაუმართლებელი დიდებით გადასწვდებოდა მომავალ თაობებს. თვალწინ დაიდგა ეს უსიამო სინამდვილე, ხელები ჩანავლებულ მაყალს მიუფიცხა და ნალვლიანად ამოიოხრა. თვალს ვერ უსწორებდა დენდემონის მზერას.

მცირე ხნის შემდეგ ოისი კურანოკემ დრო მოიხელთა და გარეთ გავიდა. მიეყდრო სვეტს გარე დერეფნისას და სიამაყით გაჰხედა ქლიავის ხეს, ძველი ბაღის ხავსსა და ლოდებს შორის რომ აყვავებულიყო. მზე დასალიერისკენ იწურებოდა და ბამბუკის ჭალის წიაღ დაისის მწუხრი მოიპარებოდა. სიოდის იქით კი კვლავ გაისმა გახარებული საუბრის ხმა. ამ ხმების გაგონებაზე კიდევ მოეძალა მწუხარება კურანოსკეს. ქლიავის მსუბუქ სურნელებასთან ერთად მთელი მისი არსება სევდამ მოიცვა, გამუთქმელმა სევდამ, ნელინელ რომ აღწევდა გაყინული გულის სიღრმემდე.

შეურხევლად იდგა კურანოსკე და მიშტერებოდა მწუხრის იისფერ ცაზე ჩახატულ ქლიავის მკვრივსა და ცივ ყვავილებს.

როგორ განეშორა თავი ტანს

დასაწყისი

ხე სიაო-ერს ხმალი გავარდა ხელიდან, რაღაც ჩაერჭო ყრუ ხმაურით კისერში და წამსვე იგიც ანგარიშიუცემლად ჩაეჭიდა ცხენის ფაფარს. მეომარი უნაგირს გადაევიდა თუ არა, მერანმა ხმამალლა დაიჭიხვინა (ეტყობა, ისიც დაჭრილი იყო), კისერი წაიწვდინა, ერთმანეთზე აჩხორილ გვამებს ნახტომებით გადაევილო და თავი მისცა უკიდევანო ველებს, სად კაცის სიმაღლე გატყევებული გაოლიანი აზრდილიყო. ტყვია დაადევნეს მხედარს, მაგრამ სიზმარეული დამახილივით მოესმა თოფის გასროლის ხმა ხე სიაო-ერს.

იტალღებოდა შმაგად მიმქროლავ მერნის მიერ თელილი გაოლიანი. ხან მეორე მხრიდან ეტყლაშუნებოდნენ ალერდის ღერები ცხენოსნის მაზარას, ხანაც ნაწნავს მისწვდებოდნენ, კისრიდან ამოჩქეფილი შავი სისხლით აფორაჯებდნენ მის სხეულს. გრძნობდა მძიმედ დაკოდილი, ფარსავი რამ სჭირდა. «ყელი გამომჭრეს მაგ ძალღთაპირებმა! გამომჭრეს ყელი!» – ხმიანობდა მის დაბინდულ გონებაში ფიქრი, და უსაზმნოდ სცემდა ქუსლებს ცხენის გაოფლილ ფერდებს.

მოულოდნელად მოხდა ყოველივე. ჩინელ მსტოვართა რაზმი, რომელსაც ხე სიაო-ერი ახლდა, ბანაკიდან მდინარით გამიჯნულ დასახლებას ჩხრეკდა. სად იყო, სად არა, აღმომავალი მზის ქვეყნის ცხენოსანი პატრული გამოტყვრა. ისე უეცარი იყო ეს შეხვედრა, ვერც ერთმა მხარემ ვერ მოასწრო შამხანების გადმოღება. ჩინელებმა, მოლანდეს თუ არა წითელქობიანი ქუდები და მუნდირები, ხმლები იშიშვლეს, ქოფაკებივით დაკრიჭეს კბილები და ეკვეთნენ დუშმანს. ვისღა ახსოვდა სიკვდილი. ერთი აზრი უტრიალებდა ყოველ მათგანს – მოესპო მტერი. ამიტომაც მოაბრუნეს მყის ცხენები და შმაგად შეუტყეს იაპონელ მხედრებს. მტერიც იგივე გრძნობებს მოეცვა. ხე სიაო-ერისა და მისი ამხანაგების მარჯვნივ თუ მარცხნივ იმავე წამს ერთი მეორის მიყოლებით აილანდა სახეები, თოთქოსდა სარკეში არეკლილი ჩინელთა დაკრეჭილ კბილებიანი გამოსახულებები, და ამასთან ერთად იელვა ხმლებმაც. მერე გაქრა დროის შეგრძნება. ხე სიაო-ერს საოცრად ცხადლივ დაახსომდა, ქარიშხლისაგან

შემრულივით რომ ირხეოდა გაოლიანის ტევრი. აყელყელავებული ბალახის მოქანავე თავთავებს ზემოთ კი ეკიდა ბრინჯაოსფერი მზე. ვერასგზით მოეგონებია, რამდენ ხანს გასტანა შეტაკებამ. ბრძოლის დროს იგი დამთხვეულივით სცემა ყიჟინას, ალაღბედზე იქნევდა ხმაღს. თვალი ჰკიდა მესყელად, პირი ორღესუღისა წითღად რომ შეღება სისხღმა, არც არაფრად ჩაუღდია, ოღონდ ეს იყო, მახვიღის ტარი გაღტო ოფღმა. სასა გაუღრა მხედარს, ენას ვეღარ აბრუნებღა. სწორედ ამ დროს მისი ცხენის წინ საიდღნღაც ამოყვინთა იაპონელი მეომრის სახემ. თვაღები ლამის ბუღიდღან ამოსცვენოღა, პირი დღეფჩინა, შუაზე გაჩეხიღი ქუღიდღან ჩანღა პირწმინღად გაღაპარსუღი თავი. ხე სიაო-ერმა მთელი ძალით დღჰკრა მახვიღი. მაგრამ არც მტრის ქუღდს მოხვედრია იგი, არც თავს. ჰაერშივე შეეჯახა იაპონელის იარაღს, ირგვღივ ამტყდარ ჯგრიაღშიც კი მკაფიოდ დღ საზარღად დღიჟღრიაღღეს ხმღებმა დღ მორკინაღთა ნესტოებს ეცა აღესიღი ფოღადის ძეღგი სუნი. მერე ჩინელის თავზე აღიმართა მზეზე მოეღვარე ხმღის პირი, წრე მოავღო დღ მაშინ იგრძნო ხე სიაო ერმა, ყინუღოვანი რამ ყრუ ხმაურით ჩაერჰო კისერში.

მიაქანებღა ბეღაური ტკივიღისაგან გაოგნებულ მეომარს გაოლიანით მოფარულ უკიდეგანო ვეღზე. მიწყდა კაცთა გნღასი, ცხენთა ჰჩიხინი დღ ერთმანეთს შეხღიღ მახვიღთა ჯახანიც. მიჩუმათღა ყვეღაფერი. გმინვა სიკვდიღის შიშით გასენიღი, ცხენის ზურგზე გაკრული ხე სიაო-ერი. მზეს მისჩერებღა, ისევე რომ ნათობღა, როგორც იაპონიაში. არა დღ არ სურღა განშორებღა წუთისოფელთღან. ბოღმით აღვსიღიყო მათ მიმართ, ვისი ხელიც ერია ამ საქმეში. საკუთარ თავზეც მოსდიოღა ჯავრი. ერთმანეთს მისჯროღა ეს გრძნობები. ხან ერთი ჩეუჩნდებღა, ხან მეორე დღ აწვაღებღა გაუთავებღივ. ასეთი განცდებით გათღანგულს სწადღა ებღავღა ხაფი ხმით, ვკვდები, სული მხდებო! იაპონელი ჯარისკაცები სურღა ეღანძღა, ანღა დედ-მამა მოეხმო საშვეღად, მაგრამ დღჰრიღს იმდენად გასცღოღა ძაღა, უაზრო ხავიღიღა ამოსდიოღა პირიღან. «ვაჰ, დეღასა, ჯერ რძე არ შემშრობია პირზე დღ რღ დღავაშღვე ნეტავ ისეთი, აგრე ძაღღურად რომ ვკვდები. წყეულიმც იყოს ჩემი მკვღელი იაპონელი, ის ოცეუღის მეთაურიც, ვინაც მზვერავად განმღწესა, წყაღს წაუღია იაპონიისა დღ ჩინეთის ჩხუბიც. რღ მესაქმებღა ამღ ყოვეღთღან. აფსუს, რის გამო ვტოვებ მზის გულს. ახია ჩემზე! ბრბოსა დღ დრო-ჟამის დუღუკზე ვცეკვავდი. განა ბრიყვი არღ ვარ დღ რეგვენი?! გულ-ღვიძღს უსერავღა დარდი.

ცას წვდებღა ხე სიაო-ერიგ გმინვა. ცხენი მიაქროღებღა ფაფარში ჩაფრენიღ მხედარს. დროდღადრო მერნის თქარათქური წამოაფრენღა ხოღმე მწყრის ჩოჩრებს, მიგეღავღა დუჰმორეული ცხენი, არად უჩნღა მხედარი, ძღივს რომ იმაგრებღა მის ზურგზე თავს. ამ სრბოღას საზღვარი აღარ დღედებღა აღბათ, მაგრამ ძაღე ველი ჩათავღა, ცხენ-მხედარი დღმრეც ფერდობზე ჩეშღვა დღ მღვრიე მდინარეს გაუსწორღა. განგებამ ტირიფნარი დღუხედრა, სადღაც ჩამოცვენიღი ყვითელი ფოთღები აზვინუღიყო. «ავაღმეო», შესძახა დღ წყღისპირა ლაფში ჩაენარცხა.

ცხენიღან გადმოფრენიღს რატომღაც საკუთარი სახღის სამზადში ღადარზე შედგმული კარდღლი წარმოესახა, ლომფერი აღის ენები დღღანღა. «ჰეი, ჰეი, გუზგუზებს ცეცხღი», – გაიფიქრა დღ დღკარგა გონი.

გაგრძეღება

ეგღო ამ უკაცრიელ აღაგას, სისხღითა დღ ქვიშით მოსვრიღი. ტკივიღს ახღა სრულიად ვეღარ გრძნობღა. ცნობღა კი წაერთვღა, მაგრამ რამ შნაგანი მზერით ხეღავღა

ტირიფების მოალერსე მაღალსა და ლურჯ ზესკნელს. აროდეს ენახა აგრე უსაშველოდ შორეული, ღრმა და ნაზურმუხტევი ცის გუმბათი, რომელზეც დაჩნდებოდნენ შედედებული ქაფის მსგავსი ღრუბლები და უმაღლ უჩუმრად გადაქრებოდნენ, თითქოსდა გახვრეტილნი ტირიფის მოქანავე ტოტების მიერ.

მერე და მერე ნაირგვარმა საგნებმა ჩრდილებივით იწყეს რიალი. გამოკრთა ზმანება დედისეული წვირიანი კაბისა, რომლის კალთას ვინ მოთვლის, რამდენგზის ჩაბლაუჭებია და დაუნამავს სიხარულისა და წუხილის ცრემლით. ახლა კი, როს უნებურად წაეპოტინა, ხელი ვეღარ შეავლო. დოღბანდივით დათხელდა სამოსი. ვითარცა ქარში, ისე მოჩანდა ქსოვლიში ღრუბელთა ბოლქვები. მერე ის იყო გამოცურდნენ მშობლიურ სახლს უკან გადაჭიმული, ხვატისაგან გარუჯული სესამის მინდვრები. თავის თავს ეძებდა ამ ველებზე ხე სიაო-ერი და ძმებს თვისას, მაგრამ ძეხორციელი არ ჩანდა არსად. მზის სხივი ლიცლიცებდა მარტოდა ალაგ-ალაგ მომჭკნარ, ძირს დაცვივნულ ფოთლებსა და ყვავილებზე, ირიბად რომ გადაჭრეს ჰაერი და ისე გაქრნენ, გეგონებოდათ, ვიღაც უჩინარის ხელმა გახვეტაო.

შემდეგ ცის ფონზე უცნაური არსება თუ საგანი აიგრიხა. დააკვირდა ხე სიაო-ერი და «დრაკონის ფარანი» შეიცნო. სწორედ იმგვარი, მისი ქვეყნის ადათისამებრ, 15 იანვარს, ღამით რომ დაატარებდნენ ხოლმე ქუჩებში. ხუთი თუ ექვსი კენი იქნებოდა სიგრძით. ბამბუკის ღეროს წითლად ნაფერადები ქაღალდი ჰქონდა შემოკრული, ქანაობდა ცა-მყარზე თითქოსდა მიკერებული ფარანი. ამ ნათელ დღეს რატომღაც ანთებული სანთელი კიაფობდა მასში. ცოცხალი გველეშაპი გეგონებოდათ ეს ფარანი, ისე აცნაცუნებდა გრძელ უღვაშებს. ნება-ნება უგანა ურჩხულმა, ჩქამიც თვალსა და ხელს შუა გაქრა.

ამჯერად ხე სიაო-ერის სატრფოს ჩამოქნილი ფეხები აიხატა ცის კაბადონზე. სან სუნსაც არ აღმატებოდა ტერფების სიგრძე. ჩინეთში ხომ დიდ პატივშია მოხდენილი ფეხი დიაცისა და გოგონებს პატარაობიდანვე საკრავს ახვევდნენ ფეხზე. სალუქ თითებზე ლამაზად იკვეთებოდა თეთრი ფრჩხილები. დაკოდილის სულში მსუბუქი სევდა აღიძრა გარდასულ დროთა გამო. ძილში რომ მწერი გიკბენს და ვერ გაგიგია, კაცს რა გაწუხებს, აგრე ბუნდოვანი. კვლავ იხილავს, ნეტარმ, ნანდაურს?! მერედა როგორ? ცხრა მთას იქით იმყოფებოდა ახლა მისი მიჯნური.

ჩამოქნილი წვივები თანდათან წარიშალა, ღრუბელთა ჩრდილებს მიეფარა და მაშინ ხე სიაო-ერის გულგვამიდან ამოინთხა სევდა-ნალველი. უჩუმრად გაწოლილიყო მის ზემოთ ქლიავისფერი ცა, ქვემოთ კი, სადაც ხალხი თავის გატანჯულ წუთისოფელს მიათრევდა, ქროდა მსუბუქი ნიავექარი. ხე სიაო-ერმა ამოიოხრა. ასეთ დარდს ჯერაც არ გაესენა მისი გული. მერე კვლავ იძალა ზმანებებმა. ელვის უსწრაფესად გადიქროლა წითელქობიანი ქუდებით მორთულმა იაპონელ ცხენოსანთა რაზმმა და ასევე სწრაფად გაუჩინარდა.

კაემანმა გათანგა ხე სიაო-ერი. «ვინ უწყის, იქნებ მაგათაც მაჯლაჯუნა აწევთ გულზე, ნეტავ აჩრდილნი არ იყოთ, ერთმანეთს ვანუგეშებდით, მაგრამ რაღა დროს, აწ ყოველივე გვიანი არის». კურცხალი მოადგა თვალზე, ამაზრზენი ეჩვენა მთელი თავისი ადრინდელი ცხოვრება. მზად იყო დაეჩოქა და პატიება ეთხოვა და თავადაც შეენდო ყველასთვის.

თუ გადავრჩი, აუცილებლად გამოვისყიდი ცოდვებსო, სლუკუნებდა თავისთვის, უსაზღვროდ ღრმა და მელნისფერი ცა კი გოჯიგოჯ მოიწევდა დაბლა, და ამ ნალურჯევ ზღვა-ოკეანეში აქა-იქ კრთოდნენ იგი ვარსკვლავნი, დღისითაც რომ ნათობდნენ ხოლმე. ცოტაც და გადაქრა მორიალე აჩრდილთა ხსენებაც. ხე სიაო-ერმა

მთრთოლვარე ბაგეებიდან ერთხელ კიდევ ამოუშვა ოხვრა და მძიმედ დახუჭა თვალები.

დასასრული

ჩინეთისა და იაპონიის დაშოშმინება-დაზავების შემდგომ გავიდა წელი. ერთხელ, ადრიან გაზაფხულზე, იაპონიის საელჩოს მისაღები ოთახის მაგიდას უსხდნენ სამხედრო ატაშე მაიორი კიმურა და იაპონიიდან ახლადდაბრუნებული სოფლის მეურნეობისა და ვაჭრობის ინჟინერი, მეცნიერებათა კანდიდატი იამაკავა. ყავას შეექცეოდნენ, თამბაქოს აბოლებდნენ და დარბაისლურად მასლაათობდნენ. მართალია გაზაფხული იდგა, მაგრამ ბუხარში მაინც ენთო ცეცხლი. ოთახი ისე იყო გახურებული, მოსაუბრეთ ოფლით ენამებოდათ პირისახე. მაგიდაზე შემოდგმულ, ქოთანში ჩარგულ, მეწამული ფერის ჯუჯა ქლიავიდან დროდადრო დიოდა ნამდვილიჩინური სურნელი. ერთხანს დედოფალ სითაიპოლზე ისაუბრეს, ჩინეთ-იაპონიის ომიც მოიგონეს. უეცრივ მაიორი კიმურა ადგა, თითქოს რაღაც აზრმა გაუელვაო, გაზეთ «შენჯოუ ჯიბაოს» შეკვრას დასწვდა, თაროდან მაგიდაზე გადმოიტანა და იამაკავას მხერით მიანიშნა წასაკითხი ადგილი. ინჟინერმა ცნობისმოყვარეობით ჩახედა ფურცელს.

«ამა და ამ ქუჩაზე მდებარე სადალაქოს მფლობელს, ვინმე ხე სიაო-ერს, – იტყობინებოდა გაზეთი, – არაერთხელ გამოუჩენია სიმამაცე ჩინეთ-იაპონიის ომში. ჯარიდან დაბრუნების შემდეგ კი გადაყვა ქალებსა და ღვინოს. ამა და ამ დღეს იგი რესტორანში სვამდა ნაცნობთან ერთად. ისინი წალაპარაკდნენ. მოხდა ჩხუბი. ხე სიაო-ერი კისერში დაჭრეს და იქვე გათავდა. უცნაურია ის, რომ ჩხუბის დროს მოკლულს იარაღი არ შეხებია. იგი არც არავის უხმარია. ხე სიაო-ერის გაეხსნა ომისდროინდელი ნაჭრილობევი. დამსწრეთა გადმოცემით, როცა ის შეხლა-შემოხლის დროს დაეცა და მაგიდა გადააბრუნა, თავი უეცრივ მოწყდა სხეულს და სისხლით მოთხვრილი გაგორდა იატაკზე. ხელისუფალთ ეჭვები აღედრათ მაინც და გამალებით ეძებდნენ დამნაშავეს. გასაგებია მათი საქციელი, მაგრამ თუკი ლიაო ჯაი თავის «უჩვეულო ამბებში» აგვიწერს მსგავს შემთხვევებს, რად არ უნდა ვირწმუნოთ, რომ ხე სიაო-ერსაც...» და ასე შემდგომ.

– რას ნიშნავს ეს? – გაოცდა ინჟინერი.

მაიორმა კიმურამ თამბაქოს ბოლო გამოუშვა პირიდან და მოწყალედ გაიღიმა.

– მართლაც რომ საკვირველი ამბავია! ასეთი რამ მხოლოდ ჩინეთში თუ მოხდება.

– განა შესაძლებელია ეს საერთოდ სადმე მოხდეს?

ინჟინერმა იამაკავამ ღიმილით ჩაფერფლა პაპიროსი საფერფლეში.

მაიორი შეყოვნდა და მერე წარმოთქვა:

– საქმე ის არის, რომ მე ვიცნობდი კიდევ მაგ ხე სიაო-ერს.

– ო, იცნობდით კიდევ? გახსოვდეთ, რომ ბოლოს და ბოლოს ატაშე ბრძანდებით და არ გეკადრებათ გაზეთის რეპორტიორებისდაგვარად ზღაპრების შეთხზვა.

– ჰმ, ზღაპრებო... როცა მე დამჭრეს, სწორედ ეს პიროვნება იწვა ჩემთან ერთად საველე ლაზარეთში. მაშინ ჩინურსა ვსწავლობდი და პრაქტიკისათვის რამდენჯერმე გავესაუბრე. გაზეთში ხომ წერია, რომ იგი კისერში იყო დაჭრილი, ჰოდა, ათი შესაძლებლობიდან ცხრა არის იმის დასტური, რომ სწორედ ეგ კაცი შემხვდა ლაზარეთში.

– საოცარია, საოცარია, თუ გაზეთს დავუჯერებთ, ეგ ხე-სიაო-ერი დიდი ლოთი-შფოთი ვინმე ყოფილა. კაცმა რომ თქვას, ასეთი კაცის სიკვდილი დასანანი არც არის. თუ მოკვდა, მით უკეთესი მისთვის და ყველასათვის.

– ეგ მერე, მაშინ კი ეს იყო ერთი ალალი, ჩუმი, კარგი კაცი, გამორჩეული ტყვეთა შორის. ამიტომაც განსაკუთრებით უყვარდათ ექიმებს და გულითადად მკურნალობდნენ კიდეც. საინტერესო ამბებს ყვებოდა თავის თავზე. ახლაც მახსოვს მისი მონათხრობი, როგორ ჩავარდა ცხენიდან მდინარისპირა ლაფში, როგორ გასცქეროდა ტირიფნარიდან ზეცას და ეზმანებოდა დედის კაბა, ქალის ფეხები და აყვავებული სესამის მინდვრები.

მაიორმა კიმურამ პაპიროსი ჩააქრო, ტუჩებთან ყავის ფინჯანი მიიტანა, ჯუჯა ქლიავს გახედა და თითქოს თავისთვის ჩაილაპარაკა: ასე ამბობდა, სწორედ მაშინ შემზარდა მთელი ადრინდელი ცხოვრებაო.

– ჰო, მაგრამ როგორც კი დამთავრდა ომი, მაშინვე ქეიფს მიჰყო ხომ ხელი? არა, ადამიანი ჩალის ფასადაც არ ღირს!

ინჟინერი იამაკავა სკამის ზურგზე გადაესვენა, ფეხები გაწვართა და იქედნური ღიმილით თამბაქოს კვამლი ჭერისაკენ გაუშვა.

– თქვენ ამბობთ, ადამიანი ცალის ფასადაც არ ღირსო? ალბათ გგონიათ, ხე სიაო-ერი თავს იკატუნებდა, ვითაოდაც მამა აბრამის ბატკანი იყო?

– სწორედაც.

– მე კი აგრე არ ვფიქრობ. იგი არა და არ თვალთმაქობდა. ასე გრძნობდა იმ წამს, როცა, გაზეთის გამოთქმა რომ ვიხმაროთ, მისი თავი განეშორა ტანს. ასე გრძნობდა ჩხუბის დროსაც, როცა ის მაგიდას დააჯახეს და ძირს დასცეს. მაშინ გაეხსნა ალბათ ძველი ჭრილობა და გრძელნაწნავიანი თავიც მყის გაგორდა იატაკზე. დედის კაბამ, ქალის ფეხებმა და სესამის აყვავებულმა ველებმაც, ომის დროს რომ ელანდებოდა, ახლაც ბუნდოვნად გაიარეს მის თვალწინ. მართალია, ამჯერად ჭერი ფარავდა ცარგვალს, მაგრამ ის მაინც ხედავდა ვის ლაჟვარდს. და იმ დროს კვლავ მთელი სიმწარით იგრძნო თავისი სამაგელი წარსული. გვიანლა იყო. ადრე იაპონელმა სანიტრებმა შეამჩნიეს და გონდაკარგული თან წაიყვანეს, ახლა კი მისი თანამეინახე დაუზაოგავად სცემდა მუშტებითა და წიხლებით. და სინანულით შეპყრობილმა ხე სიაო-ერმა სული განუტევა.

ინჟინერმა იამაკავამ მხრები აიჩეჩა და გაიცინა:

– დიდი მეოცნებე ჩანხართ. მაშ, რითლა აიხსნება, რომ ასეთი განცდების მერე გალოთდა?

– ეს იმიტომ, რომ ადამიანის ფასი მართლაც გროშია, ოღონდ სრულიად სხვა აზრით. ყოველმა ჩვენგანმა უნდა იცოდეს, რომ ჩალის ფასადაც არ ღირს. მხოლოდ ის არის მეტნაკლებად ღირსეული, ვინც უწყის ეს ჭემმარიტება. თორემ ერთ მშვენიერ დღეს, შესაძლოა, სწორედ ისე წავაგოთ თავი, როგორც ხე სიაო-ერმა... დიახაც, ამ აზრით უნდა ვკითხულობდეთ გაზეთებს.

ესა თქვა მაიორმა კიმურამ, ერთვარად დამოზღვრითი კილო დაატანა ყოველ სიტყვას, გაიღიმა და ახალი პაპიროსი გაიწყო.

იანვარი, 1918წ.

მისი ბრწყინვალეობა ხორიკავას მსგავსი ადამიანი არც დღემდე არსებობდა სადმე და ალბათ აღარც გაჩნდება ამ ქვეყანაზე. ხმები დადიოდა, თითქოს ხორიკავას დაბადებისას მისი ფრიად პატივცემული დედის სასთუმალთან წმინდა დაიიტოკუ გამოცხადებულა. ასე თუ ისე, როგორც ამბობენ, იგი დაბადებიდანვე განსხვავდებოდა ჩვეულებრივი ადამიანებისგან. ამიტომაც ყოველთვის გვაოცებდა მისი სურვილები თუ საქმეები. მარტო მისი სასახლის ნახვა რად ღირს, მდინარე ხორიკავას ნაპირზე რომ დგას. დიდებულია, არა? ამ სასახლეში ისეთ სასწაულებს იხილავს კაცის თვალი, რომ ჩვენი უბირი გონება ვერც წარმოიდგენს. მის ბრწყინვალეობაზე ხალხი რას არ ლაპარაკობს: ზოგიერთი მას იმპერატორებს ში ხუანდის და იან-დისაც კი ადარებს, მაგრამ ეს იმასა ჰგავს, ანდაზა რომ ამბობს, ბრმა ხელის ფათურით აფასებდა სპილოსო. უნდა ითქვას, რომ მისი ბრწყინვალეობა მხოლოდ საკუთარ თავსა და დიდებაზე როდი ფიქრობდა. არა, მას შეეძლო მდაბალთა და უპოვართა გულისნადებიც შეეტყო. იგი, როგორც იტყვიან, მთელი სამყაროს სიხარულსა და გაჭირვებას იზიარებდა. დიახ, ასეთი სულდიდი ადამიანი გახლდათ მისი ბრწყინვალეობა.

სწორედ ამიტომ იყო, რომ მაშინაც კი, როცა იგი ნიომეს სასახლეში მოხვდა ავსულთა თარეშის ჟამს, არაფერი მოსწვევია. პირიქით, თვით სადაიძინა ტორუს სულიც კი, რომელიც როგორც ამბობენ, დამდამობით გამოჩნდებოდა ხოლმე კახარაინის სასახლეში, აღმოსავლეთის მესამე ქუჩაზე, იმ სასახლეში, სიოგამასა და მიტინოკუს ხედების გამოსახულებებით რომაა განთქმული, დიახ, თვითონ ეს მოჩვენებაც კი გაქრა, მისმა ბრწყინვალეობამ ერთი რომ შეუყვირა. აი, როგორი ძლევამოსილი ადამიანი იყო იგი. ასე რომ, არცაა გასაკვირი, თუკი მთელს დედაქალაქში დიდი თუ პატარა, კაცი თუ ქალი, როგორც კი სიტყვა მის ბრწყინვალეობაზე ჩამოვარდებოდა, ისე ლაპარაკობდა მასზე, თითქოს ხორცმესხმული ბუდა ყოფილიყო. ხმაც კი გავრცელდა, რომ ერთხელ, როცა სასახლეში გამართული ქლიავის ყვავილთა დღესასწაულიდან დაბრუნებისას მისი ბრწყინვალეობის ეტლში შებმული ხარები გახელდნენ და ვილაც მოხუცი გადათელეს, მოხუცმა ხელები აღაპყრო და მაღლი აღავლინა იმის გამო, რომ მისი ბრწყინვალეობის ხარებმა გადაუარეს.

აი, რა ამბები ტრიალებდა, და ამიტომაც მომავალში ბევრი რამის მოყოლა იქნება შესაძლებელი მისი ბრწყინვალის ქველ საქმეებზე, თუ როგორ უძღვნა მან სტუმრებს ქეიფის დროს ოცდაათი თეთრი ბედაური, ნაგარას ხიდის მშენებლობისას როგორ გაიმეტა ბურჯში ჩასატანებლად თავისი უსაყვარლესი ყრმა, როგორ უბრძანა ჩინელ ბერს, დახელოვებულ მკურნალს, მისთვის მუწუკი გაეჭრა ბარდაყზე... ყველაფრის ცალ-ცალკე ჩამოთვლა ძალიან შორს წაგვიყვანს, მაგრამ ამ უამრავი მონათხრობიდან ყველაზე საშინელი და შემზარავი ალბათ მაინც ჯოჯოხეთის სურათებით თეჯირის მოხატვის ამბავი იქნება. ეს მოხატული თეჯირი დღესაც სასახლის უძვირფასესი სამკაულია. და ამ სურათის შექმნისას დატრიალებულმა უბედურებამ მისი ბრწყინვალეობაც კი შეადრწუნა, მისი ბრწყინვალეობა, რომლის წონასწორობიდან გამოყვანა ამქვეყნად არაფერს შეეძლო. ჩვენ, მისი მსახურნი, ნანახით შეძრწუნებულნი, კინაღამ სიცოცხლეს გამოვეთხოვეთ, მაგრამ ამაზე ლაპარაკიც არ ღირს! მეც კი, მის ბრწყინვალეობას ოცდაათი წელი რომ ვემსახურებოდი, მსგავს საშინელებას არასოდეს შევსწრებივარ.

მაგრამ სანამ ამ ამბავს გაუწყებდეთ, მანამდე ოსტატ-მხატვარ ესიხიდეზე მოგიტხოვრებთ, რომელმაც ეს თიჯირი მოხატა ჯოჯოხეთის სატანჯველთა სურათებით.

2

ესიხიდე... ალბათ დღესაც შეხვდებით ადამიანებს, რომელთაც ესიხიდე ახსოვთ. იგი ისეთი სახელგანთქმული მხატვარი იყო, რომ იმ დროს მას ფუნჯით ძნელად თუ გაეჯიბრებოდა ვინმე. მაშინ ესიხიდე ორმოცდაათს იქნებოდა მიღწეული. შეხედავდით და ერთი დაბალი, დაღეული, გამვალტყავებული მოხუცი შეგერჩენოდით ხელში. სასახლეში, მის ბრწყინვალეზასთან, მუქ-ყვითელ კარიგინუში გამოწყობილი გამოცხადდებოდა ხოლმე. თავზე მიმიეზოსის იხურავდა. ხასიათი საძაგელი ჰქონდა, ხოლო ასაკისდაშეუფერებლად წითელი ტუჩები ცხოველებთან რაღაც უსიამო მსგავსებას ანიჭებდნენ მას. ამბობდნენ, ფუნჯს ლოკავს და ტუჩებზე წითელი საღებავი ეცხებაო, მაგრამ ნამდვილი მიზეზი არავინ იცოდა. ავი ენები იმასაც კი აღნიშნავდნენ, მიხვრა-მოხვრით ესიხიდე მაიმუნს გავგონებსო, ამიტომ «სარუხიდე» შეარქვეს მეტსახელად.

რადგანაც «სარუხიდე» ვახსენე, ბარემ ერთ ამბავსაც მოგიტხოვრებთ. იმ დროს მისი ბრწყინვალეზის სასახლეში მხეველად აიყვანეს ესიხიდე მხოლოდმოხილი ქალიშვილი, თხუთმეტი წლის მშვენიერი გოგონა, რომელიც არაფრით ჰგავდა მამას. გარდა ამისა, შეიძლება იმის გამოც, რომ დედა ადრე დაკარგა, იგი ფიქრიანი, ასაკთან შედარებით ძალზე ჭკვიანი და გულისხმიერი იყო. ამიტომაც მხეველთუხუცესიდან მოყოლებული, ყველას უყვარდა.

ერთხელ, რაღაც შემთხვევის გამო, ტამბას პროვინციიდან მის ბრწყინვალეზას მოშინაურებული მაიმუნი მიჰგვარეს და მისი ბრწყინვალეზის მოუსვენარმა ვაჟმა ესიხიდე შეარქვა მას. მაიმუნი ხომ ისედაც სასაცილოა და თუ ამას მის მეხსახელსაც დავუმატებთ, ცხადი გახდება, რომ სასახლეში ვერავინ იკავებდა თავს სიცილისაგან. მხოლოდ სიცილს რომ დასჯერებოდნენ, ამას კიდევ რა უშავდა, მაგრამ ხდებოდა ხოლმე, რომ იგი ნაძვზე აძვრებოდა ანდა ტატამს დასვრიდა ოთახებში, ხალხი მაშინვე ყვირილს მორთავდა სასეიროდ, ესიხიდე ესიხიდეო, რითაც, რა თქმა უნდა, ძალზე აბეზრებდნენ თავს მხატვარს.

ერთხელ ესიხიდე ქალიშვილს წერილი და ქლიავის ტოტი ეჭირა ხელში და გრძელ ტალანს მიუყვებოდა. ამ დროს მისკენ მოპირდაპირე კარიდან მაიმუნი ესიხიდე გამოექანა კოჭლობით, როგორც ჩანს, თათი იტკინა და ამიტომ ბოძზე აცოცება ვეღარ მოახერხა. მაიმუნს, თქვენ წარმოიდგინეთ, ახალგაზრდა ბატონი მოსდევდა წკეპლის ქნევით და უყვიროდა:

– საძაგელო ბაცაცავ! აბა, დამაცადე, აბა, დამაცადე!

ეს რომ დაინახა, ესიხიდე ქალიშვილი დაიბნა, მაგრამ ამ დროს მაიმუნმა მასთან მიიბნინა, კალთაზე ჩამოეკიდა და საცოდავად შეწკმუვლა. ქალიშვილს ისე შეებრაღა ცხოველი, რომ ერთხანს ვერაფერი მოახერხა. მერე იმ ხელით, რომელშიაც ქლიავის ტოტი ეჭირა, იების სურნელებით გაჟღენთილი საყელო გადაიწია, სათითაოდ აიყვანა მაიმუნი და თავდახრილმა სუფთა, წვრტიალა ხმით მიმართა ახალგაზრდა ბატონს:

– კადნიერებაში ნუ ჩამომართმევთ... ეს ხომ პირუტყვია, გთხოვთ, აპატოთ.

ახალგაზრდა ბატონი უკვე მათ წინ იდგა. მან წარბი შეიკრა და ფეხები დააბაკუნა.

– რას ესარჩლები! მაგ მაიმუნმა მანდარინები მოიპარა.

– ეს ხომ პირუტყვია... – გაიმეორა გოგონამ, მხნეობა რომ მოიკრიბა, შემდეგ კი ნალვლიანი ღიმილით დაუმატა:

– გარდა ამისა, ესიხიდეს ეძახიან. ისე გამოდის, რომ თქვენ მამაჩემზე წყრებით, მე კი არ შემიძლია ამას დამშვიდებით ვუცქირო.

მაშინ კი შეიკავა თავი ახალგაზრდა ბატონმა.

– ჰმ!.. რაკი მამას ესარჩლები... მიპატიებია, – უხალისოდ თქვა მან, შოლტი გადააგდო და იმავე კარებით გავიდა, საიდანაც გამოჩნდა.

3

სწორედ ამ შემთხვევის შემდეგ დაიწყო სასახლეში ესიხიდეს ქალიშვილის მეგობრობა მაიმუნთან. გოგონამ ლამაზ, წითელ ყელსაბამზე ახალგაზრდა ქალბატონის ნაჩუქარი ოქროს ზანზალაკი შეაბა. ამის შემდეგ მაიმუნი ერთობ შეეთვისა ესიხიდეს ქალიშვილს და როცა ერთხელ გაციებული გოგონა საწოლში იწვა, მაიმუნი გვედიდან არ მოშორებია, მოწყენილი და ნალვლიანი იკვნეტდა ფრჩხილებს.

მას შემდეგ – სწორედ რომ საკვირველია – უკვე აღარავინ აწვალებდა მაიმუნს, პირიქით, ნელ-ნელა განებივრებაც კი დაუწყეს. ზოგჯერ თვითონ ახალგაზრდა ბატონიც გადაუდგებოდა ხოლმე თხილს ან წაზლს. ის კი არა და, როცა ერთხელ რომელიღაც მსახურმა მაიმუნს წიხლი ამოჰკრა, ახალგაზრდა ბატონი საშინლად განრისხდა. ყვებოდნენ, რომ მალე ამ ამბის შემდეგ მისმა ბრწყინვალეებამ ესიხიდეს ქალიშვილს უბრძანა, მასთან გამოცხადებულიყო მაიმუნთან ერთად. მისთვის უკვე მოეხსენებინათ მხატვრის ასულისა და მაიმუნის ასეთი დამეგობრების ამბავი.

კარგი ქალიშვილი, საქებარი შვილი ყოფილაო, – განაცხადა მან. ამგვარად, ბრწყინვალეების ნებით, ქალიშვილმა ალისფერი აკომე მიიღო საჩუქრად. ხოლო როცა მაიმუნმაც ისე დაიჭირა თავი, თითქოს საჩუქარს სინჯავსო და მოწონებით აიღო ხელში აკომე, მისი ბრწყინვალეობა კიდევ უფრო გამხიარულდა. დიახ, ასე იყო საქმე და, მამასადამე, მისმა ბრწყინვალეებამ ესიხიდეს ქალიშვილს სწორედ იმიტომ დაუწყო წყალობის თვალთ ცქერა, რომ უწონებდა მამისადმი სიყვარულში დიდ პატივისცემასა და სიყვარულს, რამაც, მაიმუნისადმი სიყვარულში ჰპოვა გამოხატულება და, რა თქმა უნდა, არა თავისი ავხორცი ზრახვების გამო, როგორც ხალხი ამბობდა. მართალია, არც მთლად უმიზეზოდ ამტყდარა ასეთი მითქმა-მოთქმა, მაგრამ ამის შესახებ როგორმე სხვა დროს გაიმბობთ აუჩქარებლად. მანამდე კი საკმარისია ითქვას, რომ მისი ბრწყინვალეობა არ იყო ისეთი ადამიანი, ვიღაც მხატვრის ქალიშვილისათვის გაეყადრებინა თავი, თუნდაც იგი ძალზე ლამაზი ყოფილიყო.

დიახ, ესიხიდეს ქალიშვილი მის ბრწყინვალეობას პატივნაცემი გაშორდა, მაგრამ რადგანაც იგი მოკრძალებული და კეთილი გოგონა იყო, დანარჩენ მხეველთა გულში შური არ აღუძრავს. პირიქით, ამ დღიდან მოკიდებული ქალიშვილსაც და მის მაიმუნსაც ერთნაირად ანებივრებდნენ, ახალგაზრდა ქალბატონიც ხომ გვერდიდან აღარ იშორებდა.

მოდით, ჯერჯერობით გოგონას მამის, ესიხიდეს შესახებ გიამბობთ. დიახ, მაიმუნი მალე ყველამ შეიყვარა, მაგრამ თვითონ ესიხიდე ისევ ძველებურად სძულდათ და და ზურგსუკან სარუხიდეს ეძახდნენ. ასე იყო არა მარტო სასახლეში. იოკოგაველ წინამძღვარს, როცა მისი თანდასწრებით ესიხიდეს სახელს ახსენებდნენ,

სახე ეცვლებოდა, თითქოს ეშმაკს გადაეყარაო. ერთი სიტყვით, თვალის დასანახად ეჯავრებოდა იგი. მართალია, ამის მიზეზი თითქოს ის იყო, რომ ესიხიდემ წინამძღვარი საქილიკო სურათებში გამოსახაო, მაგრამ ამას მხოლოდ მდაბიო მსახურნი ამბობდნენ, მე კი დაბეჯითებით იმის თქმა, მართლა ასე იყო თუ არა, არ შემიძლია. ყოველ შემთხვევაში, ამ მხატვარზე, ვისთვისაც უნდა გეკითხათ, კარგს არავინ გეტყობდათ. თუკი იპოვიდით ვინმე ისეთს, ესიხიდეზე ცუდს არას იტყობდა, ეს მხოლოდ მისი ორი-სამი მეგობარი იყო, ან ისინი, რომელთაც მისი სურათები ენახათ, მაგრამ პირადად არ იცნობდნენ.

ესიხიდე მხოლოდ გარეგნულად კი არ იყო შესაზარი, არა, ზნეც გარეგნობის შესაფერი ჰქონდა და, უნდა ითქვას, ამის გამო დამსახურებისამებრაც მიეზღვებოდა ხოლმე.

4

ზნით კი აი, როგორი იყო იგი: წუწკი, უსინდისო, ზარმაცი, ხარბი და, რაც მთავარია, დიდგულა და ქედმაღალი. სახეზე ეწერა, რომ ქვეყნის პირველი მხატვარია და მისი ქცევაც მუდამ ამაზე მეტყველებდა. ფერწერაში პირველობას რომ დასჯერებოდა, ამას კიდევ აიტანდა კაცი, მაგრამ არა, იგი არც სხვა რამეებში უთმობდა არავის, ის კი არა, ზნეობასა და ადათებსაც კი დასცინოდა. ესიხიდეს რომელიღაც ნაშეგირდალმა მიაგმო, ერთხელ, როცა ცნობილი პიროვნების სახლში ხიგაკის სახელგანთქმული ქურუმი ქალი ქადაგად დაეცა და შემზარავი ხმით იწყო წინასწარმეტყველება, ესიხიდეს მისთვის ყურიც არ უთხოვებია, განუმორებელი ფუნჯი მოიმარჯვა და მშვიდად ჩაიხატა ქურუმი ქალის შემზარავი სახე. შესაძლოა, იგი სულის გამოცხადებასაც უბრალო ბავშვურ თვალთმაქცობად თვლიდა.

აი, როგორი კაცი იყო ესიხიდე! ამიტომაც აბა, რა გასაკვირია, რომ ქალღმერთ კისიოტენის სახე ვიღაც ქალისაგან გადაიხატა, ხოლო ბუდა ფუდოს ხატვისას ერთი ჩამოძონძილი კატორღელი გამოიყენა. ვინ მოთვლის, კიდევ რამდენი ასეთი უგვანი და ღვთისსაგმობი ჩაიდინა მან და როცა ამის გამო კიცხავდნენ, იდგა და არხეინად უსტვენდა. «კი მაგრამ, ღმერთები და ბუდები, ესიხიდემ რომ დახატა, ხომ დასჯიან მას ამნაირ საქმეთათვის? საოცარია!» ასეთი სიტყვები შეგირდებსაც კი აფრთხობდა და სასჯელის შიშით მრავალი მათგანი მის მიტოვებას ისწრაფოდა. ასეა თუ ისე, თვითონ ესიხიდე სრულიად დარწმუნებული იყო, რომ მისებრ შესანიშნავი ადამიანი მთელს დედამიწის ზურგზე არ მოიძებნებოდა.

იმაზე ლაპარაკიც კი არ ღირს, ღუ რა მწვერვალს მიაღწია ესიხიდემ ფერწერის ხელოვნებაში. მაგრამ რადგანაც მისი ნახატები როგორც ხაზებით, ასევე ფერებით მთლიანად განსხვავდებოდა სხვა მხატვართა ქმნილებათაგან, მისი არაკეთილმოსურნენი, ფუნჯის თანამოძმენი, თვალთმაქცად იხსენიებდნენ მას. ისინი კავანარის, კანაოკას ან სხვა ძველ სახელგანთქმულ ოსტატთა სურათებზე საუბრისას საოცარ ამბებს ყვებოდნენ: თითქოს მათ მიერ მოხატულ კარედს მთვარიან ღამეში ქლიავის საამო სურნელი ასდიოდა, ან თითქოს ისმოდა, როგორ უკრვადნენ სტვირს თეჯირზე გამოხატული კარისკაცები... ხოლო როცა კი სიტყვა ესიხიდეს ნახატებზე ჩამოვარდებოდა, შემზარავ ამბებს გადმოგვცემდნენ. მაგალითად, ესიხიდეს იმ სურათის შესახებ, «სიკვდილ-სიცოცხლის ბორბალი» რომ ეწოდება და რიუგაიძის ტაძრის კარებს ამშვენებს, ამბობდნენ, გვიან ღამით სურათიდან ურწმუნოთა კვნესა და ქვითინი ისმისო. უფრო მეტიც, ზოგიერთები იმასაც კი ამტკიცებდნენ, გახრწნილი გვამების სიმყრალე ვიგრძენითო. ახლა ქალთა

პორტრეტები, მისი ბრწყინვალეების ბრძანებით რომ დახატა ესიხიდემ? ირწმუნებოდნენ, რომ სამი წელიც არ გაივლის და ისინი, ვინც ამ სურათებზეა გამოსახული. სწეულდებიან და კვდებიან, თითქოს სული ამოართვესო. ავსიტყვათა აზრით, ეს გახლდათ ყველაზე ჭეშმარიტი დადასტურება იმისა, რომ ესიხიდეს ხელოვნებაში ჯადოქრობა იყო გარეული.

მაგრამ რადგანაც ესიხიდე, როგორც ადრეც ვთქვი, განსაკუთრებული ადამიანი იყო, ამით ამყობდა კიდევ და ერთხელ, როცა მისმა ბრწყინვალეებამ გახუმრება ინება, შენ, როგორც ჩანს, სიმახინჯე გყვარებიაო, მან ასაკისდაშეუფერებელი წითელი ტუჩებით უსიამოდ გაიღიმა და თვითკმაყოფილმა უპასუხა, დიახ, ვერც ერთი ეს ზერექვერე მხატვარი ვერ გაიგებს სიმახინჯის სილამაზესო. გაგონილა მისი ბრწყინვალეების წინაშე ასეთი ყოყოჩობა? მერე რა, რომ ესიხიდე პირველი მხატვარი იყო სახელმწიფოში... შეგირდს, ადრევე რომ ვახსენე, ტყუილუბრალოდ არ შეურქმევია მისთვის მალულად «ტირაეიძე» მეტიმეტი ყოყოჩობისათვის. თქვენ, რასაკვირველია, გეცოდინებათ, რომ ტირაეიძე იმ ეშმაკს ერქვა ძველად, დიდი ხნის წინათ რომ მოგვევლინა ჩინეთიდან.

მაგრამ ესიხიდესაც კი, რომელიც არ სცნობდა არავის და არაფერს, ერთი ჭეშმარიტად ადამიანური გრძნობა მიჰმადლებოდა ბუნებით.

5

ესიხიდეს თავდავიწყებით უყვარდა თავისი მხოლოდშობილი ქალიშვილი, სწორედ ის მხევალი გოგონა. უკვე ვთქვი, რომ გოგონა მეტად ნაზი და მოსიყვარულე შვილი იყო, მაგრამ ესიხიდესაც განუსაზღვრელად უყვარდა იგი და, შეიძლება არ დამიჯეროთ, მაგრამ მაინც მოგახსენებთ, რომ ეს კაცი, რომელსაც ტაძრისთათვის ქრთილის საღირალიც კი არ შეუწირავს თავის სიცოცხლეში, ქალიშვილის ტანსაცმლისა და თმის მორთულობისათვის ფულს არასოდეს იშურებდა.

თუმცა ესიხიდე თავს ევლებოდა და ეთაყვანებოდა ქალიშვილს, მაგრამ აზრადაც არ მოსვლია, შესაფერი საქმრო შეერჩია მისთვის. ის კი არა და, თუკი გოგონას ვინმე თვალს დაადგამდა, იგი არაფრის წინაშე უკან არ იხევდა და თავზეხელაღებულ ხალხსაც კი ქირაობდა, რომლებიც მზეს უბნელებდნენ თავხედს. ამიტომაც, როცა გოგონა მისი ბრწყინვალეების ბრძანებით სასახლეში გადაიყვანეს და მხეველად გაამწესეს, მოხუცი მამა ძალზე უკმაყოფილო დარჩა და თავისი მბრძანებლის წინაშეც კი არ გაუხსნია წარბი. შესაძლოა, ამიტომაც ატყდა მითქმა-მოთქმა: მისი ბრწყინვალეება ესიხიდეს ქალიშვილითაა გატაცებული და მამის უკმაყოფილების მიუხედავად, სასახლეში ჰყავსო. ყველაფერი ეს უბრალო ჭორი იყო, მაგრამ ის კი სრული სიმართლეა, რომ ესიხიდეს უზომოდ უყვარდა ქალიშვილი და ამიტომაც გამუდმებით ითხოვდა, სასახლიდან დაითხოვეთო. ერთხელ, როცა მისი ბრწყინვალეების ბრძანებით ჩვილ მონძიუს ხატავდა, მან ძალზე ოსტატურად გამოსახა თავისი მბრძანებლის უსაყვარლესი ყრმა, რის გამოც დიდად კმაყოფილმა მისმა ბრწყინვალეებამ ინება მოწყალედ ეთქვა:

– ჯილდოდ რასაც გინდა მოგცემ, მაუწყე შენი სურვილი, ნუ გერიდება.

მაშინ ესიხიდემ თავხედურად უთხრა:

– გთხოვთ, ჩემი ქალიშვილი დაითხოვოთ სასახლიდან.

სხვა სასახლეებში არ ვიცი, მაგრამ იმათ, ვინც მის ბრწყინვალეება ხორიკავას ემსახურებოდა, შესანიშნავად ეპყრობოდნენ... განა კიდევ მოიძებნება ადამიანი, ასე უხეშად რომ ეთხოვოს რაიმე? მხატვრის თავხედობამ მისი ბრწყინვალეება, ასეთი

დიდბუნებოვანი ადამიანიც კი, გააბრაზა. იგი ერთხანს უსსიტყვოდ შეჰყორებდა სახეში ესიხიდეს, მერე მკვახედ მიახალა, არ შეიძლებაო, და მაშინვე წამოდგა. ასეთი რამ რამდენჯერმე განმეორდა. მას შემდეგ ბევრმა წყალმა ჩაიარა, მაგრამ, როგორც ახლა მაგონდება, ყოველი თხოვნის შემდეგ მისი ბრწყინვალეობა სულ უფრო და უფრო ცივად ეპყრობოდა ესიხიდეს. გოგონას ძალიან აღელვებდა მამის ბედი. იგი ხშირად შედიოდა ხოლმე სამოახლოში და მწარედ ტიროდა. მაშინ კიდევ უფრო გაძლიერდა მითქმა-მოთქმა, მის ბრწყინვალეობას ესიხიდეს ქალიშვილი შეუყვარდაო. ზოგიერთები იმასაც კი ამბობდნენ, ჯოჯოხეთის სურათებით თეჯირის მოხატვასთან დაკავშირებული ტრაგედია იმიტომ დატრიალდა, რომ გოგონა წინააღმდეგობას უწევდა მისი ბრწყინვალეობის სურვილებსო, მაგრამ ასეთი რამ, რა თქმა უნდა, არ შეიძლებოდა მომხდარიყო.

ჩემი აზრით, მის ბრწყინვალეობას ესიხიდეს ქალიშვილის სასახლიდან დათხოვნა იმიტომ არ უნდოდა, რომ ებრალებოდა ახალგაზრდა ქალი და მისი ბედი აწუხებდა. იგი მოწყალედ ვარაუდობდა, რომ ესიხიდესთანა ჯიუტ ადამიანთან ყოფნა გაუჭირდებოდა ქალიშვილს და ამიტომ ჯობდა, სასახლეში დარჩენილიყო, სადაც უკეთესად მოეპყრობოდნენ. მართალია იგი სწყალობდა მშვენიერ გოგონას, მაგრამ ზოგიერთები რომ ამბობდნენ, უკეთური მიზნები ამოძრავებდაო, ეს მოცლილთა გამონაგონი და ყოველგვარ საფუძველს მოკლებული ფეხმოკლე ტყუილი იყო.

ასეა თუ ისე, სწორედ იმ დროს, როცა ესიხიდე თავისი ქალის გამო თითქმის შერისხული აღმოჩნდა, მისმა ბრწყინვალეობამ, _ რა ჰქონდა გუნებაში, არ ვიცი, _ უცებ იხმო ესიხიდე და თეჯირის მოხატვა და ამ ნახატში ჯოჯოხეთის სატანჯველთა ასახვა უბრძანა.

6

საკარისია ეს თეჯირი ვახსენო, რომ მაშინვე საშინელი სურათი დამიდგება თვალწინ. უპირველეს ყოვლისა, უნდა ითქვას, რომ ის, რაც ესიხიდემ დახატა, სრულიადაც არ ჰგავს სხვა მხატვართა მიერ შესრულებულ ჯოჯოხეთის სატანჯველთა სურათებს. განსხვავება ძირითადად სურათების განლაგებაში გამოიხატება: ერთ ფრთაზე, კუთხეში მკრთალადაა გამოსახული ქვესკნელის ათი მთავარი, ხოლო მთელ დანარჩენ სივრცეზე ისეთი მძვინვარე ცეცხლი ბობოქრობს, შეიძლება კაცმა იფიქროს, ხანჯალა ხეებით დაბურულ ხმალა მთებს ჩაუქრობელი ალი მოსდებიანო. მხოლოდ აქა-იქ, ყვითელ და ლურჯ წინწკლებად ელავს ჯოჯოხეთის მსახურთა ჩინური ტანსაცმელი, ისე კი საითაც უნდა გაიხედო, ყველაფერი ცეცხლს დაუფარავს და ცეცხლის ენებს შორის გამმაგებული მიიკლავება მანძის ბორჯღალივით მოკალული, შემხეფებული ტუმის შავი კვამლი და სიზმარეულივით რიალებენ ოქროს მტვრის გავარვარებული ნაპერწკლები.

ჯერ მართო ამით ატყვევებს მზერას მხატვრის ფუნჯის ძალა. ხოლო ასე საზარლად დაკრუნჩხულ, აბობქრებულ ალში გახვეულ ცოდვილებს ჯოჯოხეთის ჩვეულებრივ სურათებში ხომ ვერ იხილავთ. ცოდვილთა შორის ესიხიდემ ათასი ჯურის ხალხი გამოსახა, სხვადასხვა წოდებისა, დიდებულებით დაწყებული და უკანასკნელი მათხოვარივით დამთავრებული: კარისკაცთა ტანსაცმელში გამოწყობილი ზვიადი დიდებულები, აბრეშუმში გამოკვალთული მომხიბლავი ახალგაზრდა ქალბატონები, ბუდაელი ბერები კრიალოსნით ხელში, მაღალ ასიდაზე შემდგარი ახალგაზრდა მსახურები, ვიწროსამოსიანი ყრმები თუ მკითხავები თავიანთი მოწყობილობებით. ყველა რომ ჩამოვთვალოთ, ჩვენს ამბავს დასასრული

არ ექნება. ხარისა და ცხენისთავიან ჯოჯოხეთის მსახურთა მიერ წამებული ეს ხალხი აზობქრებულ ცეცხლსა და კვამლში ქარისაგან დარიალებული ფოთლებივით აწყდებიან ქეთ-იქით... აგერ, ერთი ქალი, როგორც ჩანს, ქურუმი, ფიწალზე თმით დაკიდებული საცოდავად იკლავება და ობობას საცეცებივით დაკრუნჩხულ კიდურებს საწყალობლად ასხმარტალებს. აქეთ ვიღაც მამაკაცი, ალბათ რომელიღაც ნაცვალი, ღამურასავით კიდია თავდაღმა, მახვილით გულგაფატრული. ვის რკინის მათრახებით სცემენ, ვის დაძრავს ადგილიდან, ვის მტაცებელ ფრინველთა კლანჭები აწამებს, ვის შხამიანი დრაკონის კბილები ჩაფრენია – სატანჯველი, ისევე, როგორც ცოდვილნი, აქ იმდენია, ვერ ჩამოთვლი.

მაგრამ ყველაზე შემზარავი მაღლიდან გადმოვარდნილი ეტლია. იგი ტახის ეშვივით ამართულ ხე-ხანჯალადან მოსხლეტილა. ბამბუკის ფარდის მიღმა, ქვესკნელიდან მონაქროლ ქარს რომ გადაუწევია, ქალი მოჩანს. ქალი ისე ბრწყინვალედაა მორთული, ხადუმი ან სეფექალი გეგონებათ. მისი გამლილი, გრძელი, შავი თმა ცეცხლის ენებს ჩახლართვია, თეთრი ყელი უკან გადაუწევია და ტანჯვით იგრძობა. ეს ქალი, ან თუნდაც აღმოდებული ეტლი – ყველაფერი ცეცხლოვანი ჯოჯოხეთის ტანჯვა-წვალეხას წარმოგვიდგენს თვალთა წინაშე. გეჩვენებათ, თითქოს მთელი სურათის საშინელება ამ ერთ ფიგურაში იყოს თავს. ეს ისეთი არაადამიანური ხელოვნებაა, რომ, როცა უცქერით, ყურებში თავისთავად გაისმის საშინელი კვილი.

აი, როგორია ეს სურათი, და სწორედ მის შესაქმნელად დატრიალდა ის საშინელი ამბავი. ამ საშინელების ხილვის გარეშე თვით ესიხიდეც ვერ შეძლებდა ჯოჯოხეთის სატანჯველთა ასე ცოცხლად დახატვას. ეს სურათი რომ შეექმნა, ისეთი წამების გადატანა მოუხდა, სიცოცხლეც კი მოსძულდა. შეიძლება ითქვას, სურათში ასახული ჯოჯოხეთი სწორედ ის ჯოჯოხეთია, სადაც თვითონ ესიხიდე, თავისი ქვეყნის უპირველესი მხატვარი უნდა მოხვედრილიყო.

იქნებ ცოტა ავჩქარდი, რათა თქვენთვის ჯოჯოხეთის სურათებით მოხატული თეჯირის ამბავი მემცნო და მოვლენებს წინ გავუსწარი, მაგრამ ახლა წესისა და რიგის მიხედვით განვაგრძობ და დავიწყებ იმ დროიდან, როცა ესიხიდემ მისი ბრწყინვალეებისაგან ჯოჯოხეთურ წამებათა სურათის დახატვის ბრძანება მიიღო.

7

ხუთი-ექვსი თვის განმავლობაში ესიხიდე ერთხელაც არ გამოჩენილა სასახლეში და მხოლოდ თავის სურათს დასტრიალებდა. საკვირველი ამბავია: საკმარისი იყო საკუთარი თავისათვის ეთქვა, ახლა კი დროა საქმეს შევუდგეო, რომ ეს მოყვარული მამა ღვიძლ ქალიშვილსაც კი ივიწყებდა. ის შეგირდი, ადრე რომ ვახსენე, მიამბობდა, როგორც კი ესიხიდე საქმეს ჰკიდებს ხელს, ისე გარდაიქმნება, თითქოს მელა ჩაუძვრა სულშიო. ამის დასადასტურებლად ზოგიერთები ამბობდნენ, საკმარისია უჩუმრად შეხედო ესიხიდე მუშაობისას, რომ აუცილებლად დაინახავ, მის ირგვლივ მელიების ლანდები დაბორიანდებნო. მართლაც, როგორც კი ფუნჯს დაიჭერდა ხელში, ყველაფერს ივიწყებდა თავისი სურათის გარდა. დღე და ღამე ჩაკეტილში იჯდა და გარეთ იშვიათად გამოდიოდა. ხოლო თეჯირის მოხატვა რომ დაიწყო ჯოჯოხეთის სურათებით, პირდაპირ შემლილს დაემსგავსა.

თავის ოთახში, სადაც დღისითაც ფარდები ეფარა ფანჯრებს, ღამპართა შუქზე საიდუმლო ხერხებით აზავებდა საღებავებს, შეგირდებს სუიკანში ან კარაგინში გამოაწყობდა და თითოეულს გულდასმით იხატავდა ცალ-ცალკე. ასეთი ახირებები

ადრეც ჰქონია, სანამ თეჯირის მოხატვას შეუდგებოდა ჯოჯობეთის სურათებით. როცა რუგაიძის ტაძარში «სიკვდილ-სიცოცხლის ბორბალს» ხატავდა, მშვიდად ჩამოჯდებოდა ხოლმე გზებზე მიმოფანტული გვამების წინ, რომელთაც ჩვეულებრივი ადამიანი ზიზღით უქცევდა გვერდს და გულმოდგინედ იხატავდა ნახევრადგახრწნილ ხელებს, ფეხებსა თუ სახე. ყველაფერი რომ დაწვრილებით მოგიყვებო, დრო არ გვეყოფა, მაგრამ თუკი მხოლოდ მთავარს მოგახსენებთ, აი, როგორ იყო საქმე:

ერთხელ ესიხიდეს ერთი შეგირდთაგანი (სწორედ ის, რომელიც ადრე მოვიხსენიე) საღებავებს აზავებდა. ანაზდად ოსტატი დაადგა თავზე და უთხრა:

– მინდა ცოტა წავიძინო, ოღონდ ამ ბოლო დროს საშინელ სიზმრებს ვხედავ.

ამაში განსაკუთრებული არა იყო რა და შეგირდს სამიშაო არ მიუტოვებია, ისე მიუგო:

– კეთილი.

ხოლო ესიხიდემ ნაღვლიანი ხმით, დაბნეულმა განაგრძო:

– ვიდრე გავიღვიძებ, სასთუმალთან ხომ არ ჩამოჯდებოდით?

შეგირდს გაუკვირდა, ოსტატს ასე რომ ზაფრავდა სიზმრები, მაგრამ რადგანაც თხოვნა არც ისე ძველი შესასრულებელი იყო, დათანხმდა. მაშინ ოსტატმა აღელვებით და დაბნეულად განაგრძო:

– მაშინ უკანა ოთახში გადი. სხვა შეგირდები თუ მოვლენ, ჩემთან ნუ შემოუშვებ.

ეს მისი სახელოსნო იყო. იქ, დაკეტილ კარს მიღმა, კანდელის მქრალ შუქზე იდგა თეჯირი, რომელიც ჯერ მხოლოდ ტუმით იყო მოხაზული. როცა ისინი ამ ოთახში შევიდნენ, ესიხიდემ მკლავი თავქვეშ ამოიღო და ისე მაგრად დაიძინა, თითქოს მუშაობისაგან ქანცი ერთიანად გამოსცლოდა, მაგრამ ნახევარ საათსაც არ გაეგლო, რომ სასლუმალთან ჩამომჯდარი შეგირდის ყურამდე რაღაც ძლივსგასაგონმა კვნესამ მოაღწია.

8

კვნესა თანდათან გაძლიერდა, შემდეგ ნაწყვეტ-ნაწყვეტ ბოდვაში გადაიზარდა, თითქოს წყლით პირგამოვსებული, დასახრჩობად განწირული ადამიანი კვნესისო.

– რას მეუბნები? ჩემთან მოდიო? სად უნდა წამოვიდე? – «ჯოჯობეთში წამოდი, ცეცხლოვან ჯოჯობეთში!» ვინა ხარ, ვინ მელაპარაკები? – «შენ როგორ ფიქრობ, ვინ ვიქნები?» შეგირდმა უნებურად შეწყვიტა საღებავების შეზავება და შიშით დახედა ოსტატს. მოხუცს დაღარული სახე გადატეტკოდა, ოფლის მსხვილი წვეთებით დაცვაროდა, ტუჩებგამშრალი და მეჩხერკბილებიანი პირი დასახრჩობად განწირულივით, ფართოდ გაეღო. პირში კი რაღაც ჩქარ-ჩქარა უტოკავდა, თითქოს ძაფით ეჯაჯგურებინაო. დიახ, დიახ, ეს მისი ენა იყო. ნაწყვეტ-ნაწყვეტი სიტყვები სხლტებოდნენ ამ ენიდან.

– «შენ როგორ ფიქრობ ვინ ვიქნები?» დიახ, ეს შენა ხარ, მეც ასე ვფიქრობდი, რომ ეს შენა ხარ. ჩემს წასაყვანად მოხვედი? – «მე შენ გეუბნები, წამოდი, წამოდი ჯოჯობეთში!» ჯოჯობეთში... ჯოჯობეთში ჩემი ქალიშვილი მელოდება.

შეგირდი შიშმა აიტანა. მოეჩვენა, თითქოს თეჯირიდან რაღაც უცნაური მოლაცლა ცე ლანდები გამოკრთნენ. რაღა თქმა უნდა, მან მაშინვე ხელები ჩაავლო ესიხიდეს და მთელი ძალით დაუწყო ნჯღრევა, მაგრამ ოსტატი ძილში საკუთარ თავთან განაგრძობდა ლაპარაკს და მისი გამოღვიძება ვერაფრით შეძლო. მაშინ მოწაფემ მხნეობა მოიკრიბა და ფუნჯების ნარეცხი შეასხა სახეში.

– «ის გელოდება, ჩაჯექი ეტლში... ჩაჯექი ამ ეტლში და წამოდი ჯოჯოხეთში...»

იმავე წამს ეს სიტყვები კვნესად გადაიქცნენ, თითქოს ყელში წაუჭირესო და ესიხიდე, თვალები გაახილა თუ არა, ელდანაკრავი წამოიჭრა. როგორც ჩანს, უჩვეულო მზანებები ჯერ კიდევ თვალწინ ედგა. ერთხანს პირდაღებული, შემინებული იყორებოდა, ბოლოს გონს მოეგო და შეგირდს უხეშად უბრძანა:

– წადი! აღარაფერი მიჭირს.

შეგირდმა იცოდა, რომ ოსტატთან შეკამათება არ შეიძლებოდა: წინააღმდეგ შემთხვევაში საყვედურს მიიღებდა. ამიტომ სასწრაფოდ დატოვა ოთახი და მზის კაშკაშა ნათელში მოხვედრილმა შვეებით ამოისუნთქა, თითქოს თვითონ გამოერკვა ცუდი სიზმარიდანო.

ეს კიდევ არაფერი, მაგრამ, აი, დაახლოებით ერთი თვის შემდეგ ესიხიდე მეორე შეგირდი იხმო. მხატვარი კანდელის მქრქალ სინათლეში იჯდა და კბილებით ფუნჯის ტარს აწვალებდა. იგი სწრაფად შებრუნდა ოთახში შესულისაკენ და უთხრა:

– მისმინე, შენთან სათხოვარი მაქვს, გაიხადე ყველაფერი!

ასე ოსტატს სხვა დროსაც უბრძანებია და ამიტომ შეგირდი სწრაფად გატიტვლდა. მაშინ ესიხიდე რაღაც უცნაურად დაიმანჭა.

– მე მინდა ჯაჭვით შებოჭილ ადამიანს შევხედო. მართალი გითხრა, ძალიან მერიდება შენი შეწუხება, მაგრამ მცირე ხნით ამისრულე თხოვნა, – ცივად წარმოთქვა მან.

ეს შეგირდი ისე კვრივად ჩამოსხმული ჭაბუკი იყო, რომ ფუნჯზე უფრო ხმალი დამშვენდებოდა, მაგრამ ახლა ისიც კი სემინდა. შემდგომ, როცა ამ ამბავს ყვებოდა, მუდამ იმეორებდა: ვიფიქრე, ოსტატი ხომ არ შეიშალა, ჩემი მოკვლა ხომ არ გადაუწყვეტია-მეთქი. მაგრამ, როგორც ჩანს, ოსტატი შეგირდის ყოყმანმა მოთმინებიდან გამოიყვანა, საიდანღაც ჯაჭვი დაადრო და სწრაფად, თითქოს მტერიაო, შეგირდს მხრებში ჩააფრინდა, ძალით გადაუგრიხა ხელები და მთელ სხეულზე ჯაჭვი შემოახვია, შემდეგ ჯაჭვის ბოლო მოქაჩა და წონასწორობადაკარგული შეგირდი იატაკზე გაიშხლართა.

9

შეგირდს ხელ-ფეხი ისე შებოჭვოდა, რომ საძრაობა აღარ ჰქონდა. ჯაჭვმა სისხლის მოძრაობა შეუწყვიტა მის ზორბა სხეულს, მთელ ტანზე კანი დაუწითლდა, მაგრამ ესიხიდე ეს აინუნშიაც არ ჩაადო. იგი გარს უვლიდა მის სხეულს, წაქცეულ ბოთლს რომ ჰგავდა, და სწრაფად აკეთებდა ჩანახატებს.

ასე ალბათ დიდხანს გაგრძელდებოდა, მოულოდნელი რამ რომ არ მომხდარიყო. საბედნიეროდ (იქნებ ჯობდა, საუბედუროდო, გვეთქვა) ოთახის კუთხეში მიდგმული ქოთნიდან რაღაც შავი, ზეთის მაგვარი გადმოდინდა. თავდაპირველად წებოვან სითხესავით ნელა მოედინებოდა, მაგრამ შემდეგ უფრო სწრაფად გამოსრილდა, რამდენჯერმე გაიბრწყინა და ზედ შეგირდის ცხვირთან მიცურდა. შეძრწუნებულმა შეგირდმა უსასოოდ დაიკვნესა, გველი, გველიო! როგორც შემდეგ ყვებოდა, მყისვე სისხლი გაეყინა ძარღვებში. მიზეზიც ჰქონდა საამისო: გველი თავისი ცივი ნესტრით ლამის მისწვდა ჯაჭვის რგოლებში ჩაჭედილ შეგირდის კისერს. ამ მოულოდნელმა შემთხვევამ შეუბრალებელი ესიხიდეც კი დააფრთხო. მან აჩქარებით მოისროლა ფუნჯი, დაიხარა და გველს ელვისუსწრაფესად სტაცა კუდში ხელი. გველი თავდაღმა ჩამოეკიდა, დაიკლაკნა, თავი წამოსწია, საკუთარ სხეულს შემოეხვია, მაგრამ ესიხიდეც ხელს ვერ მისწვდა. – შენი მიზეზით დაიღუპა სურათი, – ჩაიბურტყუნა

ხმაჩახრინწულმა ესიხიდე, გველი ოთახის კუთხეში მდგარ ქოთანში ჩააგდო და აშკარა დანაწევებით შეხსნა ჯაჭვი შეგირდს. ეს იყო და ეს. კეთილი სიტყვაც არ უთქვამს, ისე დაითხოვა იგი.

ალბათ ეს ერთი ამბავიც საკმარისია, თვალნათლივ რომ წარმოვიდგინოთ საქმით გატაცებული. ბარემ იმასაც გიამბობთ, თუ რა გდაიტანა მეორე შეგირდმა, ასე, ცამეტ-თოთხმეტი წლის ყმაწვილმა ამ თეჯირის გამო. ამ შეგირდს ქალივით თეთრი კანი ჰქონდა. ერთ საღამოს ოსტატმა თავის ოთახში მიიხმო და ისიც გულდანდობილად ეახლა მასწავლებელს. ხედავს, ესიხიდე კანდელის შუქზე რაღაც უცხო ფრინველს უმ ხორცს აჭმევს. ზომით ეს ფრინველი ალბათ კატისტოლა იქნებოდა და ორივე მხარეს ყურებივით გამოჩრილი ბუმბულითა და ქარვისფერი თვალებით თვითონაც ძალიან ჰგავდა კატას.

10

ესიხიდე, ჩვეულებრივ, ვერ იტანდა, როცა მის საქმეებში ვინმე ცხვირს ჰყოფდა. თავისი საქმიანობის შესახებ იგი შეგირდებს არაფერს უმხელდა. მის მაგიდაზე ხან თავის ქალა იდო, ხან კიდევ ვერცხლის ბურთულები ან ლაქწასმული ხონჩები. იმისა მიხედვით, თუ რას ხატავდა, მის ოთახში ათასნაირი, ყოვლად საკვირველი ნივთები გაჩნდებოდა ხოლმე. არავინ უწყობდა, თუ რას უშვრებოდა იგი შემდეგ ამ ნივთებს. ალბათ სწორედ ამის გამო გავრცელდა მასზე ხმები, ეშმაკეულები სწყალობენო.

შეგირდმა დაასკვნა, ეს უცხო ფრინველი ოსტატს ჯოჯოხეთის სატანჯველთა სურათისათვის სჭირდებაო და მასწავლებლის წინაშე მდგარმა, მოწიწებით იკითხა:

– რას მიბრძანებთ?

მაგრამ ესიხიდე, თითქოს არ გაუგონია, ტუჩები გაილოკა და ნიკაპით მიუთითა ფრინველზე.

– რას იტყვი, სავსებით მოშინაურებულია, არა?

– რა ჰქვია? ამნაირი რამ არასოდეს მინახავს! – თქვა შეგირდმა და თან შიშით გადახედა დიდყურა, კატისმაგვარ ფრინველს.

– რაო, პირველად ხედავ? – ჩაიცინა ესიხიდე. – ქალაქურად ხარ აღზრდილი, ესაა მთელი უბედურება... ამ ფრინველს ჭოტს ეძახიან,; რამდენიმე დღის წინ მაჩუქა ერთმა კურამელმა მონადირემ. საერთოდ კი გაწვრთნილი ჭოტი იშვიათად გვხვდება.

ამ სიტყვებით მან ნელა წაიწია ფრინველისაკენ, რომელსაც ის-ის იყო ჭამა დამეთავრებინა, და წყნარად გადაუსვა ხელი ზურგზე, ბოლოდან თავისაკენ. ჰოი, საკვირველებავ?! ფრინველმა იმწამსვე გულისგამგმირავი ხმით დაიწივლა, მაგიდიდან აფრინდა, კლანჭები გაშალა და პირდაპირ შეგირდს დააცხრა. მას რომ მკლავის აფარება არ მოესწრო, ფრინველი ალბათ მთელ სახეს დაუკაწრავდა. შეგირდმა შიშით ამოიგმინა და ხელების ქნევით შეეცადა ჭოტის მოგერიებას, მაგრამ ჭოტი ნისკარტს აწკაპუნებდა და ისევ ეტანებოდა... შიშისაგან გონდაკარგული შეგირდი ყოველნაირად ცდილობდა გაავებული ფრინველის მოშორებას: ხან ჩაჯდებოდა, ხან ისევ ფეხზე წამოხტებოდა, დარბოდა ვიწრო, ათასნაირი ნივთებით გამოტენილ ოთახში, მაგრამ ტყიური ურჩხული არ ეშვებოდა – ხან ზევით აფრინდებოდა, ხან ქვევით დაეშვებოდა და მორკალულ ნისკარტს ერთთავად თვალში უმიზნებდა. თან ისე შემზარავად ატყლამუნებდა და აფართხუნებდა ფრთებს, რომ შეგირდს რატომღაც ხან ჩამოცვნილი ფოთლების სუნი მოსდიოდა, ხან ჩანჩქერის შხეფებისა, ხან კიდევ შემპალი ხილისა, მაიმუნები რომ იმარაგებენ ხეთა ფულურობეში... შიშმა აიტანაო, რომ ვთქვათ, ცოტა იქნება. შეგირდს გული

გასკდომაზე ჰქონდა, კანდელის მკრთალი სინათლე მთვარის ციალად ეჩვენებოდა, ხოლო ოსტატის ოთახი – შორეული მთის ჭინკებით გატენილ ხეობად.

მაგრამ შეგირდი მარტო იმას არ შეუშინებია, რომ ჭოტი დაესხა თავს. არა, მას თმა ყალყზე დაუდგა, როცა ოსტატმა ესიხიდე, აუღელვებლად რომ უცქერდა ამ აურზაურს, მშვიდად გაშალა ქალაღი, ამოიღო ფუნჯი და სურათის ჩახატვა დაიწყო – თუ როგორ აწამებს ქალწულივით ნაზ ჭაბუკს გაავეებული ტყიური. მოჰკრა თუ არა შეგირდმა თვალი ყველაფერ ამას, მაშინვე ენითაუწერელმა შიშმა შეიპყრო და ერთი პირობა იფიქრა კიდევ, ოსტატი მოკვლას ხომ არ მიპირებსო.

11

ესიხიდესაგან არც არავის გაუკვირდებოდა ამგვარი რამ. ჭოტი ხომ სწორედ იმიტომ მიუსია შეგირდს, რომ თავზარდაცემული კაცის ბორგვა-ხეთქება ჩაეხატა. ამიტომ, როცა შეგირდმა დაინახა, ოსტატი აინუნშიაც არ აგდებს ჩემს გასაჭირს და მშვიდად განაგრძობს თავის საქმესო, შიშისაგან გონდაკარგულმა თავი მკლავებში ჩარგო, საშინლად დაიყვირა და ოთახის კუთხეში მიიკუჭა. მაშინ ესიხიდე რაღაცნაირი შიშით შეჰყვირა და წამოხტა, მაგრამ ამ დროს ფრინველმა კიდევ უფრო უმატა ფრთების ფართხუნს და იმწამსვე ყურისწამლები გრუხუნი გაისმა, თითქოს რაღაც ჩამოვარდა და დაიმსხვრაო. შიშისაგან მიმკვდარებულმა შეგირდმა ხელები უნებურად ჩამოუშვა, თავი ასწია და მიმოიხედა – ოთახში წყვდიადი ჩამოწოლილიყო და მხოლოდ ოსტატის ყვირილი ისმოდა. იგი ბრაზით უხმობდა შეგირდებს.

ბოლოს შორიდან გამოეხმაურა რომელიღაც მოწაფე და აჩქარებით შემოიტანა ანტებული სანთელი. მოციმციმე ალზე დაინახეს, რომ კანდელი გადაბრუნებულიყო, იატაკი და ფარდაგები ზეთით მოთხვრილიყო, იქვე ჭოტი ეგდო და ცალ ფრთას იქნევდა. მაგიდიდან ოდნავ წამოწეული ესიხიდე თავზარდაცემული რაღაც გაუგებრობას ბუტბუტებდა. არც იყო გასაკვირი: ჭოტს თავსა და ნახევარ ტანზე შავი გველი შემოხვეოდა. ალბათ, როცა შეგირდი კუთხეში იკლავებოდა, ქოთანს გადააბრუნა, გველი გამოძვრა, ჭოტმა ჩანისკარტება მოუნდომა და მთელი ეს აურზაური ამან გამოიწვია. შეგირდებმა ერთმანეთს გადახედეს. ისინი გააკვირვა უცნაურმა სანახაობამ. მერე უსიტყვოდ დაუკრეს თავი ოსტატს და სწრაფად გამოვიდნენ ოთახიდან. თუ რა დაემართა შემდეგ გველსა და ფრინველს, არავინ უწყის.

მსგავს ამბებს სათვალავი არ ჰქონდა. სურათებით თეჯირის მოხატვა მხატვარს შემოდგომის დამდეგს უბრზანეს და აი, ზამთრის მიწურულამდე შეგირდებს თავიანთი მასწავლებლის ასეთი უცნაური და ახირებული საქმეების მოლოდინი ჰქონდათ ყოველდღე. მაგრამ ზამთრის მიწურულს ოსტატმა მუშაობა რაღაც ვერ ააწყო, სახე კიდევ უფრო მოუქურუხდა და გაღიზიანებული ლაპარაკობდა. სანახევროდ მოხატულ თეჯირს არაფერი ემატებოდა. ის კი არა და, ოსტატი ხანდახან იმასაც კი შლიდა, რაც დახატული ჰქონდა და ამას ბოლო არ უჩანდა.

სახელდობრ რა არ გამოსდიოდა მას, არავინ უწყოდა. ან კი ვინ ეცდებოდა ამის გაგებას. მწარე გამოცდილებით თვალახელილი შეგირდები თავს ისე გრძნობდნენ, თითქოს ვეფხვთან ან მგელთან ერთად ისხდნენ გალიაში და მთელი მონდომებით ცდილობდნენ, მორიდებოდნენ ოსტატის თვალს.

12

მთელი ამ დროის განმავლობაში ისეთი არაფერი მომხდარა, მოყოლად რომ ღირდეს. ოღონდ... თავისნათქვამა ბერიკაცს თვალები რაღაც წყლიანი გახუდა. ზოგჯერ, როგორც კი მარტო დარჩებოდა, ტიროდა. ერთი შეგირდი მიყვებოდა: ერთხელ ბაღში შევედი და რას ვხედავ, ოსტატი ფანჩატურში დგას, გაზაფხულის ცას მიშტერებია და თვალები ცრემლით აქვს სავსეო. შეგირდს უხეხულად ეგრძნო თავი და სწრაფად დაუტოვებია იქაურობა. აბა, განა საკვირველი არაა, რომ ეს თავდაჯერებული ადამიანი, «სიკვდილ-სიცოცხლის ბორბლისათვის» გზებზე დაყრილ გვამებს რომ ხატავდა, ბავშვივით ტიროდა, რადგან სურათი ისეთი არ გამოსდიოდა, როგორც მას სურდა?

მაგრამ, სანამ ესიხიდე შეპყრობილივით მუშაობდა თავის სურათზე, მისი ქალიშვილი სულ უფრო ნაღვლიანდებოდა და ხანდახან იმასაც კი ვამჩნევდით, როგორ ყლაპავდა ცრემლებს. იგი ყოველთვის ფიქრიანი და წყნარი იყო, მაგრამ ახლა ქუთუთოები დაუმძიმდა, თვალები ჩაუცვივდა, დანაღვლიანდა. თავდაპირველად მარჩიელობა დავიწყეთ, შეიძლება მამაზე ფიქრობს ან კიდევ მისი ნაღველი სიყვარულითაა გამოწვეულიო, მაგრამ მერე თქვეს, თითქოს მის ბრწყინვალეობას ესიხიდეს ქალიშვილის დამორჩილება განეზრახოს და ამის შემდეგ უცებ შეწყდა ყოველგვარი მითქმა-მოთქმა, თითქოსდა სავსებით გადაავიწყდათო იგი.

ერთხელ, შუალამე კარგა ხნის გადასული იქნებოდა, მარტო მივდიოდი დერეფანში. უცებ საიდანღაც მაიმუნმა ესიხიდემ მოირბინა და ქვედაყანის კალთების ქაჩვა დამიწყო. თბილი ღამე იყო, მთვარე მკრთალად ანათებდა და მეჩვენებოდა, თითქოს აყვავებული ქლიავის სურნელი იფრქვეოდა საიდანღაც. და აი, მთვარის სინათლეზე დავინახე, რომ მაიმუნმა თეთრი კბილები დაკრიჭა, დრუნჩი მოჭმუჭნა და მერე შეშლილივით დაიწყო ყვირილი. უხერხულად ვიგრძენი თავი, შევშფოთდი კიდევაც. მაიმუნი ახლა ქვედატანზე მექაჩებოდა. დავაპირე, თავიდან მომეშორებინა და ჩემს გზას დავდგომოდი, მაგრამ შემდეგ გადავიფიქრე. ერთხელ რომელიღაც მსახურმა მაიმუნს აწყენინა და ამისათვის მაგრამ მოხვდა ახალგაზრდა ბატონისაგან. ამასთანავე ნათელი იყო, რო მაიმუნის ასეთ შეშფოთებას რაღაც მიზეზი ჰქონდა. გადავწყვიტე, გამეგო, რა მოხდა და უხალისოდ გადავდგი რამდენიმე ნაბიჯი იქითკენ, საითაც პირუტყვი მეწეოდა.

ასე აღმოვჩნდი დერეფნის მოსახვევთან. ფიჭვების დაღრეკილი ტოტების მიღმა გუბურა მოჩანდა, ღამის წყვდიადშიც რომ ლაპლაპებდა ოდნავ. შიშმა ამიტანა: გვერდითა ოთახიდან შეშფოთებული, საოცრად ხმადაბალი ლაპარაკი შემომესმა. ვიღაცები კამათობდნენ. გარეთ კი ყველაფერი გაყურებულიყო და მოკამათეთა ხმები ისე ისმოდა, თითქოს მთვარის სხივებში თუ ღამის წყვდიადში თევზები ჩქაფუნობენო. ამიტომ, გავიგონე თუ არა ადამიანთა ხმები, უნებურად შევჩერდი: თუ აქ ვიძე ცელქობის უფლებას აძლევდა თავს, მე მათ ვუჩვენებ სეირს-მეთქი! – გავიფიქრე და სუნთქვაშეკრული ავეკარი კარებს.

როგორც ჩანს, მაიმუნს მოეჩვენა, რომ ფეხს ვითრევდი. მოუთმენლად დაიწყო ტრიალი ჩემს ფეხებთან, შემდეგ ისე საცოდავად დაიკვნესა, თითქოს ახრჩობენო და უცებ მხატზე შემახტა. უნებურად თავი გვერდზე გადავწიე, ხოლო მაიმუნი, დაბლა რომ არ ჩამოვარდნილიყო, სახელოში ჩამაფრინდა. იმწამსვე დაბნეულმა წავიფორთხილე და მთელი ტანით დავეჯახე კარებს. დაყოვნება უკვე აღარ

შეიძლება. სწრაფად გავწიე კარები და ის იყო მთვარით განათებული ოთახის სიღრმეში უნდა შევვარდნილიყავი, რომ შეშინებული შევდექი, რადგან ჩემკენ ლარიდან ასხლეტილი ისარივით გამოექანა ვიღაც ქალი, კარებთან მდგარს კინალამ დამეჯახა, გარეთ გამოვარდა, აქ უცებ მუხლებზე დაეცა და სულშეხუთული და შეშინებული ისე მომაჩერდა, თითქოს რაღაც საშინელს გადააწყდაო.

ფიქრობ, ზედმეტია იმაზე ლაპარაკი, რომ ეს ესიხიდეს ქალიშვილი იყო. მაგრამ იმ საღამოს იგი რაღაც გადასხვაფერებული მეჩვენა. თვალები გაფართოებოდა, ლოყები ასწითლებოდა და აჩაჩული ტანსაცმელიც რაღაც განსაკუთრებულ, უჩვეულო მომხიბვლელობას ანიჭებდა მას. ნუთუ ეს მართლა ესიხიდეს ნაზი, მორიდებული ქალიშვილი იყო? მე კარებს მივეყრდენი და მღვართით განრწყინებულ ამ მშვენიერ, ქალწულებრივ სხეულს მივაცქერდი, მერე იმ მხარეს გავიხედე, საიდანაც ვიღაცის აჩქარებული ნაბიჯის ხმა მოისმოდა და თვალებით ვკითხე, ვინ იყო?

ქალიშვილმა ტუჩები მოიკვნიტა და უხმოდ გააქნია თავი... ო, რა საცოდავი შესახედაბი იყო იგი ამ წუთას!

დავიხარე და ჩავჭურჭულე: «ვინ იყო?» მაგრამ ახლაც მხოლოდ თავი გადააქნია და არაფერი მიპასუხა. ის კი არა და, მის გრძელ წამწამებს კურცხალი ჩამოეკიდა და კიდევ უფრო მაგრად მოკუმა ტუჩები.

მე მიაბიტი ქალი ვარ და მხოლოდ მარტივ, ყველასთვის გასაგებ ამბებში ვერკვევი. ამიტომ, უბრალოდ, ადარ ვიცოდი, მეტი რაღა უნდა მეთქვა და ერთხანს გაუნძრევლად ვიდექი, თითქოს ქალიშვილის გულისცემას ვუგდებდი ყურს. რატომღაც მეჩვენებოდა, რომ ჩემის მხრივ ცუდი საქციელი იქნებოდა, კიდევ რაიმე რომ მეკითხა მისთვის...

რამდენ ხანს გაგრძელდა ასე, არ ვიცი. ბოლოს კარები მივხურე, ქალიშვილს გადავხედე, რომელიც ამასობაში ცოტათი გონს მოსულიყო და რაც შეიძლება რბილად ვუთხარი, წადი შენს ოთახში-მეთქი, მერე კი ჩემი გზა განვაგრძე. სულში შფოთი შემეპარა, თითქოს აკრძალული ვიხილე და თავს უხერხულად ვგრძნობდი. ათი ნაბიჯიც არ გადამედგა, რომ ქვედატანის კალთაზე ისევ მომქაჩა ვიღაცამ. შიშით მიმოვიხედე. ჰოი, საკვირველებავ!

ჩემს ფეხებთან მაიმუნი ესიხიდე იდგა ადამიანივით გულხელდაკრეფილი, ოქროს ზანზალაკებს აწკრიალებდა და მოწიწებით მიკრავდა თავს.

იმდამინდელი შემთხვევის შემდეგ ოციოდე დღე გავიდა. ერთხელ ესიხიდე მოულოდნელად გამოცხადდა სასახლეში და მის ბრწყინვალეობასთან მიღება ითხოვა. მხატვარი დაბალი წოდებისა იყო, მაგრამ დიდი ხანია ხორიკავას კეთილგანწყობილებით სარგებლობდა. მისმა ბრწყინვალეობამ, რომელიც არც ასე იოლად იღებდა ხალხს, ახლა ხალისით მისცა დასტური. ესიხიდე ჩვეულებრივად იყო გამოწყობილი: თავისი განუშორებელი მუქ-ყვითელი კარიგინუ ემოსა და გაქექილი მიმიებოესი ეხურა. გარეგნულად ჩვეულებრივზე უფრო მოღუშული ჩანდა.

– თეჯირის შესახებ უნდა მოგახსენოთ, რომლის ჯოჯოხეთის სურათებით მოხატვა თქვენმა ბრწყინვალეობამ დიდი ხანია მიბრძანა. დიდად მოვინდომე, დღე და დამ ფუნჯი მეჭირა ხელში და წარმატებასაც მივალწიე. ჩემი სამუშაოს დიდი ნაწილი უკვე შესრულებულია.

– შესანიშნავია, კმაყოფილი ვარ.

ოღონდ ხმა მისი ბრწყინვალეობისა, ამ სიტყვების წარმოთქმა რომ ინება, რაღაც უსიცოცხლოდ, უხალისოდ ჟღერდა.

– არა, არაფერიც არაა შესანიშნავი! – გაბრაზებულმა ესიხიდე თვალები დახარა.
– დიდი ნაწილი შესრულებულია, მაგრამ ერთი სურათის დახატვა ვერაფრით შევძელი.

– რაო?! ერთი სურათის დახატვა არ შეგიძლია?

– დიახ, არ შემიძლია. მე არასოდეს არ შემიძლია იმის დახატვა, რაც არ მინახავს. თუკი დავხატე, მუდამ უკმაყოფილო ვარ და ისე გამოდის, რომ არ შემიძლია.

ამ სიტყვებზე მისმა ბრწყინვალეებამ დამცინავად გაიღიმა.

– მაშ, თეჯირი ჯოჯოხეთის სურათებით რომ მოხატო, თავად უნდა იხილო ჯოჯოხეთი?

– დიახ, თქვენმა ბრწყინვალეებამ სიმართლის თქმა ინება. რამდენიმე წლის წინ მე საკუთარი თვალით ვიხილე ისეთი ბობოქარი ხანძარი, თავისუფლად რომ შეიძლებოდა ჯოჯოხეთურ ცეცხლად ჩაგვეთვალა და ცადაწვდილი ალი «ემირი-ფუდოს» სურათზე სწორედ იმის წყალობით დავხატე, ეს ხანძარი რომ მქონდა ნანახი. თქვენი ბრწყინვალეობა იცნობს ამ სურათს.

– კი მაგრამ ცოდვილნი? ამას გარდა, არა მგონია, რომ ჯოჯოხეთის მსახურებიც გენახოს სადმე.

მისი ბრწყინვალეობა ისეთი სახით იძლეოდა შეკითხვებს, თითქოსდა ესიხიდე სიტყვები სრულებითაც ვერ აღწევდა მის სმენამდე.

– მე ვნახე ჯაჭვით შებორკილი ადამიანი, მთლიანად ჩავიხატე, როგორ გლეჯდა მეორე ადამიანს მტაცებელი ფრინველი. ასე რომ, არ შეიძლება იმის თქმა, თითქოს სრულიად არ ვიცნობდე ცოდვილთა ტანჯვას. და ჯოჯოხეთის მსახურნიც... – ესიხიდე ცალყბად ჩაიცინა, – ჯოჯოხეთის მსახურნიც არაერთგზის გამომეცხადებინა სიზმარში თუ ცხადში. ხარის დრუნჩიანი და ცხენისთავიანი ჭინკები, სამი სახითა და ექვსი ხელით. ისინი უხმოდ ურტყამდნენ ხელისგულებს ერთმანეთზე და უჩუმრად, პირდაღებულები ყოველდღე და, შეიძლება ითქვას, ყოველწამს მოდიან ჩემს საწამებლად. არა... რისი დახატვაც მე მსურს და ვერ ვახერხებ, სულ სხვა რამეა.

ასეთმა სიტყვებმა, როგორც ჩანს, მისი ბრწყინვალეობაც კი გააოცა. ერთხანს უკმაყოფილოდ შეჰყურებდა ესიხიდე, შემდეგ მრისხანედ შეჰყარა წარბები და კბილებში გამოსცრა:

– თქვი, რისი დახატვა ვერ მოახერხე!

15

– მინდა, თეჯირის შუაში მაღლიდან გადმოვარდნილი ეტლი დავხატო.

ეს რომ თქვა, ესიხიდე პირველად მიაპყრო გამჭოლი მზერა მის ბრწყინვალეობას. გამიგონია, როცა სურათზე ლაპარაკობს, შეშლილს ემსგავსებაო, და მაშინაც ალბათ მისი გამოხედვა შიშის ზარს დასცემდა ადამიანს.

– ეტლში კი, – განაგრძობდა მხატვარი, – შავ თმაზე აღმოდებული სეფექალი იგრიხება ტანჯვით. კვამლისაგან სულშეხუთულს წარბები დაბრეცია და სახე ზევითკენ მოქცევია. ხელით ბამბუკის ფარდას გლეჯს, შეიძლება იმიტომ, რომ მისგან წამოსულ ნაპერწკალთა წვიმისაგან დაიხსნას თავი. ზემოთ ფრთების ფართხუნით ტრიალებს და ცეცხლმოკიდებულ ეტლს თავს ევლება ათი-ოცი მტაცებელი ფრინველი... აი, ამ ქალბატონისა და ცეცხლმოდებული ეტლის დახატვა ვერ მომიხერხებია.

– მერე რა? – რატომღაც კმაყოფილი სახით შეეპასუხა მხატვარს მისი ბრწყინვალეობა.

– ამის დახატვას ვერ ვახერხებ... – და უცებ მკვეთრად, თითქოს ვინმეს უნდა ეცესო, წამოიძახა: – გევედრებით, თქვენო ბრწყინვალეზავ, დააწვევინეთ ჩემს თვალწინ ეტლი, ამას გარდა, თუ შეიძლება...

მის ბრწყინვალეზავს სახე მოექუფრა, მაგრამ უცებ გადაიხარხარა და სიცილისაგან სულშეხუთულმა ამის თქმადა მოახერხა:

– მე ყველაფერს გავაკეთებ, რასაც შენ ითხოვ.

ეს სიტყვები რომ გავიგონე, გულმა რეჩხი მიყო და უცებ ძალიან შევშინდი. მართლაც და, მის ბრწყინვალეზავსაც სახე სულ გადასხვაფერებოდა, ტუჩებზე ქაფი მოსდებოდა და თვალეზში რისხვა ჩასდგომოდა. კაცი იფიქრებდა, ესიხიდეს სიგიჟე მასაც გადაედო. იგი ნელ-ნელა დაწყნარდა, მაგრამ უცებ, თითქოს ეშმაკი შეუყვდაო, ისევ გადაიხარხარა:

– დავწვავ ეტლს! მასში სეფექალივით გამოწყობილ მშვენიერ ასულს ჩასვამ და იგი, ალითა და შავი კვამლით გაწამებული, საშინელი სიკვდილით მოკვდება. ის, ვინც ამის დახატვა მოიფიქრა, მართლაც პირველი მხატვარია მთელს ცისქვეშეთში! ბარაქალა, მართლაც ბარაქალა!

მისი ბრწყინვალეზავის სიტყვები რომ გაიგონა, ესიხიდე მაშინვე გაფითრდა, მხოლოდ ტუჩებს აცმაცუნებდა ოდნავ, თითქოს ჰაერი არ ყოფნისო, მერე მთელი სხეული მოუდუნდა, იატაკს ხელებით დაეყრდნო და წყნარად, ძლივსგასაგონად მოახსენა მადლი:

– ეს უდიდესი ბედნიერებაა!

– შესაძლოა, მისი ბრწყინვალეზავის სიტყვები რომ გაიგონა, ესიხიდეს თვალნათლივ წარმოუდგა თავისი ჩანაფიქრის მთელი საშინელება. ჩემი ხანგრძლივი სიცოცხლის მანძილზე ერთადერთხელ, მხოლოდ ახლა შემეცოდა იგი.

16

ეს ამბავი ორი სამი დღის შემდეგ მოხდა, ღამით. მისმა ბრწყინვალეზავმა ესიხიდე იხმო, რათა, პირობისამებრ, ეტლის დაწვა ეჩვენებინა. ეს, რა თქმა უნდა, სასახლეში არ მომხდარა, ეტლი ქალაქგარეთ, აგარაკზე დაწვეს, სადაც ადრე მისი ბრწყინვალეზავის და ცხოვრობდა. ამ აგარაკს მდაბიურად «იუკიგეს სასახლეს» ეძახდნენ.

ამ «იუკიგეს სასახლეში» კარგა ხანია აღარავინ ცხოვრობდა და დიდი, მიტოვებული ბაღი ერთიანად გავერანდა. ათასნაირი ხმები დადიოდა მისი ბრწყინვალეზავის დაზე, აქ რომ გარდაიცვალა. მაგალითად, უმთვარო ღამეები, სასახლის ტალანებში მისი ალისფერი კაბა დაფრინავსო... დღისითაც კი პირქუში იყო აქაურობა, ხოლო ღამით, ვარსკვლავთა სინათლეზე, ზღაპრულ ურჩხულების მსგავსი ვეება ღამურები დაფარფატებდნენ.

მაშინაც ბნელი, უმთვარო ღამე იყო. ჩირაღნების შუქზე მის ბრწყინვალეზავს დაინახავდით. იგი თეთრი ფარჩის ქობაშემოვლებულ ბალიშზე იჯდა ფეხმორთხმული, გარეთა გალერეის კუთხეში. სადარბაზო ტანსაცმელი ეცვა – ყვითელი ნაოსი და ღერბებით დამშვენიებული მუქ-ლურჯი ხაკამა. მის ირგვლივ უახლოესი პირები მოკალათებულიყვნენ მოწიწებით. მათ შორის ერთი ახოვანი გეცემოდათ თვალში. მას ამბობდნენ, სულ ახლახან, მიტინოკუსთან გამართული ომის დროს, შიმშილისაგან შეწუხებულს ადამიანის ხორცი უღამია და მას მერე ისეთი ღონიერი გამხდარა, ცოცხალი ირმისთვის რქების მომტვრევა შეუძლიაო. იგი მედიდურად მოკალათებულიყო კუთხეში, წელზე ფართო სარტყელი შემოერთყადა

ხელში მაღლა შემართული. ხმალი ეჭირა. ქარი ჩირადდნების ალს ათამაშებდა და ადამიანთა ფიგურები ხან სინათლეზე გამოდიოდნენ, ხან ჩრდილს ეფარებოდნენ. ყველაფერი ეს სიზმარს ჰგავდა და შიშს იწვევდა.

ბაღში კი ვარსკვლავებისმაგვარი ოქროს სამშვენისებით მორთული ეტლი ბრწყინავდა. იგი ჯერ კიდევ შეუბმელი იყო და ხელნა ალმაცერად ემვებოდა ქვესადგარზე. ეტლის მაღალ სახურს სქელი ბურუსი ჩამოსწოლოდა და თუმცა უკვე გაზაფხული იდგა, მის შეხედვაზე ტანში სიცივე დაგივლიდათ. ბუკბუკის ლურჯი ფარდა, რომელსაც ნახჭიანი არშია ჰქონდა შემოვლებული, სულ დაბლა იყო დაშვებული და ყველაფერს ფარავდა. ეტლის ირგვლივ ბრძანების შესასრულებლად მომზადებული მსახურები იდგნენ ანთებული ჩირადდნებით და თვალყურს ადევნებდნენ, რომ ბოლო ფანჩატურისაკენ არ წაეღო ნიავს.

თვითონ ესიხიდე მოშორებით ჩაცუცქულიყო ფანჩატურის მოპირდაპირე მხარეს. თავის განუმორებელ კარიგინუსა და გაცრეცილ მიმიეზოსში იგი ისე საოცრად დაპატარავებული და საცოდავი ჩანდა, თითქოს ვარსკვლავებით მოჭედილი ცის სიმძიმეს გაუჭყლეტიაო. მხატვარს მასავით გამოწყობილი შეგირდი ახლდა. რადგან ორივენი სიბნელეში ისხდნენ, ფანჩატურიდან, სადაც მე ვიმყოფებოდი, მათი ტანსაცმლის ფერის გარჩევაც კი არ შეიძლებოდა.

17

შუალამე ახლოვდებოდა. მთელი ბაღი, ხეებითა და ნაკადულებით ისეთ წყვილიადს მოეცვა, ყველანაირ ჩქამსა და ბგერას რომ ნთქავდა და ახშობდა: სიჩუმეში, როცა კაცს ეჩვენება, საკუთარი სუნთქვა მესმისო, ნიავის წყნარი შარიშური ისმოდა მხოლოდ. ნიავის ყოველ მოქროლვაზე ჩირადდანთა მჭვარტლისა და ბოლის სუნს ვგრძნობდი. მისი ბრწყინვალება ერთხანს ჩუმად იყო და ამ ზღაპრულ სურათს უყურებდა. მერე წინ გადაიხარა და ხაფი ხმით დაიძახა:

– ესიხიდე!

მხატვარმა თითქოს უპასუხა, მაგრამ ჩემს სმენას რაღაც გაუგებარი კვნესა მისწვდა მხოლოდ.

– ესიხიდე! დღეს, შენი სურვილისამებრს, დავაწვევინებთ ეტლს!

ეს რომ თქვა, მისმა ბრწყინვალებამ წამით შეავლო თვალის შინაკაცებს. სეიდლება მომეჩვენა, მაგრამ ამ დროს შინაკაცებმა თითქოს მრავალმნიშვნელოვნად გადახედეს ერთმანეთს და გაიღიმეს. ესიხიდე თავი ასწია და მოწიწებით მიაპყრო მზერა გალერეას, მაგრამ არაფერი უთქვამს.

– კარგად შეხედე! ეს ის ეტლია, რომელშიც მე ვჯდებოდი ხოლმე. შენ ალბათ გახსოვს იგი. ახლა მისი დაწვა მნებავს, რათა თვალნათლივ გიჩვენო ცეცხლოვანი ჯოჯოხეთი. – მისი ბრწყინვალება დადუმდა და ხელახლა მოავლო თვალი დიდებულებს. შემდეგ უცებ მკაცრად წარმოთქვა: – შიგნით გათოკილი დამნაშავე ზის. დიახ, როცა ეტლს ცეცხლს წაუკიდებენ, უკეთური ქალის სხეული დაიწვეება, ძვლები დანახშირდება და იგი საშინელ ტანჯვაში დაღვეს სულს. შენი სურათისათვის ეს განუმეორებელი ნატურა იქნება! არაფერი გამოგეპაროს, კარგად დააკვირდი, როგორ ააღდება ქათქათა სხეული და აბრიალებული თმა როგორ გაიფანტება ნაპერწკლებად.

მისი ბრწყინვალება მესამეჯერ დადუმდა, მაგრამ შემდეგ, თითქოს რაღაც გაახსენდაო, სიცილით, ოღონდ ამჯერად ძლივსგასაგონად, ისე, რომ მხოლოდ მხრები უთრთოდა, წარმოთქვა:

– ასეთ სანახაობას მეორედ მოსვლამდე ვერ იხილავ! მეც უნდა დავტკბე მისი ცქერით. აბა, ასწიეთ ფარდები, აჩვენეთ ესიხიდეს, ვინ ზის ეტლში!

ბრძანება რომ გაიგონა, ერთ-ერთი მსახური მალააწეული ჩირაღდნით მიუახლოვდა ეტლს, ხელი გაიწოდა და ერთი აქნევით გადასწია ფარდა. აბრიალებულმა ჩირაღდანმა ალისფერი რხეული შუქით გაანათა ეტლის მოგრძო შიგთავსი – ჯაჭვით შეუბრალებლად შებოჭილი ქალი... ოჰ, აბა ვინ ვერ იცნობდა მას! მდიდრულ, ალუბლის ყვავილებით მორთულ აბრემუმის კაბაზე თვალწარმტაცად ეშვებოდა კუპრივით შავი თმა, ლამაზად ბრჭყვიალებდა ცერად დამაგრებული ოქროს სარკები. ტანსაცმლით მისი ცნობა არ შეიძლებოდა, მაგრამ სარო ტანი, თეთრი კისერი და მორცხვი, ნაღვლიანი სახე... ეს ესიხიდეს ქალიშვილი იყო! მე კინაღამ დავიკვივლე.

და მაშინ... ის ახოვანი კაცი, ჩემს პირდაპირ რომ იჯდა, წამოდგა, ხმლის ვადას ჩასჭიდა ხელი და მრისხანე მზერა მიაპყრო ესიხიდეს. შეშინებულმა შევნიშნე, რომ ესიხიდემ კინაღამ გრძნობა დაკარგა. აქამდე იგი ჩაცუცქეული იყო, მაგრამ უცებ წამოვარდა, ხელები წინ გაიშვირა და თავდავიწყებულმა ეტლისაკენ გაიწია. სამწუხაროდ, იგი ჩემგან შორს იყო, გარდა ამისა, ბნელოდა და მისი სახის გამომეტყველების გარჩევა ვერ შევძელი. ამის გამო დანანებაც ვერ მოვასწარი, რომ მხატვრის ფერდაკარგული, სისხლისგან დაცლილი სახე, სახე კი არა, მთელი ტანი, თითქოს რაღაც უხილავი ძალით ზეაზიდული, უცებ მკაფიოდ დამიდგა თვალწინ. მისი ბრწყინვალეების ბრძანებაზე – წაუკიდეთო! – მსახურებმა ჩირაღდნები ისროლეს და თვალისმომჭრელად აბრიალდა ცეცხლწაკიდებული ეტლი, რომელშიც მხატვრის ქალიშვილი იჯდა.

18

ალი სწრაფად მოედო ეტლის სახურავს. სოსანისფერი ფოჩები, რომლებითაც ეტლის კიდეები იყო მორთული, ისე შეირხა, თითქოს ნიავმა დაუბერაო. ქვემოდან კვამლის თეთრი ბოლქვები გამოიჭრა. მათი სიკაშკაშე სიბნელეშიაც თვალს სჭრიდა ადამიანს. ნაპერწკლები ისე ცვიოდა, თითქოს ოქროს სამკაულები იფანტებოდა წვიმის შხეფებივით. რას ნახავდა კაცის თვალი ამაზე საშინელს! უზარმაზარი ალის ცეცხლოვანი ენები ლოკავდა ეტლს და ზეცისაკენ მიიკლაკნებოდა. იქაურობა ისე კაშკაშებდა, კაცი იფიქრებდა, მზე ჩამოვარდნილა და ციური ცეცხლი ბობოქრობს დედამიწაზეო. პირველ წამს კინაღამ ვიკვივლე, მაგრამ მერე, თითქოს სული გამეყარა, პირდაღებული, თავზარდაცემული შევყურებდი ამ საშინელ სურათს. ხოლო მამამისი, ესიხიდე...

დღემდე ვერ შევძელი მისი სახის დავიწყება. თავდაპირველად აზრდაკარგულს თითქოს ეტლთან მივარდნა უნდოდა, მაგრამ იმ წამს, როცა ალი აბრიალდა, შეჩერდა, ხელები წინ გაიშვირა და ყველაფრის შთამთქმელი მზერა მიაპყრო ხანძარს. ერთი წამითაც არ მოუშორებია თვალი ცეცხლში გახვეული ეტლისათვის. კაშკაშა სინათლეში კარგად მოჩანდა მისი დაღარული, უმსგავსი სახე, ფართოდ გახეილი თვალები, დაბრეცილი ტუჩები, ნერვიულად მოცახცახე ლოყები... მთელი საშინელება, განწირულობა, შიში, რიგრიგობით რომ ეუფლებოდა ესიხიდეს გონებას, მის სახეზე იყო გამოხატული. ქვესკნელის მთავართა წინაშე მდგომ ბოროტმოქმედსაც არ ექნებოდა ალბათ ასეთი საწყალობელი სახე: ამ სურათის ხილვაზე ახოვანი კაციც კი გაფითრდა და შიშით მიაჩერდა მის ბრწყინვალეებას.

მისი ბრწყინვალეობა ტუჩებს იკვნეტდა, ხანდახან ბოროტად ჩაიცინებდა და თვალს არ აშორებდა ეტლს. იქ კი... რაც მე იქ ვიხილე, არავითარი ძალა არ მეყოფა იმის გადმოსაცემად. ბოლისაგან სულმეხუთული ქალის უკან გადავარდნილი თავი, გრძელი, აღმოდებული, ააწეწილი თმა, ლამაზი, ალუბლის ყვავილებით მოქარგული კაბა, ყველას თვალწინ რომ იქცა ცეცხლად... ო, რა საშინელება იყო! განსაკუთრებით იმ წუთებში, როცა ღამის ნიავი კვამლს გაფანტავდა და ცეცხლის ენები გადაიწეოდა: ალისფერ, ოქროს მტვერით მოციმციმე არილში მოჩანდა, ქალი როგორ ჩაფრენოდა კბილებით ქსოვილის ნაჭერს, რომლითაც პირი ჰქონდა აკრული, როგორ ფეთქვდა და იგრინებოდა, თითქოს აგერ-აგერ ჯაჭვებიც დაწყებდაო. იმ წუთას ყველას ყალყზე დაგვიდგა თმა, თითქოს ნამდვილი ჯოჯოხეთი ვიხილეთ საკუთარი თვალებით!

და აი, თითქოს ისევ ღამის ნიაგმა გადაუქროლა ხეთა კენწეროებს... ალბათ ასე იფიქრა ყველამ. გაისმა თუ არა ეს ხმა ჩაბნელებულ ცაზე, მაშინვე რაღაც შავი მოსწყდა სასახლის სახურავს, ბურთივით ჩაეშვა ცეცხლწაკიდებულ ეტლში, აღმოდებული კარის მიღმა გადაწოლილი ქალიშვილის მხრებს მიეკრა და მკვეთრი, აბრეშუმის ფხრეწისმაგვარი, საოცრად შესაბრაალისი ხმა გამოსცა... ერთხელ... მეორეჯერ... მესამეჯერ... ჩვენ ყველამ თავდავიწყებით წამოვიყვირეთ: კედლადამართული ალის ფონზე გოგონასთან ჩახუტებული მაიმუნი, მეტსახელად ესიხიდე, იკრუნჩხებოდა. იგი მდინარე ხორიკავას ნაპირას აღმართულ სასახლეში ჰყავდათ დაბმული...

19

მაგრამ პირუტყვი მხოლოდ წამით გამოჩნდა. ოქროსფერი ნაპერწკლები ბოლქვებად აიჭრა მაღლა და ქალიშვილიცა და მაიმუნიც მაშინვე კვამლის ბუღმა დაფარა. ახლა ბაღში მხოლოდ ცეცხლმოდებული ეტლი ბრიალებდა ყურისწამლები ტკაცუნით, არა, უფრო სწორი იქნება თუ ვიტყვით – ეტლი კი არა, ცეცხლოვანი სვეტი, ვარსკვლავებით მოჭედილი ცისკენ რომ მიიწევდა პირდაპირ.

ესიხიდე თითქოს გაქვავდა ამ ცეცხლოვანი სვეტის წინაშე... მაგრამ აი, საოცრება: აქამდე იგი ჯოჯოხეთურ ტანჯვას განიცდიდა თითქოს, მაგრამ ახლა გულხელდაკრეფილი იდგა, მისი ბრწყინვალეობის არსებობაც კი დავიწყებოდა და დაღარულ სახეზე რაღაც ენითაუწერელი აღტაცების ნათელი გადაჰფენოდა. იგი ალბათ ვერც კი ხედავდა, როგორი ტანჯვით კვდებოდა მისი ერთადერთი ქალიშვილი. წითელი ალის სილამაზე და ცეცხლში მბორგავი ქალის სხეული უსაზღვრო აღტაცებას იწვევდა მის გულში და იგი ერთიანად მოაჯადოვა ამ სანახაობამ.

ამ წუთას ესიხიდეს დაუფლებოდა იდუმალი, თითქმის არაადამიანური სიდიადე, რომელიც მხოლოდ სიზმარში შეიძლება იხილოს კაცმა. უთვალავი ღამეული ჩიტიც კი, მოულოდნელი ალით დამფრთხალი, წივილით რომ დაჰქროდა ჰაერში, ახლოსაც კი არ გაჰკარებია ესიხიდეს გაცრეცილ ქუდს. მგონი, უსულგულო ფრინველთა თვალეზმაც კი შეამჩნიეს ის საკვირველი სიდიადე, ოქროსფერ ნათლად რომ დასდგომოდა ესიხიდეს თავს.

ყოველი ჩვენთაგანიც სულგაკმენდილი, მთელი სხეულით ათრთოლებული, შეუცნობელი სიხარულით სავსე, ისე შევეყურებდით ესიხიდეს, როგორც ახალმოვლენილ ბუდას. ცეცხლმოდებულ ეტლს გუგუნით ასდიოდა ალი მთელ ცისქვეშეთს ფარავდა. იქვე გაქვავებულივით იდგა ამ სანახაობით მოჯადოებული ესიხიდე... როგორი დიდება, როგორი აღამაფრენა ეხატა სახეზე! მისი ბრწყინვალეობა

კი ამ დროს სახეშეშლილი, ტუჩებზე ქაფმოდებული, ორივე ხელით ჩაფრენოდა სოსანისფერი აბრეშუმით დაფარულ მუხლებს და ხარბად ნთქამდა ჰაერს.

20

«იუკიგეს სასახლეში» ეტლის დაწვის ამბავი მაშინვე მოედო მთელ ქვეყანას და ათასნაირი ხმა გავრცელდა. ამბობდნენ, მისმა ბრწყინვალეობამ შური იძია უარყოფილი სიყვარულის გამო, მაგრამ თავად ხორიკავა სრულიად საწინააღმდეგოს ამტკიცებდა: მას ჭკუა უნდოდა ესწავლებინა გულმხეცი მხატვრისათვის, რომელიც მზად იყო, თავისი სურათის გულისათვის ეტლი დაეწვა და ადამიანი გაეწირა.

ესიხიდეს კი, თუმცა ერთადერთი ქალიშვილი დაუწვეს თვალწინ, თავისი ქვასავით მტკიცე გადაწყვეტილება სურათის დახატვისა არ შეუცვლია. პირიქით, ეს გადაწყვეტილება კიდევ უფრო განუმტკიცდა. ბევრი თათხავდა ადა აგინებდა მას, ბოროტსა და მხეცს უწოდებდა, რადგან მამობრივი სიყვარული დაივიწყა სურათის გულისათვის. ამავე აზრისა იყო იოკოგაველი წინამძღვარიც. იგი ხშირად იტყოდა ხოლმე, რაც უნდა დიდი ხელოვანი იყოს ესიხიდე და როგორ ბრწყინვალედაც უნდა იცოდეს თავისი საქმე, თუკი დასაბამიერ ურთიერთობათა ხუთი კანონი არ ესმის, მაინც ჯოჯოხეთშია მისი ადგილი.

ერთი თვის შემდეგ ჯოჯოხეთის სურათებით მოხატული თეჯირი უკვე მზად იყო. მაშინვე მოიტანა იგი ესიხიდემ სასახლეში და მოწიწებით წარუდგინა მისი ბრწყინვალეობის სამსჯავროს. იოკოგაველი მოძღვარიც იქ იყო ამ დროს და იგი ფრიად განაცვიფრა ცეცხლის საშინელმა გრიგალმა, თეჯირზე დახატულ ჯოჯოხეთში რომ ბოხოქრობდა. ადრე იგი მოლუშული, ცერად თუ გადახედავდა ესიხიდეს, მაგრამ ახლა თავი ვერ შეიკავა და წამოიძახა: «შეუდარებელია!» მე ჯერაც ვერ დამივიწყებია, თუ როგორ გაიცინა მისმა ბრწყინვალეობამ ამის გაგონებისას. მას შემდეგ ესიხიდე აუგად არავის უხსენებია.

ამასობაში მხატვარი იმქვეყნად წასულებს შეუერთდა. თეჯირის მოხატვა რომ დაამთავრა, მეორე ღამესვე ჩამოიხრჩო თავი. საკუთარი ოთახის თავზე. სიცოცხლე თუ მოსძულდა ერთადერთი ქალიშვილის დამკარგავს. იგი იმ ადგილას დაასაფლავეს, სადაც ადრე სახლი ედგა. საფლავის უბრალო ლოდი, წლების მანძილზე ქარისა და წვიმის ანაბარა რომ იყო მიტოვებული, ისე დაიფარა ხავსით, რომ ახლა აღარავინ უწყის, ვინ მარხია იქ.

ივლისი, 1918 წელი

ქრისტიალის სიკვდილი

სამასი წელიც რომ იცოცხლო ნეტარებაში, რომლის ღირსი არა ხარ, ისიც კი არარაობაა მომავლის მარადიულ და უსაზღვრო ნეტარებასთან შედარებით. გი დე პედაკორი. «ჩანაწერები ღვთივსათნო ცხოვრების შესახებ», იაპონური თარგმანი. 1599წ.

სიკეთისათვის აღძრული ადამიანი შეიცნობს სიტკბობას საიდუმლოსას, ღვთაებრივ მოძღვრებაში რომაა დაფარული.

1

უხსოვარი დროის წინათ, იაპონიის ქალაქ ნაგასაკში, სანტა ლუჩიას ეკლესიაში ცხოვრობდა ყმაწვილი იაპონელი, სახელად ლორენცო. როგორც მოგვითხრობენ, იგი შობის ღამით სალოცავად მოსულ ქრისტიანებს უპოვიათ ტაძრის შესასვლელთან, შიმშილისაგან მთლად დაოსებული, მოუსულიერებიათ, მერე კი პატერენს შებრალებია და აღსაზრდელად აუყვანია. როდესაც ყმაწვილს ეკითხებოდნენ ვინაობას, იგი ჩვეულებრივ ალალი ღიმილით პასუხობდა, რომ მისი სამშობლოა პარაისო, ხოლო მამა – დეუსუ, და არც ერთხელ არ დასცდენია სიძმართლე. ჩანდა, მისი მშობლები არ იყვნენ წარმართები. ამაში დასარწმუნებლად საკმაო იყო შეგეხებათ ქარვის კრიალოსნისთვის მის მაჯაზე. სწორედ ამიტომ, წმინდა მამამაც და ძმებმაც უკუაგდეს ყოვეგვარი ეჭვი და გულითად მზრუნველობას არ აკლებდნენ. რწმენის სიმტკიცით იგი არ ჩამოუვარდებოდა უფროსებს, რის გამოც ეკლესიის მეთაურები განცვიფრების გამოსახატავად სიტყვებს ვერ პოულობდნენ. პატარა ლორენცოს ყველა ხორცშესხმულ ანგელოზად თვლიდა, უყვარდათ და ეალერსებოდნენ, თუმცა არავინ უწყოდა, ვისი შვილი იყო და სადაური.

ყოველივე ამასთან ერთად, კიდევ უფრო დიდ აღტაცებას იწვევდა ძვირფასი ამარტისფერი მისი სახის ნაკვთები და გოგონასავით ნაზი ხმა. ლორენცოს განსაკუთრებული სიყვარულით ეპყრობოდა და როგორც პატარა ძმას, ისე უყურებდა ბერი სიმეონი, ისიც იაპონელი. ხელჩაკიდებული დაჰყავდა ყველგან ლორენცო. სიმეონი წარმოშობით სამურაო იყო. იგი სიმაღლითაც გამოირჩეოდა და დიდი ჯანითაც, რის წყალობით არაერთხელ დაეცვა პატერენი წარმართთაგან, ქვას და კრამიტს რომ ესროდნენ. იგი ისე ნაზად ელტვოდა ლორენცოს, როგორც მთის არწივი მტრედს, ანდა, როგორც აყვავილებული ვენახი ღიბანის კვიპაროსს, ლერწებით რომ შემოესკვნება ხოლმე.

ასე გაიარა სამზე მეტმა წელმა. და, აი, ლორენცოს დაუდგა ჟამი სრულწლოვანების წესის აღსრულებისა. მაგრამ უეცრად დაირხა ხმები, თითქოს ლორენცოს საიდუმლო კავშირი დაემყარებინა ქოლგებითა და წნული ქუდებით მოვაჭრის ქალიშვილთან, რომელიც სანტა-ლუჩიას ახლოს ცხოვრობდა. ეს მოხუციც საღვთო წიგნებს აღიარებდა და, ჩვეულებრივ, თავის ქალიშვილთან ერთად დადიოდა ეკლესიაში. გოგონა ლოცვის დროსაც კი თვალმოუშორებლად უჭვრეტდა ლორენცოს, რომელსაც საცეცხლური ეჭირა ხელში. მეტიც, იგი ეკლესიაში ყოველთვის კოხტად დავაცხნილი მოდიოდა და ვნებიან მზერას ესროდა ჭაბუკს. ეს, ცხადია, შეუმჩნეველი არ დარჩენია მრევლს. ერთმა შეამჩნია, რომ ახლოს გავლისას გოგონამ ფეხზე დააბიჯა ლორენცოს. ზოგიერთები იმასაც ამტკიცებდნენ, თითქოს საკუთარი თვალებით დაენახათ, თუ როგორ გადაუციათ ახალგაზრდებს ერთმანეთისათვის სამიჯნურო ბარათები.

პატერენმა, როგორც ჩანს, გადაწყვიტა, უყურადღებოდ არ დაეტოვებინა ყოველივე ეს. ერთხელ მან იხმო ლორენცო, თეთრი წვერი ჩაიკვნიტა და ღმობიერად უთხრა:

– მისმინე, რაღაც გავიგე შენზე და ქოლგებით მოვაჭრის ქალიშვილზე. ჭორია ალბათ. რას იტყვი?

ლორენცომ მწარედ გააქნია თავი და ცრემლმორეულმა უპასუხა:

– არავითარი მსგავსი არ შეიძლება მომხდარიყო.

პატერენმა, როგორც ამბობენ, დაუჯერა მას. იფიქრა, ასეთ ყმაწვილურ ასაკში ასეთი ღვთისმოსავი ჭაბუკი ნამდვილად არ იცრუებსო.

ასე რომ, პატერენის ეჭვი ამჯერად გაიფანტა. მაგრამ მითქმა-მოთქმა მაინც არ წყდებოდა სანტა-ლუჩიას მორწმუნეებში. სიმეონი, რომელსაც ძმასავით უყვარდა ლორენცო, ამის გამო ძალზე შეშფოთებული იყო, მაგრამ მის მკაცრ დაკითხვას თავს არიდებდა. არათუ მკაცრი დაკითხვა, უნდობლადაც არ შეეძლო შეეხედა მისთვის. მაგრამ ერთხელ სანტა-ლუჩიას შიგა ეზოში მან იპოვა ლორენცოსადმი მიწერილი გოგონას სამიჯნურო ბარათი. სიმეონმა ლორენცო მარტო მოიხელთა ოთახში, ბარათი ცხვირწინ აუფრიალა და ხან მუქარით, ხან კი დაყვავებით, შეეცადა წვრილად გამოეკითხა ყველაფერი. მაგრამ დარცხვენისაგან სახელანძული მშვენიერი ლორენცო მხოლოდ ამას იმეორებდა: «ჰო, ვიცი, რომ გოგონას ვუყვარვარ. წერილებიც მომწერა. მაგრამ მისთვის ერთი სიტყვაც არ მითქვამს არასოდეს». სიმეონმა კი, რამდენადაც საქმე ცოდვის ქმნას ეხებოდა, კიდევ უფრო დაჟინებით დაუწყო გამოკითხვა და საყვედურები. მაშინ ლორენცომ ნაღვლით სავსე მზერა მიაპყრო სიმეონს და საყვედურით წარმოთქვა:

– ნუთუ ფიქრობ, რომ მე შენი მოტყუება შემიძლია?

ერთი სიტყვაც არ უთქვამს ამის მეტი, და ოთახიდან მერცხლის სისწრაფით გამოვარდა. ლორენცოს სიტყვებმა სიმეონს სინდისის ქენჯნა მოჰგვარა ასეთი ეჭვების გამო. შეწუხებულმა სიმეონმა წასვლა დააპირა, მაგრამ უეცრად წინ შეეჩეხა ოთახში შემოჭრილი ლორენცო. მან სწრაფად შემოჰხვია ყელზე ხელები სიმეონს და ნაწყვეტ-ნაწყვეტი ჩურჩულით წარმოთქვა:

– დამნაშავე ვარ. მაპატიე.

სიმეონმა ხმის დამკრაც ვერ მოასწო, ისე სწრაფადვე მოსცილდა ლორენცო და გარეთ გაიჭრა, ალბათ ცრემლების დამალვა თუ უნდოდა. «დამნაშავე ვარ!» – რას ნიშნავდა ეს სიტყვები? გოგონასთან საიდუმლო კავშირის აღიარებას, თუ კადნიერი შეპასუხების გამო სინანულს? სიმეონს ვერაფერი გაეგო.

მაგრამ ერთი კვირის შემდეგ დაჟინებით დაიწყეს ლაპარაკი, რომ ქოლგებით მოვაჭრის ქალიშვილი ფეხმძიმედ იყო. ამასთან ამბობდნენ, თითქოს თვით გოგონა გამოუტყდა მამას, რომ სანტა-ლუჩიელ ლორენცოსაგან ჩასახულ ბავშვს ატარებდა მუცლით. გააფთრებული მოხუცი საჩივლელად მიიჭრა პატერენტან. საქმის ასე შეტრიალების გამო ლორენცოს უკვე აღარ შეეძლო თავის მართლება, და პატერენის მეთაურობით იმავე დღეს შეკრებილმა წმინდა ძმობამ ლორენცო ეკლესიიდან განკვეთა. ამას უნდა მოჰყოლოდა გაძევება სანტა-ლუჩიადანაც. ლორენცოს საარსებო წყარო მოესპო. მაგრამ ასეთი დამნაშავის დატოვება სანტა-ლუჩიაში არაფრით მოხერხდებოდა, რადგან ამას შეიძლება ზიანი მიეყენებინა უფლის დიდებისათვის. და ადამიანმა, რომლებსაც ძალიან უყვარდათ ლორენცო, ცრემლები ჩაყლაპეს და გადაწყვიტეს მისი გაძევება.

ყველაზე მეტად იტანჯებოდა სიმეონი, რომელსაც ლორენცო უფროს ძმასავით უყურებდა. მაგრამ მას ლორენცოს სიცრუე უფრო ტანჯავდა, ვიდრე მისი გაძევება. და როდესაც ეს საყვარელი ჭაბუკი, ასეთი უბედური, გასასვლელისაკენ წალასლასდა ცივ ქარში, სიმეონი მივიდა მასთან და ხელუკუღმა ლეწა მშვენიერ სახეში. დარტყმა იმდენად ძლიერი იყო, რომ ლორენცო ძირს დაენარცხა, მაგრამ სწრაფად წამოიჭრა, ცად აღაპყრო ცრემლით სავსე თვალები და ხმის კანკალით წარმოთქვა:

– ღმერთო, მიუტევე, რამეთუ არა უწყის, რასა იქმს!

ამ სიტყვებმა სიმეონი დააცხრო. წმინდა ძმები შემოეხვივნენ და დამშვიდება დაუწყეს. იგი ერთხანს კიდევ იდგა ეზოში, მუშტები უთრთოდა, ბოლოს ხელები გულზე დაიჭდო და საავდრო ცასავით მოქუფრული სახით თვალმოუშორებლად მიაშტერდა, ლამის თვალებით ჭამდა სანტა-ლუჩიას ჭიშკრიდან გამავალ თავჩაქინდრულ ლორენცოს. ქრისტიან მოწმეთა თქმით, სწორედ ამ დროს ნაგასაკის დასავლეთით, ნაღვლიანად მიმავალ ლორენცოს ცის თალიდან თითქმის ზედ თავზე დაადგა მზის დისკო, რომელსაც ცივი, ძლიერი ქარი ატოკებდა, და ჭაბუკის ნაზი ფიგურა გამოიკვეთა გაჩირადდნებული ცის ფონზე.

ამიერიდან ლორენცო დასახლდა ქალაქის განაპირას, ღარიბულ ქოხში და მათხოვრული ცხოვრება დაიწყო. როგორ არ ჰგავდა ეს იმ ყოფას, როდესაც საცეცხლური ეჭირა სანტა-ლუჩიას მთავარ ტაძარში! ქარისტიანული ღმერთისადმი მისი მსახურება ადრეც სიძულვილს იწვევდა წარმართთა ბრბოში, ახლა კი ამას განკიცხვაც დაემატა. ქუჩაში გამოსულ ლორენცოს ბოროტი ბავშვები აჯავრებდნენ, ზოგიერთები ქვებსა და კრამიტის ნატეხებს ესროდნენ, ხანდახან ჯოხითაც ემუქრებოდნენ, ხმლითაც კი. ერთხელ საშინელი ციებ-ცხელება შეეყარა, ნაგასაკში რომ მძვინვარებდა, და იგი შვიდი დღე და ღამე ეგდო გზის პირას, ქვაფენილზე, კრუნჩხვებით გაწამებული. ახლაც მხოლოდ ძესუსუსადმი უსაზღვრო სიყვარულმა გადაარჩინა. იმ დღეებშიც, არავინ რომ არ აძლევდა სამოწყალოდ ბრინჯს ანდა ფულს, უზენაესი გარდმოუვლებდა ხოლმე ველურ ხილს, თევზს თუ მოლუსკებს, რითაც ლორენცო შიმშილს იკლავდა. ამიტომაც როგორც ყვებიან, ლორენცო დილისა და საღამოს ლოცვებში არ ივიწყებდა ლასნტა-ლუჩიაში გატარებულ ხანას, და ქარვის კრიალოსანი მის მაჯაზე ისევ კრიალებდა. და განა მარტო ეს? ყოველთვის, როგორც კი ქალაქი ღამეში ჩაიძირებოდა და გამვლელთა ფეხის ხმა მიწყდებოდა, ჭაბუკი შეუმჩნეველად გამოძვრებოდა თავისი ქოხიდან, მთვარით განათებულ ბილიკით მიდიოდა ნაცნობი მონასტისაკენ და მორჩილად ევედრებოდა უფალ ძესუსუს ქირისოტოს, დაეფარა იგი.

სანტა-ლუჩიას მორწმუნეებმა თანდათან დაივიწყეს ლორენცო. აღარავინ თანაუგრძნობდა, თვით პატერენიც კი. ეკლესიიდან მისი განკვეთის შემდეგ ყველას მტკიცედ სჯეროდა, რომ ლორენცომ საზიზღარი დანაშაული ჩაიდინა, და მათ ფიქრადაც არ მოსვლიათ, რომ იგი, როგორც ჭემმარიტი ქრისტიანი, ყოველ ღამით მოვიდოდა ღმერთის ტაძარში სალოცავად. ჩანს, ასეთი იყო მიუწვდომელი განგება ძესუსუსი, და რა გაეწყობოდა. მაგრამ ეს თვით ლორენცოსთვის ძალიან სამწუხარო გახლდათ.

ქალგებით მოვაჭრის ქალიშვილს რაღა მოუვიდოდა? ერთ თვესაც არ გაევილო ლორენცოს განკვეთიდან, და მას გოგონა შეეძინა. მკაცრმა მოხუცმა, ჩანდა, სიყვარა თავისი პირველი შვილიშვილი. იგი მზრუნველად უვლიდა ქალიშვილსა და ბავშვს, ხელში აჰყავდა ჩვილი, ეფერებოდა, ხანდახან კი, ამბობენ, დედოფალასაც აძლევდა სათამაშოდ. ცხადია, ამაში არაფერი იყო უცნაური. ხოლო ვინც მართლა უცნაურად იქცეოდა, ეს გახლდათ წმინდა ძმა სიმეონი. იმ დღიდან, რაც ქოლგებით მოვაჭრის ქალიშვილმა ბავშვი დაბადა, ეს ვეებერთელა კაცი, რომელსაც ალბათ ეშმაკის დათრგუნვაც კი შეეძლო, ყოველ თავისუფალ წუთს მოხუცის სახლში ატარებდა, მოუხეშავი ხელებით ეჭირა პატარა, და ცრემლმორეული, პირქუმ სახეზე ნაღველდაფენილი იგონებდა სუსტ და ნაზ ლორენცოს, უმცროსი ძმასავით რომ უყვარდა. ხოლო მოხუცი ვაჭრის ქალიშვილი აშკარად სწუხდა და ნაღვლობდა ლორენცოს გაუჩინარებას, და ამის გამო თითქოს სიმეონის სტუმრობაც კი არ სიამოვნებდა.

დროს ვერავინ შეაჩერებსო, ნათქვამია. წელიწადზე მეტი გავიდა შეუმჩნეველად. და მოხდა მოულოდნელი უბედურება – საშინელი ხანძარი, რომელმაც ნახევარი ნაგასაკი ერთ ღამეში ფერფლად აქცია. თმები ყალყზე უდგებოდათ იმ ღამის საშინელი სურათების მხილველებს. მძვინვარე ცეცხლიდან თითქოს ნაღარის ხმა გაისმოდა, საშინელი სამსჯავროს დადგომის მაუწყებელი. საუბედუროდ, ქოლგების ოსტატის სახლი საქარე მხარეს იდგა, ამიტომ ცეცხლიც წამსვე მოედო. მამა და ქალიშვილი თავგზააზნეული გამოიჭრნენ ქუჩაში და მხოლოდ მაშინ გაახსენდათ ბავშვი. გოგონა იმ ოთახში დარჩენილიყო, სადაც დასაძინებლად დაეწვინათ. სასოწარკვეთილი მოხუცი ერთ ადგილზე წრიალებდა და ყველას წყევლიდა. მის ქალიშვილს ბავშვის გადასარჩენად ცეცხლში უნდოდა შევარდნა, მაგრამ ძლივძლივობთ აკავებდნენ. ქარი ძლიერდებოდა და გამძვინვარებულ ცეცხლის ენებს ღამის ვარსკვლავები გაერუჯათ ცაში. ქალაქის გადასარჩენად მოგროვილი მოსახლეობა ოხრავდა მხოლოდ. ამშვიდებდნენ ახაგაზრდა ქალს, შეშლილივით რომ ბორგავდა. რიდას გაკეთება შეეძლოთ? ბრბო გამოარღვია და მოირბინა ჩვენმა ნაცნობმა სიმეონმა. ეს ძლიერი, გოლიათური აღნაგობის მამაკაცი, რომელსაც ალბათმრავალი ბრძოლა გამოეწვოდა, არც დაფიქრებულა, ისე გაბედულად გაექანა გამძვინვარებულ ცეცხლში შესაჭრელად, მაგრამ ისიც იძულებული გახდა, უკან დაეხია. მერე კიდევ ორჯერ თუ სამჯერ შეჩერდა კვამლში, მაგრამ მაშინვე გადმოხტა უკან. ბოლოს მივიდა მოხუცთან და ქალიშვილთან და თქვა:

– ყველაფერი ღვთის განგებითაა. ყველაფერი მის ნებას ემორჩილება. დამშვიდდით, ყოველგვარი ცდა ამაოა.

ამ დროს მოხუცის ახლოს ვიღაცამ ამოიძახა:

– უფალო, შემეწიე!

სიმეონს ხმა ეცნო და მისკენ მიიხედა. ღმერთო ძლიერო! ეს იყო ლორენცო! ცეცხლის შუქს გაენათებინა მისი მშვენიერი, მაგრამ ძალზე გამხდარი სახე, ქარისაგან აწეწილი თმა შავ ბლუჯად ჩამოშლოდა მხრებზე. სიმეონმა შეხედა თუ არა, იცნო ლორენცო, თუმცა ახლა საცოდავი სანახავი იყო იგი, მათხოვრის ფლასით შემოსილი ლორენცო ბრბოს წინ იდგა და თვალმოუშორებლად უყურებდა ცეცხლმოდებულ სახლს. შემდეგ კი ყველაფერი უცბად მოხდა. გრიგალისებურმა ქარმა წამიერად მიანავლა ცეცხლი, და ლორენცო, რომელიც სწრაფად გაიჭრა წინ, ცეცხლოვანი კედლის უკან გაუჩინარდა. სიმეონს მთელ ტანზე ცივმა ოფლმა დაასხა.

– ღმერთო, უშველე! – შესძახა მან და პირჯავი გადაიწერა.

ხსოვნაში წამოესახა ლორენცოს სახე, როდესაც იგი, მშვენიერი და ნაღვლიანი, გადიოდა სანტა-ლუჩიას ჭიმკრიდან, და ცივ ქარში მოცახცახე მზის სხივებით იყო გაბრწყინებული.

თუმცა ლორენცოს სიმამაცემ ყველა გააოცა, ქრისტიანებმა მაინც გაიხსენეს მისი ცოდვიანი წარსული. და ახმაურებულ ბრბოს ნაირნაირმა აზრმა, მსჯელობამ და ჭირმა გადაუარა.

– ტყუილად არ ამბობენ, მშობლის სიყვარული შვილისადმი ადრე თუ გვიან აუცილებლად გამოვლინდებაო, – იქედნურად წამოაყრანტალა ვიღაცამ, – ლორენცოს რცხვენოდა თავისი ცოდვის, ახლა კი ცეცხლში ვარდება, ერთადერთი შვილის გადასარჩენად.

მოხუციც ამასვე ფიქრობდა ლორენცოზე, მერე კი, ალბათ, გაუგებარი სულიერი ძრწოლა რომ დაეფარა, ხელების მტვრევით დაიწყო რაღაც უაზრო სიტყვების ძახილი. მისი ქალიშვილი კი გიჟვით დავარდა მუხლებზე, სახე ხელებით დაიფარა და ღამის გაქვავებულმა, მხურვალე ლოცვა დაიწყო. თავზე ხანძრის ფერფლი

აცვივოდა, მიწაზე მორიალე კვალში უფარავდა სახე, იგი კი, თავდახრილი, ჩუმად, თავდავიწყებით ლოცულობდა. უცებ ხალხი ახმაურდა და ამოდრავდა: ცეცხლის მოლაპლაპე ენებს შორის, თითქოს ციდან ეშვებო, გამოჩნდა ლორენცო ჩვილით ხელში. იმავე წამს ერთ-ერთი კოჭი ჩამოიქცა და ჰაერში საზარელი გრიალით აიჭრა ცეცხლისა და კვამლის ღველფი. ლორენცო მხედველობიდან გაქრა, ხოლო იმავე ადგილიდან ცეცხლის მოწისფერი სვეტი აღიმართა.

უბედურება იმდენად დიდი იყო, რომ ყველას თვალთ დაუბნელდა. იდგნენ მდუმარედ, თითქოს დამუნჯებულიყვნენ. მოხუცის ქალიშვილმა შეჰკვივლა და ისე წამოიჭრა, რომ ბარძაყები გაუშიშვლდა, მერე კი, თითქოს ელვა დაატყდაო, მიწაზე გაიშოტა. არც იყო საკვირველი: ხელებში სასწაულებრივად აღმოუჩნდა თავისი პატარა გოგონა – არავინ უწყობდა ცოცხალი თუ მკვდარი, რომელსაც მაგრად იკრავდა მკერდში. ო, ყოვლადმღიერებავ და უსაზღვრო სიბრძნევ უზენაესისა! არ მოიძებნება სიტყვები შენს სადიდებლად! ჩამოქცეული კოჭის ქვეშ მოხვედრილმა ლორენცომ უკანასკნელი ძალა მოიკრიბა და დედისკენ ისროლა ბავშვი, რომელიც, საბედნიეროდ, უვნებელი დარჩა.

მიწაზე გამოლტვილ ახალგაზრდა ქალს სიხარულის ცრემლები ახრჩობდა, ხოლო, თითქოს მის სიტყვებს იმეორებსო, ცისკენ ხელებაპყრობილი მოხუცის ბაგეებს მოსწყდა სიტყვები, ღვთის გულმოწყალების სადიდებელი. მას, ალბათ, არც შეეძლო არ წარმოეთქვა ეს მოწიწებით აღსავსე სიტყვები. სიმეონი ადრევე შეიჭრა ცეცხლის გრიგალში. ერთი სურვილით იყო იგი აღძრული, – გადაერჩინა ლორენცო. და მოხუცის ბაგეებიდან ისევ აღევლინა საღამოს ცაში ვედრების ხმა, აღსავსე ძრწოლითა და ურვით. და განა მარტო მისი ბაგეებიდან! მისი ქალიშვილი და გარშემოხვეული ქრისტიანები ტიროდნენ და ერთხმად ლოცულობდნენ:

– ღმერთო, გვიშველე, ღმერთო!

უბიწო ქალწულ მარიამის პირმშომ, უფალმა ჩვენმა ძესუსუ ქირისიტომ, რომელმაც იტვირთა ყოველი მწუხარება და ნაღველი კაცთა მოდგმისა, ბოლოს შეუსმინა მათი ვედრება. შეხეთ! უმოწყალოდ დამწვარი ლორენცო სიმეონის ხელებშია, გადარჩენილია, გამოტაცებულია ცეცხლისადა კვამლის მორევიდან.

მაგრამ ამით არ დამთავრებული ამ ღამის ტრაგიკული ვითარებანი. თითქმის უსულო ლორენცო ქრისტიანებმა ეკლესიის ჭიშკართან გადაიყვანეს უქარო მხარეზე და იქ დააწვინეს. ამ დროს ქოლგებით მოვაჭრის ქალიშვილი, რომელიც ჯერ კიდევ ტიროდა და მკერდში იკრავდა ბავშვს, მუხლებზე დაეცა ის-ისაა ჭიშკარში შემოსული პატერენის წინ და უცებ მთელი ხალხის თანდასწრებით შეჰღაღადა:

– ეს გოგონა არაა ბატონი ლორენცოს შვილი, იგი მეზობელი წარმართის ვაჟისაგან შემეძინა.

მისი მტკიცე ხმა, მისი ცრემლებით აელვარებული თვალები მოწმობდა, რომ აღსარებაში ტყუილის ნასახიც არ ერია. მჭიდრო წრედ გარშემორტყმული ქრისტიანები სუნთქვაშეკრულნი უსმენდნენ; ხანძარიც კი დავიწყებოდათ, ცას რომ სწვდებოდა.

ქალიშვილმა ცრემლები მოიწმინდა და განაგრძო:

– მე მიყვარდა ბატონი ლორენცო, სულ მასზე ვფიქრობდი. მაგრამ იგი მტკიცედ იდგა რწმენაზე და ცივი იყო ჩემს მიმართ. მაშინ გაბრაზებულმა ვთქვი, რომ ლორენცოსაგან ვიყავი ფეხმძიმედ და ამით გადავუხადე სამაგიერო. მაგრამ კეთილშობილმა ლორენცომ არ შემეძულა ასეთი დიდი ცოდვის ჩადენისათვის, დღეს კი არაფრად ჩააგდო საშიშროება და ინფერუნოს ცეცხლს გამოსტაცა ჩემი გოგონა. მე თაყვანს ვცემ მის სიკეთესა და თავგანწირვას, ისევე როგორც უფალ ძესუსუ

ქირისოტოს მეორედ მოსვლას ვცემ თაყვანს. მე ბოროტება ჩავიდინე და მზადა ვარ, თუნდაც ახლავე, ჩემი სხეული ეშმაკს მივუგდო საჯიჯგნად.

ახალგაზრდა ქალმა ძლივს დაამთავრა თავისი აღსარება, კვლავ ცრემლებად დაიღვარა და მიწაზე დაეცა. მორწმუნეთა შორის, უნებლიე შეძახილები: «წამებულია! წამებული!» ჭეშმარიტად ქების ღირსი იყო ლორენცო, უფალ ზესისი ქირისოტოს კვალს გაჰყვა და ცოდვილი ქალის თანალმობისათვის მათხოვრის ხვედრსაც არ შეუშინდა. მის სულს კი ვერ ჩაწვდა ვერც პატერენი, რომელსაც მამად თვლიდა, ვერც სიმეონი, რომელსაც სასოებით უყურებდა, როგორც უფროს ძმას. წამებული არ იყო განა?

ლორენცომ ვაჭრის ქალიშვილის აღსარების დროს რამდენჯერმე ოდნავ დააქნია თავი. თმები შემოსწვოდა, კანი მთლად დასთუთქოდა, ხელ-ფეხი წართმეოდა, იმედის ნასახიც არ ჩანდა მისი მოსულიერებისა. სიმეონი და ქალიშვილის აღსარებით გულმოკლული მოხუცი ჩამუხლულიყვენ ლორენცოს ახლოს და ცდლობდნენ, ოდნავ მაინც შეემსუბუქებინათ მისთვის წამება. მაგრამ ლორენცო სულ უფრო და უფრო სუსტად სუნთქავდა. ჩანდა, მისი აღსარული ახლოს იყო. არ შეეცვლია მხოლოდ გამომეტყველება ვარსკვლავებით გაბრწყინებული თვალებისა, რომლებიც შორეული ზეცისკენ მიეპყრო.

პატერენმა, მძვინვარე ქარისაგან მთლად რომ ასწეწოდა თეთრი წვერი, ყურადღებით მოისმინა ახალგაზრდა ქალის აღსარება და საზეიმოდ წარმოთქვა:

– კურთხეულია ის, ვინც მოინანია. ასეთ ბედნიერს ვერ შეეხება დამსჯელი ხელი ადამიანისა. ჩვენ კი უფრო გულმოდგინედ მივყვეთ უფლის მოძღვრებას და მორჩილად დაველოდოთ საშინელ სამსჯავროს. ლორენცოს სწრაფვა – თავისი მოქმედებით უფალ ზესუს ქირისოტოსთვის მიებაძა, იშვიათი სიქველეა ამ ქვეყნის ქრისტიანთა შორის. ის კი ჯერ კიდევ ასე ახალგაზრდაა...

მაგრამ ეს რაა? პატერენი უცებ დადუმდა და დააშტერდა მის ფეხებთან მწოლ ლორენცოს, რომელიც თითქოს პარაისოს შუქით იყო გაცისკროვნებული. ო, როგორი მოწიწებით უცქერდა პატერენი! არასოდეს ასე არ აჰკანკალებია ხელები მოხუცს. დაწვებზედ ნაკადად ჩამოსდიოდა ცრემლები.

შეხედე, სიმეონ! შენც ქოლგების ვაჭარო! შეხედეთ! უტყვი, ერთიანად განათებული უფალ ძესუს ქირისოტოს სისხლზე უფრო წითელი ცეცხლის შუქით, წევს ნატა-ლუჩიას ჭიშკართან ყრმა, დამწვარი ტანსაცმლიდან ორი ძვირფასი იასპივით მოუჩანს ქალწულის უმანკო ძუძუები. მხოლოდ ახალა შეამჩნია ყველამ მისი სახის ბუნებრივი სინაზე, თუმცა ძალზე დასწვოდა პირისკანი. მაშ, ლორენცო ქალიშვილია? ლორენცო – ქალიშვილი? შეხედეთ, ქრისტიანებო, ბობოქარი ხანძრისაკენ ზურგით რომ დგახართ! ლორენცო სანტა-ლუჩიადან უმანკოების აღთქმის დარღვევისათვის გამევეებული, ქალიშვილი ყოფილა. ისეთივე, როგორც ქოლგების მოვაჭრის ასულია.

ჰყვებიან, რომ მოკრძალებულმა ჩურჩულმა გადაუარა მორწმუნეებს, თითქოს უზენაესის ხმა გაეგონათ მაღალი ზეციდან, სადაც უკვე აღარ ჩანდა არც ერთი ვარსკვლავი. ყველამ თავი დახარა, ყველა მუხლებზე დაეცა ლორენცოს გარშემო. ირგვლივ ხანძრის გუგუნის ექო ისმოდა მხოლოდ, და კიდევ ვიდაცის ჩახშული კვითინი. ქოლგებით მოვაჭრის ქალიშვილი ხომ არ ტიროდა? ან სიმეონი, ლორენცოს უფროს ძმად რომ მიაჩნდა თავი? ხალხის დუმილი დაარღვია ლორენცოს თავზე ხელებადმართული პატერენის საზეიმო, მწუხარე ხმამ. იგი ლოცვას კითხულობდა. როდესაც ის დადუმდა, ყმაწვილმა ქალმა, ლორენცოს რომ ეძახდნენ, ბნელი ცის

მიღმა სამოთხის ბრწყინვალეობა დაინახა და მშვიდი ღიმილით გადავიდა იმ ქვეყანაში.

ქალიშვილის ცხოვრების შესახებ მეტი არაფერია ცნობილი. მაგრამ რა მნიშვნელობა აქვს ამას? ადამიანის ცხოვრებაში ყველაზე ძვირფასია რამ სულის აღმაფრენის განუმეორებელი წამია. იგი მსგავსია ჯერ კიდევ ამოუსვლელი მთვარის შუქისა, სიბნელიდან გამოტაცებული, სულში დამუნჯებული გრძნობათა ოკეანის აქაფებული ტალღისა. სწორედ ამგვარი ცხოვრება არაა ამაო. ამიტომ ცოდნა ლორენცოს უკანასკნელი წუთებისა განა იგივე არაა, რაც მთელი მისი ცხოვრების ცოდნა?

2

ჩემს წიგნთა შორის არის ერთი წიგნი, რომელსაც ჰქვია «Legenda Aurea» და გამოცემულია ნაგასაკის იეზუიტთა ორდენის მიერ. მისი შინაარსი არ იფარგლება ოდენ დასავლეთევროპული, ეგრეთ წოდებული «ოქროს ლეგენდით». ზღვისგაღმელ მოციქულთა და წმინდანთა სიტყვებისა და მოღვაწეობის გვერდით მასში იაპონელ ქრისტიანთა სიმამაცე და თვითგანწმენდაცაა აღწერილი, რასაც, ალბათ, ხელი უნდა შეეწყოს სახარების გავრცელებისათვის.

წიგნი შედგება ორი ტომისაგან. იგი მინოსურ ქალაქდზეა დაბეჭდილი ხირაგანით, შიგადაშიგ კი გაკრული ხელით არის შევსებული. ნაბეჭდი ძალზე ბუნდოვანია. ადგილ-ადგილ სრულიად გაუკვეველია, ნაბეჭდია თუ ნაწერი. პირველი ტომის ყდაზე ლათინური ასოებით ჰორიზონტალურად წერია წიგნის დასახელება, მის ქვევით კი ორი ვერტიკალური სტრიქონია იეროგლიფებით ამოკვეთილი: «1596 წელს რ.ხ., კეიტოს მე-2 წელს, მესამე თვის პირველ ათეულში». თარიღის მარცხნივ და მარჯვნივ გამოსახულია ანგელოზი ნესტვით. პრიმიტიული ტექნიკის მიუხედავად, ნახატში არის რაღაც მიზიდაველი. მეორე ტომი არაფრით არ განსხვავდება პირველისაგან, თუ არ ჩავთვლით ყდის წარწერას: «ამოკვეთილია შუა მასში».

ორივე ტომი შეიცავს სამოც გვერდს. პირველი შედგება რვა თავისაგან, მეორე ათისაგან. ორივე ტომი იწყება უცნობი ავტორის წინასიტყვაობით და მთავრდება ლათინურად დაწერილი სარჩევით. წინასიტყვაობა არ გამოირჩევა დახვეწილობით და სტილით იგრძნობა ევროპულიდან სიტყვასიტყვითი თარგმანი. ამიტომ საფიქრებელია, რომ იგი ევროპელს ეკუთვნის – კერძოდ, იმავე პატერენს.

ზემოთ მოთხრობილი «ქრისტიანის სიკვდილი» ემყარება ხსენებული «ოქროს ლეგენდის» მეორე ტომის მეორე თავში გადმოცემულ ამბავს, რომელიც, საფიქრებელია, წარმოადგენს ნაგასაკის ერთ ქრისტიანულ ტამარში მომხდარი შემთხვევის ზუსტ ჩანაწერს. რაც შეეხება მასში მოხსენებულ დიდ ხანძარს, არც ერთ წყაროში, დაწყებული «მოთხრობებიდან ნავსადგურ ნაგასაკზე», არავითარი მინიშნება არაა, მოხდა თუ არა მსგავსი ხანძარი, ეს კი ამბავის დათარიღების საშუალებას არ იძლევა.

მოთხრობაში «ქრისტიანის სიკვდილი» თავს ნება მივეცი, გამოცემის პირობების გათვალისწინებით, გარკვეული ცვლილებები შემეტანა. ბედნიერი ვიქნები, თუ ძალიან არ შევლახე დედნის სიმსუბუქე და ჰაეროვნება.

აგვისტო, 1918წ.

მ ა ნ დ ა რ ი ნ ე ბ ი

ზამთრის პირქუში მწუხრი ჩამოწოლილიყო. ეკოსუკატოკიოს მატარებლის მეორე კლასის ვაგონის კუთხეში ვიჯექი და მოუთმენლად ველოდი გამგზავრების მაუწყებელ სასტვენის ხმას. სინათლე კარგა ხანია რაც ჩართეს, მაგრამ მგზავრთაგანი ჩემს მეტი ვაგონში აღარავინ ამოდიოდა. კაციშვილი არ ჭაჭანებდა გარეთაც, ნახევრად ჩაბნელებულ ბაქანზე; გამცილებლებიც კი არ ჩანდნენ. მხოლოდ დროდადრო, საწყალობლად თუ დაიწკმუტუნებდა გალიაში დამწყვდეული ძაღლი. ყოველივე ეს საოცარი ჰარმონიით ერწყმოდა ჩემს მაშინდელ გუნება-განწყობილებას. ენით უთქმელი დაღლილობა და კაემანი გონებას მიბინდავდა, მოქუშული ვიყავი თოვლიან ცასავით. გაუნძრევლად ვიჯექი პალტოს ჯიბეებში ხელებჩაწყობილი და იმის ილაჯიც კი აღარა მქონდა, ჯიბიდან საღამოს გაზეთი ამომეღო და გადამეხედა.

როგორც იქნა, გაისმა სასტვენის ხმა. ოდნავი შვება ვიგრძენი, თავი სარკმლის ჩარჩოს მივაცრდენი და ველოდი, როდის გაცურდებოდა უკან და გაუჩინარდებოდა სადგური სარკმლის მიღმა. ამ დროს ტურნიკების მხრიდან, ბაქანზე, გეტას ბაკაბუკი მოისმა და იამვე წამს კონდუქტორის ბრაზიანი შემახილიც გავიგონე; ხარხარით გაიღო კარი და ვაგონში ქოშინით შემოვიდა ცამეტი-თოთხმეტი წლის გოგო. მატარებელიც მაშინვე შემაგმაგდა და ნელა დაიძრა. ფანჯრიდან მოჩანდა უკან დახეული, მიჯრით ჩაყრილ ბოძებს შორის აფართქალეებული სივრცე, თითქოს ვიღაცისგან მიტოვებული და მივიწყებული წყლის საზიდი ურიკა, მეზარგული, მატარებელში ვიღაცას თავს უკანტურებდა... ყოველივე ეს ნაცრისფერი ბოლის ბოლქვებში გახვეულიყო. შვებით ამოვისუნთქე, პაპიროსი გავაბოლე და ჩემს პირდაპირ ჩამომჯდარი გოგო შევათვალიერე.

ნამდვილი სოფლელი გომბიო გახლდათ. ხეშემ თმაზე, «იტოგაესის» ვარცხნილობით რომ დაელაგებინა, ცხიმის ნიშანწყალიც არ ემჩნეოდა. ნაყვავილარი, დამსკდარი ლაწვები ისე დაბრაწოდა, უსიამო შთაბეჭდილებას ტოვებდა. მუხლებზე, დაუდევრად რომ ჩამოკონწიალებოდა შალის ჭუჭყიანი, მწვანე შარფი, მოზრდილი ფუთა ედო. დამზრალ ხელში საგულდაგულოდ ეჭირა მესამე კლასის ვაგონის წითელი ბილეთი. თვალში არ მომდიოდა გოგოს ტეტიური სიფათი, გარდა ამისა, მისმა ბინძურმა ჩაცმულობაც შემზარა. და ბოლოს, ძალზე გამაღიზიანა თავისი სიბენტერით _ მეორე და მესამე კლასის ვაგონები რომ ვერ გაერჩია ერთმანეთისგან. ვეწეოდი პაპიროსს და ცვდილობდი, დამევიწყებინა გოგოს არსებობა. ამასთან, რაკი უსაქმოდაც გახლდით, გაზეთი გავშალე. უცებ, სარკმლიდან გაზეთზე დაფრქვეულ შუქს სიკაშკაშე მოემატა და აქამდე ძნელად შესამჩნევი სტრიქონებიც უფრო მკაფიოდ გამოისახა. მატარებელმა, როგორც ჩანს, იოკოსუკას ხაზის მრავალრიცხოვან გვირაბთაგან პირველში ჩაყვინთა.

ელნათურების შუქით გაბრდღვიალებულ გაზეთის გვერდებში საინტერესოს ვერაფერს ვხედავდი; ყველაფერი, რაც ამქვეყნად ხდებოდა, ძალზე ბანალური იყო იმისათვის, რომ ჩემი სევდა გაექარვებინა. მშვიდობის ხელშეკრულების საკითხები, ახალდაქორწინებულები, კვლავ ახალდაქორწინებულნი, ჩინოვნიკთა მექრთამეობის შემთხვევები, განცხადებები მიცვალებულთა შესახებ... ისეთი უცნაური ილუზია შემექმნა, თითქოს გვირაბში შესული მატარებელი საწინააღმდეგო მიმართულებით გაექანა და უნებლიედ ერთი მოსაბეზრებელი წერილიდან მეორეზე გადამქონდა მზერა. და მაინც, მთელი ამ ხნის განმავლობაში, წამითაც ვერ დამევიწყებინა ჩემს წინ მჯდომი გოგო _ ჩვენი არსობის უღიმღამო სინამდვილის ცოცხალი განსახიერება. და

ყველაფერი ეს ერთად – გვირაბში მოგრიალე მატარებელი, სოფლელი გომბიოცა და ბანალური სტატიებით გაჭედული გაზეთიც, მეტი რა იყო, თუ არა ჩვენი გაურკვეველი, უბადრუკი და მოსაბეზრებელი ცხოვრების თავისებური სიმბოლო? ყოველივე უაზროდ მეჩვენება. წაუკითხავი გაზეთი გვერდზე მივაგდე, თავი კვლავ ფანჯრის ჩარჩოს მივაცრდენი, თვალი მივლული და თვლემას მივნებდი.

გავიდა რამდენიმე წუთი. რაღაცამ დაფეთიანებულივით წამომაგდო და რას ვხედავ: გოგოს თავისი ადგილი მიუტოვებია, გვერდით ამომდგომია და ჯიუტად ცდილობს სარკმლის გაღებას, მაგრამ მძიმე ჩარჩო არ ნებდება. კიდევ უფრო აწითლებოდა დახეთქილი ლოყები, წამდაუწუმ სრუტუნებდა და მძიმედ ხვნეშოდა ფანჯარას შეჭიდებული. გორაკთა ფერდობები, რომლებზედაც ბინდბუნდში გადამჭკნარი ბალახი ბზინავდა, კვლავ ვიწროვდებოდა და ორივე მხრიდან სარკმლებისკენ მოიწევდა... ადვილი მისახვედრი იყო, რომ მატარებელი მომდევნო გვირაბში დაყვინთავდა. გოგო არ ცხრებოდა, საგანგებოდ დაკეტილი ფანჯრის გაღებას ლამობდა ისევ. მაგრამ რატომ, ეს კი ვერ გამეგო. მისმა ამაო გარჯამ თანაგრძნობითაც კი განმაწყო, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს ყველაფერი ჭირვეულობად ჩავუთვალე. კვლავ ადრინდელი გულგრილობითა და პირქუშად შეცქეროდი, როგორ ეხეთქებოდა თავისი დამზრალი ხელებით ფანჯარას და როგორ ლამობდა მის ჩამოწევას.

ის იყო, ვინატრე, ვერ მიეღწია საწადელისთვის, რომ მატარებელი შემზარავი გრიალით შევარდა გვირაბში და იმავე წამს ჩარჩოც, რომლის ჩამოშვებაზეც ასე წვალობდა გოგო, დაბლა ჩამოეხეთქა. ფანჯრის მართკუთხა ღიობში უმაღლ მახრჩობელა ბოლად ქცეული შავი, ჭვარტლით შესქელებული ჰაერი შემოიჭრა და მთელ ვაგონში ჩაიღვარა. სახეზე ცხვირსახოცის აფარებაც ვერ მოვასწარი, რომ ბოლის ტალღა თავზე გადამევილო და წლების მანძილზე ყელის ტკივილისაგან გაწამებულს, ისეთი ხველა ამიტყდა, ლამის დავიხრჩვი. გოგო ყურადღების ღირსად არ მხდოდა, ფანჯარაში გაეყო თავი, არაფრად აგდებდა ქარს, თმას რომ უწეწავდა და წინ იყურებოდა, მატარებლის სვლის მიმართულებით. შევცქეროდი მას, ბოლსა და ელექტროშუქში გახვეულს და ფანჯრიდან დღის სინათლე რომ არ გამოჩენილიყო, რომ არ შემოჭრილიყო მიწის, თივისა და წყლის მაცოცხლებელი სურნელი, და ხველება არ შემწყდომოდა, ალბათ ლაზათიანად გამოვლანძღავდი და ფანჯარასაც ისე ჩავუკეტავდი, თავის დღეში ვეღარ გაეღო.

გვირაბიდან მდორედ გამოცურებული მატარებელი ახლა ღარიბული გარეუბნის გადასასვლელზე მიგრიალეზდა, ორივე მხრიდან გამხმარი ბალახით დაფარული გორაკები რომ ეკრა. გარემო ჩალითა და კრამიტით გადახურულ, ერთმანეთზე მიჯრილი სახლების უსუფთაო სახურავებს აევსო; აგერ მებისრეც გამოჩნდა, უნდილად რომ აქნევდა ბინდში თავის თეთრ ალამს. როგორც კი მატარებელი გვირაბიდან გავიდა, შლაგბაუმის მიღმა, უდაბურ გადასასვლელთან, ერთმანეთის გვერდით ჩამწკრივებული სამი ლოყებლაქლაქა ბიჭუნა დავინახე. ერთი სიმაღლისანი იყვნენ, ჩია ტანისანი, თითქოს მოღუშულ ცას დაეტანა სამთავე. ტანსაცმელიც იმავე ფერისა ემოსათ, რა ჯანღისფრადაც გამოიყურებოდა ეს გარეუბანი. ბავშვებს თვალი ვერ მოეწყვიტათ მატარებლისთვის; მერე ერთდროულად ასწიეს ხელები და მისალმებისმაგვარი რაღაც შეჰყვირეს მთელი ხმით. სწორედ ამ დროს მოხდა მოულოდნელი რამ: ფანჯარაში მთელი ტანით გადახრილმა გოგომ წინ გაწვდილი დამზრალი ხელების ქნევა იწყო და უცებ ბავშვებს, მატარებელს რომ მიაცილებდნენ მზერით, თავზე გადააცვივდათ რამდენიმე ცალი მანდარინი, რომლის ფერშიც მზე და სითბო გამოსჭვიოდა; უნებურად გული ამითრთოლდა და სუნთქვა შემეკრა...

ახლად მივხვდი ყველაფერს... გოგონას, რომელიც ალბათ სამუშაოს სამეზობლოდ მიემურობდა, გასაცილებლად გამოსული ძმებისთვის საგანგებოდ შემოენახა უბეში მანდარინები...

მწუხრში ჩადირულმა გადასასვლელმა, ბელურებით აჟივივებულმა სამმა ბიჭუნამ და მათთვის გადაყრილმა მანდარინების ცინცხალმა ელვარებამ თვალის დახამხამებაში ჩაიქროლეს ფანჯრის მიღმა. მტკივნეული სიცხადით ჩამებეჭდა გულში ეს სურათი... ვიგრძენ, როგორ ჩამედვარა სულში ჯერაც გაურკვეველი, ნათელი გრძნობა. აღელვებულმა თავი წამოვწიე და უკვე სხვა თვალთ დავინახე გოგო. იგი თავის ადგილზე დაბრუნებული, უწინდებურად მალავდა დახეთქილ ღაწვებს შალის მწვანე შარვში, მოზრდილ ფუთას ჩასჭიდებოდა და მაგრად ცაებლუჯა ხელში მესამე კლასის ვაგონის ბილეთი.

ახლად შევძელ, დროებით დამევიწყებინა დადლილობა, კაქმანი და ჩვენი იდუმალი, უბადრუკი და მოსაწყენი ცხოვრება.

აპრილი, 1919წ.

ექვცი

ამ ათიოდე წლის წინათ, გაზაფხულზე, პრაქტიკული ეთიკის ლექციების ციკლის წაკითხვა მთხოვეს და ერთი კვირა გიფის პრეფექტურის ერთ-ერთ პატარა ქალაქში, ოგაკაში დავყავი. შემემინდა, რომ ადგილობრივი მოღვაწეები თავს მომაბეზრებდნენ გადამეტებული პატივისცემით და მასწავლებელთა საზოგადოებას, რომელმაც მოწვევა გამომიგზავნა, შევუთვალე, შეხვედრებსა და ბანკეტებს ნუ მომიწყობთ, ადგილობრივი ღირსშესანიშნაობების დათვალიერება არ მინდოდა, საერთოდ, დროის გაფლანგვის სხვა საშუალებების გამოძებნაზეც თავს ნუ შეიწუხებთ-მეთქი. საბედნიეროდ, ოგაკაში კარგა ხანია გაეგოთ ჩემი ახირებულობის ამბავი და, როცა ჩავედი, ქალაქის მერმა, რომელიც მსწავლებელთა საზოგადოებასაც ხელმძღვანელობდა, ყველაფერი ჩემს გემოზე მოაწყო. ჩემს გემოზე კი არა, გადააჭარბა კიდევ ჩემს სურვილებს: სასტუმროს ნაცვლად იქაური მდიდრის, ვინმე ბატონ¹-ის აგარაკზე დამაბინავა.

მინდა გიამბოთ ერთი ტრაგიკული ამბავი, რომელიც ამ აგარაკზე ყოფნისას მოვისმინე.

აგარაკი კოროკოს ციხესიმაგრის მახლობლად მდებარეობდა და ქალაქის ხმაური და აურზაური იქამდე ვერ აღწევდა. შენობა პატარა გახლდათ. სულ ექვსი ჭილოფის ფართისა თუ იქნებოდა. გარედან სამუშაო კაბინეტს წააგავდა და თუმცა უმზეო იყო, საკმაოდ გაცვეთილი ფუსუმა და სიოძი საოცარ სიმყურდროვეს ანიჭებდა იქაურობას. დარაჯი და მისი ცოლი მემსახურებოდნენ, მაგრამ იმათ ცალკე ჰქონდათ ბინა, და როცა არ მჭირდებოდნენ, დავითხოვდი ხოლმე. ასე რომ, უმეტესად მარტო ვიყავი ამ ნახევრად ბნელ ოთახში და სიმყურდროვით ვტკბებოდი. ირგვლივ ისეთი სიჩუმე იყო, რომ გრანტიტის პირსაბანზე მაგნოლიის თეთრი ყვავილის ფურცელთა დაცვენის ჩქამი ისმოდა. ლექციებს დილაობით ვკითხულობდი, ნასადილევს კი ამოვდიოდი აგარაკზე და დამინებამდე სიმშვიდეს არაფერი მირღვევდა. ეგ იყო, ცოტა გაზაფხულის ნესტი და სიცივე მაწუხებდა, რადგან სახელმძღვანელოებისა და ერთი ხელი საცვლების მეტი თან არაფერი წამილია.

თუმცა, ყოველთვის მარტო არ ვიყავი: ხანდახან, ნასადილევს, სტუმრები მეწვეოდნენ და დაბინდებამდე რჩებოდნენ ხოლმე. მერე კი, როცა ბამბუკის ფეხზე

შედგარ ძველებურ ლამპარს აანთებდნენ, ადამიანური სუნთქვით გამთბარი სამყარო უცებ ვიწროვდებოდა და მე მის ერთადერთ მბრძანებლად ვიქცეოდი. თუმცა კი მთლად მის ბატონ-პატრონად მაინც ვერ ვგრძნობდი თავს – ზურგს უკან, კედლის წალოდან მოწყენილი მიმზერდნენ სპილენძის ვეება, ცარიელი საყვავილები, წალოს ზევით აბრეშუმის კაკემონო ეკიდა – ოქროსფერ ფონზე ტუშით დახატული «ტირიფოსანი ქალღმერთი». დროდადრო წიგნს თვალს მოვწყვეტდი, ამ ძველებურ ბუდისტურ ნახატს შევავლებდი მზერას და მაშინ თითქოს სანთლის უცნაური სურნელიც კი მცემდა. ჩემს ოთახს მონასტრული სიჩუმე ეპატრონებოდა, ამიტომ ადრანად ვწვებოდი დასაძინებლად. ვწვებოდი, მაგრამ კარგა ხანს ვერ ვიძინებდი. გარედან ღამის ფრინველების ხმები შემოდისოდა. ხმები ხან ახლოდან ისმოდა, ხან შორიდან, ეტყობა, ფრინველები ჩემი ბინის მახლობლად აღმართული კოშკის ირგვლივ დაფრინავდნენ. დღისითაც ხშირად შემიმჩნევია, რომ მწვანე ფიჭვებში ამოზიდული სამსართულიანი თეთრი კოშკის სახურავს გუნდგუნდად დასტრიალებდნენ ყორნები... ბოლოს და ბოლოს, ჩავთვლემდი, მაგრამ ახლა გაზაფხულის სუსხი ჩამელვრებოდა ძარღვებში და მთელი ღამე ვბორგავდი. და აი, ერთ საღამოს... ეს მაშინ მოხდა, როცა სულ რამდენიმე ლექციადა დამრჩა წასაკითხი, წინ ლამპარი მედგა და ფეხმორთხმული ვკითხულობდი წიგნს. უცებ ფუსუმა, ჩემს ოთახში რომ ყოფდა მეზობელი ოთახისაგან, ისე ნელა გაიწია, რომ შევკრთი. მერე ვიფიქრე, ალბათ დარაჯი მოვიდა-მეთქი და ფუსუმასკენ მივტრიალდი. დარაჯთან საქმევ მქონდა, ახლახან დაწერილი წია ბარათი მინდოდა გამეტანებინა ფოსტაში, მაგრამ დარაჯის ნაცვლად, ნახევრად ბნელ ოთახში ვიღაც უცნობი იჯდა ტატამზე, იგი ასე, ორმოციოდე წლის კაცი იქნებოდა. მართალი რომ ვთქვა, პირველად ძალიან შევცბი. შევცბი კი არა, შემეშინდა, რადგან ლამპის სუსტ შუქზე მოჩვენება მეგონა უცნობი, მაგრამ როგორც კი მოწიწებით დამიკრა თავი, ტან იდაყვებიც ისე ასწია მაღლა, ძველმა ხალხმა რომ იცის მისალმების დროს, დავმშვიდდი. საღამოს შემდეგ სტუმარმა საკმაოდ ახალგაზრდული ხმით დაზეპირებულივით მომამყარა:

– სიტყვებს ვერ ვპოულობ საბოდიშოდ, რომ საღამო ხანს შემოგეჭერთ და მუშაობაში ხელი შეგიშალეთ, მაგრამ სენსეისთან დიდი სათხოვარი მაქვს და ამან გამაბედინა, ზრდილობის წესები დამერღვია და გხლებოდით.

ამ ლაპარაკში მთლად დავწყნარდი და კარგად შევათვალე ჩემი სტუმარი. იგი ჭადარამორეული, კეთილშობილური გარეგნობის კაცი გამოდგა. შუბლი მაღალი ჰქონდა, ღაწვები ჩაცვენილი, მაგრამ თვალეებში ახალგაზრდული ცეცხლი ენთო. ტანთ უგერბო ხაორი და ხაკამა ეცვა, ხელში კი, როგორც წესი და რიგი მოითხოვდა, მარაო ეჭირა. თვალში მომხვდა, რომ მარცხენა ხელზე ერთი თითი აკლდა. როგორც კი შევნიშნე, უნიებლიეთ თვალი ავარიდე, წიგნი დავხურე და საკმაოდ მკვახედ ვკითხე, რა გნებავთ-მეთქი. იმ საღამოს არავის ველოდი და გავბრაზდი, რომ მყუდროება დამირღვიეს. ტანაც გამიკვირდა, დარაჯმა რატომ არ მომახსენა, თქვენი ნახვა უნდათო. დაუპატიჟებელ სტუმარს სულაც არა სწყენია ეს მკვახე ტონი. იგი კიდევ ერთხელ შეეხო შუბლით ჭილოფს და კვლავ სხაპასხუპით მიპასუხა:

– მომიტევეთ, რომ შემოსვლისთანავე არ გითხარით მოსვლის მიზეზი. ნება მიბოძეთ, გაგეცნოთ: მე გახლავართ ნაკამურა გენდო. ყოველდღე ვესწრები სენსეის ლექციებს, მაგრამ არა მგონია გახსოვდეთ, რადგან თქვენს მოსასმენად უამრავი ხალხი დადის. როგორც ერთ-ერთმა მუდმივმა მსმენელმა, გავბედე სენსეისთან მოსვლა, რომ რჩევა და დარიგება გთხოვოთ.

ბოლოს, როგორც იქნა გაირკვა უცნობის მოსვლის მიზეზი, მაგრამ მაინც გული არ მომიბრუნდა მასზე – სალამო ჩამიშხამდა, სიმშვიდითა და წიგნის კითხვით ველარ დავტკბებოდი.

ბრძანეთ, რა შეკითხვა დაგებადათ ჩემი ლექციების მოსმენისას? – ვკითხე და გულში უკვე მოვამზადე ზრდილობიანი პასუხი: უმჯობესი იქნება, ამ შეკითხვაზე ხვალ, აუდიტორიაში გიპასუხოთ-მეთქი. მაგრამ სტუმარი მშვიდად დააცქერდა თავის მუხლებს, რომლებზედაც ხაკამა ჰქონდა დაფარებული და მომიგო:

– შეკითხვა არა მაქვს. მინდოდა სენსეის განესაჯა ჩემი საქციელი. საქმე ისაა, რომ ამ ოცი წინათ ერთი მოულოდნელი უბედურება გადამხდა და ამის შემდეგ საკუთარ თავს ველარა ვცნობ. ახლა, როდესაც ასეთი ღრმა თეორიები მოვისმინე ეთიკის ისეთი ბრწყინვალე მცოდნისაგან, როგორც თქვენ ბრძანდებით, ვიფიქრე, თუ მივალ, ყველაფერში ადვილად გამარკვევს-მეთქი. აი, ამიტომ გავკადნიერდი და გეახელით. თუმცა თავს მოგაბეზრებთ, მაგრამ იქნებ მაინც მოილოთ მოწყალება და ჩემი თავგადასავლი მოისმინოთ?

მე შეეყოყმანდი. მართალია, ეთიკის სპეციალისტი ვარ, მაგრამ სამწუხაროდ სწრაფი აზროვნებით ვერ დავიტრაბახებ – ძალიან მიძნელდება, ჩემი თეორიული ცოდნის დახმარებით უცებ გადავჭრა პრაქტიკული, ცხოვრებისეული საკითხი. სტუმარმა, ეტყობა, მაშინვე შენიშნა ჩემი ყოყმანი, თავი ასწია და მომაჩერდა. ამ მზერაში ვედრება და მოკრძალება ამოვიკითხე. ცოტა ხნის შემდეგ მან უფრო ბუნებრივი კილოთი მითხრა: – არა, რა თქმა უნდა, ისე არ გავთავხედდები, რომ ჩაგაცივდეთ, მაინცა და მაინც თქვენი აზრი გამოთქვით-მეთქი, მაგრამ ეს ამბავი დღემდე ლოდოდ მაწევს გულზე და, ვფიქრობ, ცოტაოდენი შვება მაინც მომეცემა, თუ სენსეი მოისმენს, რა ტანჯვა-წამება გამოვიარე.

ამ სიტყვებმა უკანდასახევი გზა გადამიჭრა. უარის თქმა უკვე უზრდელობაში ჩამომერთმეოდა. გადავწყვიტე ყური დამეგდო, მაგრამ გული კი შემეკუმშა – მივხვდი, რაღაც ცუდი ამბავი უნდა მომესმინა, თანაც ბუნდოვნად ვიგრძენი, რომ მძიმე რამ უნდა მეტვირთა. შევეცადე ამ უსიამოვნო ფიქრებს არ ავყოლოდი, სტუმარს ჩემს პირდაპირ მბჟუტავი ლამპის მეორე მხარეს მივუჩინე ადგილი და მშვიდად ვუთხარი:

– აბა, გთხოვთ, დაიწყეთ. თუმცა, თქვენი თქმისა არ იყოს, არ ვიცი, შევძლებ თუ არა, რაიმეთი დაგეხმაროთ.

– არა უშავს. ოღონდ მომისმინეთ. მე ამისი იმედიც არა მქონდა.

სტუმარმა, ნაკამურა გენდოდ რომ გამეცნო, უთითო ხელით მარაო აიღო ჭილოფიდან და მონოტონური, მწუხარე ხმით დაიწყო თავისი ამბის თხრობა. დროდადრო თავს მაღლა ასწევდა და შემომხედავდა, უფრო ხშირად კი «ტირიფოსან ქალღმერთს» ახედავდა და მერე კვლავ დაბლა დახრიდა ხოლმე თვალებს.

ეს უბედურება მეიძის ოცდამეოთხე წელს შემემთხვა. როგორც მოგეხსენებათ, ოცდამეოთხე წელს დიდი მიწისძვრა მოხდა ნობის დაბლობზე და იმის მერე ჩვენი ოგაკა ძალიან შეიცვალა. იმ დროს კი ქალაქში სულ ორი დაწყებითი სკოლა იყო: ერთი თავადის აშენებული, მეორე კი სახელმწიფო. მე თავადის სკოლაში ვმუშაობდი. რამდენიმე წლის წინ წარჩინებით დავამთავრე პრეფექტურის სამასწავლებლო სემინარია და ამ სკოლაში დავიწყე მუშაობა. დირექტორი კარგი თვალთ მიყურებდა და ორმოცდაათი იენი დამინიშნა. დამწყები მასწავლებლისათვის ეს კარგი ხელფასი იყო. ახლა ორმოცდაათი იენით ძლივსძლივობით გაიტანს კაცი თავს, მაგრამ ოცი

წლის წინანდელ ამბავს გიყვებით და მაშინ ფული ფულობდა. თავზე არ გადამდიოდა, მაგრამ საცხოვრებლად მყოფნიდა და ამხანაგები შემომნატროდნენ კიდევ.

ამქვეყნად ცოლის გარდა ახლობელი არავინ მყავდა. სულ ორი წლის დაქორწინებულები ვიყავით. ჩემი ცოლი დირექტორის შორეული ნათესავი იყო. დედ-მამა ბავშვობიდანვე დაეხოცა და დირექტორმა აიყვანა გასაზრდელად. დირექტორი და მისი ცოლი საკუთარი შვილივით ექცეოდნენ. სახელად საიო ერქვა. შესაძლოა, ჩემგან ამისი თქმა უცნაურადაც მოგეჩვენოთ, მაგრამ ნამდვილად გულალალი, მოკრძალებული, უნო და სევდიანი ქალი იყო. მეც ასეთი გახლდით და, თუმცა ძალიან ბედნიერად არცერთი არა ვგრძნობდით თავს, მაგრამ თანხმობით კი ცხოვრობდით. და აი, ერთ დღეს ის დიდი მიწისძვრა მოხდა. არასოდეს დამავიწყდება, 28 ოქტომბერს დაიწყო, დილის შვიდ საათზე. მე კბილებს ვიხეხავდი ჭასთან, ცოლი სამზარეულოში იყო და საუზმეს ამზადებდა. უცებ სახლი თავზე ჩამოექცა! ეს სულ ორიოდ წუთში მოხდა: ჯერ ქვესკნელიდან საშინელი გუგუნის ხმა გაისმა, მერე სახლი თანდათან გვერდზე გადაწვა და ბოლოს ერთბაშად აგურების ხროვად დაზვავდა მიწაზე. შეყვირებაც ვერ მოვასწარი, რომ აივნის ჩარდახი ჩამოწვა და ქვეშ მომიქცია. ცოტა ხანს უგონოდ ვეგდე. მიწისძვრა ადელვებულ ზღვასავით მარწევდა. ცა ზევით ასროლილი მიწის ღრუბლებს დაეფარა. ბოლოს, როგორც იქნა, ჩამოქცეული ჩარდახის ქვევიდან გამოვფოფხდი და წინ ჩვენი სახლის სახურავი დავინახე, დაღწილი ეგდო მიწაზე. კრამიტებს შორის ბალახი მოჩანდა!

სიტყვები არ მყოფნის, რომ ჩემი მაშინდელი მდგომარეობა გადმოგცეთ. მთელი ჩემი არსება შეძრწუნებამ და დაბნეულობამ მოიცვა. თვალთ დანიბნეულდა, მუხლები მომეკვითა და იქვე ჩავიკეცე. ირგვლივ დანგრეული სახლების მეტს ვერაფერს ვხედავდი, ქვესკნელი გუგუნებდა, სახლის კოჭები და ხეები ასანთის ღერებივით იმტვრეოდა, ხან აქ, ხან იქ, საშინელი ხმაურით წვებოდა სახლის კედლები, ხალხი მოთქმითა და კივილით აწყდებოდა აქეთ-იქით. მაგრამ სულ რამდენიმე წამს ვიყავი ასე თავზარდაცემული და გაოგნებული. როგორც კი შევნიშნე, რომ შორიახლო, ჩარდახის ქვეშ, რაღაც შეიძრა, გამოვერკვიე და უაზრო ყვირილით გავექანე იქით. ჩარდახქვეშ ჩემი ცოლი საიო ეგდო და ტკივილისაგან იკლავებოდა. წელზე ჭერის კოჭი დასცემოდა. ჯერ ხელებში წავეტანე, მერე მხრებში და შევეცადე, გამომეთრია, მაგრამ კოჭმა არ გამოუშვა. მაშინ ჩარდახიდან ფიცრების აგლეჯა დავიწყე, რომ სიმძიმე შემემსუბუქებინა, თან ცოლის გასაგონად გავყვიროდი, გამაგრდი-მეთქი! არ ვიცი, ვის ვამხნევებდი, ცოლს თუ საკუთარ თავს? მახსოვს, ცოლმა ამოიკვნესა, აღარ შემიდლიაო. მერე შემევედრა, როგორმე მიშველეო. მაგრამ მე თხოვნა არ მინდოდა, სახემშლილი ვეჯაჯგურებოდი კოჭს, რომ როგორმე ამეწია. ახლაც ცოცხლად მახსოვს ცოლის გასისხლიანებული, აკანკალებული ხელები, ფრჩხილებიც არ მოუჩანდა, ისე ჰქონდა მოსვრილი სისხლში. თვითონაც ეპოტინებოდა კოჭს – ცდილობდა მომხმარებოდა.

ეს ამაო წვალეზა კარგა ხანს გაგრძელდა... უცებ ვიგრძენი, რომ შავი, მხუთავი კვამლის ბოლქვებში ვეხვეოდი. მივიხედ-მოვიხედე: სახურავის თავზე კვამლის სქელი ღრუბელი იდგა. იმავე წამს კვამლის ბოლქვებს მიღმა ისეთი გრგვინვა გაისმა, თითქოს რაღაც აფეთქდაო და იქაურობა ოქროსფერმა ნაპერწკლებმა დაფარა.

უკანასკნელი ძალა მოვიკრიბე, გიჟივით ჩავაფრინდი ცოლს ორივე ხელით და კიდევ ერთხელ შევეცადე გამომეთრია კოჭს ქვემოდან, მაგრამ ვერაფერს გავხდი. ბოლმა იმატა. მუხლით ჩარდახს დავეყრდენი და მახსოვს, რაღაც ვუთხარი ცოლს, რაღაც ამოვიხრიალე, ალბათ მკითხავთ, რაო, აუცილებლად მკითხავთ, მაგრამ რა

გიპასუხობთ, როცა აღარ მაქსოვს. მხოლოდ ის ჩამრჩა მეხსიერებაში, რომ ცოლმა გასისხლიანებული ხელები წამავლო სახელოში და ერთადერთი სიტყვა «თქვენ» აღმოხდა... მე სახეზე დავხედე. სახე შემზარავი ჰქონდა, ყოველგვარ გამომეტყველებას მოკლებული. ფართოდ გახელილი თვალებით შემომცქეროდა. იმავე წამს კვამლის ღრუბლებიდან გამოვარდნილი ალის დამაბრმავებელმა ენებმა ჯერ ნაპერწკლები სთანთქა, მერე კი მე ამილოკა სახე. მივხვდი, საშველი აღარ იყო, ცოცხლად დაიწვებოდა. გასისხლიანებულ ხელებში მოვეჭიდე და კვლავ რაღაც ჩავძახე. მან ისევ ერთი სიტყვა მითხრა პასუხად: «თქვენ»... რამდენი სხვადასხვაგვარი აზრი და გრძნობა იყო ჩაქსოვილი ამ ერთ სიტყვაში! «ცოცხლად იწვება, ცოცხლად!» – მიტრიალებდა გონებაში. მესამედაც დავუძახე რაღაც. მგონი ვუთხარი, მოვკვდები-მეთქი. დიახ, მახსოვს, ასე ვუთხარი, მეც მოვკვდები-მეთქი, თუმცა ალბათ, მაშინ არც მე გამეგებოდა რას ვამბობდი. მერე ისღა მახსოვს, რომ მიწიდან აგურებს ვკრეფდი და ზედიზედ ვურტყამდი ცოლს თავში.

შემდეგ რაც მოხდა, სენსეი თვითონაც ადვილად წარმოიდგენს. მე ცოცხალი გადავრჩი. გამოვექეცი ფეხდაფეხ დადევნებულ კვამლსა და ალს, თითქმის მთელი ქალაქი რომ მოიქციეს ხახაში, ჩამოქცეულ, ერთიმეორეზე აჩხორილ სახურავებს გავცდი და ბოლოს, როგორც იქნა, არ ვიცი, საბედნიეროდ თუ საუბედუროდ, სამშვიდობოს გამოვედი. იმ რამეს სკოლის ეზოს შევეფარე ჩემს ამხანაგებთან – მასწავლებლებთან ერთად. სკოლა დანგრეული იყო. მრუმე ცას ჯერ კიდევ ანათებდა ხანძრის ალი. ფარდულში ბრინჯი მოხარშეს და ჩამოგვირიგეს, მაგრამ მე ზეცას მივჩერებოდი და თვალებიდან ღვარად ჩამომდიოდა ცრემლები.

ნაკამურა გენდო დადუმდა და შიშჩამდგარი თვალები ჭილოფს დააშტერა. მე კი ისე შემზარა ამ ამბავმა, რომ ხმა ვეღარ ამოვიღე; ყინვა თანდათან მიჯდებოდა ტანში და ლამის გულშიაც ჩამწვდენოდა. ოთახში მხოლოდ ნავთის ლამპის შიშინი და ჩემი მაჯის საათის თანაბარი წიკწიკი ისმოდა. ამ სიჩუმეში სუსტი ოხვრა გაისმა, ისეთი სუსტი, თითქოს «ტირიფოსანი ქალღმერთი» შეირხა წალოშიო.

თავი ავწიე და სტუმარს მივაჩერდი. იგი კვლავ თავდახრილი იჯდა და ჭილოფს დაშტერებოდა. ნეტა იმან ამოიოხრა? იქნებ მე თვითონ ვიყავი? ფიქრი გენდოს სუსტმა ხმამ შემაწყვეტინა. მან აუჩქარებლად განაგრძო თავისი ამბის თხრობა:

რა თქმა უნდა, ცოლის დალუპვამ ძალიან დამამწუხრა. სკოლაში ყველა, თვითონ დირექტორიც კი ცდილობდა ვენუგეშებინე, მაგრამ მეტყოდნენ თუ არა თანაგრძნობის სიტყვებს, ტირილი ამივარდებოდა. საოცარია, მაგრამ ვერაფრით ვერ გავბედე მეღიარებინა, რომ მიწისძვრის დროს მე თვითონ მოვკალი ცოლი. რა იქნებოდა, მეთქვა: ვიფიქრე, ცოცხლად დაწვას ასე სჯობია და საკუთარი ხელით მოვკალი-მეთქი? სასამართლო, მე მგონი, პატიმრობას არ მომისჯიდა ამისთვის. ეს რომ გაეგოთ, ალბათ უფრო მითანაგრძნობდა ყველა, მაგრამ ამდენჯერაც კი დავაპირე გამოტყდომა, ყელში რაღაც გამეჩხირა და ხმა ვერ ამოვიღე.

მაშინ მეგონა, რო ამის მიზეზი ჩემი გაუბედაობა იყო. სინამდვილეში კი მიზეზი უფრო ღრმა და სერიოზული გამოდგა. მაგრამ სანმა მეორედ დაქორწინებაზე არ ჩამომიგდეს სიტყვა და ახალი ცხოვრების დაწყების ჟამმა არ მოაწია, ეს მიზეზი თვითონაც არ მქონდა გაცნობიერებული. და როცა მივხვდი, თუ რა იყო ჩემი გაუბედაობის მიზეზი, საცოდავ, სულიერად მოშლილ და გაუბედურებულ არსებად ვიქცეი.

მეორედ დაქორწინება სკოლის დირექტორმა, საიოს ძმობილმა მირჩია. ვიცოდი, რომ მართას ძალიან ვეცოდებოდი და ამიტომ უნდოდა ხელახლა დამეწყო ცხოვრება. რაც უნდა იყოს, უკვე მთელი წელი გავიდა საიოს დაღუპვიდან. ადრეც ბევრმა გადამიკრა სიტყვა, მაგრამ პირდაპირ არავის უთქვამს. დირექტორმა კი საცოლევ დამისახელა, ბატონ¹-ის უმცროსი ქალიშვილის გარიგებას გიპირებენო.

ჩვენ ახლა სწორედ ამ ბატონის სახლში ვიმყოფებით. მისი უფროსი ვაჟი დაწყებითი სკოლის მეოთხე კლასში სწავლობდა. მე ხანდახან აქ მოვდიოდი და ვამეცადინებდი ხოლმე. რა თქმა უნდა, მაშინვე გადაჭრით ვთქვი უარი ამ ქორწინებაზე. ჯერ ერთი, მე და ბატონი¹ სოციალური კიბის სხვადასხვა საფეხურზე ვიდექით – მე უბრალო მასწავლებელი ვიყავი, ის კი მთელ ქალაქში ცნობილი, გავლენიანი და მდიდარი კაცი გახლდით და, გარდა ამისა, მეშინოდა, ხალხმა ლაპარაკი არ დაიწყოს, ოჯახში იმიტომ მოუხშირა სიარულს, რომ ქალიშვილისათვის თავი შეეყვარებინაო. სინამდვილეში კი ჩემი უარის მიზეზი საიოს აჩრდილი იყო, საიოსი, რომელიც საკუთარი ხელით მოვკალი. აჩრდილი, რაც ხანი გადიოდა, სულ უფრო და უფრო გამჭვირვალე ხდებოდა, მაგრამ ჯერ მთლიანად არ გამქრალიყო და კვლავ მტკიცე დაბრკოლებად იყო აღმართული ჩემი ახალი ქორწინების გზაზე. მაგრამ დირექტორს არც ჰქონდა იმედი, რომ ერთი თქმით დავთანხმდებოდი და ჩამაცივდა, თქვენი ხნის კაცი დიდხანს უცოლოდ ვერ გაჩერდება და ბედი ხელიდან არ გაუშვათო, მითხრა. ჯერ ერთი, თვითონ ქალიშვილს ძალიან მოსწონხართ, მერე, თუ შეირთავთ, თქვენი დიდი ხნის ოცნება განხორციელდება – ტოკიოში წახვალთ სასწავლებლადო. ბოლოს დასძინა, ხალხის ლაპარაკისა ნუ გეშინიათ, მაჭანკლობას მე ვკისრულობ და ისე მოვაწყობ საქმეს, რომ ვერავინ დაგწამებს რაიმესო. ერთი სიტყვით, იმდენი მეჩიჩინა, რომ ყოყმანი დავიწყე. ქალიშვილი ძალიან ლამაზი იყო და, მრცხვენია, რომ ვამბობ, მაგრამ¹-ის სიმდიდრეც მიზიდავდა. დირექტორთან საუბრის შემდეგ¹-ის ოჯახში სიარულს მოუხშირე კი დავპირდი, რომ ახალი წლის შემდეგ ვეტყოდი საბოლოო პასუხს. ბოლოს, მეიძის ოცდამეექვსე წლის გაზაფხულზე ვადთქვით, რომ შემოდგომაზე ვიქორწინებდით.

და აი, როცა ყველაფერი გადაწყდა, რატომღაც საშინლად დამიმძიმდა გული, ისე საშინლად, რომ მუშაობაც ვეღარ შევძელი. მივიდოდი სკოლაში, მივუჯდებოდი მაგიდას და ისე ჩავეფლობოდი ფიქრებში, რომ ზარის ხმაც აღარ მესმოდა. თვითონაც ვერ გავრკვეულიყავი, რა მინდოდა, რატომ მაწუხებდა ასე შემოდგომის მოახლოება. ვგრძნობდი მხოლოდ, რომ აზრები ხან არ ებმებოდა ერთმანეთს, ხან კი ისე ერთად მოზღვავდებოდა ყველა, თითქოს უნდოდათ მტკიცედ გადაელობათ გზა იმ ერთი, სადღაც გონების სიღრმეში ჩამარხული აზრისათვის, დროდადრო ცნობიერების ზედაპირზე ამოღწევას რომ ლამობდა.

თითქმის ორი თვე ვიყავი ასე გაბრუებული. დადგა ფახულის არდადეგები. ერთ საღამოს ქუჩაში გამოვედი სასეირნოდ. ხონგანძის სამლოცველოს რომ გავცდი, წიგნის მაღაზიის წინ გამართულ დახლზე გამოფენილი ჟურნალ-გაზეთები დავინახე, მივედი და თვალიერება დავუწყე. თვალში მომხვდა იმხანად ერთობ პოპულარული ჟურნალის «ილუსტრირებული მიმოხილვის» პრიალა ყდები. იქვე ელაგა მოთხრობები მოჩვენებებზე და ალბომები. «ილუსტრირებული მიმოხილვის» ერთ-ერთო ნომერი ავიღე ხელში. ყდაზე ცეცხლის ალში გახვეული დანგრეული სახლები ეხატა, ზემოთ კი მსხვილი ასოებით ეწერა: «გამოცემულია მეიძის ოცდამეოთხე წლის 30 ოქტომბერს; 28 ოქტომბრის მიწისძვრა». ეს რომ წავიკითხე, გულზე მტკივნეულად მომიჭირა რაღაცამ, მომეჩვენა, თითქოს ვიღაცამ ბოროტად ჩამჩურჩულა ყურში: «აი, ის მიწისძვრა, აი, ის მიწისძვრა!» მაღაზიაში ჯერ არ აენტოთ სინათლე, ქუჩაში უკვე

ბინდი იდგა, მაგრამ მაინც გადავშალე ჟურნალი, პირველ გვერდზე დანგრეული სახლის კოჭებქვეშ მოყოლილი ოჯახის ფოტო იყო მოთავსებული. მომდევნო გვერდზე მიწას პირი დაელო და ბავშვებიან ქალს ნთქავდა: ამას მოსდევდა... თუმცა რა საჭიროა ყველაფრის ჩამოთვლა? იმ წამებში ნათლად წარმომიდგა თვალწინ ორი წლის წინათ ნანახი საშინელი სურათები: აქ იყო ნაგარაგავას ჩანგრეული ხიდი; ეს კი ადრე ოვარის საფეიქრო კომპანიის შენობა იყო. ერთ-ერთ სურათზე მესამე დივიზიის ჯარისკაცთა გვამებს თხრიდნენ ნანგრევებიდან, მეორეზე დასახიჩრებულები მიჰყავდათ ანტის საავადმყოფოში... ამ საშინელმა სურათებმა კვლავ გამოაცოცხლა იმ წყეული დროის მოგონებები; თვალეზზე ცრემლი მომადგა, ავკანკალდი, რაღაც გაურკვეველმა გრძნობამ შემიპყრო. ვერ გეტყვი, ტკივილი იყო ეს თუ შვება და როცა ბოლო გვერდს დავხედე... ახლაც, იმ წუთებს რომ ვიგონებ, ხანჯალივით მისერავს ტკივილი გულს. ბოლო გვერდზე თავის ქვეშ მოყოლილი, ტკივილისაგან სახეშემოლილი ქალი იყო გამოსახული. თავზე გარდიგარდმო დასცემოდა წელზე, უკან კი კვამლის ბოლქვები, ალის ენები და ნაპერწკლების კორიანტელი მოჩანდა! ეს ხომ ჩემი ცოლის აღსასრულს გავდა. ჟურნალი კინალამ ხელიდან გამივარდა. კინალამ ღრიალი მოვრთე. უცებ ბოლის სუნი ვიგრძენი და კიდევ უფრო დავფრთხი. თავს ძალა დავატანე, რომ ცოტათი დავმშვიდებულიყავი, ჟურნალი დახლზე დავდე და ირგვლივ მიმოვიხედე: ნოქარს მაღაზიის შესასვლელში ჩამოკიდებული ლამპა აენტო და ასანთი ქუჩაში გადმოეგდო: ასანთს ჯერ კიდევ ბოლი ასდიოდა.

იმ დღიდან კიდევ უფრო კუმტი და უკარება გავხდი. ადრე მხოლოდ რაღაც გაუცნობიერებელი შიშისა და წუხილის გრძნობა მტანჯავდა, ამის შემდეგ კი ერთი ისეთი ეჭვი მომეძალა, რომ დღეცა და ღამეც ჯოჯოხეთად მიქცია. ნუთუ არ შეიძლებოდა, არ მომეკლა ცოლი იმ მიწისძვრის დროს? _ ვეკითხებოდი წამდაუწყემს საკუთარ თავს. ნუთუ ეს აუციელებელი იყო?! უფრო გულწრფელად რომ ვთქვათ, იმიტომ ხომ არ მოვუღე ბოლო, რომ ადრეც მინდოდა მისი მოკვლა და მიწისძვრის დროს მარჯვე შემთხვევა მომეცა, რომ დიდი ხნის ოცნება განმეხორციელებინა? აი, ეს ეჭვი მაწამებდა, ეს აზრი მიწამლავდა სიცოცხლეს. არა, არა! ვარწმუნებდი თავს, მაგრამ ის ვიღაცა, წიგნის მაღაზიასთან რომ ჩამაწვეთა გულში შხამი და სამსალა, ახლაც დაცინვით ჩამციცინებდა ყურში, მაშ რატომ ვერ გაბედე სიმართლის თქმა, რატომ არ აღიარე, რომ ცოლი მოკალიო? ამის გაგონებაზე გული მეფლითებოდა. მართლაც რატომ არა ვთქვი, რატომ არ ვამხელ დღემდე ამ საზარელ საიდუმლოს? და, ერთ დღეს, ცხადად შევიგრძნე, რომ იმ დროს ცოლი საშინლად მეჯავრებოდა. სირცხვილია ამის თქმა; თქვენ, შესაძლებელია, ვერც კი გამიგოთ, მაგრამ საიო, სამწუხაროდ, ქალად არ ვარგოდა _ ცივი, ყინულივით ცივი და უგრძნობელი იყო... ამგვარად, იმ დღემდე თავს ვარწმუნებდი, ვალდებული ვარ ზნეობის კანონებს დავემორჩილო-მეთქი და თითქმის შევძელი კიდევ გრძნობის დათვუნვა, მაგრამ მოხდა ის დიდი უბედურება და ყოველივე, რაც კი საზოგადოებამ შექმნა, აღიგავა პირისაგან მიწისა. და მაშინ ამდენი ხნის უკმარისობისა და უკმაყოფილების გრძნობა ვულკანივით აბობოქრდა გულში, გადაანგრია ზნეობრივი სიმტკიცის ხელოვნური ჯებირი და ცეცხლის ნიაღვრად დაატყდა თავზე საბრალო ქალს! მოვკალი იმიტომ, რომ ვერ ვიტანდი! აი, ეს ეჭვი ვეღარ მოვიშორე და რა გასაკვირია, რომ დღითი დღე სულ უფრო და უფრო მეუფლებოდა სევდა და კაემანი. წყალწალეხული ხავსს ეჭიდებოდაო და მეც ვცდილობდი, როგორმე თავი დამეღწია საზარელი ეჭვისაგან. ვამბობდი, რომ არ მომეკლა, ცოცხლად დაიწვებოდა ცეცხლში და, მაშასადამე, ბოროტმოქმედება არ ჩამიდენია-მეთქი.

ერთხელ, ზაფხული რომ მიიწურა და სწავლა დაიწყო, კოლეგებთან ერთად შესვენებაზე ჩაის ვსვამდი სამასწავლებლობში. ვიღაცამ იმ ორი წლის წინანდელ მიწისძვრაზე ჩამოაგდო სიტყვა. მე საუბარში არ ჩავერიე, ყურიც კი მოვიყრუე. ჰყვებოდნენ, როგორ ჩამოიქცა ხონგარის სამლოცველოს სახურავი, როგორ წაიღო მდინარემ მთელი ჯებირი, როგორ დააღო პირი მიწამ ტავარამატის ქუჩაზე... ერთ-ერთმა მასწავლებელმა გვიამბო, რომ ერთ ქალს, ღვინის სავაჭრო რომ ჰქონდა ნაკამატის ქუჩაზე, ჭერი ჩამოენგრა თავზე და კოჭმა ქვეშ მოიყოლა. ბევრს ეცადა გამომძვრალიყო, მაგრამ ვერაფერს გახდა და აუცილებლად დაილუპებოდა, რომ სახლის ნანაგრევებს ხანძარი არ გასჩენოდა. ცეცხლი კოჭსაც მოედო, შუაში გამოწვა და გადატეხა. ქალი გადარჩა!

ეს ამბავი რომ მოვისმინე, თვალთ დამიბნეულდა და სული ვეღარ ამოვითქვი. მერე გულიც წამივიდა. გონს რომ მოვედი, გარს ამხანაგები შემომხვეოდნენ და მაბრუნებდნენ – ზოგი წყალს მასმევდა, ზოგი წამალს მაყნოსინებდა; შეუმჩნევიათ, რომ ფერი დავკარგე და დაფაცურებულან. გონს კი მოვედი, მაგრამ ისევ იმ ამბავზე ვფიქრობდი და მადლობაც ვერ გადავუხადე ამხანაგებს. ტვინს საზარელი ეჭვი მიბურღავდა: იმიტომ ხომ არ მოვკალი, რომ შემეშინდა, შემთხვევით არ გადარჩენილიყო? რომ არ მომეკლა, იქნებ მართლა გადარჩენილიყო. ის ღვინით მოვაჭრე ქალი ხომ გადარჩა! მე კი შეუბრალებლად დავუჩიქვე თავი აგურებით... სენსეი თვითონ მიხვდება რა დღეში ჩამაგდო ამ ეჭვმა. ჩემს ტანჯვას საზღვარი არა ჰქონდა, მომავალ ქორწინებაზე ფიქრიც კი მზარავდა და ბოლოს გადავწყვიტე, უარი მეთქვა ბატონ 1-ის ქალიშვილის შერთვაზე.

მაგრამ, როცა ქორწინების ვადა მოახლოვდა, კვლავ ყოყმანი დავიწყე. ხომ უნდა ამეხსნა უარის მიზეზი? უნდა გამემხილა ჩემი საიდუმლო, უნდა მეთქვა, რომ სულიერად განადგურებული ვიყავი და ცოლის შერთვის თავი არა მქონდა.

მეყოფოდა კი გამბედაობა, რომ გადაამწყვეტ წუთებში ყველაფერი გულწრფელად მეღიარებინა? ვცდილობდი თავი გამემხნეებინა და ეს აუცილებელი ნაბიჯი გადამედგა, მაგრამ ვერა და ვერ გამებედა. ამასობაში კი შუა შემოდგომამ მოაწია და უკვე სულ ცოტა დარჩა ქორწილამდე.

მე ლაპარაკის თავის არა მქონდა, მაგრამ ამხანაგები თვითონ მეუბნებოდნენ, რომ არ ჯობია ქორწილი გადავდოთო? დირექტორმა ერთი სამჯერ მაინც მითხრა, კარგი იქნებოდა ექიმს სჩვენებოდიო. მე კი ვერც ქორწილის გადადებას ვბედავდი და ვერც ექიმთან მისვლას. გადადება რას მიშველიდა? ან გადაჭრილი უარი უნდა მეთქვა, ან ბედს უნდა დავმორჩილებოდი. სასიამაოროს ეგონა, ასე ცუდ გუნებაზე იმიტომ არის, რომ მარტოხელააო და სულ მიჩიჩინებდა, საქმე დავაჩქაროთო. ბოლოს, როგორც იქნა, გადავწყვიტე და ქორწინების დღედ 29 ოქტომბერი დავნიშნე (ის მიწისძვრაც ოქტომბერში მოხდა, ორი წლის წინათ, ოღონდ 28 რიცხვში). ცერემონიალი სასიამაოროს სახლში ჩატარდა. როცა გერბებით მორთულ სანეფე ტანსაცმელში გამომაწყვეს და მდიდრულად გაწყობილ-მოოქროვილი თეჯირებით გაყოფილ ოთახში შემიყვანეს, ხელ-ფეხი შემებორკა. მეჩვენებოდა, რომ არამზადა ვიყავი, არამზადა, რომელიც ყველასგან ფარულად, ახალი ბოროტმოქმედების ჩადენას აპირებს. არა, კი არ მეჩვენებოდა, მართლა ასე იყო. მხეცურად გავუჩიქვე თავი საკუთარ ცოლს და ახლა 1-ის ოჯახს მივადექი, რომ ქალიშვილი და ქონება წამერთმია. ამ ფიქრებმა ცეცხლი წამიკიდა გულზე, სახეზე ერთიანად შემომენტო სიწითლე, მკერდში აუტანელი ტკივილი ვიგრძენი. უეცრად საშინლად მომინდა, აქვე, ყველას თანდასწრებით გამეცხადებინა ჩემი დანაშაული, ხმამაღლა მეყვირა, რომ მკვლეელი ვარ, ცოლის მკვლეელი! ამ დროს, ჩემ წინ, ტახტზე, მოჩვენებასავით

გამოჩნდა თეთრი ატლასის წინდები. შემდეგ კიმონო დავინახე, რომლის კალთებზე ცამდე აწვდილი ნაძვები და ნისლში მოლივლივე წეროები მოჩანდა. მერე ჩემმა დაბინდულმა მზერამ ოქროქსოვილი სარტყელი, ვერცხლის ძეწკვი და თეთრი საყელო გაარჩია, ბოლოს კი მაღლა ავარცხნილი თმა და შიგ ჩაბნეული კუს ბაკნის მქრქალად მზინავი სავარცხლები და თავსაჭერები. ყოველივე ამის დანახვაზე ისე შემეშინდა, რომ სუნთქვა შემეკრა. შემდეგ ძლივს ამოვითქვი სული, მოვიხარე, ტატამზე დავემხე და სასოწარკვეთილმა ვიღრიალე, საზარელი ბოროტმოქმედება ჩავიდინე, მკვლეელი ვარ, მკვლეელი-მეთქი!

ნაკამურა გენდო დადუმდა და თვალებში მომაჩერდა. მერე ერთი მწარედ გაიღიმა და კვლავ ალაპარაკდა:

– აღარ შეგაწყენთ თავს. თვითონაც მიხვდებით, რა მოხდებოდა შემდეგ. მხოლოდ ის მინდა დავსძინო, რომ დღემდე წვალებით მივათრევ ჩემს ტანჯულ წუთისოფელს და ყველას შეშლილი ვგონივარ. იმის გადაწყვეტა, შეშლილი ვარ თუ არა, სენსეისათვის მიმინდვია, მაგრამ თუ მართლა შეშლილი ვარ, მინდა გავიგო, რა არის ამის მიზეზი. იქნებ იმ მხეცმა შემშალა, ყველა ადამიანის სულის სიღრმეში რომ არის მიმაღული? ის ყველას სულშია და ხვალ შეიძლება ისინი გააგაჟოს, რომლებიც დღეს მე დამცინიან... ასე მგონია, თუმცა იქნებ...

ჩემსა და საშინელ სტუმარს შორის კვლავ ლამპის სუსტი შუქი პარპალებდა. მინდოდა მეკითხა, ხელზე თითი რატომ გაკლია-მეთქი, მაგრამ გამახსენდა, რომ ზურგს უკან «ტირიფოსანი ქალღმერთი» მედგა და გადავიფიქრე. გაზაფხულის სუსხი ძვალ-რბილში მივლიდა, მე კი გაუნძრევლად ვიჯექი და ვდუმდი.

აგვისტო, 1919წ.

ძურიანო კიტისკე

1

ძურიანო კიტისკე წარმოშობით სიძენის პროვინციის სინოკის მაზრის სოფელ ურაკამადან იყო. დედ-მამა ადრე დაეხოცა და პატარაობიდანვე იმავე სოფელში დაუდგა მსახურად ვინმე ოტანა საბუროძის. ძურიანო კიტისკე დაბადებიდან მოსულელო გახლდათ და ამხანაგები გამუდმებით მასხრად იგდებდნენ, პირუტყვივით ჩაგრავენ და ყველაზე მძიმე სამუშაოს მას ასრულებინებდნენ.

და ამ კიტისკემ თვრამეტი-ცხრამეტი წლის ასაკში შეიყვარა საბუროძის ერთადერთი ქალიშვილი – კანე. კანე, რა თქმა უნდა, აინუნშიაც არ აგდებდა მსახურის გრძნობებს. ამას ისიც დაემატა, რომ გულბოროტმა ამხანაგებმა მალე შეამჩნიეს კიტისკეს გასაჭირო და უფრო მეტად დაუწყეს დაცინვა. კიტისკე სულელი კი იყო, მაგრამ მაინც ვერ გაუძლო ამდენ წვალებას და ერთხელ, ღამით, ჩუმად გაიპარა სახლიდან, რომელიც მისთვის უკვე მშობლიური გამხდარიყო.

გავიდა სამი წელი, კიტისკესი კი არაფერი ისმოდა.

სამი წლის შემდეგ, მათხოვარივით ჩამოძენილი, კვლავ დაბრუნდა ურაკამაში. დაბრუნდა და ისევ საბუროძის ოჯახში დაიწყო მუშაობა. ახლა უკვე გულთან აღარ მიჰქონდა ამხანაგების დაცინვა, საქმის მეტი არაფერი ახსოვდა, თავაუღებლივ

შრომობდა. პატრონის ქალიშვილის – კანეს ერთგული იყო ძაღლივით. კანე უკვე გათხოვილიყო და ქმართან ერთად ბედნიერად ცხოვრობდა.

ასე გავიდა ერთი-ორი წელი. განსაკუთრებული არაფერი მომხდარა. ოღონდ ეგ იყო, ამხანაგებმა კიტისკეს ქცევაში რაღაც საეჭვო შენიშნეს. ცნობისმოყვარეობით შეპყრობილებმა თვალთვალი დაუწყეს და შეამჩნიეს, რომ იგი დილა-საღამოს პიეჯვარს იწერდა და ლოცვას ბუტბუტებდა. მსახური მაშინვე პატრონთან დაასმინეს. საბუროძის ალბათ შეეშინდა, ამ ამბავმა ცუდი რამ არ მომწიოსო, და კიტისკე მაშინვე სოფელ ურაკამას სამმართველოში წააყვანინა.

როცა მცველებს კიტისკე ნაგასაკის ციხისკენ მიჰყავდათ, მას შიშის ნიშანწყალიც არ ემჩნეოდა. როგორც ლეგენდა მოგვითხრობს, კიტისკეს მოსულელო სახე ამ დროს ისე გასხვივოსნებოდა, კაცი იფიქრებდა, ციურ შუქს გაუცისკროვნებიაო.

2

კიტისკემ მოსამართლესთან გულახდილად აღიარა, ქრისტიანების სექტას ვეკუთვნიო. მაშინ მოსამართლეს ადა კიტისკეს შორის შემდეგი დიალოგი გაიმართა:

მოსამართლე – რა ჰქვიათ შენი სექტის ღმერთებს?

კიტისკე – ბერენის ქვეყნის პრინცი, ესუ კირისტო-სამა და პრინცესა მეზობელი ქვეყნიდან – სანტა მარია-სამა.

მოსამართლე – როგორი შესახედავნი არიან?

კიტისკე – ესუ კირისტო, რომელიც ძილში გვეცხადება ხოლმე, ლამაზი ყმაწვილია, იისფერი ოფურისოდე აცვია, პრინცესა სანტა-მარიას კი – ოქროსა და ვერცხლის ძაფით ნაქარგი კაიდორი.

მოსამართლე – რატომ გახდნენ ისინი ამ სექტის ღმერთები?

კიტისკე – ესუ კირისტო-სამას შეუყვარდა და პრინცესა სანტა-მარია, სიყვარულისგან მოკვდა და ამიტომ გახდა ღმერთი. უნდა ეხსნა ისინი, ვინც მასავით იტანჯებოდნენ.

მოსამართლე – ვინ მოგაქციათ ამ რწმენაზე?

კიტისკე – სამი წელიწადი დავებეტებოდი სხვადასხვა ადგილებში და მაშინ, ზღვის ნაპირას, გამანათლა ერთმა უცნობმა წითურმა კაცმა.

მოსამართლე – როგორ მოგნათლეს?

კიტისკე – ჯერ ნაკურთხი წყალი მომასმევინა, მერე ძურიანოდ მომნათლა.

მოსამართლე – აღსასრულის დღე დაგიდგა, შენ კი რაღაც ტყუილებს ჩმახავ!

კიტისკე – არა ვტყუი. ყველაფერი სრული ჭეშმარიტებაა.

მოსამართლეს უვნაურად მოეჩვენა კიტისკეს მონაყოლი, არაფრით რომ არ ჰგავდა იმ ქრისტიანების საუბარს, რომლებიც ადრე ჰყავდა დაკითხული. კიდევ რამდენჯერმე ჩაეკითხა, განურისხდა, დაემუქრა, მაგრამ კიტისკე მაინც მტკიცედ იდგა თავის ნათქვამზე.

3

ბოლოს, ამ ქვეყნის კანონების მიხედვით, ძურიანო კიტისკეს ჯვარზე გაკვრა მიუსაჯეს.

დანიშნულ დღეს მსჯავრდადებული მთელ ქალაქში გაატარეს, მაღლობზე აიყვანეს და უმოწყალოდ მიაჭედეს ჯვარზე. ჯვარი გამოკვეთილად ჩანდა ცის ფონზე, ბამბუკის ღობის ზეგარდმო. მაღლა თავაწეული კიტისკე ხმამაღლა

ლოცულობდა. მან წარბშეუხრელად გადაიტანა ჯალათების შუბების დარტყმა. ლოცვა რომ დაიწყო, მის თავზე, ცაში, ღრუბლის ქულები მოგროვდა და ჯვარცმის ადგილას საშინელი თქეში წამოვიდა. როდესაც ცა კვლავ მოიწმინდა, ძურიანო კიტისკემ უკვე სული განუტევა, მაგრამ იმათ, ვინც ღობის მიღმა იდგა, კვლავ ცხადად ჩაესმოდათ ყურში ის ლოცვა, სულ ახლახან რომ აღავლენდა ჯვარცმული.

ეს სულ უბრალო ლოცვა იყო: «ო, ბერენის ქვეყნის პრინცო, სადა ხარ ახლა? დიდება შენდა!»

როცა მისი ცხედარი კვრიდან ჩამოხსნეს, ჯალათები გაოცდნენ: ცხედარი საოცარ სურნელს აფრქვევდა, ბაგეზე კი ქათქათა თეთრი შროშანა გაფურჩქნოდა.

ასეთია ძურიანო კიტისკეს ცხოვრება, როგორც ამას მოგვითხრობენ «ნაგასაკი-ტიომონსიო», «კოკიო-იმი», «კეიკო ჰაისიოკუდანნი» და სხვანი. მე იაპონელ მარტვილთაგან ყველაზე უფრო ეს სულელი წმინდანიათი მიყვარს.

სექტემბერი, 1919წ.

როგორ სწამდა ბისეის

ბისეი ხიდი ქვეშ იდგა და ელოდა მას.

ზემოთ კი, ქვის მაღალ, სუროთი ნახევრად დაფარულ მოაჯირს მიღმა, დროდადრო გამოკრთებოდა ხოლმე ხიდზე გამვლელ-გამომვლელთა თეთრი, ჩამავალი მზის კაშკაშა შუქით განათებული ტანსაცმლის კალთები, ოდნავ რომ ფრიალებდა ქარში... ის კი არ ჩანდა.

ბისეის მოუთმენლობა დაეტყო, წყალს მიუახლოვდა და დაუწყო მზერა მდორე მდინარეს, რომელზეც არც ერთი ნავი არ მოცურდა.

მდინარის გასწვრივ მწვანედ ატეხილიყო ხშირი ლერწამი და თითქოს არტახებში მოექცია მდინარე. ლერწამს თავზე აქა-იქ გუმბათებივით დასდგომოდა ტირიფის ჩამოძენძილი ტოტები. ლერწმის არტახებს ისე შეეკრა მდინარე, რომ ვიწრო ზოლადღა მიიკლაკნებოდა. წყალში ოქროსფრად ლივლივებდა ცაზე შემორჩენილი ერთადერთი სადაფისფერი ღრუბლის ანარეკლი... ის კი არ ჩანდა.

ბისეი წყალს მოშორდა და ვიწრო თავთხელზე დაიწყო ბოლთის ცემა. დადიოდა და თან ბინდში ჩამომდგარ სიჩუმეს აყურადებდა.

ხიდზე მოძრაობა მინელდა, მიწყნარდა ადამიანის ფეხის ხმა, ფლოქვების ხმაური, საზიდრების რახრახი. მხოლოდ ქარი სისინებდა, ლერწამი შრიალებდა და წყალი თქაფუნებდა. შემდეგ საიდანღაც ყანჩის გამკვივანი ხმა მოისმა. ბისეი შეჩერდა. ზღვაზე მოქცევა დაწყებულიყო. წყალი ნელ-ნელა ეპარებოდა შლიამიან მეჩქეს და მალე სულ ახლოს ალიცლიცდა... ის კი არ ჩანდა.

გაბრაზებული ბისეი ხიდქვეშ, ნახევრად ბინდმოცულ თავთხელზე ჩქარ სიარულს მიჰყვა. წყალი ნელ-ნელა ფარავდა მეჩქეს. ბისეიმ შლამის სიგრილე და წყლის სიცივე იგრძნო ფეხზე და მოუთმენლად აიხედა ზევით. ხიდიდან უკვე გადასულიყო ჩამავალი ზმის კაშკაშა შუქი. ღია მწვანე დაისის ცის ფონზე შავად მოჩანდა ხიდის ქვის მოაჯირის მკვეთრი სილუეტი... ის კი არ ჩანდა.

ბისეი შეჩერდა.

წყალი ფოლადივით ბზინავდა, ნელა მიედინებოდა ხიდქვეშ და უკვე ფეხებს ულოკავდა ბისეის. ერთი საათიც, და ზღვის უმოწყალო მოქცევა დაუფარავს

მუხლებს, მუცელს, მკერდს. წყალი უფრო და უფრო მაღლა მიიწევს და აი, მუხლები უკვე მდინარის ტალღებზე მოეცა... ის კია არ ჩანდა.

ბისეი იმედს არ კარგავდა, ხან ცას ახედავდა მოლოდინჩამდგარი თვალებით, ხან ხიდს.

წყალი უკვე მკერდამდე მიწვდა.

მდინარე კარგა ხანია ლილისფერი ბინდი ჩამოწვა. და აჩრდილისამებრ ნისლიდან ისმოდა ტირიფებისა და ხშირი ლერწმის სევდიანი შრიალი. ანაზდად ბისეის ზედ ცხვირწინ ამოუხტა პაწია გულთეთრა თევზი, თავზე გადაუარა და კვლავ წყალში მიიმალა. მაღლა, ცაზე, უკვე აკიაფდა პირველი ვარსკვლავები. სუროთი დაფარული მოაჯირის სილუეტიც შთაინთქა უეცრად ჩამოწოლილ სიბნელეში... ის კი არ ჩანდა.

შუალამისას, როცა მდინარის გაყოლებით ლერწამს და ტირიფებს მთვარის შუქი მოეფინა, წყალმა და ქარმა, ერთმანეთს რომ ეჩურჩხლებოდნენ, ზღვისკენ გააცურეს ბისეის ცხედარი. ბისეის სული კი მდუმარედ გაფრინდა სევდიანი მთვარის შუქისაკენ (ალბათ იმიტომ, რომ შეეყვარებული იყო). ისე ფრთხილად დატოვა სხეული, ისე მსუბუქად აცურდა ფერმიმქრალ ცაში, სწორედ რომ უჩუმრად, როგორც ადის ხოლმე მდინარიდან შლამის სუნნი და წყლის სიგრილე...

მერე კი, მრავალი ათასეული წლისა და ნაირ-ნაირ გარდაქმნათა შემდეგ, ამ სულს კვლავ მიანდეს ადამიანის სიცოცხლე. ეს ის სულია, ჩემს სხეულში რომ დგას, აი ასეთში, როგორც ვარ. ამიტომაც, თუმცა ამ დროების შვილი ვარ, მაინც არაფერი გამომდის.

მე დღე და ღამ ვიცნობებ და ნიადაგ ველოდები რაღაც უჩვეულოს. რაღაც სასწაულს, ისევე, როგორც ხიდქვეშ საღამოს ბინდვუნდში მდგარი ბისეი ელოდა თავის მიჯნურს, რომელიც არასოდეს მოვიდოდა.

სექტემბერი, 1919წ.

ჯადოქარი

ეგებ არც დამიჯეროთ, ან ჩემი გამოგონილი გეგონებით ყოველივე. რადგან ის, რასაც მოგიტხრობთ, გარდასულ საუკუნეებში კი არ მომხდარა, არამედ ახლა, ტაის წლებში. უფრო მეტიც, ჩვენს თანამედროვე ტოკიოში, სადაც ქუჩებს ტრამვაი და ავტობუსები სერავენ, ბინებში შეუწყვეტლივ რეკს ტელეფონი, გაზეთებში გაფიცვებსა და ქალთა მოძრაობებზე წერენ. და რამდენიც უნდა გიმტკიცოთ, რომ ჰოფმანისა და ედგარ პოს კალმის შესაფერისი ეს ამბავი მართლაც მოხდა ამ უზარმაზარი ქალაქის ერთ-ერთ რაიონში, მაინც ეჭვის თვალთ შემომხედავთ. მერე რა, თუ ტოკიოს ქუჩები ფარნებით არის გაჩირაღდებული, განა შესაძლებელია მზის ჩასვლის შემდეგ ჩამოწოლილი წყვდიადის გაფანტვა და ნათლის მობრუნება? რამდენიც უნდა გვიმტკიცონ მეცნიერებმა, რომ რადიომ და თვითმფრინავებამ ბუნების ყველა საიდუმლოს ფარდა ახადეს, მაინც არავის ძალუმს მისი იდუმალებით მოცული წიაღის რუკის მოხაზვა. და თუ ამაში მეთანხმებით, რატომღა მიგაჩნიათ შეუძლებლად ცივილიზაციის შუქით გაბრდღვიალებულ ტოკიოში იდუმალ სულთა არსებობა, რომელნიც ღამ-ღამობით უფრო მძლავრობენ; რატომ არ შეიძლება ხანდახან მაინც ჩაიდინონ ხოლმე თუნდაც ისეთივე სასწაული, აუერბახის ღვინის სარდაფში რომ მოხდა?.. თუმცა ხანდახან რატომ? თუ ნებას დამრთავთ, გეტყვით:

ალბათ ხანდახან რატომ? თუ ნებას დამრთავთ, გეტყვით: ალბათ არაერთხელ შეგინიშნავთ, ჩვენს ირგვლივ, ღამეული ყვავილებით როგორ ბუდობენ ზებუნებრივი ძალები. ალბათ ნანახი გექნებათ გინძას ქუჩაზე, ზამთრის გვიან ღამით ქარში დაბზრიალებული ქაღალდები. თუნდაც ცნობისმოყვარეობის გამო, აბა, ერთხელ სცადეთ და დათვალით, რამდენ ადგილას ხდება ამგვარი სასწაული? სიმბასიდან მიაკობასიმდე მხოლოდ ერთგან, და ისიც აუცილებლად გზაჯვარედინზე. არა, ჰაერის ნაკადით ამ მოვლენას ვერ ახსნით. ხოლო თუ უფრო გულმოდგინედ დააკვირდებით, ქაღალდის ამ აბზრიალებულ გროვაში აუცილებლად შენიშნავთ წითელ ნაგლეჯს – ან ჩამოხეული კინოაფიშა იქნება, ან ტიოგამის ნაკუწი, ან ასანთის ეტიკეტი – სულ ერთია, წითელი ნაგლეჯი პირველი აიჭრება ჰაერში, თითქოს თან სურს გაიყოლოს ქუჩაში დახვავებული ნაგავი. უმსუბუქესი ქვიშაც რაღაცას ეჭურჩულება აქა-იქ მიმოხნეულ თეთრი ქაღალდის ნაკუწებს და ისინიც წამის უსწრაფესად მიჰყვებიან ქარს. ჯერ თავაწყვეტილი ბზრიალებენ ჰაერში, შემდეგ ნარნარით შემოუვლიან წრეს. და როცა ქარი ჩაცხრება, წითელი ნაგლეჯი სხვებზე ადრე უბრუნდება მიწას. შეუძლებელია, ეს მოვლენა თქვენც კი საოცრებად არ გეჩვენოთ. მე გულახდილად რომ გითხრათ, გასაოცარ ამბად მიმაჩნია, არაერთხელ შემინელებია ნაბიჯი და დაგვირგვინვარ ვიტრინების ჭახჭახა შუქზე აბზრიალებულ ქაღალდის ნაკუწებს. იმასაც მივხვდი, რომ თუ დაჟინებულად დააკვირდები კაცი, აუცილებლად დაინახავ ადამიანის თვალისათვის უხილავ საგნებს, ისევე, როგორც ღამით ვხედავთ ხოლმე ღამურებს.

თუმცა ტოკიოში მარტო ეს მოვლენა როდია გასაოცარი. უჩვეულოზე-უჩვეულო ამბები ხდება ღამღამობით, ტრამვაით მგზავრობისას. მაგალითად, წითელი და მწვანე ტრამვაი სრულიად უკაცრიელ ქუჩაზეც ჩერდება, თუმცა გაჩერებაზე არავინ დგას. თუ არც ეს გჯერათ, როგორც ქაღალდების ამბავი არ დამიჯერეთ, მაშინ თქვენ თვითონ შეამოწმეთ ამაღამვე. განსაკუთრებით დოსაკას და სუგამოს ხაზზე ხდება ხოლმე ასეთი უჩვეულო რამ, თუმცა იქაური ტრამვაი არაფრით განსხვავდება სხვებისაგან. ამას წინათ საოცარი რამ შემნემთხვა. ხუთიოდე დღის წინ დოსაკას ხაზზე წითელ ტრამვაიში ჩავჯექი ღამით. დანგო საკასიტეს გაჩერებასთან სულიერი არ ჭაჭანებდა, მაგრამ ტრამვაი მაინც გაჩერდა. კონდუქტორმა ზარის ზონარი მოქაჩა, ვაგონიდან თავი გაყო და, როგორც ყოველთვის, დაიძახა: «ამოდიხართ?» მე იქვე ვიჯექი და ფანჯარაში გავიხედე. ჰოი, საოცრებავ, არც გაჩერებაზე, ბოძთან, არც ფართო, ღამეულ ქუჩაში, სადაც ყველა სახლის კარი გამკეტილი იყო, სულიერი არ ჭაჭანებდა. მხოლოდ ჩამოწოლილ ნისლს მიღმა მქრქალად ანათებდა მთვარე. «რა უცნაურია», – გავიფიქრე. კონდუქტორმა ისევ ჩამოქაჩა ზონარი და ტრამვაი დაიძრა. მე ისევ ქუჩას გავცქეროდი და თანდათანობით მთვარის მაცდურ და მქრქალ შუქში უთვალავ ადამიანთა ჩრდილები გავარჩიე. ეგებ ჩემს ავადმყოფულ წარმოსახვას დააბრალოთ ეს ყოველივე, დაე ასეც იყო, მაგრამ ვატმანმა რატომღა გააჩერა ტრამვაი? მსგავსი უცნაური ამბავი ჩემს გარდა სხვებსაც გადახდენიათ თავს, ერთ-ერთმა ჩემმა მეგობარმა ისიც მითხრა, რომ გაცვებულმა სახელოზეც კი მოქაჩა ვატმანს და უთხრა: «რატომ აჩერებ, ხომ ხედავ, არავინ დგას!» ვატმანმა კი უპასუხა: «მე ხალხი დავინახე».

ასეთი საოცრებანი მრავლად არსებობს ტოკიოში: არსენალიდან ამობოლქვილი ბოლი ქარს კი არ მიაქვს, პირიქით, მის საწინააღმდეგოდ მიიკლაკნება; ანაზდად, შუალამისას წმინდა ნიკოლოზის ტაძრის ზარები აგუგუნდებიან ხოლმე; ერთი და იგივე ნომერი ტრამვაი ერთმანეთს მიჰყვება ნიჰანბასის ქუჩაზე ჩამოწოლილ ბინდბუნდში; კოკუგიკანის ცარიელ დარბაზში კი ყოველ ღამე გაისმის ტაშის გრიალი – ერთი სიტყვით, თანამედროვე ტოკიოს ქუჩებში წარმტაცი ფარვანასავით

ხან აქ და ხან იქ გაკრთება ხოლმე «დამეული ბუნების მიდმიერი ძალა», ამიტომაც ის ამბავი, რომელიც უნდა მოგიტხროთ, სულაც არ მიმაჩნია წარმოუდგენლად. უფრო მეტიც, ახლა როცა ტოკიოს ზოგიერთი საიდუმლო შეიტყვეთ, ალბათ ურწმუნო ღიმილით აღარ მოისმენთ ჩემს მონათხრობს. და თუ მაინც შეიგრძნობთ ცურუი ნამბოკუს დროინდელ საკმეველთა სურნელს, მერწმუნეთ, თავად ამბავი არაფერ შუაშია, უბრალოდ მე ვერ შევძელი ისე დამაჯერებლად გადმომეცა, როგორც ამას პო ან ჰოფმანი ახერხებდნენ. როცა ამ ოციოდე წლის წინ, ზაფხულის ერთ გვიან ღამეს პირველად მოვისმინე ეს გასაოცარი ამბავი, მომეჩვენა, თითქოს რაღაც საშინელი ბურუსი ჩამოწვა ჩემს ირგვლივ და დღემდე ვერ დამიღწევია თავი ამ შეგრძნებისაგან.

ის ყმაწვილი ნიხონბასის რაიონში პატარა სტამბის მეპატრონე იყო. ხშირად გადაიარებოდა ხოლმე ჩემთან და საქმიანი საუბრის დამთავრებისთანავე მიდიოდა, იმ დღეს კი გვიანობამდე დარჩა. ჯერ იყო და, მზის ჩასვლისთანავე თქვენი დაიწყო, მანაც ალბათ გადაწყვიტა, წვიმის გადაღებამდე შეეცადა, შემდეგ კი საუბარში გაერთო. ქალაქის ფარნით განათებული ვერანდის კუთხეში იჯდა ეს სახედატექცილი, კაფანდარა, წარბშეჭმუხნილი ყმაწვილი და ამ მთისას თუ იმ მთისას მიყვებოდა. სწორედ მაშინ მოვისმინე მისგან ეს შემზარავი ამბავი და მინდა თქვენც მოგიტხროთ. «ძალზე მინდოდა ოდესმე მეამბნა თქვენთვის, სენსეი!» – სიტყვა გაწელა აღელვებულმა ყმაწვილმა. ახლაც ცხადლივ მახსოვს ეს ახალგაზრდა კაცი, ძვირფასი, რუხი საზაფხულო ხაორი რომ ეცვა; თითქოს საკუთარი ნათქვამის ემინაო, დამფრთხალი ჩურჩულით განაგრძობდა თხრობას. და კიდევ, დღემდე შემორჩა ცხოვნას გადაკარებული ცის ჰორიზონტზე დაგრავნილი შავი ღრუბლები და ჩემი მოსაუბრის უზარმაზარ სხეულზე არეკლილი ქალაქის ფარნის, გამხმარი ბალახის ჩრდილი.

ყველაფერი იმით დაიწყო, რომ სინძო (ასე ვუწოდოთ იმ ახალგაზრდა კაცს, კვლავ ახალი უსიამოვნებანი რომ არ შევამთხვიოთ) ოცდასამი წლისა იყო, როცა მისთვის ერთ ფრიად საინტერესო საკითხზე ხონსიო-ხიტოცუმეს რაიონში მცხოვრებ ვიღაც მკითხავთან მისვლა დააპირა, მანამდე კი თავისი მეგობარი დაპატიჟა «სუსი იოხეეს» სარდაფში და იქ, საკეს ჭიქასთან მოუტხრო თავისი გასაჭირო. მისი მეგობარი ტაი კომერციულ სკოლაში სწავლობდა. ტაიმ ყურადღებით მოუსმინა და მერე უთხრა: «იქნებ მოხუც ო-სიმანასთან მისულიყავი?» სინძომ გამოჰკითხა, ვინ იყო ეს ო-სიმა და შეიტყო, რომ ასაკუსიდან ჩამოსულიყო ორი-სამი წლის წინ, მკითხაობდა და მისნობდა (ამბობდნენ, ჯადოს გაკეთებაც შეუძლიაო). «ალბათ გაიგებდი, ამ ცოტა ხნის წინ თევზით მოვაჭრის საყვარელმა თავი დაიხრჩო. ვერაფრით მიაგნეს მის გვამს. დედაბერმა რაღაც ქალაქი მისცა, იტიბასის ხიდიდან წყალში ჩააგდეო. მერე იცი, რა მოხდა? იმავე დღეს ამოტივტივდა გვამი. სწორედ იმ ადგილას, სადაც ის ქალაქი ჩააგდეს. სადამოს მოქცევა იყო და, საბედნიეროდ, გვამი ქვისმტვირთავი კატარლის კაპიტანმა შენიშნა. ერთი აურზაური ატყდა. ოჰო! სტუმარი გვეწვია. ტოსაემონი!» დამხრჩვალი გვამი სასწრაფოდ მიიტანეს იქვე, ხიდის სიახლოვეს მდებარე პოლიციის საგუშაგოში. იმ დღეს შემთხვევით ჩავიარე ხიდთან, პოლიციელი უკვე გვამთან იდგა. გავხედე ჭილოფგადაფარებულ გვამს და გაშეშებულ, დასიებულ ფეხზე... როგორ გგონია, რა დავინახე? ქალაქის ის ნაგლეჯი ჰქონდა წვივზე მიკრული. ჟრუანტელმა დამიარა». სინძოსაც გააჟრჟოლა, თითქოს ჭიანჭველები აუფუთფუთდნენ ტანზე, თვალწინ დაუდგა სადამოს მოქცევა და ხიდის თაღებქვეშ ატივტივებული ქალის გვამი. მაგრამ უკვე კარგა გვარიანად იყო შეზარხოშებული და თამამად თქვა: «საინტერესოა! ახლავე წავალ იმ დედაბერთან!» – «მეც მიგყვები, – უთხრა მეგობარმა, – კაგად ვიცნობ, ერთი ხანობა ფულის

საკითხებზე დავიარებოდი მასთან». – «კი ბატონო, ერთად წავიდეთ», – დაეთანხმა სინძო. «სუსი იოხეს» სარდაფიდან გამოვიდნენ. ორივეს საზაფხულო პალტო ეცვათ, კბილის საჩიჩქნი პირში ჰქონდა გაჩრილი, ჭილის ქუდი დაიხურეს ჩამავალი მზისაგან თავის დასაცავად და აუჩქარებლად გასწიეს მოხუცი მკითხავისაკენ.

ახლა ისიც უნდა გაუწყოთ, რა აწუხებდა სინძოს. მათ სახლში ერთი ქალიშვილი მსახურობდა, სახელად ო-ტოსი. წელზე მეტი იყო სინძოსა და ო-ტოსის ერთმანეთი უყვარდათ, მაგრამ გასული წლის ბოლოს ო-ტოსი ავადმყოფი დედის მოსანახულებლად წავიდა და უკან აღარ დაბრუნებულა – უკვალოდ გაქრა. ქალიშვილის დაკარგვამ სინძოს დედაც დაამწუხრა. დიდხანს ეძებდნენ ნაცნობ-მეგობრები, მაგრამ მის კვალსაც ვერსად მიაგნეს. ათასგვარი ჭორი დაირხა. ერთნი ამბობდნენ, ვიღაცას ხასად დაუდგაო, მეორენი – მომვლელადო, მაგრამ დანამდვილებით არავინ არაფერი იცოდა. სინძო ჯერ ღელავდა, მერე აღშფოთებამ დარია ხელი, ბოლოს კი სასო წარეკვეთა. დედამისი თავიდანვე ხვდებოდა ქალ-ვაჟის სიყვარულს, ახლა კი, დამწუხრებულ შვილს რომ უქცერდა, აღარ იცოდა, რა ეღონა. ათასნაირად ცდილობდა ნაღველი გაექარებინა შვისიათვის – თეატრში დაატარებდა, ცხელ წყლებზე გამგზავრებას სთავაზობდა, მამის ნაცვლად გზავნიდა საქმიან ბანკეტებზე. იმ დღეს სთხოვა, საწვრილმანო დუქნები შემოეველო, საყიდლების ფულიც მისცა, თითქოს ამით გართობის ნება დართო. სინძომაც თავისი ბავშვობის მეგობარი ტაი დაპატიჟა საკვებზე. აი, რა სერიოზული მიზეზი ჰქონდა სინძოს მოხუცი ო-სიმას მოსანახულებლად. ხიტოცუმეს ხიდთან მარცხნივ გაუხვიეს, მდინარე ტეტეკავას უკაცრიელ სანაპიროზე დაახლოებით ერთი ტიო გაიარეს ფატაცუმეს ხიდის მიმართულებით და მებათქაშის სახლსა და რკინა-კავეულობის დუქანს შუა, ფანჯრებზე ლერწმის რიკულებიანი ძველი სახლი დაინახეს – აქ ცხოვრობდა მკითხავი. სინძოს ნაღველი შემოაწვა, საშინელი წინათგრძნობა მოეძალა, თითქოს ო-ტოსისა და მისი ბედი ამ დედაბრის სიტყვაზე იყო დამოკიდებული, და წამისად გამოფხიზლდა. მართლაც, ეს ერთსართულიანი, დაბალი, კრამიტჩამოფხავებული სახლი გასაოცარ ნაღველს იწვევდა. მებათქაშისა და ო-სიმას სახლს შორის უზარმაზარი ტირიფი იდგა, ტოტები დედაბრის ფანჯრებსა და კედლებზე ჩამოემვა და შემაზრუნენი, იდუმალებით მოცული უსიერი ტყე იწყებო.

ტაი-სანი მოურიდებლად შედგა ფანჯრის წინ, სინძოს მოხედა და, თითქოს ამინებსო, უთხრა: «შევიდეთ, ვნახოთ ჯადოქარი. მაგრამ შემპირდი რომ არაფერი გაგიკვირდება!» – «პატარა ბავშვი ხომ არა ვარ, – ჩაიცინა სინძომ, – ვიღაც დედაბერმა როგორ უნდა შემაშინოს?» ტაი-სანმა ნაღვლიანად შეხედა მეგობარს და უთხრა: «ცხადია, დედაბერი ვერ გაგაოცებს, მაგრამ ამ სახლში ისეთი მზეთუნახავი ცხოვრობს, სიზმრადაც რომ არ მოგლანდებია. ამიტომ გაფრთხილებ». ტაი-სანმა ფანჯრის რიკულებს ხელი მოჰკიდა და დაიძახა: – «მაპატიეთ, შეიძლება შემოვიდეთ?» – «მოზრძანდით», – გაისმა ოთახიდან და ჩვიდმეტ-თვრამეტი წლის ქალიშვილმა სიოძი გადასწია. ტყუილად როდი აფრთხილებდა ტაი-სანი სინძოს. ქალიშვილს თეთრი სახე ჰქონდა, ლამაზი შუბლი და ნათელი, გამჭვირვალე, მომხიბვლელი თვალები, მაგრამ რაღაც ავადმყოფური, ქანცაწყვეტილი იერი დაჰკრავდა. შალის მუსლინის ქამარიც, გაშლილი მიხაკები რომ ეხატა ზედ, ძალზე ვიწროდ ედგა მუქი ლურჯი კასურით შემოტმასნულ მკერდზე.

ტაი-სანმა ქალიშვილს შეხედა, ჭილის ქუდი მოიხადა და თავაზიანად ჰკითხა: «დედათქვენი შინ ბრძანდება?» ქალიშვილმა დაზეპირებულივით უპასუხა: «სამწუხაროდ, შინ არ გახლავთ», და გაწითლდა, თითქოს რაღაცის შერცხვაო. შემდეგ მოულოდნელად კარისკენ გაექცა მზერა, სახე ეცვალა, ჩუმად შეჰკვივლა და ფეხზე

წამოდგომა დააპირა. ტაი-სანს გაახსენდა სადაც იყო, იფიქრა, ნეტა ბოროტმა სულმა ხომ არ ჩამოიქროლაო, თავადაც უკან მიიხედა და გაოცდა: სინძო, აქამდე გარკვევით რომ ჩანდა ჩამავალი მზის სხივებში, სადღაც გამქრალიყო. გაოცებაც ვერ მოასწრო, რადგან მოხუცი მკითხავის ქალიშვილმა კალთას უტაცა ხელი და სლუკუნით უთხრა: «თქვენს მეგობარს გადაეცით, აქ აღარ გაბედოს მოსვლა, თორემ სიკვდილი არ ასცდება». ტაი-სანი გაოგნებული იდგა და ვერაფერს მიმხვდარიყო. მერე დაბნეულმა უპასუხა: «კარგი, გადავცემ». ქუდი არც დაუხურია, ისე გაიჭრა ქუჩაში და სინძოს დაუწყო ძებნა. დაახლოებით ნახევარი ტიო გაირბინა; ბოლოს, მდინარე ტეტეკავას უკაცრიელ ნაპირზე, ცამავალი მზის შუქში შავად ჩამუქებულ სატელეგრაფო ბოზებთან დაინახა. სინძო გულხელდაკრეფილი, დამწუხრებული ჩასჩერებოდა წყალს. «სად დაიკარგე? – ეცა ტაო-სანი, – აკი გაგაფრთხილე, არ შეშინდე-მეთქი, მაინც დაფრთხი. რაო, იმ მზეთუნახავს ხომ არ იცნობ?» – «ვიცნობ, ო-ტოსი იყო». – უთხრა აღელვებულმა სინძომ და ხიტოციმეს ხიდისკენ წავიდა. უკვე მესამედ გაოცდა ტაი-სანი, ანკი როგორ არ გაოცებულიყო: ის ქალიშვილი, ვისი გულისთვისაც მიდიოდნენ მკითხავთან, მკითხავის შვილი აღმოჩნდა. ახლა ისიც გაახსენდა, რა სთქვა ო-ტოსიმ. ტაი-სანმა ქუდი ჩამოიფხატა, მეგობარს დაეწია და ო-ტოსის თხოვნა გადასცა. სინძო უსიტყვოდ უსმენდა. შემდეგ შუბლი შეიკრა, გაოცებულმა შეხედა ტაისანს და უთხრა: «ცხადია, აღარასოდეს იქ აღარ მივალ, მაგრამ რატომ მემუქრება სიკვდილი, აი ეს მაოცებს, კი არ მაოცებს, მაბრაზებს». ტაი-სანი წელან ისე გამოიჭრა დედაბრის სახლიდან, ო-ტოსის ვერაფერი ჰკითხა, ამიტომ ვერც სინძოს აუხსნა რამე... აღარც სინძოს ამოუღია ხმა და გზა უსიტყვოდ განაგრძეს. ცოტა ხნის შემდეგ ისევ «სუსი იოხეეს» სარდაფს მიადგნენ. სინძომ ნაღვლიანად უთხრა: «მაინც კარგია, ო-ტოსის რომ შევხვდი». ტაი-სანმა, ვითომ არაფერი მომხდარიყოს, მხიარულად უპასუხა: «თუ გინდა, ერთხელაც მივიდეთ». მერელა მიხვდა, რომ ცეცხლზე ნავთი დაუსხა – სინძოს ერთი სული ჰქონდა, კიდევ ენახა ო-ტოსი. მალე სინძო მეგობარს გამოემშვიდობა, იქვე, «მებრძოლ მამალში» შევიდა და შებინდებამდე რამდენიმე ბოთლი საკე გამოსცალა. კარგა ჩამოხნელებული იყო, გარეთ რომ გამოვიდა, სასმელით შეთამამებული მიაფართხუნებდა მხრებზე წამოსხმული პალტოს სახელოებს და გულდაჯერებული მიაბიჯებდა დედაბრის სახლისაკენ.

უკუნი ჩამოწოლილიყო, ვარსკვლავიც არ კიაფობდა ცაზე. საწვიმრად ემზადებოდა ბუნება – მიწას მქისე ოხშივარი უდიოდა, ჟამიჟამს ცივი ქარიც წამოუბერავდა. სინძო იმ გადაწყვეტილებით მიდიოდა, რომ სრული სიმართლე შეეტყო ო-სოსისაგან. მაღალი ტირიფის ხესთან მიყუყულო, ჩაშავებული, ავბედითი სახლის კარი შეაღო, წინკარში შევიდა და ხმამალა თქვა: «სალამო მშვიდობისა!» გასაგები იყო, ვინც მოვიდა და რატომ, და ალბათ თრთოდა მის საპასუხოდ გახმიანებული ხმაც. ფრთხილად გადაიწია სიოძი და მეორე ოთახიდან შემოჭრილ შუქში ო-ტოსი გამოჩნდა – ნაღვლიანი, თვალცრემლიანი ჩასჭიდებოდა კარის წირთხლს. სინძომ გულგრილად შეხედა ქალიშვილს, ქუდი მოიშვლიპა და აგდებულად ჰკითხა: «დედათქვენი შინ ბრძანდება? საქმე მაქვს მასთან. ჰკითხეთ, ხომ არ შეუძლია მიმიღოს?» ო, როგორ გაუჭირდა ოპტოტის ამ გულგრილი ხმის მოსმენა! კარის წირთხლისათვის ხელი არ მოუშორებია, თავს დატეხილმა უბედურებამ ერთიანად ჩაღველფა და ძლივს აამოძრავა ტუჩები. «ახლავე!» – უთხრა ჩუმად. ალბათ ცრემლიც გადაყლაპა. სინძოსგან მონადენი ღვინის ოხშივარი ცისარტყელასავით გაიკლაკნა წინკარში და ის იყო მოსულს ერთხელ კიდევ უნდა გაემეორებინა თხოვნა, რომ ანაზდად ფუსუმიდან ბოხი, ბებრული, ხიხინა ხმა მაოესმა, თითქოს გომბეშო ახროტინდა: «რომელი ხარ? მობრძანდით, ნუ გერიდებათ». – «უსინდისო, – გაიფიქრა

სინძომ, _ ჯერ ამას გავუსწორდები!» სინძომ პალტო გაიხადა, ათრთოლებულ ო-ტოსის ჭილის ქუდი მიაწოდა და უბოდიშოდ შეალაჯა დედაბრის ოთახში. გახევებული ო-ტოსი უღონოდ მიეყრდნო ფუსუმას, აცრემლებული თვალები ჭერს მიაპყრო. გულხელი დაიკრიფა და ჩურჩულით დაიწყო ლოცვა.

დედაბრის ოთახში შესვლისთანავე სინძომ ძაბუტონი ამოიღო მუხლებქვეშ და თამამად მიმოიხედა. დაახლოებით რვა ტატამის სიდიდის ოთახი იყო, ჭუჭყიანი, უსახური, მებოლილჭერიანი, ბომბეგაჭვარტლული. პირდაპირ, კედელზე მომცრო ზომის ნიშა და ექვსი სიაკუ დაინახა, ნიშაში კაკემონო მიემაგრებინათ, «დიადი სული ბასარა» _ ეწერა ზედ იეროგლიფით. მის ქვემოთ სარკე ეკიდა, ფაიფურის ორი ბოთლი იდგა და რამდენიმე პატარა ტოტი იყო მიმაგრებული სალოცავი ქაღალდებით. მარცხნივ, ვერანდის გასწვრივ, ალბათ მდინარე ტეტეკავა დიოდა. ვინ იცის, ეგებ მოეჩვენა, მაგრამ სინძოს თითქოს ჩაესმა კიდეც წყლის ჩუმი ტლაშუნი. ნიშის მარჯვნივ კარადასთან, სადაც ძღვნად მორთმეული ნუგბარით სავსე ყუთი, ბურახი, შაქარი და ვერცხლით გავსებული კალათი ეწყო, ალქაჯისდარი, სახედატეტკილი, დასიებული დედაბერი იჯდა, ყელმოღელილი შავი კიმონო ეცვა, თმა მოკლედ ჰქონდა შეკრეპილი. უწამწამო თვალები დაეხუჭა, დასიებული თითები გადაეჯვარედინებინა. მარტო ხმით კი არა, გარეგნულადაც გომბემოს ჰგავდა. სინძოს ჟრუნტელმა დაუარა, მოეჩვენა, რომ საცაა ეს გომბემო პირს დაღებდა და შხამს შეაფრქვევდა; თითქოს შუქიც მიიღია, მაგრამ ამანც გაიმაგრა გული და მტკიცედ უთხრა დედაბერს: «სამკითხაოდ გაეხელით, ჩემი ქორწინების ამბავი მაინტერესებს».

_ «რა? _ ჩაეკითხა დედაბერი, თვალი გაახილა და ყურზე მიიღო ხელი, შემდეგ ხიხინით ჩაიქირქილა, _ «ქალი მოგინდა?» _ «ჰო, მომინდა! ამიტომაც მოვედი აქ, აბა, სხვაგვარად რა...» _ უთხრა სინძომ და უხეშად ჩაიცინა, მანაც დედაბერს მიბამა. დედაბერმა ყურზე მიდებული ხელი ღამურას ფრთასავით აიქნია და ქირქილით შეაწყვეტინა სიტყვა: «ნუ ბრაზობთ! უხეშობა ვერაფერი ვაჟკაცობაა». და უკვე სხვა ხმით ჰკითხა: _ «რამდენი წლისაა?» _ «მამაკაცი ოცდასამის, ქათმის წელს დაიბადა» _ «ქალი?» _ «ჩვიდმეტის» _ მაშასადამე, კურდღლის წელს დაბადებულა, არა? _ «თვე...» _ «არ მინდა, წელიც მეყოფა», _ უთხრა დედაბერმა და მუხლებზე დაწყობილი თითები ჩაკეცა, ალბათ ბედის ვარსკვლავს ანგარიშობდა. შემდეგ შემუშებული ქუთუთოები გაახილა, სინძოს მიაშტერდა და მრისხანედ შესძახა: «შეუძლებელია! შეუძლებელი! შენი ბედი არ არის! _ და ჩუმად ჩაიბუტბუტა, თითქოს თავის თავს ელაპარაკებო, _ თუ ეს ქორწინება მოხდება, ქალი ან კაცი სიცოცხლეს უნდა გამოესალმოს». უეცრად სინძოს გონება გაუნათდა. მაშასადამე, ო-ტოსიც დედაბრის ნათქვამს იმეორებდა! ძლივს შეიკავა თავი, გაღიზიანებულმა დედაბრისაკენ მიიჩოჩა, ღვინის ოხშივარი შეაფრქვია და ამაყად უთხრა: «დაე, ბედი არ მეწეროს იმ ქალთან! შეყვარებულისათვის სიკვდილი ყველაზე იოლია! არ გაგიგიათ, უბედურების ჟამს უფრო ძლიერ უყვართ?». დედაბერმა თვალი დახუჭა და სქელი ტუჩები აამოძრავა: «რალა უჭირს კაცის დამკარგავ ქალს! კაცი კი, ქალს რომ დაჰკარგავს, მოთქმა-გოდებას მიეცემა». _ «მე შენ ო-ტოსის არ დაგანებებ, გველო!» გაიფიქრა სინძომ, დედაბერს ბოროტად შეხედა და მიახალა: _ «ქალს კაცი ჰყავს». _ «კაცს?» _ ტუჩები დაბრიცა დედაბერმა და გულხელი დაიკრიფა. სინძოს გააჟრჟოლა, თავზარი დაეცა, მოეჩვენა, რომ დედაბერმა ორთაბრძოლაში გამოიწვია. დედაბერმაც შენიშნა, სინძოს ფერი-ფურმა რომ გადაუარა, კისერი წაიგრძელა და წამოიკნავლა: «რამდენიც უნდა იფიქრო და იმკითხო, ადამიანის ძალას საზღვარი უდევს. სჯობს დამორჩილდე ბედს!» უეცრად ფართოდ გახელილი თვალები დააკვესა, ორივე ხელი ქურებქვეშ ამოიღო და ბოროტად ცაიჩურჩულა: «აი, მტკიცებაც! გესმის სუნთქვა?»

მოულოდნელობისაგან სინძო გახევდა და დამაბულმა მიაყურადა. მაგრამ ვერაფერი გაიგონა, ფუსუმაზე აკრული ო-ტოსის სუნთქვის გარდა. «როგორ არ გესმის ერთი შენნაირი ყმაწვილის სუნთქვა, რომელიც ახლა ისიგასის ქვებში ღაფავს სულს? – დედაბერი თვალებიდან ცრემლებს აფრქვევდა, მუხლისჩოქვით მიუახლოვდა, ანაზდად გასივდა მისი ჩრდილი, უკანა კედელს აეკრა, მყრალი, მომჟავო სუნი ეცა სინძოს და უეცრად ყველაფერს – თვით სინძოს, ფუსუმას, საკეს ბოთლს, სარკეს, კარადას და ზაბუტონსაც – ყველაფერს ერთად ავბედითი იერი დაედო. «ის ყმაწვილიც ვნებათაღელვამ აიტაცა, შენსავით წინ აღუდგა ბასარას დიად სულს, ჩემში რომ არის ცასახლებული, აკი ეწია კიდეც ბედისწერის მახვილი, საცაა სიცოცხლეს გამოესალმება. კარგი გაკვეთილია სემთვის. აბა, ყური მიუგდე!» დედაბრის სისინი, უთვალავი ბუზის ფრთების შრიალივით, ყოველი მხრიდან ეკვროდა სინძოს, ყურებში უძვრებოდა. იმავ წამს სიოდის მიღმიდან ღამის წყვდიადი გამოარღვია და გარკვევით გაისმა წყალში ცავარდნილი სხეულის ხმა. შიშით გონწართმეული სინძო ფეხზე წამოვარდა, აღარც ატირებულ ო-ტოსის გამომშვიდობებია, ისე გამოიჭრა დედაბრის სახლიდან.

მეორე დილას ნიხონზასიზე, საკუთარ სახლში გაეღვიძა, გაზეთი გაშალა და თვალი მოჰკრა ცნობას, სადაც იტყობინებოდნენ, რომ წუხელ მდინარე ტეტეკავაში გამხრჩვალყო კამეძავას ქუჩაზე მცხოვრები მდიდარი ყმაწვილი. თვითმკვლელობის მიზეზი უბედური სიყვარული ყოფილა. თვითმკვლელობის ადგილი – იტინობასსა და ნინობასს შორის მდებარე ისიგასის სანაპირო. ისევ ჟრუანტელმა დაუარა სინძოს, მერე შეახურა და სამ დღეს ლოგინიდან აღარ წამომდგარა, გულს უგლეჯდა საყვარელ ქალზე დარდი. უკვე იმასაც მიხვდა, რომ ო-ტოსის გული კი არ გასცივებია, მისი სახლიდან წასვლა და გადაკარგვა იმ ჯადოქარი დედაბრის ხრიკები იყო მხოლოდ. სინძისი ქენჯნიდა, რომ ო-ტოსის სიყვარულში შეეპარა ეჭვი, ან რას ერჩოდა ეს ბოროტი დედაბერი, რად სჭირდებოდა ო-ტოსი? რა საშინელებაა, ერთ ჭერქვეშ ცხოვრობდე იმ ადამიანთან, ვინც მდინარეში აღრჩობს ხალხს? განა შეიძლებოდა ო-ტოსის მიტოვება, რომ ბასარას დიადი სულით განმტკიცებულ დედაბოდთან იტრიალოს ფარვანასავით? სინძოს ძილი და მოსვენება დაეკარგა. მეოთხე დღეს შეძლო ლოგინიდან წამოდგომა და ის იყო თავის მეგობართან, ტაი-სანთან აპირებდა წასვლას, რომ მან თავად დაურეკა. წინა საღამოს ო-ტოსი მისულიყო მასთან, ეთქვა, რომ ახალგაზრდა ბატონის ნახვა ეწადა, მაგრამ ვერც იმ სახლში დარეკვა გაეხედა, სადაც ადრე მსახურობდა. ამიტომაც ტაი-სანს სთხოვდა, როგორმე შეეხვედრებინა სინძოსთან. ცხადია, სინძოსაც გულით ეწადა, მაგრამ ვერც იმ სახლში დარეკვა გაეხედა, სადაც ადრე მსახურობდა. ამიტომაც ტაი-სანს სთხოვდა, როგორმე შეეხვედრებინა სინძოსთან. ცხადია, სინძოსაც გულით ეწადა ო-ტოსისთან შეხვედრა, ათრთოლებული თითები მოუჭირა ყურმილს და მოუთმენლად ჰკითხა მეგობარს: «სად შეიძლება ვნახო?» მაგრამ წინდახედულმა ტაი-სანმა შორიდან დაიწყო: «დამიჯერე, თუკი ასეთი მორცხვი ქალიშვილი გაბედავს შენს მეგობართან მისვლას, ცხადია, ძალზე უჭირს. მე როგორღაც უხერხულად ვიგრძენი თავი და ჩაის სახლი შევთავაზე შენთან შესახვედრად, მაგრამ მან არჩია, დედაბრის თვალის ასახვევად აბანოში წასულიყო, შემდეგ კი მდინარესთან შეგხვდებოდა. სანაპირო მიიჩნია საიმედო ადგილად... მე ჩემი ბინაც შევთავაზე, მაგრამ ო-ტოსიმ არ ისურვა ჩემი შეწუხება და უარი მითხრა. ბოლოს ვთხოვე, თვითონ დაეთქვა შეხვედრის ადგილი. ო-ტოსი გაწითლდა და შემევედრა, იქნებ ახალგაზრდა ბატონმა ინებოს და ისიგასის სანაპიროზე მოვიდესო, – შემდეგ ღიმილი შეიკავა და დასძინა: – ჭორიკნებსაც არ ექნებათ სალაპარაკო». «სინძოს ხუმრობისთვის არ ეცალა, მოუთმენლად შეაწყვეტინა

მეგობარს: «მაშასადამე, ისიგასის სანაპიროზე დამელოდება?» «ასე გადაწყვიტა ო-ტოსიმ, _ გაისმა პასუხად, _ გთხოვა, ექვსიდან შვიდ საათამდე მიხვიდე, შემდეგ კი, როცა განთავისუფლდები, აუცილებლად ჩემთან შემოიარე». სინძომ მადლობა გადაუხადა და მისვლას შეპირდა. ყურმილი დადო. საღამოს მოლოდინში სანაპიროზე ანგარიშობდა, ბალანსი დააჯამა, ო-ბონის დღესასწაულისათვის საჩუქრების შესაძენად გასცა განკარგულება, თან საათის ისრებს არ აშორებდა თვალს.

ხუთი ხდებოდა, როცა ლოდინით დაღლილი გამოვიდა სტამბიდან, მზე ჯერ არ წასულიყო. ხელზე მოსამსახურე ბიჭის მიერ მომზადებულ გეტებში წაყო ფეხები, ახალდაბეჭდილ სარეკლამო პლაკატს ანადენი საღებავის სუნით გაჟღენთილი სტამბიდან მოასვალტებულ ქუჩაში გავიდა და მაშინვე რაღაც უცნაურობა შენიშნა. ასვალტზე ფეხის დადგმაც ვერ მოასწრო, რომ ცხვირწინ ორი პეპელა აუფრინდა. ლამის ფრთებით შეეხნენ ჭილის ქუდს. მგონი, ამ პეპლებს «კავალერ კსუტს» ემახიან, მომწვანო შავი ფრთები აქვთ. სინძომ თვალი გააყოლა ცაში აჭრილ პეპლებს და უენოსაკენ მიმავალ ტრამვაის შეახტა. სუდზე მეორე ტრამვაიში გადაჯდა, და კაკუგიკანზე ჩამოვიდა. და კვლავ ცხვირწინ აუფრინდა ორი შავი პეპელა. ცხადია, პეპლები ნიხონბასიდან ვერ გამოყვებოდნენ, მაგრამ არც ამჯერად მიუქცევია ყურადღება. პაემნამდე კარგა დიდი დრო რჩებოდა და გადაწყვიტა ხიტოცუმეს შესახვევში ერთ კოპწია დუქანში შეეველო, რომელსაც ფირნიშზე ლერწმის ფიალა ჰქონდა გამოსახული. იმ დღეს წვეთი საკეც არ დაელია და წყუროდა. წიწიბურას ცივი ფაფა შეჭამა და ბინბუნდში ქურდივით გამოიპარა დუქნიდან. ქუჩაში ასვლისთანავე კვლავ ცხვირწინ აუფრინდა ორი შავი პეპელა, ახლა უკვე გარკვევით მოჩანდა ფრთების შავ ხავერდზე მიმოზნეული ლურჯმწვანე მტვერი. სინძოს მოეჩვენა, პეპლებმა შუბლზე შეახეს ფრთები და ამ ცივად გამჭვირვალე საღამოს ბინდში უზარმაზარ ჩიტებად იქცნენ. დამფრთხალი შედგა, პეპლები ისევ დაპატარავდნენ და დაწალიკებულნი, ფრთების ფარფატიტ გალღვნენ ჰაერში. მოგვიანებით სინძო იხსენებდა, რომ სწორედ პეპლების ფარფატმა დააექვა, ღირდა კი ისიგასის სანაპიროზე მისვლა, მასაც ხომ არ დაეუფლებოდა წყალში თავის დახრჩობის სურვილი? მაგრამ იმ სანაპიროზე ხომ ო-ტოსი უცდიდა და ეგებ მასაც საფრთხე ელოდა. სინძო მაშინვე გონს მოეგო და დანიშნული ადგილისკენ გაემშურა, დოკიონის ტაძართან ბინდში დამურებივით გამკრთალ ადამიანთა ლანდებს გასცდა და იქ, სადაც მარმარილოს ძაღლები დარაჯობდნენ ტაძარში შესასვლელს, კვლავ ცხვირწინ აუფრინდა შავ ფრთებზე ლურჯმწვანე მტვერწყაროვანი პეპლები, ერთ ხანს იფარფატეს და ნათურებით განათებულ სატელეგრაფო ბოძთან გაილიენ ჰაერში.

სინძო სანაპიროზე ბოლთას სცემდა და ო-ტოსის მოლოდინში გული ამოვარდნაზე ჰქონდა. ხან ქუდს მოიხდიდა, ხან ისევ იხურავდა, ხან საათს დასცქეროდა. ლოდინმა ქანცი გაუღია. ო-ტოსი კი არა და არ ჩანდა. შეუმჩნევლად დაუყვა სანაპიროს, ნახევარი ტიო გაიარა, ხელმარჯვნივ ფასიანი აბანო დაინახა, ფირნიშზე უზარმაზარი ატამი და იეროგლიფები იყო ამოკვეთილი: «აბანო «ატმის ყვავილები» _ ყველა სურნელების სამკურნალო». «ნეტა ეს ის აბანო ხომ არ არის, ო-ტოსომ რო ახსენა?» _ გაიფიქრა სინძომ. იმავე წამს ქალთა განყოფილების კარზე ნორენი გადაიწია და ო-ტოსი გამოვიდა. იგივე მუქლურჯი, იაფფასიანი კასურის თეთრკოპლებიანი კიმონო ეცვა და მიხაკებით მოჩითული სალის მუსლინის ობით ჰქონდა შემოლასტული. ნაბანავებს სახე წამოჭარხლებოდა, ჯერ ისევ სველი კულულები ულაპლაპებდა. ყუთი, სველი პირსახოცი და საპონი რომ ეწყო შიგ, სანუკვარი ნივთივით ჩაეკრა მკერდში და დამფრთხალი უცქეროდა სანაპიროს. აბანოდან გამოსვლისთანავე დაინახა სინძო, შემინებული თვალები შეანათა,

გაუღიმა, მორჩილად მოუახლოვდა და უთხრა: «მაპატიეთ, თუ გალოდინეთ». «დიდი ხანი არ არის რაც გელი. გმადლობთ, რომ მოხვედი». _ უპასუხა სინძომ და ორივე აუჩქარებლად გაუყვა ისიგასის სანაპიროს. ო-ტოსი ისევ შეშინებული ათვალთვლებდა გარემოს და სინძომ ხუმრობით ჰკითხა: «რა შეშინებული ჩანხარ, მოგდევდა ვინმე?» «ოჰ, მაპატიეთ, დამავიწყდა, მადლობა მეთქვა მობრძანებისთვის», _ უთხრა ო-ტოსიმ. ხმა უკანკალებდა. სინძოსაც შეეპარა გულში თრთოლვა და სატრფოს სთხოვა აეხსნა, რა ხდებოდა. მაგრამ ო-ტოსი ერთი და იგივეს იმეორებდა: «თქვენ ვერ წარმოგიდგენიათ, რა წინდაუხედავად მოიქეცი, როცა ჯადოქართან მოხვედით და მკითხაობა თხოვეთ». ამასობაში ისიგასის სანაპიროს მიუახლოვდნენ, მარმარილოს მოდარაჯე ძაღლებიც გამოჩნდა და ო-ტოსიმ თითქოს თავისუფლად ამოისუნთქა. სინძო კი მუხლის კანკალით მიუყვებოდა სანაპიროს. დაცვარულ ქვაზე ჩამოსხდნენ მოდარაჯე ძაღლების ჩრდილში და სინძო ისევ დაეკითხა: «რატომ მეღის სიკვდილი? ან რატომ მოვიქეცი წინდაუხედავად?» ო-ტოსის ხმა არ ამოუღია, ჩუმად დასცქეროდა ქვის მოაჯირზე ატყლაშინებულ ტალღებს, გეგონებოდა, ლოცულობსო. შემდეგ სინძოსაკენ მიაბრუნა სახე, მხიარულად გაუღიმა და უჩურჩულა: «აქ უკვე აღარაფერი გვემუქრება». სინძო გაოგნებული მიაჩერდა ქალიშვილს. ო-ტოსი გვერდით მიუჯდა, წვრილად მოუყვა თავს გადახდენილს, სინძოც ბოლოს და ბოლოს მიხვდა რა საშინელი მტერი გადაიკიდა.

თუმცა ხალხი ფიქრობდა, რომ მოხუცი ო-სიმა ო-ტოსის დედა იყო, სინამდვილეში შორეულ ნათესავად ერგებოდა. ვიდრე ქალიშვილს მშობლები ცოცხლები ჰყავდა, ო-სიმას ახლოსაც არ იკარებდნენ. ო-ტოსის მამა ქვის მთელელი იყო, უამრავი ტაძარი ჰქონდა აგებული, იმან იცოდა ხოლმე თქმა: «ეგ ო-სიმა ადამიანებში არ წერია; თუ არ გჯერათ, გვერდიდან შეხედეთ, თევზის ქერცლი აქვს ტანზე». შემთხვევით ქუჩაში რომ შეხვედროდა, მაშინვე კაჟს გაკრავდა და მიწაზე მარილს მოაბნევდა. აქამდე მიდიოდა საქმე. ერთხანს ო-სიმამ ო-ტოსის დედის ნათესავი გოგონა შეიფარა აღსაზრდელად. ეს გოგონა ბავშვობიდან ო-ტოსისთან ერთად იზრდებოდა, და ძალაუბნებურად, ო-სიმასაც გაუღეს სახლის კარი. ასე გაგრძელდა ორიოდ წელს. მალე ო-ტოსის მშობლები გარდაიცვალნენ, გოგონას უფროსი და-ძმა არ ჰყავდა, მასზე რომ ეზრუნათ და ასი დღეც არ იყო გასული, სინძოს დედასთან, ნიხონბასიზე დაიწყო სამსახური.

ო-ტოსიმ არაფერი იცოდა დედაბრის წარსულის შესახებ, მხოლოდ დედისაგან და კიდევ ვიღაცისაგან ჰქონდა გაგონილი, რომ ადრე ო-სიმა ქურუმი ყოფილიყო და მიცვალებულთა სულების გამოხმობა სეემლო. იმხანად კი, როცა ო-ტოსიმ გაიცნო, უკვე ბასარას დიადი სულის მეშვეობით მკითხაობდა. რას არ ამბობდნენ ბასარას სულზე: ზოგი ამბობდა ტენგუ არისო, ზოგიც _ მელაო. ო-ტოსი კი წყალქვეშა სამყაროს მფლობელად თვლიდა, რადგან ღამის ორი საათი შესრულდებოდა თუ არა, დედაბერი სახლის უკანა კიბით დაეშვებოდა სანაპიროზე, კისრამდე ჩაჯდებოდა მდინარე ტეტეკავას წყალში და ნახევარ საათს მაინც იჯდა გაუნძრევლად. გაუსამღისი ხვატი იდგა, ყინვ-მანძახი თუ თოვლ-წვიმა ცრიდა, შიშველი დედაბერი თემოზე შემოხვეული ნაჭრის ამარა, ადამიანის სახიანი წავივით დგაფუნობდა წყალში. ერთხელ დამფრთხალმა ო-ტოსიმ ფარანი აიღო, კუტიკარი გამოაღო და მალულად გახედა მდინარეს. სანაპიროს გასწვრივ ჩამწკრივებული სახლების სახურავებზე თეთრი თოვლი იდო. შავად ჩამუქებული მდინარის შუაგულში კი ჩიტის მოტივტივე ბუდესავით მოჩანდა დედაბრის თმაშეკრეჭილი თავი. ჯადოქრობა სარფიანი საქმე იყო, დედაბერი ფულზე მკითხაობდა და მისნობდა, მრავალთა მშობლებს, ქმრებს თუ ძმებს მოუვლინა სიკვდილი და კარგა გვარიანი გასამრჯელოც

აილო. ავი ამ ცოტა ხნის წინ გულშეუძვრელად გაიმეტა ის ყმაწვილიც, ერთი მდიდარი ვაჭრისათვის რომ ეამებინა, რომელსაც იმ ყმაწვილის საყვარელი შეყვარებოდა. თუმცა ერთი კი იყო: ვინ იცის, რა იდუმალ მიზეზთა გამო, მაგრამ იმ ადგილას, სადაც ადრე მოაკვდინა ადამიანი, ჯადოქრის ნუსხა ვეღარ ჭრიდა. უფრო მეტიც, მისი მზერაც ვეღარ აღწევდა იქამდე. ამიტომ მოიწვია ო-ტოსიმ თავისი სატრფო ისიგანის სანაპიროზე.

რა ჰქონდა გულში, რატომ წინააღმდეგებოდა ესოდენი გააფთრებით სინძოსა და ო-ტოსის სიყვარულს? გაზაფხულს აქეთ აქციების კურსის გასარკვევად ერთი ბირჟის მაკლერი დაიარებოდა დედაბერთან, მას შეყვარებოდა ო-ტოსი და დიდი საზღაურის ფასად შეეპარებინა, რომ ო-ტოსის ცოლად გაატანდა. ამას გარდა, ერთი მიზეზიც არსებობდა – ო-ტოსის გარეშე დედაბერი ვერ იმკითხავებდა და ვერც მონუსხავდა ვერავის. ის ხომ ო-ტოსიში ასახლებდა ბასარას სულს და მისი მეშვეობით იღებდა ბრძანებებს. თავად სულთან დაკავშირება არ შეეძლო. ის, ვისაც სული უსახლდებოდა სხეულში, მიღბურანში იმყოფებოდა და გამოფხიზლებულს აღარ ახსოვდა, ცხადი იყო თუ სიზმარეული. ამიტომ ასახლებდა ო-ტოსის სხეულში ბასარას სულს და თავად ბრძანებებს ისმენდა. ამიტომ არ სურდა ქალიშვილის მოშორება. თუმცა, ის ბირჟის მაკლერიც შორს იქცირებოდა: ქალიშვილის ხელში ჩაგდებასაც აპირებდა და მასთან ერთად ჯადოქარსაც აიძულებდა უფასოდ ეწინასწარმეტყველა ბირჟის კურსი. აი, რა დღეში იყო ო-ტოსი. თუმცა თავად არაფერ შუაში იყო, მაინც წილი ედო ამდენ ცოდვაში. ხვდებოდა ო-ტოსი, რომ ბოროტი ზრახვებისათვის იყენებდა დედაბერი და სინდისი ქენჯნიდა. ასევე აწამებდა გოგონას, ო-ტოსიმდე რომ აიყვანა აღსაზრდელად. სუსტი გოგონა დასწეულდა და ბოლოს, სინდისის ქენჯნით გატანჯულმა, თავი ჩამოიღრჩო. ო-ტოსისაც მაშინ შეუთვალა დედაბერმა, რომ მისი გარდაცვლილი ნათესავის წერილი უნდა გადევნა, შინ მიიტყუა და დაშინებითა და მუქარით დატოვა თავისთან. ო-ტოსიმ ბევრჯერ სცადა გაპარვა, მაგრამ ჯადოქარი ფხიზლობდა. პირველსავე სადამოს კართან დაგროვილი გველები დაუტოვა და საბრალო ქალიშვილმა ნაბიჯის გადადგმაც ვერ შეძლო, შემდეგაც რაღაც ჯადოსნური ძალები ეწინააღმდეგებოდნენ და ვერა და ვერ მოახერხა წამოსვლა. თანდათანობით იმედი გადაუწყდა და ნებით თუ უნებლიეთ დამორჩილდა დედაბერს.

იმ დღეს, როცა სინძო ჯადოქართან მივიდა, დედაბერმა შეიტყო მათი სიყვარულის შესახებ და ისედაც ავი ქალი მთლად გაბოროტდა. უსაშველოდ ტანჯავდა ო-ტოსის, სცემდა, თმას აგლეჯდა, ღამღამობით ხელებით ჰკიდებდა ჰაერში, კისერზე გველებს ახვევდა – ერთი სიტყვით, ისე აწამებდა, რომ სინძოს თმა ყალყზე დაუდგა. თან ერთთავად აფრთხილებდა, რომ თუკი სინძოზე ფიქრს თავს არ დაანებებდა, სინძოსაც მოკლავდა და არც მას დაინდობდა. ო-ტოსის კარგა ხანია თავის მოკვლა ჰქონდა გადაწყვეტილი, მაგრამ რადგანაც სინძოსაც საფრთხე ემუქრებოდა, გადაწყვიტა, ჯერ ყოველივე გულახდილად მოეთხრო მისთვის. თან ისიც აწუხებდა, რომ სინძო შეიტყობდა, რომ ო-ტოსი ნებით თუ უნებლიეთ სჩადიოდა საშინელ ბოროტებას, ეგებ ზიზღით გამსჭვალულიყო და სულაც გასციებოდა გული. ამიტომ მივიდა ტაი-სანთან. ნაამბობიდან ჩანდა, როგორ ჰქონდა სული აფორიაქებული.

თხრობა რომ დაასრულა, გაფთრებულმა ო-ტოსიმ სინძოს თვალებში შეხედა და უთხრა: «ასეთი ყოფილა ჩემი ბედი, როგორც უნდა გაგვიჭირდეს, უნდა დავშორდეთ...». სასოწარკვეთილი ქალი მუხლებზე შემოეჭდო სინძოს და აქვითინდა. სინძომ აღარ იცოდა, რა ელონა. მხრებზე ეფერებოდა, ამშვიდებდა, ამხნევებდა, მაგრამ თვითონაც არ იცოდა, როგორ ეხსნა სატრფო ამ ჯადოქრის კლანჭებიდან. არც

ის უნდოდა, ო-ტოსის შეეტყო მისი უიმედობა, ამიტომ მხიარულად უთხრა: «ასე ნუ ღელავ, რაღაცას მოვიფიქრებთ, დრო ჯერ გვაქვს». ო-ტოსიმ ტირილი შეწყვიტა,სახეში შეაცქერდა და ურწმუნოდ გააქნია თავი: «დრო კი გვაქვს, მაგრამ არა მგონია რაიმე შევძლოთ. ზეგ დედაბერი კვლავ ჩამისახლებს ბასარას სულს და ვინ იცის, რა წამომცდება...» სინძოს გააჟრჟოლა. ზეგამდე უნდა მოენახა გამოსავალი. თუ არა და, ორივეს უბედურება დაატყდებოდა თავს. ოღონდ რა უნდა ელონა ამ მოკლე დროში? პოლიციისათვის მიემართა? მაგრამ მიღმიერში ჩადენილი დანაშაული ხომ ამქვეყნიური კანონებით არ ისჯება? ხალხი შეეყარა და ჯადოქარი ო-სიმას ბოროტებაზე მოეთხრო? ყურადღებასაც არავინ მიაქცევდა, სასაცილოდ არ ეყოფოდათ. სინძოს ისღა რჩებოდა, ასე ხმამაღულდებლად, გულხელდაკრეფილი მდგარიყო. ო-ტოსიმ ცრემლიანი თვალები მოავლო ვარსკვლავებით მოჭედილ ცას და ჩაიჩურჩულა: «ნეტა მოვკვდე მაინც!» შემდეგ, თითქოს რაღაცის შეეშინდაო, მიმოიხედა: «წასვლის დროა, თუ დავიგვიანე, დედაბერი ისევ მაწამებს». მართლაც, ნახევარ საათზე მეტი იქნებოდა, რაც სანაპიროზე ისხდნენ. მოქცევის სურნელით გაჟიბულ უკუნს დაეფარა ყოველი, მოპირდაპირე ნაპირზე ახოხოლავებული შეშის ზვინი და მთაზე მიმაგრებული ტომბაზუნე ერთ ჩალურჯებულ მასად ქცეულიყო; მხოლოდ ტეტეკავას ტალრათა ქაფი მოჩანდა თეთრად, უზარმაზარი თევზის თეთრი მუცელივით. სინძომ მხარზე მოხვია ხელი ო-ტოსის, ნაზად დაუკოცნა სახე და გამხნევება სცადა: «ხვალ სალამოს აქვე გელოდები. მანამდე ვეცდები რაღაც მოვიფიქრო». ო-ტოსიმ სველი პირსახოცით შეიმშრალა თვალები და უსიტყვოდ, ნაღვლიანად დაუქნია თავი. მძიმედ წამოდგა ქვის მოაჯირიდან, წასვლა დააპირა, მაგრამ ისევ წაიჩურჩულა: «ნეტა მოვკვდებოდე». წამისად იმ ბოძთან, სადაც ოტოსის მოსვლამდე ჰაერში გალღვნენ შავი პეპლები, ადამიანის უზარმაზარი თვალი გამოკვეთა. ეს უწამწამო, ამღვრეული, ცისფრად ლიბრგადაკრული თვალი ჰაერში ეკიდა და წყვდიადს გამოსცქეროდა დაჟინებით. თვალი, წყალზე მოგდებული ქაფივით, ანაზდად გამოჩნდა ცისიერში, შემდეგ ოდნავ მოშორებით გადაინაცვლა და ადგილზე გახევდა. მერე ტალახისფერი, მოყვითალო კაკალი თავლის კუთხეში მიელმდა. ძლივს მოჩანდა წყვდიადში და მაინც ბოროტ შუქს აფრქვევდა. სინძო მთელი სხეულით აეფარა ო-ტოსის, დამაგრული იდგა და თვალს ვერ აშორებდა საზარელ მოჩვენებას. თითქოს ყინულიანმა ქარმა წამოუბერაო, ზურგი გაეთოშა, სუნთქვა შეეკრა. დაყვირება მოუნდა, მაგრამ ხმა ვერ ამოაცდინა ხორხს. ასე, ზიზლით და გაბოროტებით უცქეროდნენ ერთმანეთს სინძო და თვალი, ანაზდად მოჩვენება მიმქრალდა, უზარმაზარი ნიჟარისდარი ქუთუთო დაიხუჭა და გაქრა. მხოლოდ ის იყო (თუ ესეც მოეჩვენათ), შავი პეპლის მსგავსმა რაღაც ფრინველმა ააქნია ფრთები და უშუქარისკენ გაფრინდა. ეგებ ღამურა შეეხო მიწას ფრთით? სინძო და ო-ტოსი თითქოს საზარელი სიზმრიდან გამოერკვნენ, გაფითრებულებმა გადახედეს ერთმანეთს, ანაზდად გამოერკვნენ, გაფითრებულებმა გადახედეს ერთმანეთს, ანაზდად მაგრად ჩაჭიდეს ერთმანეთს ხელი და ვერხვის ფოთლებივით აცახცახდნენ.

ცოტა ხნის შემდეგ სინძო უკვე ტაი-სანის გრილ, უკანა სასტუმრო ოთახში იჯდა და თვალის ცეცებით, ჩურჩულით უყვებოდა ამ სალამოინდელ სასწაულებს, უყვებოდა შავ პეპლებზე, ჯადოქარ ო-სიმას საიდუმლოებაზე, წყვდიადში ამოცურებულ უზარმაზარ შავ თვალზე – ეს ყოველივე თანამედროვე ახალგაზრდებს სრულ სისულელედ მოეჩვენებათ, მაგრამ ტაი-სანმა უკვე იცოდა ო-სიმას ჯადოქრობის ამბები და არაფერი გაკვირვებია. სუნთქვაშეკრული უსმენდა სტუმარს და ხანდახან თუ შესთავაზებდა ნაყინს.

«ეს ყველაფერი მოწმობს, განაგრძო სინძომ, _ რომ დედაბერმა ხელჩართულ ბრძოლაში გამომიწვია. აღარც იმას აქვს მნიშვნელობა, შეიტყო თუ არა ჩვენი დღევანდელი შეხვედრის შესახებ. უარესი ის მგონია, რომ ხვალისთვის ო-ტოსის შეხვედრა დავუთქვი და თუ დღეს შენიშნა მისი გაპარვა, ხვალ ალბათ აღარ გამოუშვებს. ამ ორ დღეში რაიმე გეგმა რომც მოვიფიქროთ, ხვალ თუ ო-ტოსი ვერ ვნახე, ვეღარ შევატყობინებთ. ღმერთებმა და ბუდამაც ზურგი მაქციეს. ისე ვიყავი შემრწუნებული, აღარც კი მახსოვს, როგორ მოვედი შენთან». ტაი-სანი ხმაამოუღებლად უცქეროდა, როგორ ბზრიალებდა ნიავის წამოქროლებაზე სახურავიდან დაშვებული გვიმრა, შემდეგ სინძოს შეხედა და წარბაუხსნელად უთხრა: «მამასადამე, მიზნის მისაღწევად სამი პირობაა შესასრულებელი. უპირველესად, დედაბერს უვნებლად უნდა გამოვგლიჯოთ ხელიდან ო-ტოსი, ეს ყველაფერი ზეგ უნდა აღსრულდეს, რისთვისაც ხვალ აუცილებლად უნდა შეხვდე ო-ტოსის, ხოლო თუ პირველი და მეორე შესრულდა, მესამე პირობა აღარ დაგვჭირდება». _ «როგორ?» _ ჰკითხა ქანცგაწყვეტილმა სინძომ. ტაი-სანმა მშვიდად უპასუხა: «დამშვიდდი... შენ მაგივრად მე... _ მაგრამ სიტყვა გაწყვიტა, მიმოიხედა, მხიარულმა გაიღიმა და უთხრა: _ «მგონი აჯობებს საიდუმლოდ შევინახო, რაც მოვიფიქრე. ამ ჯადოქრისაგან არაფერი იქნება გასაკვირი. ამიტომ ჯობია ენას კბილი დავაჭიროთ. იმედი მაქვს, ორივე ამოცანას გავუმკლავდებით. მე გაძლევ პირობას, რომ ყველაფერი ისე მოხდება, როგორც გვსურს. ახლა კი ლუდი დალიე და იმხიარულე». სინძო დაღვრემილი იჯდა, მეგობრის ნათქვამმა უარესად გააღიზიანა. ტაი-სანმა შენიშნა, რომ სინძოს ჯერ ერთი წვეთიც არ დაელია, წინ ქაფგაცლილი ლუდის ჭიქა ედგა, ამიტომ თვითონ ასწია ბოთლი და უთხრა: «მოდით, თითო ჭიქა დავლიოთ». სინძომ ის იყო ტუჩებთან მიიტანა კათხა _ ლუდის მოსარკულ ზედაპირზე ჭერზე დაკიდული ნათურა და იოსიდო აირეკლა და წამიერად ადამიანის სახეც გაკრთა. ცხადლივ ვერც გაარკვია, ადამიანი იყო თუ ქვეწარმავალი, არც ფრინველს ჰგავდა, არც ცხოველს. სახის მხოლოდ ზედა ნაწილი მოუჩანდა, ვალები და ცხვირი, თითქოს სინძოს ზურგს უკნიდან ვიღაცამ ჭიქაში ჩაიხედაო, კედელსაც კი გარკვევით აეკრა ჩრდილი. ეს ყოველივე სულ რამდენიმე წამს გაგრძელდა. მუქ ლუდში გამკრთალმა ამ უცნაურმა არსებამ დაჟინებით შეხედა სინძოს თვალებში და მაშინვე გაქრა. სინძომ ისევ მაგიდაზე დადგა ლუდით სავსე კათხა და შეშინებულმა მიმოიხედა. უწინდებურად ანათებდა ნათურა, ნიავი აქანავებდა ჭერიდან დაშვებული გვიმრის კონას, ოთახში არავინ იყო მათ გარდა. «რა მოხდა? ბუზი ხომ არ ჩაგივარდა?» _ ჰკითხა ტაი-სანმა. სინძომ ცივი ოფლი მოიწმინდა შუბლიდან და უწადილოდ უთხრა: «რაც საოცრება მომეჩვენა ჭიქაში». _ «საოცრება? _ ჩაეკითხა ტაი-სანი და სინძოს ჭიქაში ჩაიხედა. _ იქნებ მოგეჩვენა, რა ნათელმხილველიც უნდა იყოს ის დედაბერი, ამსიშორეზე არა მგონია მოგწვდეს». _ «ამ წუთას შენ არ მითხარი, მისგან გასაკვირი არაფერიაო?» _ ეგ კი მართალია, მაგრამ... ლუდი რა შუაშია, დალიე მაინც». ტაი-სანი ყოველნაირად ცდილობდა მეგობრის გამხნევებას, მაგრამ სინძოს უფრო და უფრო ეშხამებოდა გუნება. ხელიც არ უხლია ჭიქისთვის. ბოლოს წამოდგა. ტაი-სანმაც აღარ გააჩერა. ალერსიანად დაემშვიდობა, სთხოვა, მხნეობა მოეკრიბა და შინ წასულიყო.

იმ ღამეს სინძოს ეძინა, მაგრამ რაღაც უცნაურ სიზმრებს ხედავდა. გათენდა თუ არა, მაშინვე ტაი-სანს დაურეკა, უნდოდა თანაგრძნობისათვის მადლობა გადაეხადა, მაგრამ ყურმილში უპასუხეს, რომ ტაი-სანი დილიდანვე სადღაც წასულიყო. სინძომ რატომღაც გაიფიქრა, რომ მისი მეგობარი ალბათ ჯადოქართან იყო წასული, მაგრამ არაფერი უკითხავს, მაინც არ ეცოდინებოდათ, ამიტომ სთხოვა, გადაეცით, როგორც

კი დაბრუნდება, დამირეკოსო. შუალამისას დაურეკა ტაი-სანმა, მართლაც წასულიყო ჯადოქართან, ვითომდა იმისთვის, რომ ბინის განლაგების შესახებ გამოეკითხა. «საბედნიეროდ, ო-ტოსი ვნახე და ჩუმიად გადავეცი წერილი, რომელშიც ჩვენი გეგმები ეწერა. ხვალ პასუხს მივიღებთ. ჩემის აზრით, ო-ტოსი დაგვთანხმდება, სხვა გზა არ ჩანს, დრო აღარ ითმენს». «მანც რა მოიფიქრე?» – ჰკითხა სინძომ, მაგრამ ტაი-სანმა კვლავ ჩაიციხა. «ორი-სამი დღეც მოითმინე. ჩვენ ხომ ჯადოქართან გვაქვს საქმე, ამიტომ ფრთხილად უნდა ვიყოთ. ისევ დაგირეკავ. კარგად იყავი!» სინძო, ჩვეულებისამებრ, სტამბაში ჩავიდა სამუშაოდ. ხვდებოდა, რომ ამ დღეებში მისი ბედი უნდა გადაწყვეტილიყო, მაგრამ ვერც სიხარულს და ვერც სასოწარკვეთას ვეღარ გრძნობდა. უცნაურად აღგზნებული იყო მხოლოდ, აღარ შეეძლო ქაღალდისა და საანგარიშოს დანახვა. ერთხანს იბორიალა და ისევ მეორე სართულზე ავიდა დასადინებლად. ერთთავად ისეთი გრძნობა ჰქონდა, რომ ვიღაც უთვალთვალებდა და ეძინა თუ ეღვიძა, ეს ფიქრი მანც თან დაჰყვებოდა. დღის სამ საათზე მოეჩვენა, რომ ვიღაც კიბეზე იყო ჩაცუცქული და იქიდან უცქერდა. ფეხზე წამოხტა, კარი გამოაღო, მაგრამ კიბის ბაქანი ცარიელი იყო, გაპრიალებულ, კარგად მორეცხილ იატაკზე მხოლოდ სარკმლიდან შემოჭრილი ცის ნიავი ირეკლებოდა.

მეორე დილასაც ასევე აწრიალებულმა გაიღვიძა, დიდხანს, მოუთმენლად, ელოდა ზარს, ბოლოს დაუძახეს, ტაი-სანმა მხიარულად აუწყა: «ო-ტოსისაგან პასუხი მივიღე. ყველაფერს ისე გააკეთებს, როგორც ვუთხარი. თვითონ მივედი დედაბერთან ო-ტოსი შემეგება და პასუხი გადმომცა. ხირაგანათი დაუწერია: «თანახმა ვარ». უეცრად რაღაც ახრიალდა ხურმილში, სიტყვებს ვერ გაარჩევდი, მაგრამ ვიღაც დამცინავად, ქლომინით ჩურჩუებდა თითქოს. სინძომ იფიქრა, რომ ხაზი დაზიანდა და ისევ საუბარს განაგრძობდა, ერთი სული ჰქონდა კიდევ შეეტყო რაიმე თავისი სატრფოს შესახებ. მაგრამ ეს ხმა, როგორც ჩანს ტაი-სანსაც შემოესმა და ჰკითხა: «მანდ რა ხმაურია?» – «მე მარტო ვარ, ალბათ ჩაერთო ვიღაც», – უპასუხა სინძომ. ტაი-სანმა უსიამოდ გააწკაპუნა ენა: «დადე ყურმილი, დაგირეკავ». სამჯერ მანც დარეკა, ტელეფონისტ ქალს ელაპარაკა, მაგრამ ყურმილში მანც გაისმოდა ის რაღაც უცნაური, ქვეწარმავლის ხროტინის მაგვარი ხმა. ლაპარაკი განაგრძეს. «ალბათ სადღაც დაზიანდა ხაზი, – უთხრა ტაი-სანმა, – მე მგონია, რადგან ო-ტოსი დაგვთანხმდა, ჩვენ გეგმას წინ ვერაფერი დაუდგება. მშვიდად იყავი, როგორც კი რამეს გავრაკვევ, დაგირეკავ». სინძოს მანც არ უთმენდა სული და გუშინდელივით ჩაეკითხა: «მანც რას აპირებ?» მაგრამ ტაი-სანმა ამჯერადაც ბანზე აუგდო სიტყვა: «ერთი დღეც მოიცადე, მე მგონი, ხვალ ამდროისთვის უკვე მეცოდინება ყველაფერი. ნუ ჩქარობ. წარმოიდგინე რომ გემით მიცურავ სადღაც. აკი ამბობენ, სასიხარულო ამბავს ლოგინში ელოდეთ». სიტყვა არ ჰქონდა დასრულებული, რომ ვიღაცამ ყურმილში ჩაიქირქილა: თავს ნუ იგდებთ!» «გაიგე?» – ერთხმად წამოიყვირა ორივემ, მაგრამ უკვე აღარაფერი ისმოდა. «ცუდადაა საქმე, ნამდვილად ის დედაბერი იყო! შეიძლება ისე მოხდეს რომ ჩვენი გეგმა... თუმცა ხვალამდე მოვიცადოთ. კარგად იყავი». – ტაი-სანს შემფოთებული ხმა ჰქონდა. თუ ჯადოქარმა მათი საუბარი მოისმინა, მაშასადამე, ტაი-სანისა და ო-ტოსის ფარული მიმოწერაც შენიშნა. ტყუილად არ ფრთხილობდა ტაი-სანი. თუკი ჯადოქარმა მისი გეგმა შეიტყო, ყველაფერი დაილუპებოდა. სინძომ ყურმილი დადო, აცახცახებული ავიდა მეორე სართულზე და მზის ცასვლამდე ცას გასცქეროდა. ცაში კი – იქნებ ეჩვენებოდა კიდევ უფუნებობის გამო – ავისმომასწავებელი, შავი პეპლები დარიალებდნენ, რაღაც ჯადოსნურს ქარგავდნენ. მაგრამ სულით და ხორციტ გატანჯულ სინძოს აღარც ამისთვის მიუქცევია ყურადღება.

იმ ღამესაც ავი ზრახვები ტანჯავდა და გამომინება ვერ შეძლო. თუმცა რიჟრაჟისპირზე ოდნავ მოეშვა გულზე, ნაჩქარევად ისაუბრა და ტაი-სანს დაურეკა. «ამ დილაუთენია რამ გაგაღვიძა? მე მაინც შეგცოდებოდი, ხომ იცი, როგორ მიყვარს დილის ძილი», – აბუზღუნდა ტაი-სანი, მაგრამ სინძოს არაფერი ესმოდა, ჭირვეული ბავშვივით დაიჟინა: «გუშინდელმა ხმამ მოსვენება დამიკარგა. შინ ვეღარ ვჩერდები. ახლავე შენთან მოვალ, გესმის ჩემი? ახლავე მოვალ». ტაი-სანმა მთქნარებით უთხრა: «კარგი, გელოდები». სინძო ისე გაიჭრა სტამბიდან, დედისათვის არც უთქვამს, სად მიდიოდა.

შავი ღრუბლები იბოლქვებოდა, აღმოსავლეთით რვალისფრად ვარვარებდა ცის კიდური. გაუსადლისი ხვატი იდგა. სინძო ცარიელ ტრამვაის შეახტა და დაჯდა. უეცრად საშინელი დაღლილობა იგრძნო, ისევ მოეშხამა გუნება, ძალზე ასტკივდა თავი – თიტქოს ჭილის ქუდიც მარწუხივით უჭერდა: გადაწყვიტა, სხვა რამეზე გადაეტანა ფიქრი და მომოიხედა. ვაგონის ორივე მხარეს დაკიდებული ტყავის სახელურები ირწეოდნენ და მხოლოდ მის თავს ზემოთ ჩამოკონწიალებული რამდენიმე სახელური გაუნძრევლად მიტყუპებოდა ერთმანეთს. «რა უცნაურია!» – გაიფიქრა სინძომ, მაგრამ არაფრად ჩააგდო ეს. თანდათან ისევ იგრძნო ვიღაცის დაჟინებული მზერა. წამოდგა, უნდოდა ამ გახევებულ, ერთმანეთზე მიტყუპულ სახელურებს გარიდებოდა და მეორე მხარეს, კუთხეში მიიყუჩა. შემთხვევით აიხედა მალლა – მის თავს ზევით კვლავ ერთმანეთს ჩახუტებოდა და გახევებულიყო რამდენიმე სახელური, ისინი კი, ადრე რომ მის მალლა ეკიდა, თავისუფლად აქანავდნენ. თავზარდაცემულმა შიშმა დაუარა სხეულში. თავის ტკივილიც გადაავიწყდა, თითქოს ხსნას ელისო, თანამგზავრებს მოავლო თვალი. უეცრად მის პირდაპირ მჯდარმა დედაბერმა კისერი მოიღერა და მწვანეჩარჩოიანი შავი სათვალისგან დაჟინებით შეაცქერდა. ეს მოხუცი სულაც არ ჰგავდა ჯადოქარს, მაგრამ სინძოს მაშინვე ო-სიმას გატეტკილი, შემუშპებული სახე გაახსენდა და ადგილზე ვეღარ გაჩერდა. სასწრაფოდ ბილეთი მიაწოდა კონდუქტორს და ქურდობაზე წასწრებული ბაცაცასავით კუდამოძუებული ჩახტა ტრამვიდან. ტრამვაი დიდი სიჩქარით მიქროდა, ამიტომ ჩამოხტომისას შლაპა გადაუვარდა. გეტის ღვედები გაუწყდა და პირქვე დაეცა მიწაზე. იმავ წამს საიდანღაც მანქანა გამოჩნდა, სინძომ ძლივს მოასწრო ფეხზე წამოხტომა, აღრიალებულ მანქანას გაერიდა, თვალი გააყოლა საკუთარ სიკვდილს და უეცრად, უკანა, ყვითელ ფრთაზე შავი პეპელა – სავაჭრო ფირმის ნიშანი დაინახა. მაშინღა მიხვდა, რომ ღმერთმა სიკვდილისაგან იხსნა.

ეს კურაკაკებასის გაჩერების სიახლოვეს მოხდა, ბედად, თავისუფალი რიქმა გამოჩნდა, რის ვაი-ვაგლახით აორთხდა სკამზე და თუმცა ჯერ ხეირიანად ვერც იყო გონს მოსული, ხიგასიროიგოკუსკენ წასვლა უბრძანა. გული ამოვარდნაზე ჰქონდა, გადაქლეთილი მუხლები ეწვოდა, თან გადატანილი შიშით დაზაფრული იმაზე ფიქრობდა, საზიდარი არ გადაბრუნებულიყო. ცოცხალ-მკვდარმა მიაღწია საწადელ რაიონს. კოკუგიკანის თავზე მღვრივეერცხლისფრად შემოქობილი შავი ღრუბლები მოცურავდნენ, მდინარეზე კი პეპლის ფრთებივით ლურჯ-მწვანე იალქნები რიალებდა. სინძოს გული დაუმძიმდა, გაიფიქრა, რომ ალბათ ეს ყოველივე ო-ტოსის სამუდამოდ განშორების მოახლოვებას მოასწავებდა და ცრემლით ავესო თვალი. ბოლო და ბოლოს რიქმამ ხიდი გადაირბინა, ხელნა ტაი-სანის სახლის წინ დაუშვა მიწაზე და გულჩაწყვეტილი, გაქვავებული სინძო ძირს ჩამოვიდა: აღარ იცოდა, გახარებოდა თუ წყენოდა გადარჩენა, გაოგნებულ რიქმას ერთი მუჭა ხურდა ფული ჩაუყარა კალთაში და ტაი-სანის ბინაში შეიჭრა.

სინძოს დანახვამ ტაი-სანიც შეაშინა, ძალით შეათრია უკან სასტუმრო ოთახში, გადაყვლეფილ ხელ-ფეხზე დააკვირდა და ჰკითხა: «რას გეცხარ? რა დაგემართა?» – «ტრამვიდან ჩამოვხტი და ფეხი დამიცდა, დავეცი». – «ჰკუა როდის უნდა ისწავლო? სოფლიდან ჩამოსული ხომ არა ხარ, როგორ შეიძლება ტრამვიდან გადმოხტომა?» სინძომ დაწვრილებით უამბო, რაც ტრამვაში გადახდა. მეგობარმა ხმამაღლა მოუსმინა, უჩვეულოდ მოიღუშა და ჩაიბურღლუნა: «ცუდადაა ჩვენი საქმე. ნეტა ო-ტოსის ხომ არაფერი შეეშალა?» სინძო უცებ აღელდა და მკაცრად ჰკითხა: «რას ნიშნავს შეეშალა? ასეთი რა დაავალე?» მაგრამ ტაი-სანმა არაფერი უპასუხა, მხოლოდ შემფოთებული ბურღლუნებდა: – «შეიძლება ჩემი ბრალიც იყოს, შენთან ტელეფონით რომ არ მელაპარაკა, როგორ გადავეცი ბარათი, ჯადოქარი ვერ მიხვდებოდა განზრახულს». ტაი-სანმა სიმწრით ამოიხრა. სინძოს მოთმინების ფიალა გაუწყდა და განრისხებულმა, აკანკალებული ხმით იყვირა: «ახლავე მითხარი, რა მოიფიქრე, შენს გამო ორმაგად ვიტანჯები!» – «ცხადია, იტანჯები, კარგად მესმის შენი, მაგრამ უნდა გაუძლო, სხვა გზა არა გვაქვს. ჩვენ ხომ ჯადოქარი მოგვეკიდა მტრად. მე მართლა მეშინია. ო-ტოსისათვის გადაცემულ წერილზე ხმა რომ არ ამომეღო, ჩვენი საქმე უკეთ წარიმართებოდა. ვერ ხვდები, დედაბერი ყველგან გითვალთვალებს, ხოლო იმდღევანდელი საუბრის შემდეგ, არც მე მაშორებს თვალს? და რადგან მე ჯერ ასეთი სასწაულები არ გადამხდენია, სჯობს ისევ არაფერი გითხრა, ვიდრე საბოლოოდ არ დავრწმუნდები, რომ გეგმა გამოაშკარავებულია». ტაი-სანი არწმუნებდა და ამშვიდებდა სინძოს, მას კი წარბები შეეყარა და აღელვებული იმეორებდა: «ნეტა რაიმე უბედურება ხომ არ შეემთხვა ო-ტოსის?» ტაი-სანი ხმას აღარ იღებდა, ერთხანს ფიქრობდა, შემდეგ უთხრა: «ადგილს ვეღარ ვპოულობ, მოდი, ჯადოქრის სახლთან მივიდეთ და გავიარ-გამოვიაროთ. იქნებ რაიმე შევნიშნოთ». აღარც სინძოს შეეძლო გულხელდაკრეფილი ჯდომა, მაშინვე დათანხმდა და ხუთიოდე წუთის შემდეგ ორივემ დატოვა ტაი-სანის სახლი.

რამდენიმე ნაბიჯის გადადგმა ძლივს მოასწრეს, რომ ზურგიდან ფეხის ხმა შემოესმათ. ორივე სწრაფად შებრუნდა, მაგრამ საეჭვო ვერაფერი შენიშნეს, ტაი-სანის მოსამსახურე ბიჭი პატრონს მოსდევდა და მხარზე გადებულ ქოლგას მორბენინებდა. «ქოლგა მომიტანე?» – «დიახ, წვიმას აპირებს, ბატონო», – «შეგეძლო სტუმრისთვისაც წამოგეღო», – ნაძალადევად გაიღიმა ტაი-სანმა. ბიჭმა კეფა მოიქექა, უგერგილოდ დაუკრა თავი და უკან გაიქცა. მართლაც თავს ზემოთ შავი, საწვიმარი ღრუბლები დაჯანღულიყო, აქა-იქ გამომკრთალ ცას კი ბზვინვარე ფოლადივით ავად ცივი ფერი დასდებოდა. სინძომ ცას ახედა, ისევ რეჩხი იყო გულმა და ფეხს აუჩქარა. ტაი-სანიც აჩქარებული მიჰყვებოდა უკან, შეწუხებული იწმენდა შუბლიდან ოფლს, მაგრამ მალე მობეზრდა ეს სირბილი, ქოლგა გაშალა და აუჩქარებლად განაგრძო სვლა, ხანდახან სიბრაღულით თუ შეხედავდა წინმისმავალი მეგობრის ზურგს. იტინობასისთან მარცხნივ გაუხვიეს, ისგასის სანაპიროს მიუახლოვდნენ და იმ ადგილას, სადაც სინძომ და ო-ტოსიმ ცაში ცაში დაკიდული თვალი იხილეს, რიქმა წამოეწიათ. როგორც კი ტაი-სანმა საზიდში მჯდარ კაცს მოჰკრა თვალი, წარბი შეიკრა და მეგობარს გასძახა: «დამიცადე!» სინძო შედგა, უწადინოდ მოხედა მეგობარს და უკმაყოფილოდ ჰკითხა: «რა მოხდა?» ტაი-სანი სწრაფად მიუახლოვდა. «ის კაცი თუ დაინახე, ახლა რიქმაში რომ იჯდა?» – «დავინახე. შავსათვალისანი, გამხდარი კაცი იყო». – უპასუხა სინძომ და ისვ განაგრძო გზა. ტაი-სანიც გვერდით გაჰყვა და უცებ უთხრა: «იცი, ეს კაცი ჩემი მუდმივი კლიენტია, ბირჟაზე თამაშობს, სახელად კაგისო ჰქვია. ნეტა ეს ხომ არ არის ო-ტოსის მთხოვნელი? დარწმუნებული კი არ ვარ, მაგრამ რატომღაც ასე მომეჩვენა». – «აღბათ მოგეჩვენა», – აუღელვებლად უთხრა სინძომ. იმ

აბანოს ჩაუარეს, «ატმის ყვავილი» რომ ერქვა, მაგრამ იქით არც გაუხედავთ. ტაი-სანმა ქალგით ანიშნა, საით უნდა წასულიყვნენ და უცებ ისევ უთხრა: «არა, არ მომჩვენებია. ხედავ, რიქმა დედაბრის სახლის წინ დგას». მართლაც, ის რიქმა ახლა ტოტებდაშვებული ტირიფის ქვეშ, მიწაზე იჯდა.

სინძო თითქოს გამოცოცხლდა, მაგრამ მაინც ურწმუნოდ უთხრა: «დედაბერთან მარტო კავისო რომ არ დაიარება. სხვებიც მოდიან სამკითხაოდ». ამასობაში მებთქაშის სახლს გაუსწორდნენ. ტაი-სანი მაინც თავის ნათქვამზე იდგა, გარემოს ათვალერებდა. ჯარისკაცებივით მწყობრი ნაბიჯით ჩაუარეს ჯადოქრის სახლს, თავის მოუბრუნებლად, ცერად გახედეს ფანჯრებს, უცნაური ვერაფერი შენიშნეს, მხოლოდ ფეხმორთხმული რიქმა იჯდა. ყურში სიგარეტის ნამწვი გაეჩარა, სწორედ მებათქაშის სახლიდან მონადენი წყლის ნაკადის პირდაპირ, რეზინის ბორბლების ფართო ნაკვალევში ჩამჯდარიყო და გაზეთს კითხულობდა. დანარჩენი – ლერწმის თეჯირიანი ფანჯარა, ჭუჭყიანი კარი და კედლები ისეთივე იყო, როგორც ამ რამდენიმე დღის წინ, ისევ უსიერი ტყის დუმილი სუფევდა სახლში, არც ო-ტოსის მუქ-ლურჯი კიმონო გამკრთალა სადმე. ჯადოქრის სახლს ჩაუარეს და მეწვრილმანის დუქანს მიუახლოვდნენ. იმედი გაუცრუვდათ.

ქუჩაში გამოფენილ «ასაკუსას» ტულეტის ქალადით, კუს ბაკნისმაგვარი ჯაგრისებით, დასაბანი ფხვნილებით სავსე დახლებს გაცდნენ, უზარმაზარი წითელი ფარნებით განათებულ დუქანთან მივიდნენ და უცებ... ო-ტოსი დაინახეს. ქალიშვილი იდგა და პატრონის ასულს ესაუბრებოდა. დაუფიქრებლად შევიდნენ დუქანში. შემოსულმა ხმა რომ შემოესმა, ო-ტოსი მობრუნდა, ფერმკრთალი სახე წამოენთო, მაგრამ მღელვარება დაიოკა, ძლივს შეიკავა სიხარული და გაოცებულმა ჰკითხა: «აჰ, თქვენ ბრძანდებით?» ტაი-სანმაც სცადა მშვიდად მოეჩვენებინა თავი, ჭილის ქუდს შეეხო ხელით და თითქოს სხვათა შორის ჰკითხა: «დედათქვენნი შინ ბრძანდებ?» – დიახ», უპასუხა ო-ტოსიმ. «თქვენ რატომღა ხართ აქ?» – «საწერი ქალადის საყიდლად გამოვედი, სტუმარმა მოითხოვა...» – ჩაიჩურჩულა ო-ტოსიმ. სიტყვა არც ჰქონდა დასრულებული, ტირიფის ტოტებით დაბურულ დუქანში უცერად ჩამობნელდა და უზარმაზარ, წითელ ფარნებს ტკაპუნით დაეცა წვიმის წვეთები. თრთოლვამ დაუარა ტირიფის ფოთლებს და იქუხა კიდეც. ტაი-სანი დუქნიდან გამვიდა და უთხრა: «დედათქვენს გადაეცით, რომ სამკითხაოდ მოვედი, დიდხანს ვუკაკუნე, მაგრამ ხმა არავინ გამცა, ალბა სტუმართან საუბარში იყო გართული... ცხადია, მედუქნის ქალიშვილმა არაფერი იცოდა და ვერც მიხვდა, რა მოხერხებულად გაიტამაშეს ეს სცენა. – აჩქარდი, ო-ტოსი». – უთხრა მეგობარს და წითელი ფარნები წამოკრიბა. ო-ტოსი დაემშვიდობა, ტაი-სანთან და სინძოსთან ერთად გამოვიდა დუქნიდან. ჯადოქრის სახლთან არც შეჩერებულან, სწრაფად გაუყვნენ სიტოცუმასაკენ მიმავალ გზას და, წვიმის მსხვილ-მსხვილი წვეთებისგან თავის დასაცავად, ქოლგის ქვეშ იყუჩებოდნენ. არა მარტო შეყვარებულებს, ტაი-სანსაც მოეჩვენა, რომ დადგა გადამწყვეტი წუთი, როცა ბედის სასწორი ან აქეთ უნდა გადმოიწონოს, ან იქით. შეთანხმებულივით ხმა არ ამოუღიათ ისიგასის სანაპირომდე, სამივე თავჩალუნული მიაბიჯებდა, არად დაგიდევდნენ ღვარად წამოსულ წვიმას.

მოდარაჯე ძაღლებს რომ მიუახლოვდნენ, ტაი-სანმა თავი ასწია და შეყვარებულებს მიუბრუნდა: «როგორც ამბობენ, ეს ყველაზე საიმედო ადგილი ყოფილა, აქ დაველოდოთ გამოდარებას». ახოხოლავებული ქვები განვლეს და სანაპიროს კუთხეში, ფანჩატურს შეაფარეს თავი. წვიმა მატულობდა, თეთრ, გაუვალ ფარდად ეკიდა ჰაერში, ტეტეკავას მოპირდაპირე ნაპირიც კი აღარ ჩანდა. წვიმის

წვეთები გაჟივებული მიწის სურნელთან ერთად იპარებოდა ფანჩატურში. ქოლგა არ გაუკეციათ, გვერდიგვერდ დასხდნენ გაუთლელ ქვაზე და სინძომ მაშინვე თავისი სატრფოსაკენ იბრუნა პირი: «მეგონა, ველარასოდეს გნახავდი, ო-ტოსი». ანაზდად, წვიმის გაუვალ ფარდაში ოკრობოკროდ გაიკლაკნა მკრთალი ელვა და თითქოს ცა განიხვნაო _ იქუხა. ო-ტოსიმ თავი მუხლებში ჩამალა, ერთხანს გაუნძრევლად იჯდა. შემდეგ დატეტკილი სახე ასწია, უსიცოცხლო თვალები მიაშტერა ფანჩატურის ირგვლივ თეთრ ფარდად ჩამოღვენილ წვიმას და ჩუმად თქვა: «მე უკვე ყველაფერი გადავწყვიტე». _ თავის მოკვლას აპირებს!» _ გაუელვა სინძოს. ტაი-სანი მათ შორის იჯდა ქოლგით ხელში, ხან ერთს შეხედავდა, ხან მეორეს, მერე ნამალადევი მხიარულებით წამოიძახა: «რა ყურები ჩამოგიყრიათ! იმედი არასოდეს არ უნდა დაკარგოს კაცმა. აბა, შეხედეთ! ასეთ ამინდში სულთა მეუფეც უგზო-უკვლოდ დაბორილებს და ვინ იცის, ვის გადააწყდება. ჯადოქართან ბირჟის მაკლერია სტუმრად. ყური მოვკარი, ეს ის მაკლერი უნდა იყოს, შენს შერთვას რომ აპირებს, ო-ტოსი, ასეა?» ტაი-სანმა შეგნებულად წარმართა აქეთ საუბარი. ო-ტოსიმაც, თითქოს მილბურანიდან გამოერკვაო, ტაი-სანს შეხედა და ნაღვლიანად უპასუხა: «ჰო, ის არის!» _ მაშასადამე, არ შევმცდარვარ». _ თქვა ტაი-სანმა და ამაყად გადახედა სინძოს. მერე ისევ ო-ტოსის მიუბრუნდა და სერიოზულად უთხრა: «ასეთ ამინდში კაგისო ალბათ ერთხანს იჯდება დედაბერთან. იქნებ მანამდე მომიტხრო, შეძელი თუ არა ჩვენი გეგმის განხორციელება. თუ ვერ შეძელი, სხვა გზას დავადგებით. პირდაპირ მივალ ჯადოქართან და ვეცდები მოველაპარაკო». ისევ იქუხა, წარამარა კრთებოდა ელვის ენები ციდან ჩანჩქერით დაშვებულ წვიმაში. ო-ტოსიმ ათრთოლებული ტუჩებით ძლივს ჩაილაპარაკა: «დედაბერმა ყველაფერი დამაცდენინა...» და ოხვრით, სლუკუნ-სლუკუნით მოუთხრო ყველაფერი, რაც თავს გადახდა. ამ ნაამბობით მიხვდნენ, რომ ტაი-სანის გეგმა, რომლის შესახებაც სინძომ არაფერი იცოდა, წინა ღამეს ჩაფუშულიყო.

როცა ტაი-სანმა სინძოსაგან შეიტყო, რომ ჯადოქარი ო-ტოსის უსახლებდა ბასარას სულს და მისგან ისმენდა ბრძანებებს, მაშინვე ასეთმა აზრმა გაუელვა: ეგებ ო-ტოსის მოხერხებინა დედაბრის მოტყუება და ბასარას სულის ნაცვლად თვითონ ებრძანებინა დედაბრისათვის, ხელი არ შეეშალა სინძოსა და ო-ტოსის ქორწინებისათვის. ეს ყველაზე მარჯვე ხერხი იყო და, როგორც ადრე მოგახსენეთ, დილაუთენია გადასცა ქალიშვილს წერილი. ო-ტოსი მიხვდა, ბეწვის ხიდზე რომ მოუწევდა სიარული, მაგრამ რადგანაც მოსალოდნელი უბედურებისაგან თავის დასაღწევად სხვა გზა არ არსებობდა, ამ გეგმის შესრულებაზე თანხმობა განაცხადა. ჩვეულებისამებრ, დედაბერმა ღამის თორმეტ საათზე ტეტეკავაში განიბანა სხეული და ო-ტოსის ჩხიბვას მიჰყო ხელი. მოულოდნელად წინააღმდეგობას წააწყდა. მაგრამ ვიდრე თხრობას განვაგრძობდე, ისც უნდა გაუწყოთ, როგორ ჩხიბავდა ო-ტოსის და ბასარას სულს უსახლებდა. დედაბერი აშიშვლებდა ქალიშვილს, ხელებს თავს ზევით უკრავდა, თმას უშლიდა და ჩრდილოეთისაკენ პირშექცევით სვამდა ჩაბნელებულ ოთახში. შემდეგ თვითონაც შიშვლდებოდა, მარცხენა ხელში სანთელს იჭერდა, მარჯვენაში _ სარკეს და ო-ტოსის წინ დგებოდა, რათა იდუმალი ხმისათვის ესმინა. სარკეს თვალწინ უტრიალებდა და ბუბუნით იწყებდა ლოცვას, მერე თანდათან ხმას უწევდა, სარკეში არეკლილ სანთლის ალს უნათებდა თვალებში, ვიდრე გონწართმეული ქალიშვილი გულაღმა არ დაეცემოდა ნოხზე. მერე დედაბერი ქვეწარმავალივით მისრიალდებოდა, ისევ სარკის ათინათს დაუტრიალებდა თვალწინ და სწორედ ამ დროს ჭაობის ორთქლივით ამოდიოდა წყლიდან ბასარას სული, უჩუმრად გამოარღვევდა სიბნელეს და ო-ტოსის სხეულში ჩასახლდებოდა.

ქალიშვილი თვალს ვეღარ აცილებდა დედაბერს, მთელი ტანით თრთოდა და დედაბრის შეკითხვებზე, თავადაც რომ არ უწყოდა, ისეთ პასუხს აძლევდა. იმ დამეს, როცა დედაბერმა ბასარას სულის ჩასახვება დაუპირა, ო-ტოსიმ გადაწყვიტა, გულწასულად მოეჩვენებინა თავი და თუ შემთხვევა მიეცემოდა, ბასარას ნაცვლად თავად გაეცა პასუხი, შემდეგ კი, თითქოს სულმა აღარ ინება მასთან ლაპარაკი, დადუმებულიყო. მაგრამ ვერა და ვერ მოახერხა სარკისათვის თვალის არიდება. დედაბერი ერთთავად თავზე ედგა, დაჟინებით უმეორებდა კითხვებს, სახეში აცქერდებოდა. ბედისწერის იდუმალი ნათებასავით სახეში ეშუქებოდა სარკის ციაგი და ყველგან იჭერდა მის მზერას. გასიებული დედაბრის მონოტონური ხმა, კითხვებს რომ ჩასჩურჩულებდა, მოულოდნელად თვალითუხილავი ობობას ქსელივით ყოველმხრივ შემოებლანდა ო-ტოსის სულს და თანდათანობით აღმოჩნდა ძილ-ღვიძილის ზღვარზე. რამდენ ხანს გაგრძელდა ეს ძილ-ღვიძილი, ო-ტოსი მიახლოვებითაც ვერ იხსენებდა. მას მოეჩვენა, რომ წამება მთელ დამეს გაგრძელდა. ცდის მიუხედავად, ბოლოს და ბოლოს მაინც გაება დედაბრის მიერ დაგებულ იდუმალ მახეში. სანთლის მოციმციმე ალზე თავბრუდამხვევად ბზრიალებდნენ დიდი და პატარა შავი პეპლები, ჭერს და კედლებს ასკდებოდნენ, სარკეც სადღაც ქრებოდა და ღონემიხდილი ო-ტოსი, როგორც ყოველთვის, ღრმა ძილმა გათანგა.

ამ ამბავს წვიმის თქრიალსა და ელვა-ქუხილში ყვებოდა ო-ტოსი. ტაი-სანსა და სინძოს ხმა არ დაუძრიათ, სახეგაცრეცილები უსმენდნენ. თხრობა რომ დასრულდა, ორივემ შეთანხმებულივით ღრმად ამოიოხრა და ერთმანეთს გადახედა. ერთხანს ხმა არავის ამოუღია, დაბნეულები იდგნენ და ციდან ჩამოღვეთილი წვიმის ღრიალს უსმენდნენ. ბოლოს ტაი-სანმა მოიკრიბა ძალა და თბილად ჰკითხა ო-ტოსის, თითქოს ამხნევებდა: «სრულიად არ გახსოვს, რა ილაპარაკე იმ დამეს?» – არაფერი მახსოვს, – უპასუხა ქალიშვილმა, შემდეგ დამფრთხალი, მავედრებელი თვალები მიაპყრო ტაი-სანს: «დილას მოვეგე გონს», – დასძინა და მწარედ აქვითინდა. ცა გამოდარებას არ აპირებდა, ოქა-ქუხილი აზანზარებდა ჰაერს. სინძო უეცრად ფეხზე წამოხტა; ქვისმთლელების მიერ დატოვებულ ჩაქუჩს წამოავლო ხელი და ის იყო, გარეთ გაჭრას აპირებდა, ტაი-სანი სწვდა მხრებში. «გაგიჟდი?» – უყვირა ტაი-სანმა. სინძოს უცნაური, მყივანი ხმა აღმოხდა ხორხიდან: «გამიშვი! ან მოვკვდები, ან იმ დედაბერს მოვკლავ. სხვა გზა აღარ დამრჩენია!» – «სისულელეს ნუ ამბობ. ხომ იცი, ახლა ის კაცი ზის დედაბერთან. ჯობს, ისევ მე მივიდე». – სიტყვასაც არ გათქმევინებს. ო-ტოსის ცოლად შერთვა აქვს გადაწყვეტილი და შეირთავს კიდევ. გამიშვი!» – «ო-ტოსის რაღა ეშველება, მართლა რომ მოკლა ის ბინძური დედაბერი?» უეცრად სინძოს ორი ალერსიანი, ნაზი ხელი შემოეჭდო კისერზე, ცრემლებით სავსე ნაღვლიანი თვალები დაინახა და ჩურჩულიც ჩაესმა: «ნება მომეცით, მეც თქვენთან ერთად მოვკვდე». ანაზდად გაყრუვდა გარემო, ცა განიხვნა თითქოს, ჭექა-ქუხილთან ერთად ფანჩატური იისფერმა ნაპერწკლებმა გაანათა და სინძო გულწასული დაეცა.

რამდენიმე დღე გავიდა. სინძო ძილისმაგვარი ხანგრძლივი უკუნოდან გამოერკვა. ნიხონბასიზე, საკუთარი სახლის მეორე სართულზე იწვა და შუბლზე ყინული ედო. თავით წამლის ფიალები, სიცხის საზომი და ახალდაკრეფილი, ლაჟვარდისფერი ხვიარებით სავსე ქოთანს ედგა. ერთბაშად ბუნდოვნად გაახსენდა იმდღევანდელი დელგმა, ჭექა-ქუხილი, ჯადოქარი ო-სიმა, თვალი მოავლო ოთახს და ლერწმის კართან მიმჯდარი სახედანაღვლიანებული, ფემიხდილი ო-ტოსი დაინახა. ო-ტოსიმაც შენიშნა, სინძომ თვალი რომ გაახილა, დაწვები შეეფაკლა და თქვა: «ახლგაზრდა ბატონი გონს მოეგო». «ო-ტოსი!» – გრძნობით ჩაიჩურჩულა სინძომ. და უეცრად ტაი-სანის მხიარული ხმა შემოესმა: «მადლომა ღემრთს! იწექი,

იწევი, რაც შეიძლება მშვიდად უნდა იწვე!» – «შენც აქა ხარ?» – «მეც აქა ვარ, დედაშენიც, ექიმი კი ახლახანს წავიდა», სინძომ ო-ტოსის მიწყვიტა მზერა, საწოლის თავით გაიხედა, რაღაცას დააკვირდა. თავით ტაი-სანი და დედა ესხდნენ. სინძო ვერა და ვერ მიმხვდარიყო, იმ საშინელი დელგმის შემდეგ როგორ აღმოჩნდა საკუთარ სახლში და გაოგნებული უცქერდა ახლობლებს. «ახლა აღარაფერი გვიჭირს. მხოლოდ კარგად უნდა ჭამო, რომ დროზე მოიკეთო», – უთხრა დედამ. «შენი ო-ტოსის ლოცვა ღმერთმა ისმინა, დედაბრის ქოხს იმ ღამეს მეხი დაეცა», – უფრო მხიარულად უთხრა ტაი-სანმა. სინძოს სიხარული თუ ნალველი შემოაწვა გულზე, ცრემლი გადმოდინდა ლოყაზე და თვალი დახუჭა. ოთახში მყოფნი აწრიალდნენ, მაგრამ სინძომ ისევ გაახილა თვალი. «ნუ გვაშინებ, – უთხრა ტაი-სანმა, – გული დაიმშვიდე!» სინძო უცებ მიხვდა, რომ ამქვეყნად აღარ არსებობდა ბოროტი ჯადოქარი და უნებლიეთ გაეღიმა. მან ბედნიერი ღიმილი შეანათა ტაი-სანს და ჰკითხა: «კაგისოს რაღა დაემართა?» – «არაფერი, გრძნობა დაკარგა მხოლოდ, – სიცილით უთხრა ტაი-სანმა და ბრძიკით განაგრძო: – გუშინ ვესტუმრე და მან მითხრა, რომ როცა დედაბერი ბასარას სულს უსახლებდა, ო-ტოსი ერთთავად იმეორებდა, ხელი არ შეეშალა თქვენი სიყვარულისთვის, თორემ სიკვდილი არ ასცდებოდა. ჯადოქარმა კი გადაწყვიტა, რომ ბასარას სული კი არა, ო-ტოსი ამბობდა ამას და განრისხებული უმტკიცებდა კაგისოს, ორივეს მოკვლა რომ დამჭირდეს, მაინც დავაცილებო. მოკლედ, ჩემმა გეგმამ მაინც გასჭრა. დედაბერმა იფიქრა, რომ ო-ტოსი თვალთმაქცობდა და ამან დაღუპა. ასე იყო თუ ისე, ყველაფერი ძალზე მოულოდნელად მოხდა და მე ვეღარ ვხვდები, ბოროტი სულია ის ბასარა თუ კეთილი». სინძო უსმენდა და გაოცებული ფიქრობდა მიღმიერ ძალებზე, ამ რამდენიმე დღის განმავლობაში ასე ბედითად რომ ეპყრათ ხელთ მისი და ო-ტოსის სიცოცხლე. «მე? მე რაღა დამემართა?» ო-ტოსიმ უპასუხა: «ისიგასის სანაპიროდან რიქშით მოგიყვანეთ უახლოეს ექიმთან. წვიმისა და ნერვიულობის გამო მაღალი სიციხე მოგვით და მზის ჩასვლის ჟამს უგონოდ მოგიყვანეთ შინ». «დედაშენისა და ო-ტოსის წყალობით სიციხემ გიკლო, – უთხრა ტაი-სანმა, – სამი დღეა თვალი არ მოუხუჭავთ, შენს საწოლთან ისხდნენ. დედაბერი ო-სიმა მე დავასაფლავებინე, ამაზეც დედაშენმა იზრუნა». «გმადლობ დედა!» – ჩუმად ჩაიჩურჩულა სინძომ. «ჯობს ტაი-სანს გადაუხადო მადლობა, მე არაფერ შუაში ვარ!» – უპასუხა დედამ. თვალცრემლიანნი შესცქეროდნენ ერთმანეთს. ტაი-სანი პირველი მოეგო გონს და მხიარულად შესძახა: «უჰ, სამი საათი გამხდარა! წასვლის დროა!» – სამი?» განა ახლა დილა არ არის?» გაოცებულმა ტაი-სინმა ქამრიდან საათი ამოიღო, გახსნა, უნდოდა სინძოსათვის ეჩვენებინა, მაგრამ შენიშნა, რომ სინძო თავით დაწყობილ ყვავილებს უცქერდა, მხიარულად ჩაიცინა და უთხრა: «ეს ყვავილები იყო ო-ტოსის ნუგეში დედაბრის სახლში. იმ წვიმიან დღეს ყვავილი აყვავდა და დღემდე არ დამჰკნარა. ო-ტოსი ხშირად იმეორებდა, რადგან ყვავილი აყვავილდა, სინძოც გამომჯობინდებაო. შენც მოიხედე. ესეც სასწაულია, მაგრამ სასიამოვნო სასწაული, არ მეთანხმები?».

სექტემბერ-ოქტომბერი, 1919წ.

მაგიის სასწაულები

შემოდგომის წვიმიანი საღამო იყო. რიქმამ კარგა ხანს მატარა ომორის გარეუბნის ოკრობოკრო ქუჩებში, ბოლოს ბამბუკის ჭალაში ჩადგმულ პატარა, ევროპულ სახლთან გააჩერა ორთვალა და ხელები მიწაზე დაუშვა.

ვიწრო სადარბაზოში შევედი. სადარბაზო ოდესღაც ნაცრისფრად ყოფილა შეღებილი, ახლა კი საღებავი აქერცლოდა და აქა-იქ ძონძებივით ეკიდა. კედელზე ფაიფურის ახალი დაფა შევნიშნე, დაფაზე იაპონურად ეწერა: «ინდოელი მათირამ მისრა».

ახლა ალბათ ბევრი თქვენთაგანისთვის ცნობილია მათირამ მისრას სახელი. კალკუტელი მისრა-კუნი პატრიოტი იყო და მხურვალედ უჭერდა მხარს ინდოეთის ბრძოლას თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის, ამავე დროს იგი სრულყოფილად ფლობდა მაგიის ხელოვნებას, რომელიც განთქმული ბრაჰმანის, ჰასან-ხანის ხელმძღვანელობით შეესწავლა.

მისრა კუნი ჩემმა მეგობარმა გამაცნო ცოტა ხნის წინათ. ბევრი გვიკამათია პოლიტიკურ საკითხებზე, თავისი სასწაულები კი ერთხელაც არ უჩვენებია. ამიტომ წინასწარ გავუგზავნე ბარათი, ამა და ამ დროს მოვალ თქვენი სასწაულების სანახავად-მეთქი. მაშინ მისრა-კუნი ომორის ღარიბულ გარეუბანში ცხოვრობდა. საღამო ხანს რიქმა ვიქირავე და სტუმრად ვეწვიე.

წვიმა კოკისპირულად ასხამდა. შესასვლელთან დაკიდებული ფარანი სუსტად ანათებდა ფაიფურის დაფას, მაგრამ მაინც ვიპოვე ზარის ღილაკი და თითი დავაჭირე. კარი მაშინვე გაიღო და დაბალმა მოხუცმა იაპონელმა ქალმა გამომხედა. ალბათ, მისრა-კუნის მოახლე იყო.

– ბატონი მისრა შინ არის?

– როგორ არა, როგორ არა, მობრძანდით! კარგა ხანია გელოდებათ, _ თავაზიანად მომიგო ქალმა და სადარბაზოდან პირდაპირ მისრა-კუნის ოთახში შემიყვანა.

– საღამო მშვიდობისა, _ მომესალმა მასპინძელი, _ ძალზე მოხარული ვარ, რომ მობრძანდით. ვშიშობდი, ვაითუ წვიმამ დააბრკოლოს-მეთქი.

შავგვრემან, დაფანჩულ უღვაშიან მისრა-კუნს ერთობოდა, ძალიან ესიამოვნა ჩემი სტუმრობა. ეს კიდევ ორიოდე გულთბილად ნათქვამი ფრაზით გამოხატა და მაგიდაზე მდგარ ნავთის ლამპას აუწია.

– თქვენი სასწაულების სანახავად უარეს ამინდშიც მოვიდოდი, წვიმა რა სახსენებელია, _ მივუგე მე, სკამზე დავჯექი და სუსტად განათებულ ოთახს მოვავლე თვალი.

ოთახი ევროპულად იყო მოწყობილი, მაგრამ მეტისმეტი სიღარიბე გეცემოდა თვალში. შუაში დიდი მაგიდა იდგა, კედელთან წიგნების კარადა, ფანჯარასთან პატარა მაგიდა... ჰო, კიდევ ორი სკამი ჩემთვის და მასპინძლისათვის, ეს იყო და ეს. მაგიდაცა და სკამებიც ძველი და მორყეული გახლდათ. მაგიდაზე გადაფარებული, ოდესღაც ლამაზი სუფრაც მთლად დაქექილი იყო. სალამი და ერთმანეთის მოკითხვა დავამთავრეთ და ორივენი დავდუმდით. მე წვიმის შხაპუნს მივუგდე ყური, ბამბუკის ჭალიდან რომ მოისმოდა. ცოტა ხნის შემდეგ ის დედაბერი შემოვიდა და თითო ფინჯანი მწვანე ჩაი მოგვართვა.

მისრა-კუნმა სიგარა შემომთავაზა. აღარ გავიპატიჟე, მადლობა გადავუხადე, სიგარა ამოვარჩიე, მოვუკიდე და ვკითხე:

– სულს, თქვენ რომ გემორჩილებათ, ალბათ ჯინი ჰქვია, არა? მითხარით, ამაღამ ხომ ჯინის დახმარებით უნდა მოახდინოთ სასწაულები?

მისრა-კუნმა სიგარას მოუკიდა, მოქაჩა, სურნელოვანი ბოლი გამოუშვა და ეშმაკური ღიმილით მომიგო:

– ჯინების ადრე, მრავალი საუკუნის წინათ სწამდათ, აი, დაახლოებით იმ დროს, როცა «ათას ერთ ღამეში» აღწერილი ამბები ხდებოდა; ხელოვნება, რომელიც ჰასან-ხანმა შემასწავლა, ჯადოქრობა არ არის. თუ მოინდომებთ, თქვენც შეგიძლიათ დაეუფლოთ. ეს ჰიპნოზია, მხოლოდ ჰიპნოზი – მეცნიერების უკანასკნელი სიტყვა, აი, უყურეთ! საკმარისია ხელით ასეთი რამ გააკეთოთ...

მისრა კუნმა ორჯერ თუ სამჯერ რაღაც სამკუთხედის მსგავსი შემოხაზა ჰაერში, შემდეგ ხელი დაბლა დაუშვა და სუფრის არშიაზე ამოქსოვილი ყვავილი მოგლიჯა. გავოცდი, სკამიანად მივიწიე ახლოს და დაკვირვებით დავუწყე თვალიერება ყვავილს. არა, ნამდვილად ყვავილი იყო! სუფრაზე ამოქსოვილი ყვავილი გაცოცხლებულიყო! მისრა-კუნმა დამაყნისვინა. მუშკის თავმბრუდამხვევი სურნელება ვიგრძენი.

გაოცების შემახილი აღმომხდა. მისრა-კუნი კვლავ იღიმებოდა. მერე ხელი გაუშვა ყვავილს და იგი კვლავ ჩაექსოვა სუფრას, მკვდრად ჩაექსოვა! ახლა ვეღარ მოწყვეტი, ვერდ შეაქანებდი!

– აბა, რას იტყვით? დაუჯერებელია, არა? ახლა კი, აი ამ ლამპას შეხედეთ!

მისრა-კუნმა ოდნავ გასწია გვერდზე ლამპა. იმავე წამს, რაღაც უცნაური ძალის გავლენით ლამპა ჩიკორივით დაბზრიალდა. პირველად შევშინდი კიდეც, ცეცხლი არ გაჩნდეს-მეთქი, მაგრამ მისრა-კუნს რომ შევხედე, ცოტათი დავმშვიდდი – იგი მშვიდად წრუპავდა ჩაის და კვლავ იღიმებოდა. ლამპა კი სულ უფრო და უფრო სწრაფად ტრიალებდა.

ჭეშმარიტად საოცარი სანახაობა იყო. თაღფაქიდან მონაბერი ნიაივი სახეზე მელამუნებოდა, ალი კი ერთხელაც არ შერხეულა! ბოლოს ისეთი სისწრაფით დაიწყო ტრიალი, თითქოს გაჩერებულაო. წამიც და, მივხვდი, რომ მართლა გაჩერებული იყო და არც არასოდეს დატრიალებულა!

– გაგიკვირდათ? ეს ხომ სულ უბრალო რამ არის! მხოლოდ ბავშვებს თუ მოატყუებ ამით. თუ გნებავთ, კიდეც გიჩვენებთ რამეს.

მისრა-კუნი მიბრუნდა და წიგნების კარადას მიაჩერდა. შემდეგ ხელი ისე გაიშვირა მისკენ, თითქოს ვიღაცას უხმობსო. წიგნები შეინძრნენ, სათითაოდ დატოვეს კარგადა და მაგიდაზე დალაგდნენ. კარადიდან გამოვიდნენ თუ არა, ყდებს ფრთებივით შლიდნენ და ღამურასავით უხმოდ მოფრინავდნენ ჩვენსკენ. მოულოდნელობისაგან გავშეშდი! სიგარა კბილებში შემრჩა! წიგნები კი ჰაერში ფარფატებდნენ, ლამპას უვლიდნენ ირგვლივ და მერე მწყობრად ლაგდებოდნენ ჩემს წინ. მალე კარადა დაიცალა, მაგიდაზე კი მთელი პირამიდა აღიმართა. ცოტა ხნის შემდეგ წიგნები კვლავ სათითაოდ დაუბრუნდნენ კარადას და ძველებურად დაეწყვნენ ერთიმეორის გვერდით, ოღონდ ერთი შეყოვნდა, მერე თხელი ყდები გაშალა. ჭერში აფრინდა, რამდენჯერმე შემოუარა მაგიდას და უცებ ფურცლების შრიალით ჩამოვარდა კალთაში. სათაურს დავხედე: ახალგამოსული ფრანგული რომანი იყო, ამ ერთი კვირის წინ რომ ვათხოვე მისრა-კუნს!

– ნება მიბოძეთ, დაგიბრუნოთ. დიდი მადლობელი ვარ! – ღიმილით მითხრა მასპინძელმა.

ამასობაში ყველა წიგნს მოესწრო გადაფრენა კარადაში. მე თითქმის გამოვერკვიე ძილ-ბურანიდან, მაგრამ ხმის ამოღება ვერ შევძელი. მერე მისრა-კუნის ნათქვამი გამახსენდა: «თუ მოინდომებთ, თქვენც შეგიძლიათ დაეუფლოთ...»

– დიახ, თქვენი ხელოვნების ქება ადრეც გამოეგონა, მაგრამ თვალთ ნანახმა ყოველგვარ ზღვარს გადააჭარბა. წელან რომ ბრძანეთ, თქვენც შეგიძლიათ ამის შესწავლაო, ალბათ იხუმრეთ, არა?

– არა, გარწმუნებთ, არ მიხუმრია. ყველას შეუძლია მაგიის შესწავლა, სულ ადვილია, ოღონდ...

მისრა-კუნი თვალეზში ჩამამტერდა, კარგა ხანს მიმზირა მდუმარედ, მერე კი დინჯად, დამარცვლით მითხრა:

– ყველას, ხარბი და ანგარებიანი კაცის გარდა! თუ მართლა აპირებთ ჰასან-ხანის ხელოვნების შესწავლას, სიხარბეს უნდა სძლიოთ. შეძლებთ?

– მე მგონი შევძლებ, – მივუგე, მაგრამ იმავე წამს ეჭვმა გამიელვა გონებაში და დავსძინე: – შევძლებ, თუ თქვენც დამეხმარებით.

მისრა-კუნს სახეზე შევხედე და მივხვდი, რომ თვითონაც ეჭვობდა, მაგრამ ეტყობა იფიქრა, ყოყმანი უზრდელობაში ჩამომერთმევაო და სულგრძელად დამეთანხმა:

– კეთილი, გასწავლით. ეს ძნელი საქმე არ არის, მაგრამ უცებ ვერ აითვისებთ, დრო უნდა. ამაღამ ჩემთან გაათევთ ღამეს!

– უღრმეს მადლობას მოგახსენებთ!

აღარ ვიცოდი, როგორ გამომეხატა სიხარული... მაგრამ მისრა-კუნმა აღარ დამამთავრებინა, დინჯად წამოდგა სკამიდან და მოახლეს გასძახა:

– ბები, ბები! სტუმარი ჩვენთან რჩება ამაღამ. ლოგინი გაუშალეთ.

გული სიხარულს ვეღარ იტევდა. სიგარა კვლავ ხელში მეჭირა და ფერფლის დაბერტყვაც ვერ მომეფიქრებინა, რადგან მისრა-კუნს მივჩერებოდი თვალმოუშორებლად. იგი ალერსიანად მიმზერდა და ოდნავ შესამჩნევად იღიმებოდა.

მთელი თვე გავიდა, რაც მისრა-კუნს მივებარე მოწაფედ. ერთხელ, მე და ჩემი მეგობრები ერთ-ერთ კლუბში ვუსხედით აგუზგუზებულ ბუხარს და მშვიდად ვსაუბრობდით. გადაურებლად წვიმდა, მაგრამ ახლა ომორის ბამბუკის ჭალაში კი არა, ტოკიოს შუაგულში, გინძას ქუჩაზე ვიყავი და ამიტომ ავტომანქანებისა და ეტლების სახურავზე მოთქრიალე წვიმის წვეთები ადრინდელივით აღარ მასევდიანებდა. ოთახიც უფრო ხალისიანი ჩანდა – ელექტრონის შუქით იყო გაჩახჩახებული, ტყავის დიდი სავარძლები იდგა, პარკეტი სარკესავით გაეპრიალებინათ... სულ არა ჰგავდა მისრა-კუნის ჩაჟამებულ ბინას, სადაც თითქოსდა ყოველ წამს შეიძლებოდა მოჩვენება გამოგცხადებოდა.

სიგარებს ვეწეოდით და დოღზე და ნადირობაზე ვმუსაიფობდით. ერთ-ერთმა მეგობარმა სიგარის ნამწვი ბუხარში შეაგდო, მერე ჩემკენ მობრუნდა და მკითხა:

– თქვენზე ამბობენ, მაგიას სწავლობსო. იქნებ გეჩვენებინათ თქვენი ხელოვნება.

– გიჩვენებთ, თუკი ამის სურვილი გაქვთ, – ამაყად მივუგე და ისე მოვავლე თვალი ყველას, თითქოს ჯადოქართუხუცესი ვყოფილიყავი.

– მაშინ გვიჩვენეთ რაიმე, რაც თქვენ გინდათ, ოღონდ ჩვეულებრივი საცირკო ნომერი არ იყოს, რაიმე სასწაული მოახდინეთ!

სასწაულის ნახვა ყველამ მოისურვა, სავარძლები ახლოს მოსწიეს და წრეში მომაქციეს.

მე ნელა წამოვდექი სავარძლიდან.

– ყურადღებით მიცქირეთ! ამ ხელოვნებას თვალთმაქცობა და ემმაკობა არა საჭიროდება. ეს ვთქვი, სახელოები ავიკარწახე, ბუხართან მივედი და ორივე მუჭი ნაკვერჩხლებით ავივსე. ეს ჩემთვის სულ უბრალო რამ იყო, მაგრამ ჩემი მეგობრები დაფრთხნენ და უკან დაიხიეს, არ დავიწვათო. მე კი ერთხანს კვლავ აუღელვებლად

ვიდექი და ხელისგულებზე აღმოდებული ნაკვერჩხლები მელაგა. მერე მოვიქნე და პარკეტზე მოვფანტე. და უცებ, წვიმის წვეთების ხმას ლითონის წკრიალი შეერია... ნაკვერჩხლები ოქროს ფულეზად მოეფინა იატაკს! მეგობრები გაოგდნენ, თავი სიზმარში ეგონათ, ტაშის დაკვრაც ვერ მოახერხეს!

– აი, ესეც თქვენი სასწაული, სულ უბრალო სასწაული, – ჩავილაპარაკე და გამარჯვებული ღიმილით ჩავეშვი სავარძელში.

– ნუთუ მართლა ოქროს ფულეზია? – მკითხა ხუთიოდე წუთის შემდეგ გაოცებისაგან გაოგნებულმა ერთ-ერთმა ამხანაგმა.

– ნამდვილად! თუ არა გჯერათ, გასინჯეთ, ხელში აიღეთ!

– რას ამბობთ! ვისა აქვს დასაწვავი ხელები!

ბოლოს ერთმა მოიკრიბა გამბედაობა, ფრთხილად აიღო იატაკიდან ოქროს ფული, კარგად შეათვალიერა და შესძახა:

– ნამდვილი ყოფილა! ბაჯალლო ოქროა! არ მოვუტყუებოვართ. ეი, ოფიციატო, ცოცხი და აქანდაზი მოიტანე და ეს ოქროები ახვეტე!

ოფიციატმა ბრძანება შეასრულა – ოქროები ახვეტა და მაგიდაზე დაახვავა. ჩემი მეგობრები ირგვლივ შემოერთყნენ მაგიდას და ალაპარაკდნენ:

– ჰო, ჰო, ჰო! აქ ორასი ათასი იენი მაინც იქნება!

– რას ამბობ! მეტი! კიდევ კარგი, მკვიდრი მაგიდაა, თორემ ჩაიმტვრეოდა!

– მართლაც და სარფიანი ხელობა გისწავლიათ! ერთ წამში ნაკვერჩხლები ოქროს ფულეზად აქციეთ!

– ასე თუ მიჰყევით, სულ ერთ კვირაში არქიმლიონერი გახდებით! ივასაკისა და მიცუის ჩამოიტოვებთ უკან! – აღტაცებული მეგობრები ერთმანეთს არ აცდიდნენ ლაპარაკს, მე კი სავარძლის საზურგეს მივყრდნობოდი, სიგარას ვაბოლებდი და ვდუმდი. ამ ბოლო შენიშვნაზე კი ვუპასუხე:

– არა, ერთხელაც რომ მოვიგო რამე ჩემი ხელოვნებით, სასწაულმოქმედების უნარს დავკარგავ. ეს ფულეზიც... თუ გული მოიჯერეთ ცქერით, უკან, ბუხარში უნდა შევყარო.

ამ სიტყვები გაგონებაზე ყველამ ერთად შემომიტირა.

– რას ამბობ, ეს უზარმაზარი ქონება კვლავ ნაკვერჩხლებად უნდა აქციო? ეს ხომ სიბრყველა, ამისთანა სისულელე ჯერ არ გაგვიგონია!

მე კვლავ გავიმეორე, აუცილებლად უკან უნდა შევყარო, მისრა-კუნს ასე დავპირდი-მეთქი; მაშინ ერთმა, ყველაზე ეშმაკმა მეგობარმა, დამცინავად ჩაიღიმა და მითხრა:

– თქვენ გინდათ ოქროები ნაკვერჩხლებად აქციოთ, ჩვენ კი არა! არც ჩვენ დავთნობთ და არც თქვენ. ამიტომ, მოდი, ქალაღი ვითამაშოთ მაგ ოქროებზე! თუ მოიგეთ, რაც გინდათ ის უყავით, გინდა ნაკვერჩხლებად აქციეთ და გინდა ნაცრად; თუ წააგეთ, მოგვეცით და მორჩება ეს დავა და აურზაური.

უარის ნიშნად თავი გავაქნე. ასე ადვილად არ წამოვეგებოდი ანკესზე. იმ მეგობარმა კვლავ ჩაიღიმა და დამგესლა:

– მუქთად ნაშოვნი ქონება არ ემეტება წასაგებად და ამბობს, კეთილშობილო და უანგარო ვარო. კარგი კეთილშობილება კია, მე და ჩემმა ღმერთმა!

– მერწმუნეთ, იმიტომ კი არ მინდა ამ ქოროების ნაკვერჩხლებად გადაქცევა, რომ თქვეთვის მენანება, მე მინდა...

ერთი სიტყვით, ბევრი ვიდავეთ და ბოლოს მომტეხეს. იძულებული გავხდი, თანხმობა განმეცხადებინა. მეგობრებმა, რასაკვრველია, ძალიან გაიხარეს, მაშინვე

მოატანინეს ერთი დასტა ქალაღი და კუთხეში მდგარ სათამაშო მაგიდას შემოეხვივნენ.

თავიდან უხალისოდ დავიწყე თამაში. ქალაღდში ბედი არა მაქვს, მაგრამ იმ საღამოს ხელი მომივიდა და თამაშმა თანდათან გამიტაცა. ათი წუთიც არ იყო გასული, რომ მოგების ჟინმა ამიტანა და ყველაფერი დამავიწყდა.

პარტნიორებმაღ, რაღა თქმა უნდა, იმიტომ წამოიწყეს თამაში, რომ ჩემი ქონება ჩაეგდოთ ხელში. რომ დაინახეს, ბედი არა გვწყალობსო, მთლად გადაირივნენ, გაფითრდნენ, აკანკალდნენ და პირი პირს მისცეს ჩემს დასამარცხებლად, მაგრამ მაინც ვერაფერი დამაკლეს. ერთი ხელიც არ წამიგია! ბოლოს თითქმის იმდენივე მოვიგე, რაც თავდაპირველად მქონდა! მაშინ იმ ბოროტმა მეგობარმა, თამაში რომ დამაწყებინა, ბანქოს ქალაღი მაგიდაზე მოფანტა და გიჟივით იყვირა:

– აი, აიღეთ ერთი ქალაღი! მთელ ჩემს ქონებას ვდებ – მიწებს, სახლს, ცხენებს, ავტომანქანას... ყველაფერს, რაც გამაჩნია! თქვენ კი ეგ ოქრო და მთელი დღევანდელი მონაგები დასდეთ! ჰა, აიღეთ ქალაღი!

სიხარბე მომეძალა! ვიფიქრე, თუ ღმერთი გამიწყრა და წავაგე, მთელი ოქრო და მოგება უნდა მივცე, მაგრამ თუ მოვიგე, მეგობრის მთელი ქონების მფლობელი გავხდები. მართლაც და რა ჯანდაბად შევისწავლე ეს ხელოვნება, თუ ერთხელ მაინც არ ვისარგებლებ, ამისთანა შემთხვევა ხომ აღარ მექნება-მეთქი!

თავს ველარ მოვერიე და გადავწყვიტე, ჩემი ხელოვნება გამომეყენებინა. ცოტა ხანს უარს ვამბობდი ყასიდად, მერე ხელის ჩაქნევით დავეთანხმე, კარგი, ოღონდ ქალაღი პირველად თქვენ ჩამოღით-მეთქი.

– ცხრიანი!

– პაპა! – მხიარულად შევძახე და გაფითრებულ მეტოქეს ჩემი ქალაღი ვიჩვენე.

ამ დროს მეორე სასწაული მოხდა: პაპა გაცოცხლდა, გვირგვინიანი თავი ასწია, წელამდე გამოვიდა ქალაღიდან, ხმალი შეათამაშა ხელში და ავისმომასწავლებლად ჩაიღიმა!

– ბები! ბები! სტუმარი შინ აპირებს დაბრუნებას. ლოგინის დაგება აღარ არის საჭირო! – მომესმა კარგად ნაცნობი ხმა.

იმავე წამს წვიმა ისე სევდიანად აჩქამდა ფანჯრების მიღმა, თითქოს ომორის გარეუბნის ბამბუკის ქალა ზეციდან იჩქითად წამოსულმა მსხვილმა წვეთებმა აახმიანაო.

უცებ გონს მოვეგე და ირგვლივ მიმოვიხედე. ისევ მისრა-კუნის პირდაპირ ვიჯექი. ოთახს სუსტად ანათებდა ნავთის ლამპა, მისრა-კუნი ქალაღდის პაპასავით იღიმებოდა. მე ხელში სიგარა მეჭირა. ფერფლი ჯერ ისევ ზედ ჰქონდა შერჩენილი... მაშ მომეჩვენა, რომ მთელი თვე გავიდა?! დიახ, სიზმარში მინახავს ყველაფერი! სულ ორი-სამი წუთით წავუღივარ ზმანებას, მაგრამ ეს ხანიც საკმარისი იყო დასკვნების გამოსატანად. მისრა-კუნი მიხვდა, რომ ჩემისთანა კაცისთვის არ უნდა გაენდო ჰასან-ხანის ხელოვნების საიდუმლოებანი. სემრცხვა. თავი დაბლა ჩაკვიდე და დავდუმდი.

– სანამ მაგიის ხელოვნების შესწავლას გადაწყვეტდით, სიხარბე და ანგარება უნდა ამოგერეცხათ გულიდან. თქვენ კი სულ პატარა ცდუნებასაც ვერ გაუძელით, – მორიდებით მისაყვედურა მისრა-კუნმა და ორივე იდაყვით დაეყრდნო ყვავილებშემოქსოვილ სუფრას.

ამბავი ერთი შურისგებისა

კვანძი

ხიგოელ თავად ხოსოკავას ვასალებს შორის ირიცხებოდა ვინმე სამურაი, სახელად ტაოკა ძინდაიუ. ადრე იგი ხიუგელი იტოს სახლის რონინი იყო, შემდეგ კი თავად ხოსოკავას ვასალთა წინამძღოლის, ნაიტო სანზაემონის წარდგინებით ამ თავადებმა თავიანთ სამსახურში მიიღეს და ასოცდაათი კოკუ დაუნიშნეს ჯამაგირად.

გაზაფხულზე, კამბუნის მეშვიდე წელს, სამხედრო ასპარეზობაზე მან შუბებით ბრძოლაში ექვსი სამურაი დაამარცხა. ასპარეზობას უფროსი ვასალების თანხლებით ესწრებოდა თვით თავადი ხოსოკავა ცუნატოსი. მას ძალზე მოეწონა შუბით მოასპარეზე ძინდაიუ და მოისურვა ხმლებითაც გაემართათ ბრძოლა. მაშინ ძინდაიუმ ხელთ იპყრა ბამბუკის საკენწლავო ხმალი და ერთმანეთის მიყოლებით სამი სამურაი მიაწვინა. მისი მეოთხე მოწინააღმდეგე იყო სენუმა ხეიო, რომელიც ტომის ჭაბუკ სამურაებს ფარიკაობაში წვრთნიდა. ძინდაიუ დაერიდა ფარიკაობის მასწავლებლის სახელს და გადაწყვიტა მისთვის გამარჯვება დაეთმო. თუმცა ისე ოსტატურად სურდა წაეგო ორთაბრძოლა, რომ გამარჯვების დათმობის განზრახვა საქმეში ჩახედულთათვის ცხადი ყოფილიყო. როგორც კი ერთმანეთს შეერკინნენ, ხეიო მიუხვდა განზრახვას და ბრაზით აენტო მეტოქის მიმართ. და როცა ძინდაიუ განზრახ გადავიდა თავდაცვაში, ხეიომ მთელი ძალით აძგერა მას ხმალი. ხმლის წვერი მძლავრად მიეჭინა ყელში ძინდაიუს და იგი მეყსეულად პირქვე დაეცა. საბრალო შესახედავი იყო ამ დროს ძინდაიუ. ასპარეზობის შემდეგ ტუნაცოსი, რომელმაც წელან მას შუბი შეუქო, მოიღრუბლა და მადლობის ერთი სიტყვაც არ დასცდენია.

ამ მარცხის შემდეგ, ძინდაიუს ბევრი დასცინოდა ზურგს უკან. «რას იზამს ძინდაიუ ბრძოლის ველზე, შუბის ბუნი თუ გადაემტვრა? ვაი მის დღეს! საკენწლავო ხმალსაც კი ვერ ხმარობს, როგორც რიგიან მებრძოლს შეეფერება». ამგვარი მითქმა-მოთქმა შეიქმნა კლანის სამურაებს შორის. ბევრს შურიც ალაპარაკებდა, განსაკუთრებით მისი რანგის სამურაებს. მაგრამ როგორ მოქცეულიყო მისი წარმომადგენელი ნაიტო სანძაემონი, რა პასუხი უნდა გაეცა თავადისათვის? ამიტომ მოიხმო მან ძინდაიუ და მკაცრად უთხრა: «შენ ისე სამარცხვინოდ დაამარცხებინე თავი, რომ საქმეს არ მოევლება იმის უბრალო აღიარებით, რომ იმედი გამიცრუე. ან გახვალ ახალ სამჯერად ასპარეზობაში, თუ არა და, თავადის წინაშე დანაშაულის გამოსასყიდად ხარაკირის გავიკეთებ». ძინდაიუს მხედრული ღირსება ისედაც შელახული იყო მითქმა-მოთქმით. ამიტომ დაუყოვნებლივ ყურად იღო სანზაემონის სიტყვები და სურვილი გამოთქვა ერთხელ კიდევ შერკინებოდა ფარიკაობის მასწავლებელს.

მოკლე ხანში თავადის თანდასწრებით ისინი კვლავ შეიბნენ. პირველ შეტაკებაში ძინდაიუმ ბამბუკის ხმალი მოწინააღმდეგის ხელს აძგერა. მეორე შეტაკებაში ხეიომ სახეში აძგერა ხმალი ძინდაიუს. მაგრამ მესამე შეტაკებაში სინდაიუმ კვლავ აძგერა ხმალი მოწინააღმდეგის ხელს. ცუნატოსიმ შეაქო ძინდაიუ და ბრძანა ორმოცდაათი კოკუთი გაეზარდათ მისი ჯამაგირი. ხეიო დაბოღმილი განშორდა თავადს და თან გასიებული ხელს ისრესდა.

გავიდა სამიოდე დღე, და აი, ერთ წვიმიან ღამით ერთ-ერთი სამურაი, კონო ხეიტარო, განგმირული ნახეს სეიგანძის ტაძრის გალავანთან. ხეიტარო თავადის ერთ-ერთი დაახლოებული ვასალი იყო, ორასი კოკუ ეძლეოდა ჯამაგირად. ანგარიშსა და წერაში გაწაფულ მოხუცს მოშურნე არ უნდა ჰყოლოდა. თუმცა მეორე დღესვე გამოირკვა, ვინ უნდა ყოფილიყო მისი მკვლელი: ამ დღეს უეცრად მიიმალა სენუმა

სეიო. ძინდაიუ და ხეიტარო სხვადასხვა ასაკისანი იყვნენ. მაგრამ აღნაგობით წააგავდნენ ერთმანეთს. ამას გარდა, ორივე ერთსა და იმავე ღერბს ატარებდა: მოიგას ყვავილს წრეში ჩახატულს. ღერბი ლამპარზე იყო გამოხატული, რომლითაც მსახური გზას უნათებდა ღამით მიმავალ ხეიტაროს. ამან შეაცდინა ხეიო. მოსასხამში გამოხვეულ ხეიტაროს სახე არ უჩანდა და აი, ძინდაიუს ნაცვლად მოხუცი შემოაკვდა.

ხეიტაროს თვრამეტი წლის მემკვიდრე დარჩა, მოტომე. მან საჩქაროდ გამოითხოვა ნებართვა გამგზავრებულიყო შურის საძიებლად თავის ჭაბუკ მსახურთან, ეგოსი კისაბუროსთან ერთად. ძინდაიუმაც მოისურვა ხლებოდა მოტომეს, ხეიტაროს სიკვდელში თავს დამნაშავედ თუ გრძნობდა. საჭურველმტვირთველად წასვლა მოითხოვა აგრეთვე ერთმა სამურაიმ, ცუმაკი საკონმა, მოტომეს ძმადნაფიცმა.

რადგან ეს არ იყო ჩვეულებრივი შემთხვევა, თავადმა ცუნატოსიმ შეიწყინარა ძინდაიუს თხოვნა, მაგრამ საკონი არ გაუშვა.

მოტომემ ძინდაიუსადა კისაბუროსთან ერთად წესი აუგო გარდაცვლილ ხეიტაროს და დატოვა კუძამოტოს ციხე-გალავანი, სადაც უკვე ცვიოდნენ ალუბლის ყვავილები.

1

ცუმაკი საკონი, რომელსაც უარი უთხრეს საჭურველმტვირთველად გამგზავრებაზე, რამდენიმე დღე სახლიდან არ გამოსულა. მას სწყინდა, რომ მოტომესთან დადებული ძმადნაფიცობის ხელშეკრულება ფარატინა ქალაქად იქცა. აწვალედა ფიქრიც, ვაი თუ ამხანაგების დასაცინი გამხდარიყო, მაგრამ ყველაზე უფრო შფოთავდა იმის გამო, რომ მისი მეგობარი მოტომე მხოლოდ ძინდაიუს უნდა მიხდობოდა. და აი, იმ ღამით, როცა სამმა შურისმგებელმა დასტოვა კუძამოტო, იგი მშობლების იდუმალ წავიდა სახლიდან, რათა ადევნებოდა თავის ძმადნაფიცსა და მის მხლებელს ძინდაიუს.

პროვინციის საზღვარზევე მთებში დაეწია მათ. მგზავრები ამ დროს საფოსტო სადგურის ერთ დუქანში ისვენებდნენ. საკონი ხელგართხმით შეევედრა ძინდაიუს, მეც თქვენთან ერთად წამიყოლეოთ. მკაცრად დაუხვდა ძინდაიუ: «იქნებ გგონია, არაფერი გამეგებოდეს მხედრულ საქმეში?» არ ეტყობოდა, ადვილად დათანხმებულიყო. მაგრამ ბოლოს, როგორც იქნა მოლბა, გვერდულად გადახედა მოტომეს, კისაბუროს შუამავლობამაც თითქოს გასჭრა, და ძინდაიუმ ნება დართო საკონს წაჰყოლოდა მათ. ქალივით ნაზი მოტომე, რომელსაც ჯერ რძე არ შეშრობოდა პირზე, სიხარულს ვერ მალავდა, ხოლო საკონს თვალეები ცრემლებით ევსებოდა და მადლობას უხდოდა კისაბუროს.

ოთხივე თანამგზავრმა იცოდა, რომ ასანოს კლანში ხეიოს უმცროსი და ჰყავდა გათხოვილი. ამიტომ უპირველეს ყოვლისა გადალახეს მოძიგასეკის სრუტე და დაადგნენ ტიუგოკუს შორეულ გზას ხიროსიმას ციხე-გალავნისაკენ. მაგრამ იქ მისვლისთანავე სამურაების სახლში მომუშავე ერთი მკერავი ქალისაგან შეიტყვეს, რომ ხეიოს მცირე ხანი დაუყვია ხიროსიმაში, შემდეგ უჩუმრად მაცუიამაში გადასულა, სადაც სიძეს ნაცნობი ჰყოლია. ამიტომ მგზავრები დაუყოვნებლივ დასხდნენ ხომალდზე და გაგანია ზაფხულში, კამბუნის მეშვიდე წელს უხიფათოდ მიადგნენ მაცუიამას ციხე-გალავანს.

მაცუიამაში ოთხთავემ სახე ამიგასათი დაიფარესდა აქეთ-იქით იწყეს ხეტიალი, ეგების სადმე მტრის კვალს წავაწყდეთო. მაგრამ ეტყობა ფრთხილობდა ხეიო და ადვილი არ იყო მისი სამყოფელის მიგნება. ერთხელ საკონმა დალანდა მოხეტიალე შემლოცველის სამოსში გადაცმული კაცი, ხეიოს მიამგვანა იგი, დიდხანს უთვალთვალეზდა, მაგრამ ბოლოსეს აღმოჩნდა სულ სხვა ვინმე, რომელსაც არაფერი საერთო არა ჰქონია ხეიოსთან. ამასობაში დაუბერა შემოდგომის ქარმა და სამურაების სარკმლების წინ, ხშირი ბალახით დაფარული ბლისკინებიდან წყალი გზებზე გადაიღვარა. ამის გამო ოთხი მგზავრის გული მოუთმენლობამ შეიპყრო, განსაკუთრებით საკონს სწადდა მტერთან შეხვედრა. თითქმის ყოველ დროს, დღითა და ღამით, დაეხეტებოდა იგი მაცუიამას შუკვებში და ზვერავედა თითოეულ გამვლელს. გულს ედვა, პირველს ჩაეცა შურისგების მახვილი. მინდაიუს რომ დაესწრო მისთვის, მისი მხედრული ღირსება საბოლოო შეილახებოდა: მან ხომ ყველაფერი მიატოვა ამ ქვეყნად, სახლკარიცა და პატრონიც. ეს ფიქრი აწვალეზდა საკონს.

ერთხელ, მაცუიამაში მისვლიდან ორი თვის შემდეგ, ზღვის ნაპირზე მიამავლმა საკონმა შეამჩნია ყოველმხრივ დახურული გავალაკი, რომელსაც ორი ჭაბუკი მსახური ახლდა. მხლებელნი ნავს ამზადებდნენ და თან მეთევზეებს აჩქარებდნენ. როცა სამზადისს მორჩნენ, გავალაკიდან გადმოვიდა ერთი სამურაი. თუმცა მან სასწრაფოდ ჩამოიფარა ამიგასა, მაგრამ წამიერად გაელვებულ სახეში საკონმა სენუმა ხეიო შეიცნო. ერთხანს შეყოყმანდა საკონი: ეჰ, სად არისო ახლა მოტომე. მაგრამ თუ ხეიოს აქვე არ მოკლავს, იგი კვლავ სადმე გადაიმალა, და თუ ზღვაში გავიდა, ვინლა შეაჩერებს? არა, მოცდა არ ეგების. ორთაბრძოლაში უნდა გამოიხმოს.

ერთ წამში გაუელვა ამ აზრმა. არც უფიქრია ბრძოლის სამზადისზე, ჩამოიგლიჯა ამიგასა და შესძახა: «სენუმა ხეიო! ცუდაკი საკონი ვარ, კონო მოტომეს მმადნაფიცი და საჭურველმტვირთველი. ვერა მცნობ?» იმას კი ამიგასაც არ აუხდია, არც შერხეულა. მხოლოდ მოიხედა საკონისკენ და მშვიდად უთხრა: «აჩქარებულხარ! ვინმე სხვაში ნუ გეშლები». უცაბედად შედგა გაწბილებული საკონი. იმწამსვე სამურაის ხელი მისწვდა მახვილის ვადას და საკონი საშინელმა დარტყმამ ძირს დაანარცხა. ისლა ოასწრო ქვედაცემულმა საკონმა, რომ დაბლა ჩამოშვებულ ამისგასას ქვეშ ცხადად გაერჩია ხეიოს სახე.

2

საკონის მოულოდნელი მკვლელობის შემდეგ, დაანარჩენი სამი თანამეგზური სრული ორი წელი ხეტიალობდა მტრის საძებრად. მათ თითქმის მთელი ტოკაიდო მოვლეს, მაგრამ ვერა და ვერ მიაგნეს ხეიოს კვალს.

დადგა კამბუნის მეცხრე წლის შემდგომა. მგზავრები გაჰყვნენ გადამფრენ გარეულ იხვებს და მიაღწიეს ედოს სანახებს. იმედოვნებდნენ, ეგების ხმაურიან ედოში, სადაც მრავლად იყო მოხუციც და ახალგაზრდაც, აზნაურიცა და უაზნოც, გაეგოთ მტრის ამბავი.

უპირველეს ყოვლისა სასტუმროში დაბინავდნენ, კანადას ერთ-ერთ შიდა ქუჩაზე. შემდეგ მინდაიუმ მოხეტიალე სამურაის სახე მიიღო, ქუჩა-ქუჩა დადიოდადა სიმღერით ირჩენდა თავს. მოტომე მეწვრილმანედ გადაიქცა და ზურგზე კალათამოკიდებული ეზო-ეზო დახეტიალობდა. ხოლო კისაბურო ერთ დიდებულს ხამლების მტვირთველად დაუდგა.

მოტომე და მინდაიუ დღე ცისმარე ქალაქში დაწანწალებდნენ. გამოცდილი მინდაიუ, რომელიც გასამრჯელოს დაფლეთილი მარაოთი აგროვებდა, ბეჯითად ზვერადა ყოველ დუქანსა და სამიკიტნოს. მან არ იცოდა, რა იყო დაღლა. მაგრამ ჭაბუკი მოტომეს გული შემოდგომის ნათელ დღეებშიც კი, როცა იგი ნიხონბასიზე ჩაივლიდა ხოლმე, უფრო და უფრო ღონდებოდა უიმედობით. ეჩვენებოდა, რომ საბოლოოდ მთელი მათი ცდა მტერზე შურისგებისა ფუჭად ჩაივლიდა.

ამასობაში ცუცუბას მთიდან დაუბერა შემოდგომის ქარმა, სუსხიანი დღეები დაიჭირა და ერთ მშვენიერ დღეს მოტომე გაცივდა. დროდადრო სიცხეს აძლევდა. მაგრამ ცხელების მიუხედავად იგი კვლავინდებურად ზურგზე კალათამოკიდებული გამოდიოდა სავაჭროდ. მინდაიუ კისაბუროსთან შეხვედრისას აქებდა მოტომეს გამძლეობას. ერთგულ მსახურს თვალები ცრემლებით ევსებოდა. მაგრამ ვერც ერთი ვერ ამჩნევდა მოტომეს ჩუმ ნაღველს, რასთანაც არადჩასაგდები იყო მისი სწეულება.

დადგა კამბუნის მეცხრე წლის გაზაფხული. იმ ხანად მოტომემ ჩუმჩუმად იოსივარას საროსკიპოში იწყო სიარული. იქ დაუახლოვდა ვინმე კაედეს, ასულს იძუმიას სახლიდან. ე.წ. «მეორე რანგის მეძავს». არა მხოლოდ მოვალეობის გამო ექცეოდა სინაზით ეს ქალი მოტომეს. კაედოსთან მოალერსე მოტომეს მცირე ხნით მაინც უკუეყრებოდა სულის დამთრგუნველი სევდა.

ერთხელ, როცა ყველას პირზე ეკერა სიბუიას აყვავილებული ალუბლები, კაედეს გულითადობით აღძრულმა მოტომემ უამბო ქალს შურისძიების ამბავი. და მისდა მოულოდნელად ქალისაგან შეიტყო, რომ თურმე ხეიოს შენაგვარი ერთი სამურაი მაცუიას ტომის სამურაების თანხლებით იძუმიას სალაღობოდ მოსულა. კაედე წილად იმ სამურაის ხვდომია და საბედნიეროდ კარგად ახსოვდა მისი გარეგნობა და აღკაზმულობა. კიდევ მეტი: მათი საუბრიდან უნებლიეთ შეიტყო, რომ ორ-სამ დღეში ამ სამურაებს უნდა დაეტოვებინათ ედო და მაცუიას გამგზავრებულიყვნენ. დიდად გაიხარა მოტომემ. მაგრამ იმ ფიქრმა, რომ მტრის კვალზე ადევნებული ვეღარ მობრუნდებოდა ედოს და კაედესაც სამუდამოდ გაეყრებოდა, გუნება მოუწამლა. იმ დღეს ჩვეულებრივზე მეტად დათვრა. ხოლო სასტუმროში დაბრუნებისას ყელიდან სისხლი ამოსკდა.

მეორე დღიდანვე ჩაწვა მოტომე. მაგრამ რატომღაც დაუმალა მინდაიუს, რომ მან თითქმის მიაგნო მტრის ადგილსამყოფელს. მინდაიუ კვლავინდებურად დადიოდა სამათხოვროდ და თავისუფალ დროს ავადმყოფს უვლიდა. და აი, ერთხელ, როცა მან შემოიარა ფუკიას ქუჩის ბალაგნები, სადამოთი სასტუმროში დაბრუნებულს დახვდა საკუთარი ხელით განგმირული მოტომე, იგი ანთებულ ლამპართან იწვა, კბილებში წერილი ჰქონდა გაჩრილი. თავზარდაცემულმა მინდაიუმ ქალაღდი გაშალა. წერილში მტრის ამბავი და თვითმკვლელობის მიზეზი ეწერა: «მე დავუძლურდი, სენი მერევა. მტერზე შურისგების იმედი გადამიწყდა...»სისხლით შეთხვრილ წერილში იდო მეორე წერილიც. მინდაიუმ სწრაფად გადაიკითხა ნაწერი, შემდეგ ფრთხილად მოსწია ლამპარი და წერილი ცეცხლს მისცა. აღმა ქალაღდი აიტაცა და წამიერად გაანათა მინდაიუს მოღრუბლული სახე.

ეს იყო სააქაოსა და საიქიოში ერთად ყოფნის ხელშეკრულება, რომელიც მოტომემ ამ წლის გაზაფხულზე კაედესთან შეკკრა.

კამბუნის მეათე წლის ზაფხულზე მინდაიუმ და კისაბურომ მიაღწიეს მაცუიას გალავანს. როცა ოხასის ხიდზე შედგეს ფეხი და ცამდე აღმართულ ღრუბლებიან

მწვერვალებს გაჰხედეს, მათი გული აღაფრთოვანა ამ დიდებულმა სანახაობამ, და გაიფიქრეს: მას მერე, რაც დავტოვეთ მშობლიური კუმატო, მეოთხე ზაფხულს ვეგებებოდი უკვე.

მაღე კეხასის ხიდის მახლობელ ფუნდუკში ჩამოხდნენ და მეორე დღიდანვე შეუდგნენ მტრის ძებნას.

შემოდგომის პირზე მათ შეიტყვეს, რომ სამურაი ონტი კოძაემონის სახლში, რომელიც თავად მაცუდაირას ვასალებს მხედრულ სამეჭეში წვრთნიდა, იმალებოდა ხეიოს შენაგვანი ერთი სამურაი. ორთავ გაიფიქრეს: როგორც იქნა მივალწიეთო მიზანს. ბრაზითა და სიხარულით ფეთქდა ძინდაიუს გული: ამიერიდან ხეიო მხოლოდ ხეიტაროს მტერი როდი იყო, საკონის მტერიც იყო იგი, მოტომეს მტერიც. მაგრამ ხეიო უფრო მეტად ძინდაიუს დაუძინებელ მტრად იქცა, მტრად, რომელმაც სამი ფათერაკიანი წელი გაატარებინა მას. ამის გაფიქრებისას ძინდაიუ, – თუმცა მუდამ მშვიდსა და აუჩქარებელს ეს არ შეჰფეროდა – მზად იყო სახლში შევარდნოდა ონტის და ბრძოლაში ჩაბმულიყო.

მაგრამ ონტი კოძაემონი მთელს სანიდოში პირველი მოხმალავე იყო. ამას გარდა მას მრავალი ერთგული მოწაფე ჰყავდა. ამიტომ ძინდაიუს უნდა მოეთმინა, ვიდრე ხეიო მარტოდმარტო არ გამოვიდოდა სახლიდან.

ვერა და ვერ მოიხელთა ასეთი შემთხვევა: არც დღისით და არც ღამით სახლიდან არ გამოდიოდა ხეიო. ამასობაში მათი ფუნდუკის ბაღში მურტის შტოებს ყვავილები დასცვივდა და ქვებზე არეკლილი მზის სხივები უფრო და უფრო მკრთალდებოდა. ამ დამაღონებელ ლოდინში შეხვდნენ ისინი საკონის მკვლელობის წლისთავს. საღამო ხანს კისაბურო წავიდა მახლობელ ტაძარში და საკონის სულის მოსახსენებელი წესი დაუკვეთა. როგორ განცვიფრდა, როცა იქ საკონისა და ხეიტაროს სახელებით წარწერილი მოსახსენებელი დაფები დახვდა! წირვის შემდეგ კისაბურომ სხვათა შორის გამოჰკითხა ბერს ამ დაფების ამბავი. უფრო მეტად გააოცა იგი ბერის პასუხმა: ამ ტაძრის მლოცველის, ონტი კოძაემონის ერთ-ერთი დაახლოებული პირი თვეში ორჯერ, ამ მიცვალებულთა სიკვდილის დღეს, მოდის აქ და მათ სულებს მოიხსენებს, დღესაც აქ იყო, – გულუბრყვილოდ დასძინა ბერმა.

ტაძრიდან გამოსულმა კისაბურომ თითქოს იგრძო, როგორ შეემატა მას განსვენებული მამა-შვილის, კონოსა და საკონის სულიერი ძალა.

ძინდაიუმ სიხარულით მოისმინა კისაბუროს ნაამბობი. უხაროდა, რომ ბედი, როგორც იქნა, მათკენ შემტრიალდა, მაგრამ ბრაზობდა კიდევ: როგორ ვერ შევამჩნიეთ, თუ ხეიო ამ ტაძარში დადიოდაო. «რვა დღის შემდეგ ჩემი მოხუცი ბატონის გარდაცვალების დღეა. სწორედ ამ დღეს მოგვიწევს შურისგება. აქ გადაწყდება ჩვენი ბედიც!» ამ სიტყვებით დაასრულა კისაბურომ სასიხარულო ამბავი.

ძინდაიუსაც აღელვებდა ეს აზრი. მაგრამ არც ერთს არ უფიქრია, თუ რა ამბავი ტრიალებდა ხეიოს გულში, როდესაც იგი დროდადრო მათ მიცვალებულებს მოსახსენებელ წესს უგებდა.

ახლოვდებოდა ხეიტაროს გარდაცვალების დღე. ორივენი ლესავდნენ მახვილებს და მშვიდად ელოდნენ სანატრელ ჟამს. ეჭვი არ იყო, ვერაფერი დააბრკოლებდა შურისძიებას. ძინდაიუ იმაზეც ფიქრობდა, როგორ უნდა მიმალულიყვნენ ვალის აღსრულების შემდეგ.

და ბოლოს დადგა ეს დღეც. მზის ამოსვლამდე ლამპის შუქზე შეიკაზმნენ. ძინდაიუმ ირისის ყვავილებით დატვირთული ტყავის შარვალი და მტკიცედ ნაქსოვი შავი ჩესუჩის კურტაკი ჩაიცვა, კურტაკს ზემოთ ამავე ქსოვილის ხაორი მოისხა, რომელზეც საგვარეულო ღერბები იყო გამოსახული. წელზე შეიბა ხასებე ნორინაგას

გამოჭედილი დიდი ხმალი და ერთიგ მომცრო ხმალი, რაი კუმიტოსის ნახელავი. კისაბუროს არ ჰქონდა ხაორი, მაგრამ ტანთ უბრალო და მსუბუქი მოსასხამი მოისხა. გადაჰკრეს თითო ცივი საკე, მეფუნდუკესთან ამ დღის ანგარიში გაასწორეს და ხალისიანად გაცუდნენ კარში.

ქუჩა ჯერ კიდევ უკაცრიელი იყო. მაინც ჩამიფარეს ამიგასა და ნაცნობი ტაძრის კარიბჭისაკენ გაემართნენ. მაგრამ ორი კვარტალიც არ გაევილოთ, რომ ძინდაიუ უეცრად შეჩერდა და თქვა: «მოიცა! მეფუნდუკეს ხურდა არ დაუბრუნებია. წავალ და იმ ოთხ მონის გამოვართმევ». არ მოეწონა ეს კისაბუროს: «რა ოხრად გინდა ის ოთხი მონი? განა ამისთვის ღირს გაბრუნება?» გული არ უთმენდა სეკონის ტაძრამდე კისაბუროს, მაგრამ ძინდაიუ სხვას ფიქრობდა: «ხურდის დარდი არა მაქვს. ქვეყნის აღსასრულამდე ვერ მოვიწვებ ამ სირცხვილს: სამურაი ტაოკა ძინდაიუ ისე ადელვებულა შურისგების წინ, რომ თურმე მეფუნდუკესთან გასწორებისას ანგარიში შემლიაო. შენ წადი. მე კი ფუნდუკეში გავბრუნდები». ეს თქვა და უკან შეტრიალდა. ძინდაიუს გულშეუძრაობით გაცეცხული კისაბურო მარტოდმარტო გაემართა შურისგების ადგილისაკენ.

სულ მალე კვლავ შეხდნენ ერთმანეთს ტაძრის კარიბჭესთან. იმ დღეს მსუბუქი ღრუბლები დაცურავდნენ ცაში, მზის მკრთალი შუქი ანათებდა მათ, ხანგამოშვებით უსიამოდ ცრიდა. თითოეული მათგანი კარიბჭის სხვადასხვა მხარეს მიჰყვებოდა გალავანს, რომლის თავზე უკვე ცვიოდა უნაბის გაყვითლებული ფოთლები.

შუადღემ მოაღწია, მაგრამ ხეიო არ ჩანდა. კისაბურომ ვეღარ მოითმინდა და მეკარეს ჰკითხა, თუ მოვაო დღეს ხეიო. მეკარესაც უკვირდა, რომ იგი რატომღაც არ მოდიოდა.

სუნთქვაშეკრულნი იდგნენ ისინი ტაძრის გალავანთან. ამასობაში დრო უწყალოდ გადიოდა. მწუხრის ჩრდილები დაეფინენ მიდამოს, ჰაერში გაისმოდა უნაბის ხეებზე მომხსდარი ყვავების ჩხავილი. ლოდინით შეღონებული კისაბურო მიუახლოვდა ძინდაიუს და წასჩურჩულა, ონტის სახლისათვის ხომ არ მიმეკითხაო. ძინდაიუმ უარის ნიშნად თავი გააქნია.

მალე ტაძრის კარიბჭის ზემოთ ღრუბელთა შორის აქა-იქ აკიაფდნენ მეჩხერი ვარსკვლავები. გალავანს მიყრდნობილი ძინდაიუ შეუპოვრად ელოდა ხეიოს. ვაითუ შეიტყო ხეიომ, რომ მას მტრები ჩასაფრებიან და იქნებ გვიან ღამით შეუმჩნევლად მოვიდეს ტაძარში?

ბოლოს ზარმა ღამის პირველი ჟამი მოასწავა. შემდეგ დარეკა მეორე ჟამმა. ღამის ცვარით დასველებული შურისმგებელნი არ შორდებოდნენ ტაძარს.

კვანძის გახსნა

ძინდაიუ და კისაბურო სხვა ფუნდუკეში გადავიდნენ და კვლავ იწყეს ხეიოს ძებნა. გამოხდა ხანი და ერთ საღამოს ძინდაიუს საშინელი გულისრევა და ფაღარათი აუტყდა. შეშფოთებული კისაბურო ისე იყო ექიმის მოსაყვანად უნდა გაქცეულიყო, მაგრამ ძინდაიუმ არ გაუშვა. ეშონოდა, უდროოდ არ გამოძღვანებულიყო მათი საქმე.

მთელი დღე საწოლში იწვა ძინდაიუ, აფთიაქში ნაყიდი წამლის ამარა. მაგრამ გულისრევამ და ფაღარათმა არ გაუარა. ბოლოს კისაბურომ ვეღარ აიტანა ყოველივე ამის გულგრილად ცქერა და, როგორც იქნა, ექიმის მოყვანაზე დაიყოლია ავადმყოფი. კისაბუროს თხოვნით მეფუნდუკემ გამოიძახა ამ ადგილებში სახელგანთქმული ექიმი მარუკი რანტაი.

რანტაი თვით მოხუცი მუკაი რეირანის მოწაფე იყო და საუკეთესო მკურნალის სახელი ჰქონდა გავარდნილი. გარდა ამისა, ნამდვილ სამურაისავით ცხოვრობდა: დღე და ღამე სვამდა და ფულზე სულაც არ ფიქრობდა. ამიტომაც ყველანი მასთან მიდიოდნენ სამკურნალოდ. კლანის უწარჩინებულესი ვასალებიცა და უპოვარი პარიებიც.

რანტაის ავადმყოფისათვის მაჯაც არ გაუსინჯავს, ისე გაოცნო მისი სენი. მაგრამ ვერც ამ სახელოვანი ექიმის წამლებმა უშველეს სნეულს. კისაბურო თავს ევლებოდა ძინდაიუს, თან ღმერთებს მის განკურნებას შესთხოვდა. ხოლო თვით სნეული მთელი დაუსრულებელი ღამეები ისუნთქავდა ნახარში ბალახების ორთქლს და მხურვალედ ლოცულობდა, რათა როგორმე გაეტანა თავი დათქმული სურვილის აღსრულებამდე.

ამასობაში შემოდგომაც იწურებოდა, წამალზე დამავალი კისაბურო ხშირად აყოლებდა თვალს გადამფრენი ფრინველების მწკრივს, რომლებიც სერავდნენ შემოდგომის უიმედო ზეცას. და აი, ერთხელ მკურნალ რანტაის სახლის წიგნაკში იგი შეეყარა სამურაოს ერთ მსახურს, რომელიც რანტაისთან მასავით წამლისათვის მისულიყო. კისაბურო იმწამსვე მიხვდა, ავადმყოფი სამურაი ონტი კოძაემონის სახლიდან უნდა ყოფილიყო. როდესაც მსახური წავიდა, კისაბურო მიუბრუნდა ნაცნობ მოწაფეს და ჰკითხა: «ხედავ, ისეთი ვაჟკაციც კი, როგორიც ონტი კოძაემონია, ვერ ასცდენია ამ სენს». «არა, ონტი-დონო არ არის ავად, მის სახლში ჩამომხმარი სტუმარია ავად». ასე მიუგო გულუბრყვილო მოწაფემ.

ამიერიდან წამალზე მიმავალი კისაბურო ცდილობდა როგორმე გაეგო ხეიოს ამბავი. თანდათან ყველაფერი გამოწვლილვით გამოიკითხა, და აღმოჩნდა, რომ იმ დღიდან, როდესაც მას გალავანთან ელოდებოდნენ, ხეიოს იგივე სენი შეჰყრია, რაც ძინდაიუს. ცხადი გახდა, რატომ არ მოვიდა იმ დღეს ხეიო სეკონის ტაძარში. როდესაც ძინდაიუმ ეს ამბავი შეიტყო, კიდევ უფრო გაუმწარდა სნეულება. ხეიო რომ მოკვდეს, როგორღა მოახერხოს ძინდაიუმ სისხლის აღება. კიდევ რომ გადარჩეს ხეიო, ხოლო ძინდაიუ სიცოცხლეს გამოესალმოს, ხომ ამაოდ ჩაუვლის ამდენი წლის წვალება. ძინდაიუ ღრღნიდა სასთუმალს და განკურნებას შესთხოვდა ღმერთებს. ამასთანავე არ შეეძლო არ ელოცა თავისი მტრის, სენუმა ხეიოს გადარჩენისათვის.

მაგრამ ბედი ბოლომდე სასტიკი აღმოჩნდა ტაოკა ძინდაიუს მიმართ. სენი დღითი დღე ძლიერდებოდა, ვერ შველიდა რანტაის წამალი. დღეს თუ ხვალ აღასასრული უნდა დამდგარიყო. მწარედ გატანჯულს ერთი წამითაც არ ავიწყებოდა შურისგების ვალი. კისაბუროს მომაკვდავის კვენასასთან ერთად ეს სიტყვებიც ესოდა: «ჰოი, ბოდისატვა ჰატიმან! ერთხელ ღამით, როდესაც კისაბურო წესისამებრ წამლობდა სნეულს, ძინდაიუ იაშტერდა მას და ამოიკვნესა: «კისაბურო!» სული მოითქვა და განაგრძო: «გასრულდა ჩემი სიცოცხლე». ხელებით დაყრდნობოდა ფარდავს და თავის აწევის ღონეც კი მიხდოდა.

მეორე დღეს რაღაც ფიქრმა გაუელვა ძინდაიუს და კისაბურო ექიმის მოსაყვანად გაგაზავნა. საკეს სუნით გაჟღენთილი, ნამთვრალევი რანტაი დაუყოვნებლივ მოვიდა ავადმყოფთან. «მადლი მომიხსენებია ესოდენი მზრუნველობისათვის», – ძლივს აღმოთქვა ძინდაიუმ და საწოლიდან წამოიწია. «მაგრამ ვიდრე სული მიდგას, ერთი რამ მინდა გკითხოთ. მომისმენთ?» რანტაიმ მზადყოფნის ნიშნად თავი დაუქნია. და ძინდაიუმ ხვნეშით უამბო მკურნალს იმ შურისგების ამბავი, რისთვისაც ზვერავდნენ სენუმა ხეიოს. ძლივს ისმოდა მისი ხმა, მაგრამ ყოველი სიტყვა ამ გრძელ მონათხრობში ღირსეულად ჟღერდა. რანტაის წარბები აექაჩა და დიდი გულისყურით უსმენდა. ძინდაიუმ თხრობა დაამთავრა და ქოშინით იკითხა:

«უკანასკნელად ეს მინდა ვიცოდე: რა დღეშია ხეიო? ცოცხალია თუ არა?» კისიბურო უკვე ტიროდა. რანტაისაც ვერ შეეკავებინა ცრემლი. იგი დაიხარა სულთმობრძავისაკენ და ყურში წასჩურჩულა: «მშვიდად იყავით. ხეიო-დონა გარდაიცვალა. დღეს დილით, ვეფხვის ჟამს, მე მოწამე გავხდი მისი სიკვდილის». მინდაიუს მწარე ღიმილმა გადაურბინა სახეზე. ამავე დროს ჩამომხმარ ლოყაზე ცივად გადაურბინა სახეზე. ამავე დროს ჩამომხმარ ლოყაზე ცივად აუკიაფდა ობოლი ცრემლი. «ხეიო! ხეიო! კურთხეული ყოფილა შენი ღმერთი». – ნადვლიანად წაილულლულა მინდაიუმ და თითქოს რანტაისადმი მადლობის ნიშნად საწოლზე დახარა გაბურმგნული თავი.

და გათავდა.

კამბუნის მეათე წელს, მთვარის კალენდრით მეათე თვის მიწურულში, მსახური კისაბურო გამოეთხოვა რანტაის და მშობლიური კუმამოტოს გზას დაადგა. სამგზავრო გუდაში ეწყო სამი კაცის – საკონის, მოტომესა და მინდაიუს – თმების ბლუჯა.

ეპილოგი

კამბუნის მეთერთმეტე წლის პირველ თვეში სეკოიონის ტაძრის სასაფლაოზე მიცვალებულთა სამახსოვროდ ოთხი ფილა დადგეს. მათი დამდგმელი გულმოდგინედ იმალებოდა და არავინ იცოდა, ვინ უნდა ყოფილიყო იგი. მაგრამ როცა ეს ფილები უკვე დადგმული იყო, დილაადრიან ტაძრის კარიბჭეში შემოვიდა ბერად გადაცმული ორი კაცი, ქლიავის აყვავებული რტოები ეჭირათ ხელში. ერთი მათგანი გახლდათ ამ ქალაქში განთქმული მკურნალი მარუკი რანტაი. მეორე კი – სნებაშეყრილი, საწყალობელი სახის კაცი, რომელსაც ჯერ კიდევ შერჩენოდა სამურაის იერი. მოსულებმა ქლიავის რტოები ფილებზე დააწყვეს. მერე ოთხივე ფილას ნაკურთხი წყალი ასხურეს და წავიდნენ.

გამოხდა ხანი. ობაკუს ტაძარში წმინდა ერინის დღესასწაულზე გამოჩნდა მოხეტიალე ბერი, იმ სნებაშეყრილი ბერის შენამგვარი, რომელმაც მაშინ, წლების წინათ, ხსენებული ოთხი ფილა მოინახულა. გარდა იმისა, რომ მისი ბერული სახელი იყო მიუნკაკუ, მის შესახებ არავინ არაფერი იცოდა.

მაისი, 1920წ.

სუსანოო-ნო-მიკოტო ხანდაზმულობისას

კოსელი გველემაპი რომ დაამარცხა, სუსანოო-ნო-მიკოტომ კუსინადა-ჰიმე შეირთო ცოლად და ერთ-ერთი დაბის უფროსი გახდა ასინატუცის სამფლობელოში.

ასინატუციმ ახალგაზრდებს უზარმაზარი სასახლე აუშენა სუგაში, იძუშუს ოლქში. სასახლე იმ სიმაღლე იყო, რომ სახურავი ღრუბლებში იკარგებოდა.

მშვიდი ცხოვრება დაიწყო სუსანოომ. მას კვლავ აღელვებდა ქარის შრიალი, ზღვის ტალღების დგაფუნი და ვარსკვლავებით მოჭედილი ცა, მაგრამ ძველებურად აღარ ეცალა ძველი სამეფოს უკიდევანო ველებში სახეტიალოდ, რადგან მალე მამა უნდა გამხდარიყო. აქ, ამ მყუდრო სასახლეში, რომლის თეთრი და წითელი კედლები ნადირობის სცენებით იყო მოხატული, სუსანოომ პირველად იგრძნო საკუთარი კერიის სითბო. ტაგამაგაჰარას ქვეყანაში მას ასეთი ბედნიერება არ განუცდია.

სუსანო და მისი ცოლი ერთად სადილობდნენ, ერთად აწყობდნენ მომავალი ცხოვრების გეგმებს, ერთად სეირნობდნენ უსიერ მუხრანში, რომელიც ირგვლავ ერტყა სასახლეს და ჩიტების მომაჯადოებელი გალობით ტკბებოდნენ. სუსანო ალერსიანად ექცეოდა ცოლს. ვერც ლაპარაკში, ვერც გამოხედვასა და სიარულში ვერ შეატყობდით, რომ წინათ სახელგანთქმული მეომარი იყო.

დროდადრო მაინც ესიზმრებოდა ურჩხულები, ხედავდა წყვდიადში უხილავი ხელით აღმართული ხმლის ელვარებასა და გარდასულ დროთა გახსენება კვლავ საომრად უჩქროლებდა გულს. თუმცა ეს მხოლოდ სიზმარში ხდებოდა, გამოფხიზლებისთანავე ცოლზე და დაბის საქმეებზე იწყებდა ფიქრს და წარსულის ზმანება უკვალოდ უქრებოდა.

მალე ვაჟი შეეძინათ. სუსანომ იასიმაძინუმი დაარქვა შვილს. ბიჭი ლამაზი იყო, მშვიდი, უფრო დედას ჰგავდა.

დრო კი მდინარესავით მიდიოდა და მიდიოდა.

სუსანომ კიდევ მრავალჯერ იქორწინა და კიდევ შეეძინა ვაჟიშვილი. რომ დაიზრდებოდნენ, მამა ჯარს აძლევდა და უცხო ქვეყნების დასაპყრობად გზავნიდა.

შვილთა და შვილიშვილთა სიმრავლემ სუსანოს კიდევ უფრო გაუთქვა სახელი. სულ ახალი და ახალი ქვეყნები უგზავნიდნენ ხარკსა და ძღვენს. აბრეშუმით, ბეწვეულითა და იასპით დატვირთული გემები ზედიზედ შემოდის ნავსადგურში. ხალხი ნაპირზე გადმოსხდებოდა და სუგას სახელგანთქმულ სასახლეს ათვალიერებდა.

ერთხელ სუსანომ ტაკამაგაჰარას ქვეყნიდან ჩამოსულებში სამი ყმაწვილი შენიშნა, სამივე ბრგე და ახოვანი იყო, როგორც თვით სუსანო გახლდათ ახალგაზრდობაში. მან ახალგაზრდები სასახლეში მიიწვია და საკეთი გაუმასპინძლდა. ასეთი დაფასება არავის ახსოვდა ამ მკაცრი მბრძანებლისაგან. პირველად ახალგაზრდები ცოტა არ იყოს დაფრთხნენ, ვერ გაეგოთ, რად მიიპატიჟა სუსანომ სასახლეში, მაგრამ საკე რომ შეუჯდათ თავში, გამხიარულდნენ, დოლის მაგივრად საკეს დაცლილ ქოთნებზე დაიწყეს დაკვრა და ომახიანად დასჭექეს მშობლიური სიმღერები.

როცა ახალგაზრდებმა სასახლე დატოვეს, სუსანომ ხმალი გაუწოდა მათ და უთხრა:

– ეს ის ხმალია, კოსელ გველემაჰს რომ ამოვამძვრე კუდიდან. წაიღეთ და თქვენს დედოფალს მიართვით.

ახალგაზრდებმა ხმალი გამოართვეს, მუხლი მოიყარეს და შეჰფიცეს, თქვენს ბრძანებას აუცილებლად შევასრულებთო.

შემდეგ სუსანო მარტოდმარტო გავიდა ზღვის ნაპირზე სტუმრების გასაცილებლად, დიდხანს იდგა ქარაფზე და უმზერდა ნისლში გახვეულ გემის იალქნებს.

2

სიკვდილი არავის ივიწყებს და სუსანოს სასახლის კარსაც მიადგა.

იასიმაძინუმი რომ დავაჟკაცდა, დედამისი კუსინა-ჰიმე დასნეულდა და ერთი თვის შემდეგ გარდაიცვალა. სუსანოს სხვა ცოლებიც ჰყავდა, მაგრამ მხოლოდ კუსინა-ჰიმე უყვარდა თავდავიწყებით. ამიტომ, სანამ კუსინა-ჰიმეს დაკრძალავდნენ, შვიდი დღე და ღამე უჯდა ცოლის ნემტს, ჯერაც ავ თვალს რომ არ დაენახებოდა, და ცრემლად იღვრებოდა.

მთელი სასახლე გოდებდა. ყველაზე მწარედ იასიმადინუმის ერთადერთი და, სუსერი-ჰიმე მოთქვამდა. მისი ხმა სახლის გარეთ ისმოდა და უცხოებსაც კი უთუთქავდა გულს. იასიმადინუმი თუ დედას ჰგავდა სიმშვიდით, სუსერი-ჰიმე მამასავით ფიცხი და თავშეუკავებელი იყო.

კუსინადა-ჰიმე სასახლის მახლობლად, ბორცვზე დამარხეს, თან თავისი ტანსაცმელი, სამკაულები და სარკეები ჩაატანეს. სუსანოომ არც მოახლეები დააკლო – თერთმეტი მოახლე მომვლელებად გააყოლა საიქიოში. ისინი უხმოდ დამორჩილდნენ ბედს. მაშინ მოხუცები აბუზღუნდნენ, ჩუმ-ჩუმად კილავდნენ სუსანოოს.

– მხოლოდ თერთმეტი მოახლე გაატანა! სულ არაფრად აგდებს ძველ ადათებს. პირველი ცოლი მოუკვდა და თერთმეტზე მეტი ვერ გაიმეტა! ეს საქმეა?! მხოლოდ თერთმეტი მოახლე!

როცა დაკრძალვის ცერემონიალი დასრულდა, სუსანოომ მოულოდნელად მმართველობა იასიმადინუმის გადასცა, თვითონ კი სუსერი ჰიმესთან ერთად ზღვის გაღმა, ნენოგატასუს ქვეყანაში გადასახლდა.

სუსანოომ ერთ უკაცრიელ კუნძულზე დაიდო ბინა. ამ კუნძულზე ახალგაზრდობაში ემოგზაურა და მაშინ მოხიბლულიყო მისი სილამაზით. კუნძულის სამხრეთით მდებარე ბორცვზე სასახლე ააშენა, ლერწმით დახურა და გადაწყვიტა, დარჩენილი დღეები მშვიდად გაეტარებინა აქ.

სუსანოო მთლად გაჭადარავდა, ოღონდ თვალეებში დროდადრო ახალგაზრდული ცეცხლი გამოუკრთებოდა იმის მაუწყებლად, რომ გული ჯერ არ დაბერებოდა. შეიძლება ითქვას, უფრო მხნედ გამოიყურებოდა, ვიდრე სუგაში. ხანდახან ბრძოლის ჟინიც კი წამოუვლიდა ხოლმე.

სუსანოომ და მისმა ქალიშვილმა, სუსერი-ჰიმემ, ფუტკრის და გველის მოშენებას მიჰყვეს ხელი, ფუტკარს ნექტარი მოჰქონდა მინდვრიდან, გველის მომაკვდინებელ შხამში კი სუსანოო ისრის წვერებს ავლებდა. ქალიშვილს ნადირობას, თევზაობას და ჯადოქრობას ასწავლიდა. სუსერი-ჰიმე გამოაწრთო ასეთმა ყოფამ, იგი ვაჟკაცსას არ დაუდებდა ტოლს, გარეგნულად კი კვლავ დედამისივით ნაზი და თვალწარმტაცი დარჩა.

მრავალჯერ ამწვანდა სასახლის ირგვლივ ატეხილ ჭალაში მუკუს ფოთლები. სუსანოოს ბანჯგვლიან სახეს ნაოჭები ემატებოდა, სუსერი-ჰიმე კი სულ უფრო და უფრო მშვენიდებოდა.

3

ერთხელ, როცა სუსანოო სასახლის წინ, მუკუს ხის ქვეშ იჯდა და ვეება ირემს ატყავებდა, სუსერი-ჰიმე ზღვიდან დაბრუნდა და თან ვიღაც უცნობი ახალგაზრდა მოიყოლა.

– მამილო, აი, ეს ბატონი ახლახან შემხვდა ნაპირთან და წამოვიყოლე.

ამ სიტყვებით წარუდგინა მამას უცნობი. სუსანოო ფეხზე წამოდგა და სტუმარი შეათვალიერა.

უცნობი ლამაზი, მხარბეჭიანი ახალგაზრდა იყო. ყელს იასპის წითელ-ყვითელი ფარღული უმშვენიებდა, ქამარზე ჩელთა ხმალი ეკიდა, თვითონ სუსანოოც ასე გამოიყურებოდა ახალგაზრდობაში.

ჭაბული მოწიწებით მიესალმა სუსანოოს, მაგრამ მან სალამზე არ უპასუხა და უკმეხად ჰკითხა, რა გქვიაო.

_ ასიპარასიკოსს მეძახიან, _ მიუგო სტუმარმა.

_ რატომ მოადექი ამ კუნძულს?

_ სანოვაგე და წყალი მინდოდა მომემარაგებინა. _ მშვიდად უპასუხა ჭაბუკმა.

_ კეთილი, აი იქ შედი და ისაუბმე. სუსერი-ჰიმე, მიხედე სტუმარს!

ახალგაზრდები სასახლეში შევიდნენ. სუსანოო კი ხის ქვეშ დარჩა და კვლავ ირემს მიუბრუნდა, მაგრამ თანდათან რაღაც გაურკვეველმა შეშფოთებამ მოიცვა. ისეთი გრძნობა ჰქონდა, თითქოს მოწმენდილ ცაზე ქარიშხლის მომასწავებელი შავი ღრუბელი დაინახაო.

როცა ირემი აქნა და სასახლეში შევიდა, კუნძულზე უკვე ბინდი წვებოდა. სუსანოომ ფართო კიბე აიარა და თეთრ გამჭვირვალე ფარდას მიადგა. ფარდის მიღმა დიდი დარბაზი ჩანდა. სუსერი-ჰიმე და ასიპარასიკო დამფრთხალი ჩიტებივით წამოფრთხილდნენ სუგადატამიდან. სუსანოო მოიღუშა და დინჯად შეალაჯა დარბაზში. ასიპარასიკოსს ბოროტი მზერა ესროლა და თითქმის ბრძანების კილოთი უთხრა:

_ დღეს შეგიძლია ჩვენთან გაათიო ღამე. ცოტა ხომ უნდა დაისვენო?

ასიპარასიკოთ გაიღიმა და მადლობის ნიშნად თავი დაუკრა, მაგრამ აშკარად შეეცყო, რომ მასპინძლის სიტყვებმა შეაცბუნა.

_ ჰოდა, მოემზადე დასაძინებლად. სუსერი-ჰიმე! _ მიუბრუნდა ახლა ქალიშვლს და უკმეხად უთხრა: _ სტუმარს საფუტკრის გზა უჩვენე.

სუსერი-ჰიმე გაფითრდა.

_ იქნებ ცოტა ააჩქარო ფეხი! _ დათვივით დაუღრიალა მამამ, როცა შენიშნა, რომ ქალიშვილი ყოყმანობდა.

_ მივდივარ! აქეთ მობრძანდით!

ასიპარასიკოთ კვლავ მოწიწებით დაუკრა თავი სუსანოოს და ხალისიანად გაჰყვა სუსერი-ჰიმეს.

4

როცა დარბაზიდან გავიდნენ, სუსერი-ჰიმემ მხრებიდან თავსაფარი მოიხსნა, ასიპარასიკოსს მისცა და ჩასჩურჩულა:

_ საფუტკრეში რომ შეხვალთ, სამჯერ დაიქნიეთ ეს თავსაფარი და ფუტკრები აღარ დაგნესტრავენ.

ასიპარასიკო ვერ მიუხვდა ნათქვამს, მაგრამ კითხვის დროს აღარ იყო, რადგან სუსერი-ჰიმემ უკვე გააღო საფუტკრის პატარა კარი და სტუმარს შიგ შეუძღვა.

საფუტკრეში კუნაპეტი სიბნელე იდგა. ასიპარასიკო ხელის ცეცებით ეცადა მოემეხნა სუსერი-ჰიმე. თითები ქალიშვილის თმას შეეხო. იმავე წამს სწრაფად მოჯახუნდა კარი _ სუსერი-ჰიმე საფუტკრიდან გავიდა.

ასიპარასიკო დაბნეული იდგა და ხელში თავსაფარი ეჭირა. ცოტა ხნის შემდეგ თვალი შეაჩვია სიბნელეს და ჭერიდან ჩამოშვებული ვეება კასრისოდენა ფიჭები გაარჩია. ფიჭებზე უზარმაზარი ფუტკრები დალოღავდნენ _ მისი ხმლის სიგრძეს აღემატებოდნენ სიდიდით.

ასიპარასიკო უნებლიეთ უკუიქცა და კარს მივარდა. რამდენი ეცადა, მაგრამ ვერაფრით გააღო. ამ წვალეებაში რომ იყო, ერთი ფუტკარი ფიჭიდან ჩამოფრინდა და მისკენ წამოვიდა ბზუილით. ასიპარასიკოთ დააპირა გაეჭყლიტა, მაგრამ ფუტკარი აფრინდა და შეუტია. სხვა ფუტკრებმაც შენიშნეს იგი და ყოველი მხრიდან დაესიენ ბზუილით...

სუსერი-ჰიმე დარბაზში დაბრუნდა და კედელზე დამაგრებული კვარი აანთო. კამკაშა ალზე ისლით ნაქსოვ ტატამზე წამოწოლილი სუსანოო გამოჩნდა.

– ნამდვილად საფუტკრეში შეიყვანე? – კვლავ მწყრალად ჰკითხა სუსერი-ჰუმეს და ეჭვიანად მიაჩერდა თვალებში.

– ჯერ არასოდეს გადავსულვარ თქვენს ბრძანებას მამავ ბატონო, – მიუგო ქალიშვილმა და მამის მზერას რომ გაქცეოდა, ბნელ კუთხეში მიჯდა.

– მართალია. იმედია მომავალშიც ასე დამიჯერებ, – უთხრა სუსანომ და დამცინავად ჩაიღიმა. სუსერი-ჰიმემ პასუხის ნაცვლად თავის ყელსაბამს დაუწყო თვალიერება. – პასუხს არ იძლევი? იქნებ ურჩობას აპირებ?

– არა, მაგრამ ასე რატომ მელაპარაკები, მამიკო...

– თუ კვლავ ძველებურ ჭკუაზე ხარ, კარგად დაიმახსოვრე ჩემი სიტყვები: იცოდე, არაფრით არ მიგათხოვებ იმ ახალგაზრდას. სუსანოს ქალიშვილი მარტო იმას გაჰყვება ცოლად, ვინც სუსანოს ნდობას დაიმსახურებს. გასაგებია? კარგად დაიხსომე!

გვიან ღამით, როცა სუსანოო ხმამაღლა ხვრინავდა, მიუსაფარი და სევდიანი სუსერი-ჰიმე კვლავ სარკმელთან იჯდა და უმზერდა, როგორ ეშვებოდა ზღვაში მოწითალო მთვარე.

მეორე დილას სუსანოო, ჩვეულებისამებრ, ზღვის კლდოვან სანაპიროსაკენ გაემართა საბანაოდ და ძალიან გაუკვირდა, როცა შენიშნა, რომ უკან ასიჰარასიკოო მოჰყვებოდა. ასიჰარასიკოომ მხიარულად შეანათა თვალები სუსანოს და დილა მშვიდობისა უსუსრვა.

– რაო, კარგად გეძინა? – ჰკითხა სუსანომ და გამომცდელად შეათვალიერა ჭაბუკი, ნეტა რატომ არ დანესტრეს ფუტკრებმა ეს მხიარული ახალგაზრდაო! – ფიქრობდა გოცეხული. არადა, სულ სხვაგვარად ჰქონდა გაანგარიშებული.

– გმადლობთ, თქვენი წყალობით, შესანიშნავად გამოვიძინე, – ზრდილობიანად მიუგო ასიგარასიკოომ, შემდეგ დაიხარა, ვეება ლოდი აიღო და ზღვაში გადაისროლა. ლოდმა უზარმაზარი რკალი მოხაზა, ვარდისფერ ღუბლებში გაუჩინარდა და მერე შორს, შორს ჩავარდა ზღვაში. ამ სიშორეზე თვითონ სუსანოსაც გაუჭირდებოდა ტყორცნა. იგი კუმტად მისჩერებოდა გაფრენილ ლოდს და სიმწრით იკვნეტდა ტუჩებს.

ისინი სასახლეში დაბრუნდნენ და საუზმედ დასხდნენ. სუსანომ უხმოდ გამოხრა ირმის ბარკალი, მერე თვალი თვალში გაუყარა ასიჰარასიკოოს და უთხრა:

– თუ აქაურობა მოგწონს, შეგიძლია, კიდევ რამდენიმე დღეს დარჩე.

სუსერი-ჰიმემ ჩუმად ანიშნა ასიჰარასიკოოს, უარი თქვიო, მაგრამ ასიჰარასიკოო თევზის ჭამით იყო გართული, და არც გაუგია ქალიშვილის რჩევა. მან დიდი მადლობა გადაუხადა მასპინძელს და უთხრა, სიამოვნებით დავრჩები კუნძულზე კიდევ ორ-სამ დღესო.

საბედნიეროდ, საუზმის მერე სუსანომ ჩათვლიმა. ახლაგაზრდებმა დრო იხელთეს, ფეხაკრეფით გავიდნენ სასახლიდან, მონახეს მყუდრო ალაგი ზღვის პირას, კლდის ნაპრალში, სადაც ასიჰარასიკოოს ნავი ება და ნეტარებას მიეცნენ. სურნელოვან წყალმცენარეებზე მისვენებული სუსერი-ჰიმე ერთხანს მონუსხულივით უმზერდა ასიჰარასიკოოს, შემდეგ დაუსხლტა მის მკლავებს, წამოჯდა და ალევებით უთხრა:

– შენი აქ დარჩენა აღარ შეიძლება. ჩემზე ნუ იდარდებ, ახლავე გაეცალე აქაურობას.

ასიჰარასიკოომ კი ბავშვივით გაიღიმა, ჯიუტად გააქნია თავი და უთხრა:

_ სანამ შენ აქა ხარ, არსად არ წავალ, სიკვდილიც რომ მეუქრებოდეს, მაინც.

_ კი მაგრამ, ხიფათს რომ გადაეყაროთ...

_ არ გინდა ერთად გავიქცეთ?

სუსერი-ჰიმემ ვერ გაბედა თანხმობის მიცემა.

_ მაშინ მეც არ მოვიცვლი აქედან ფეხს, _ უთხრა ასიჰარასიკო და დააპირა კვლავ გულში ჩაეკრა ქალი, მგარამ სუსერი-ჰიმე გაუსხლტა და წამოხტა.

_ მამა მეძახის, _ თქვა შეშფოტებულმა და შველივით გაიქცა სასახლისაკენ.

ასიჰარასიკო ღიმილით უმზერდა სატრფოს, სანამ თვალს არ მიეფარა. შემდეგ დაბლა დაიხედა და იქ, სადაც სუსერი-ჰიმე იწვა, ისეთივე თავსაფარი დაინახა, წუხელ რომ იხსნა ფუტკრებისაგან.

6

სადამოს სუსანომ თვითონ მიაცილა ასიჰარასიკო საფუტკრის პირდაპირ მდგარ შენობასთან, სადაც სტუმარს უნდა დაეძინა.

აქაც ისე ბნელოდა, როგორც საფუტკრეში, განსხვავება მხოლოდ ის იყო, რომ აურაცხელი მანათობელი წერტილი კიაფობდა ირგვლივ, იტყოდი, მიწიდან ძვირფასი ქვები ამოციმციმებენო.

ასიჰარასიკო დააეჭვა ამ მოკიაფე წერტილებმა. გაუნძრევლად იდგა, ხოლო როცა თვალი შეაჩვია სიბნელეს, ეს ვარსკვლავებით მოკიაფე წერტილები უზარმაზარი გველების თვალელები აღმოჩნდა. იმოდენანი იყვნენ, შეეძლოთ ცხენი გადაეყლაპათ. თანაც ვერ დათვლიდი. ყველგან ფუთფუთებდნენ, ზოგი სახურავის კოჭებს შემოხვეოდა, ზოგი ბოდს, ზოგი კი დაგორგლილი მიწოლილიყო კუთხეში.

ასიჰარასიკომ ხმალზე გაისვა ხელი, მაგრამ აღარ ამოუღია. იფიქრა, ერთი რომ მოგვლა, მეორე მაშინვე დამახრჩობსო. ერთი გველი უკვე ამართულიყო კუდზე და თვალელებში შესცქეროდა, მეორე, უფრო დიდი, ჭერიდან ჩამოსრიალებულიყო და მისკენ მიიკლავნებოდა. კარი, რაღა თქმა უნდა, ჩაერაზათ. გარეთ ალბათ თმაგათეთრებული, ბოროტად მოდიმარი, სუსანო დგას, აყურადებს, რა ხდება ჩაკეტილ კარს შიგნით. ასიჰარასიკო ერთ ადგილას გახევებულიყო, მაგრამ ჩაებლუჯა ხმლის ვადა და გველებს მიშტერებოდა. ამასობაში მის ფეხებთან დაგრანგნილი ვეება გველი სულ უფრო და უფრო წამოყელყელავდა, ამკარად ყელში წვდომა დაუპირა. უცებ ასიჰარასიკოს გონება გაუნათდა: გუშინ, ფუტკრების ჯარი რომ დაესია, თავსაფარი დაუქნია სამჯერ და გადარჩა; იქნებ ეს თავსაფარიც, სუსერი-ჰიმეს რომ დარჩა ზღვის ნაპირას, სასწაულმოქმედი? ასიჰარასიკომ თავსაფარი გაშალა და სამჯერ დაიქნია...

მეორე დილას სუსანოს კვლავ შეხვდა ასიჰარასიკო ზღვის კლდოვან სანაპიროზე. ახალგაზრდა გუშინდელზე უფრო მხიარული ჩანდა.

_ როგორ გეძინა წუხელ? _ ჰკითხა სუსანომ.

_ მადლობელი ვარ. თქვენი წყალობით ძალიან კარგად გამოვიძინე.

გაცეცხლებულმა სუსანომ ბოროტი მზერა ესროლა ასიჰარასიკოს, მერე მოთოკა თავი და გულწრფელად უთხრა:

_ კეთილი და პატიოსანი. მოდი, ახლა ერთად ვიცურაოთ.

ტანთ გაიხადეს და აღელვებულ ზღვაში გადაეშვნენ. სუსანოს, ჯერ კიდევ ტაკამაგაჰარას ქვეყანაში ყოფნის დროს, ბადალი არა ჰყავდა ცურვაში. ასიჰარასიკოც დელფინით ცურავდა. ზღვის ზედაპირზე მოჩანდა ორი თავი _ თეთრი და შავი,

ორივე «მიძურას» ყაიდაზე დავარცხნილი. მოცურავეები სწრაფად შორდებოდნენ ფრიალო ნაპირს.

7

ყალყზე შემდგარ ზღვას თოვლივით თეთრი ქაფი მოედო თავზე და შხეფების კორიანტელს ატრიალებდა. სუსანოო დროდადრო ქიშპით გადახედავდა ხოლმე ასიჰარასიკოს, მაგრამ ჭაბუკი არაფრად აგდებდა მტრად ამართულ ტალღებს და დაუბრკოლებლივ მიიწევდა წინ.

მალე მან თანდათან გაასწრო სუსანოოს. სუსანოო შეეცადა დასწეოდა, მაგრამ ზედიზედ აღმართულ ტალღებში ველარ გაატანა. მალე ასიჰარასიკოო სულ მიეფარა თვალს.

«მე კი იმედი მქონდა, ზღვაში დავახრჩობდი», _ გაიფიქრა სუსანოომ და იგრძნო, რომ ვერ მოისვენებდა, სანამ ასიჰარასიკოოს მოკლავდა. «არამზადა! ნეტა ნიანგებმა მაინც შესანსლონ!»

მაგრამ ასიჰარასიკოომ ნიანგივით სწრაფად გამოცურა უკან და შორიდანვე ღიმილით დაუმახა სუსანოოს, კიდევ ვიცურაოთ, თუ ნაპირზე გავიდეოთ. სუსანოო ჯიუტი იყო. მაგრამ ამჯერად ნაპირისკენ აიღო გეზი.

ნაშუადღევს სუსანოომ კუნძულის დასავლეთ მხარეს წაიყვანა სტუმარი კურდღლებზე და მელიებზე სანადიროდ. ორივენი კლდეზე ავიდნენ და ხმელი ბალახით დაფარულ თვალუწვდენელ ველს გახედეს. ბალახი ქარის დაბერვაზე ზღვასავით ღელავდა. სუსანოო კარგა ხანს მდუმარედ ტკბებოდა ბუნების სილამაზით. მერე ისარს ლარი ჩაუგდო კილოში და ასიჰარასიკოოს მიუბრუნდა:

_ ქარი კი ხელს შეგვიშლის, მაგრამ ვნახოთ, ვინ უფრო შორს გატყორცნის ისარს. მოდი, შევეჯიბროთ.

_ კეთილი, ვცადოთ!

ეტყობა, ასიჰარასიკოოს თავის იმედი ჰქონდა.

_ მზადა ხარ? ერთად გავისროლოთ!

სტუმარ-მასპინძელი გვერიგვერდ დადგნენ, ლარი მოზიდეს და ერთდროულად გატყორცნეს ისრები. ორივე ისარი ერთად გაფრინდა, თანაბარი სიჩქარით მიდიოდნენ და ბრწყინავდნენ მზეზე, მერე ქარმა მოიტაცა ორთავე და დასალიერში გააუჩინარა.

_ აბა, რომელმა ვაჯობეთ? _ იკითხა სუსანოომ.

_ ძნელი სათქმელია. მოდი, კიდევ ვცადოთ.

სუსანოო მოულუშა და თავი გააქნია:

_ რამდენიც გინდა ვცადოთ, იგივე განმეორდება. მაგას ჯობს, ჩაირბინო და ისარი ამომიტანო. ხომ არ გეზარება? ძალიან მიყვარს ეგ პრიალა ისარი. ტაკამაგაჰარადან მაქვს წამოღებული.

ასიჰარასიკოო მაშინვე მორჩილად დაემუა კლდიდან და ქარისაგან აშრიალებულ მაღალ ხმელ ბალახებს შეერია. სუსანოომ კი სწრაფად ამოიღო ქამარზე ჩამოკიდებული ქისიდან კვეს-აბედი, კლდის ძირას ჩავიდა და ხმელ ბალახს ცეცხლი წაუკიდა.

8

თვალის დამხამხამებაში კვამლის შავი ღრუბლები ავარდა ცაში. ტკაცატკუცით იწვოდა კვამლში გახვეული ხმელი ბალახი, ბუჩქები და ნორჩი ლერწამი.

– ახლა კი მოვუღებ ბოლოს!

მაღალ კლდეზე იდგა იგი მშვილდს დაყრდნობილი და ბოროტი ღიმილით მანჭავდა ტუჩებს.

ცეცხლი სწრაფად მიიწევდა წინ. ჩიტები საცოდავი ჟივჯივით მისწრაფოდნენ შავ-მეწამული ცისაკენ, მაგრამ მხოლოდ ზოგი თუ ასწრებდა სამშვიდობოს გასვლას. უმეტესობას ალის ენები ეწეოდა და დაბლა ყრიდა. შორიდან ისე მოჩანდა, თითქოს ქარიშხალი ამოვარდა და ხეებს ნაყოფი დააყრევინაო.

– ახლა კი მოვუღებ ბოლო! – კვლავ შვებით ამოისუნთქა სუსანოომ, მაგრამ იმავე წამს გულზე მძიმედ დააწვა რაღაც გამოუცნობი სევდა და სიმძიმე...

იმავე საღმოს სუსანოო გულხელდაკრეფილი იდგა სასახლის წინ და გამარჯვებული სახით გასცქეროდა კვამლის ღრუბლით შეჯანლულ ცისკიდურს. ამ დროს სუსერი-ჰიმეც მოვიდა, ვახშამი მზადააო, უნდა ეთქვა. ტანთ თეთრი სამოსი ეცვა, სამგლოვიარო, თითქოს ახლობელი ნათესავი მოჰკვდომოდეს.

დანადვლიანებული ქალიშვილი რომ დაინახა, სუსანოომ დაცინვა დაუპირა:

– აბა, ცაში აიხედე. ასიჰარასიკოო ახლა უკვე...

– ვიცი, – გააწყვეტინა სუსერი-ჰიმემ და მამას თვალი აარიდა. სუსანოო გააოცა შვილის უკმეხობამ.

– მართლა იცი? – ჩეაკითხა იგი, – ალბათ ძალიან გეწვის გული, არა?

– დიახ, ძალიან. თქვენ რომ მომკვდარიყავით, მამავ, ბატონო, ასე ძალიან არ ვინადვლებდი.

სუსანოოს სახე შეეშალა სიბრაზით, მაგრამ რატომღაც ვერ შეძლო თავხედობისათვის დაესაჯა სუსერი-ჰიმე. ჯერ იყუჩა, მერე კი უთხრა, თუ ასე ნადვლობ, იტირეო, სწრაფად შეტრიალდა და სასახლისაკენ გააბოტა. კიბეზე რომ ადიოდა, ჩაიბურტყუნა, სხვა დროს ამდენს არ ვალაპარაკებდი, ერთი მაგრად მივტყეპავდიო...

მამის წასვლის შემდეგ სუსერი-ჰიმემ კარგა ხანს უმზირა აღმოდებულ დამეულ ზეცას ცრემლჩამდგარი თვალებით, შემდეგ მიტრიალდა და ბარბაცით წავიდა სასახლისაკენ.

სუსანოომ ის დამე თეთრად გაათენა – ასიჰარასიკოოს აჩრდილმა არ მოასვენა. მთელი დამე მასზე ფიქრობდა, ნანობდა, რატომ მოვკალიო და თვითონვე უკვირდა, რატომ ვწუხვარ, განა სულ იმას არ ვცდილობდი, როგორმე თავიდან მომემორებინაო? შამფურივით ტრიალებდა ნედლი ისლით ნაქსოვ სუგადატამიზე, მაგრამ თვალზე რული არ ეკარებოდა.

ზღვაზე ჩამოწოლილ წყვდიადს კი თანდათან ცივი და მოწყენილი განთიადი ცვლიდა.

9

ეს მოხდა მეორე დილას, როცა მზის სხივები ზღვას მოეფინა. დამენათევმა სუსანოომ კამკაშა მზეს თვალები მოუჭუტა, ნელი ნაბიჯით გამოვიდა სასახლიდან და კიბის საფეხურზე სასწაული იხილა: ასიჰარასიკოო და სუსერი-ჰიმე ისხდნენ და მხიარულად საუბრობდნენ.

სუსანოოს დანახვაზე ახალგაზრდები შეკრთნენ. ასიჰარასიკოო მკვიცხლად წამოხტა ფეხზე, პრიალა ისარი გაუწოდა და უთხრა, აი, ვიპოვე თქვენი ისარიო.

სუსანო პირველად თვითონაც დაიბნა, მაგრამ მერე მიხვდა, რომ ჭაბუკის დანახვა უხაროდა.

– საბედნიეროდ, უვნებელი გადარჩი?

– დიახ. სრულიად შემთხვევით გადავრჩი. ისრის ასაღებად რომ დავიხარე, ხანძარი წამომეწია. ისარი ავიღე, კვამლის ღრუბლები გავარდვიე და წინ გავიქეცი, მაგრამ დასავლეთის ქარი ქროდა და ალი ფეხდაფეხ მომდევედა... – ასიჰარასიკოო გაჩუმდა, მამა-შვილს შეჰკლიმა და გააგრძო: – უკვე იმედი გადამეწურა, მაგრამ უეცრად ფეხქვეშ მიწა გამეხსნა და უზარმაზარ ხაროში აღმოვჩნდი. ირგვლივ ბნელოდა, მაგრამ მალე ხაროს ნაპირებზეც მოედო ცეცხლი ხმელ ბალახს, ხარო მთლიანად განათდა, მაშინ დავინახე, მინდვრის თავგებს აევსოთ იქაურობა. იმდენი იყვნენ, ძირზე მიწა არ ჩანდა.

– კარგია, რომ თავგები იყვნენ. აი, გველები რომ ყოფილიყვნენ... სუსერი-ჰიმეს ერთდროულად ჩაუდგა თვალებში ცრემლიც და ღიმილიც.

– თუმცა, არც თავგებთან ბრძოლა იყო იოლი. აი, ნახეთ, ისარს ფრთები აღარა აქვს, თავგებმა მოაღრღნეს. საბედნიეროდ, ცეცხლმა სწრაფად გადაიარა ხაროს თავზე და ამოვედი.

სუსანომ იგრძნო, რომ ამ მოხერხებული ჭაბუკისადმი კვლავ სიძულვილი განუახლდა. იმასაც მიხვდა, რახან ერთხელვე მისი მოკვლა ჩაიდო გულში, ვერ მოისვენებდა. პატოვმოყვარეობა არ ასევენებდა, პატვმოყვარეობა იმ კაცისა, რომელმაც არ იცოდა, რა იყო მარცხი.

– ბედი გქონია, მაგრამ არ უნდა დაივიწყო, რომ ბედი ქარსა ჰგავს: ხან აქედან დაუბარევას, ხან იქიდან... თუმცა ახლა ამას აღარა აქვს მნიშვნელობა, მთავარია, რომ გადარჩი. ახლა კი სასახლეში შევიდეთ. თავი მინდა მომიხილო.

ასიჰარასიკოოსა და სუსერი-ჰიმეს სხვა რა დარჩენოდათ, შეჰყვნენ სასახლეში და მზით განათებულ თეთრ ფარდას მოეფარნენ.

ბრაზითა და ბოღმით აღვსილი სუსანოო შუა დარბაზში მოირთხა და «მიძურას» ვარცხნილობა გაიშალა. გამხმარი ლელქაშის ფერის გრძელი თმა ჰქონდა, მდინარესავით გრძელი!

– მე ჩვეულებრივი მკბენარები არა მყავს თავში, – გააფრთხილა სუსანომ ჭაბუკი.

ასიჰარასიკომ მის ნათქვამს ყურადღება არ მიაქცია და მოხილვა დაუწყო, მაგრამ თმები გადაუწია თუ არა, დაინახა, რომ სუსანოოს თავში ვეება, სპილენძისფერი, შხამიანი სკოლოპენდრები უფუთფუთებდნენ.

10

ასიჰარასიკოო დაიბნა მაგრამ ისევ სუსერი-ჰიმემ უშველა: ხელში წითელი თიხის გუნდა და მუკუს ნაყოფი ჩაუდო. ასიჰარასიკოო მოკბეჩდა მუკუს ნაყოფს, ცოტა თიხას გაურევდა, დაღეჭავდა და იატაკზე გადმოაფურთხებდა, თითქოს სკოლოპენდრებს ხოცავდა და ძირს ყრიდა.

სუსანოო უძინარი იყო და ჩათვლიდა... სიზმრად ნახა, ვითომ ტაკამაგაჰარას ქვეყნიდან გამოძევებული, რომელიღაც მთაზე ადიოდა ციცაბო ბილიკით. ფრჩილები სულ დასძრობოდა კლდეებზე ფორთხვით. კლდეთა ნაპრალებში აქა-იქ გვიმრა ამოსულიყო, ციდან ყორნების საზარელი ჩხავილი ისმოდა, ზეცას ფოლადისფერი ჰქონდა გადაკრული, ირგვლივ ყველაფერი პირქუშად გამოიყურებოდა.

– რა დავაშავე, რა ჩემი ბრალია, იმათზე ძლიერი რომ ვარ. განა ეს დანაშაულია? ხალხია ეგენი? მლიქვნელი, ორპირა კაცუნები! – ბრაზობდა სუსანო და გაჭირვებით მიიწევდა მთის მწვერვალისაკენ. მოულოდნელად კლდეზე ლითონის სარკე შენიშნა. სარკეს ექვსი ეჟვანი ეკიდა გვერდებზე. სუსანომ სარკეში ჩაიხედა და ახალგაზრდა სახე დაინახა, მაგრამ თავისი კი არა, ასიჰარასიკოსი, რომლის მოკვლასაც რამდენჯერმე შეეცადა.

სუსანოს გამოელვინა და დილის მზის სხივებით განათებულ დარბზს მოავლო თვალი. ასიჰარასიკო და სუსერი-ჰიმე არსად ჩანდნენ. სუსანომ კარისკენ გაიწია, მაგრამ რაღაცამ შეაჩერა, უკან მოიხედა და დაინახა, რომ თმით, სამ ნაწნავად დაწნული თმით იყო მიბმული ჭერის კოჭებზე.

– აი, შე არამზადავ! – დაღრიალა სუსანომ, რადგან ყველაფერს მიხვდა და მთელი ძალით გაიქნია თავი. სასახლის სახურავიდან გამაყრუებელი ხმაურით ჩამოცვივდა ჭერის კოჭები. სუსანომ მარჯვენა ხელით მძიმე ციური მშვილდი აიტაცა, რომლითაც ირმებზე ნადირობდა, მარცხენათი ციური ისრებით სავსე კაპარჭი, ღონე მოიკრიბა, ფეხზე წამოხტა, ჩამონგრეული კოჭები აიღია, ამყად თავაწეული გამოვიდა სასახლიდან და ზღვის სანაპიროსაკენ გაემშურა. ქარიშხალივით გადაიარა სუსანომ სასახლის ირგვლივ ატეხილი მუკუს ხეების ჭალა და კბოდეს მიადგა. აქედან უკვე ზღვა იწყებოდა. სუსანო კბოდის ნაპირას შეჩერდა. თვალები ხელისგულით მოიჩრდილა და ცისკიდურს დაუწყო თვალიერება. ირგვლივ ყოველაფერს – ცას, ჰაერს და თვით ზეცას კი ზღვისფერი დასდებოდა. შორს, ლურჯ ტალღებში ნაცნობი ნავი შენიშნა.

სუსანო მშვილდს დაეყრდნო და ნავს მიაშტერდა. ჭილოფის იალქნიანი პატარა ნავი მსუბუქად მისრიალებდა ტალღებზე. კიჩოზე ასიჰარასიკო იდგა, ქიმზე კი სუსერიჰიმე.

სუსანომ მშვიდად მოზიდა თავისი ციური მშვილდი და ციური ისარი ნავს დაუმოზნა, მაგრამ ისარი არ გაფრენილა. სუსანოს თვალებში ღიმილის მაგვარი გაუკრთა. ღიმილი და ცრემლები ერთდროულად ჩაუდგა თვალებში... მან მხრები აიჩეჩა, მშვილდი მოსიროლა და ხმამალა ახარხარდა. ისე ახარხარდა, იტყოდი, ნიაღვარი მოვარდაო.

– დამილოცნიხართ! – გასძახა სუსანომ ახალგაზრდებს თავისი ბოხი, ძლიერი ხმით და ხელი დაუქნია, – ჩემზე ძლიერნი ყოფილიყავით, ჩემზე ჭკვიანი, ჩემზე... – წამიერად დადუმდა და ხმადაბლა დაუმატა: – ჩემზე ბედნიერნი!

მისი სტყვები ქარმა ზღვას მოჰფინა. იმ წუთებში სუსანო უფრო მშვიდი და დიადი იყო, უფრო წააგავდა ციურ ღმერთს, ვიდრე მაშინ, როცა ოპირუმემუტის ერკინებოდა, როცა ტაკამაგაჰარას ქვეყნიდან გამოაძევეს, ან მაშინ, როცა კოსელ გველეშაპს მოულო ბოლო.

მაისი, 1920წ.

ნანკინელი ქრისტე

1

შემოდგომის ღამე იყო ნანკინში, ძივან ძეს ქუჩაზე მდებარე სახლში, ძველ მაგიდაზე იდაყვდაყრდნობილი, მოწყენით იჯდა ფერმკრთალი ჩინელი გოგონა და

გალაქულ ლანგარზე დაყრილ საზამთროს მარცვლებს აკნატუნებდა. ბჟუტავდა მაგიდაზე მდგარი ლამპა. მისი შუქი იმდენად სიბნელეს არ ფანტავდა, რამდენადაც უფრო ამძაფრებდა ოთახის მოწყენილობას. კუთხეში, შპალერჩამოხეულ კედელთან, ლერწმის საწოლს ზემოთ მტვრიანი მიჩიგანი ეკიდა. საწოლზე დაუდევრად გადაეფარებინათ შალის საბანი. მაგიდის მეორე მხარეს იდგა თითქოსდა ყველასაგან მივიწყებული ძველი სკამი. ამ ნივთებს გარდა, დაკვირვებული თვალიც კი ვერ შეამჩნევდა სხვა რამეს, ოთახის მორთულობისათვის გამოსადეგს.

ღროდადრო გოგონა წყვეტდა მარცვლების კნატუნს და ნათელი თვალებით მიშტერებოდა მოპირდაპირე კედელს. იქ პირდაპირ მის წინ, კაუჭზე, მოკრძალებით ეკიდა ბრინჯაოს ჯვარცმა, რომელზეც ბუნდოვანი ჩრდილებით იხატებოდა ნახევრადწაშლილი სადა ბარელიეფი, ფართოდ ხელებგაშლილი ჯვარცმული ქრისტეს გამომსახველი. ყოველთვის, როცა კი გოგონა მას შეხედავდა, გრძელ წამწამებზე მყისვე უქრებოდა დარდის აჩრდილი, და თვალებში გულუბრყვილო იმედის სხივი უკიაფებდა. მაგრამ გოგონა მაშინვე მიმოიხედავდა, ღრმად ამოიოხრებდა, ძლივს შეარხევდა შავი აბრეშუმის კოფთით დაფარულ მხრებს და ისევ კნატუნს განაგრძობდა.

გოგონას სუნ ძინხუა ერქვა. ის თხუთმეტი წლის მეძავი იყო და იმისათვის, რომ როგორმე თავი ერჩინა, ამ ოთახში თითქმის ყოველ საღამოს იღებდა სტუმრებს. ცინვეის მრავალრიცხოვან მეძავთა შორის მისნაირი გარეგნობის საკმაოდ ბევრი იყო, მაგრამ საეჭვოა, მისგვარი სათუთი ხასიათისა სხვა ვინმე გენახათ. ძინხუა, სხვა მეძავებისაგან განსხვავებით, არ იყო მატყუარა და ხუმტურიანი; ის მხიარული ღიმილით ართობდა სტუმრებს, რომლებიც ყოველ საღამოს ეწვევოდნენ ხოლმე მის პირქუშ ოთახს. და თუ ხანდახან დაკანონებულზე მეტს უხდიდნენ, უხაროდა, რომ ამ ფულით შეეძლო ერთი ზედმეტი ჭიქა საკეთი გამასპინძლებოდა მამას, ერთადერთ მახლობელ ადამიანს.

ძინხუას ასეთი ქცევა, ცხადია, მისი ხასიათით აიხსნებოდა, მაგრამ იყო ერთი მიზეზიც, სახელდობრ: ის დედას ბავშობიდანვე კათოლიკურ რწმენაზე აღიზარდა. ამას ადასტურებდა კედელზე ჩამოკიდებული ჯვარცმა.

სიტყვამ მოიტანა და, ერთხელ ძინხუასთან ცნობისმოყვარეობის გამო ღამე გაატარა ახალგაზრდა იაკონელმა ტურისტმა, რომელიც იმ ზაფხულს ჩამოსულიყო შანხაის დოდის სანახავად და სამხრეთ ჩინეთის ხედებით დასატკბობად. კბილებში სიგარაგაჩრილი, ევროპულ კოსტუმში გამოწყობილი, უდარდელად ეხვეოდა მის მუხლებზე მჯდარ ძინხუას პატარა სხეულს, როცა შემთხვევით შეამჩნია კედელზე ჩამოკიდებული ჯვარცმა და ძინხუას დაეჭვებულმა ჰკითხა დამტვრეული ჩინურით:

- შენ რა, ქრისტიანი ხარ?
- დიახ, სუთი წლისა მომნათლეს.
- და ასეთ საქმიანობას კი ეწევი?

შეკითხვისას ხმაში დაცინვა გაერია. მაგრამ ძინხუამ მის ხელებში ჩარგო თავი, მოლურჯო-შავი თმით დამშვენებული, გაუღიმა თავისი ნათელი ღიმილით, რომელიც მის პატარა, სწორ კბილებს აჩენდა, და უთხრა:

- მე რომ ამ ხელობას არ მოვკიდებოდი, მაშინ მამაც და მეც შიმშილისაგან დავიხოცებოდით.
- მამაშენი მოხუცია?
- დიახ... ძლივსდა დგას ფეხზე.
- მაგრამ... თუკი მაგ ხელობას გააგრძელებ, შენ ხომ ვეღარ მოხვდები ზეცაში. არ ფიქრობ ამაზე?

მიხუამ თვალი შეავლო ჯვარცმას და ფიქრიანად თქვა:

– ვფიქრობ, რომ უფალი ქრისტე იქ, ცაში თვითონ ხვდება ჩემს გულისნადებს, ასე რომ არ იყოს, უფალ ქრისტესა და იამაიკოს პოლიციელს შორის რაღა განსხვავება იქნება.

ახალგაზრდა იაპონელმა ტურისტმა გაიღიმა, მოჩხრიკა პიჯაკის ჯიბეები, ამოიღო ორი ცალი ნეფრიტის საყურე და მიხუას ყურებზე გაუკეთა.

– ეს საყურეები საჩუქრად უნდა წამელო იაპონიაში, მაგრამ შენ გაჩუქებ ამ ღამის სამახსოვროდ.

და მართლაც, იმ ღამის შემდეგ, როცა მან პირველი სტუმარი მიიღო, მიხუას ყოველთვის ამშვიდებდა თავისი რწმენა.

მაგრამ ერთი თვის შემდეგ ეს მორწმუნე მეძავი, საუბედუროდ, დასნეულდა. მას აღმოაჩნდა ავთვისებიანი სიფილისის წყლულები. ეს რომ მისმა ამხანაგმა, ჩენ შანჩამ გაიგო, ოპიუმისიანი არყის სმა არჩია, არწმუნებდა, რომ გაუყურებდა ტკივილს. შემდეგ მეორე ამხანაგმა, მათ ინჩუნმა გულკეთილად მოუტანა «გუნლაჟანის» და «ძიალუმის» აბების ნარჩენები, რომლებითაც თვითონ ემკურნალა. მაგრამ, მიუხედავად იმისა, რომ მიხუა ჩაკეტილში იჯდა და არ იღებდა სტუმრებს, მისი ჯანმრთელობა რატომღაც სრულებითაც არ გაუმჯობესებულა.

და აი ერთხელ, მოსანახულებლად მოსულმა ჩენ შანჩამ დამაჯერებლად ურჩია მკურნალობის ერთი წესი, რომელსაც აშკარად ცრუმორწმუნეობის სუნი ასდიოდა:

– რახან ავადმყოფობა სტუმრისაგან შეგეყარა, შენც სასწრაფოდ გადასდე ვინმეს, და ორ-სამ დღეში გამოჯანმრთელდები.

მიხუა იჯდა მაგიდაზე იდაყვდაყრდნობილი, დათრგუნვილი, გამომეყველება არ შეცვლია. მაგრამ, ეტყობა, შანჩას სიტყვებმა რამდენიმე გაუღვიძა ცნობისმოყვარება და მოკვლდ იკითხა:

– მართლა?

– მაშ რა, გატყუებ? ჩემმა დამაც ვერაფრით ვერ მოირჩინა თავი, მაგრამ როგორც კი გადასდო სტუმარს, მაშინვე გამოჯანმრთელდა. საწყალი სტუმარი, როგორც ამბობენ, დაბრმავებულა კიდევაც.

როცა შანჩა წავიდა, მარტო დარჩენილმა მიხუამ ჯვარცმის წინ დაიჩოქა, მიაპყრო თვალი ჯავრზე გაკრულ ქრისტეს და მხირვალე ვედრება დაიწყო:

– იესო მაცხოვარო, უზენაესო! მამა რომ ვარჩინო, ბინძურ ხელობას ვეწევი, მაგრამ ჩემი ხელობა გამანადგურებს მხოლოდ მე, სხვას კი არას ვავნებ. ამიტომ ვფიქრობ, რომ თუკი მოვკვდები თუნდაც ასეთივე, როგორც ვარ, სულ ერთია, მაინც ზეცაში მოვხვდები. მაგრამ ახლა მხოლოდ მაშინ შემიძლია განვაგრძო ჩემი სამიანობა, თუკი ამ სენს სტუმარს გადავდებ. დაე მოვკვდე შიმშილით! მაშინ ჩემი ავადმყოფობა ჩემთან ერთად გაქრება. არავის გავუზიარებ ლოგინს ამიერიდან. სხვაგვარად, იძულებული გავხდებოდი, საკუთარი ბედნიერების გულისათვის გამეუბედურებინა ადამიანი, რომელსაც ჩემთვის არაფერი დაუშავებია. მაგრამ მე მაინც ქალი ვარ და შეიძლება წამიერად ავყვე ცდუნებას. იესო მაცხოვარო, უზენაესო! გვედრები, დამიფარე! შენს გარდა აღარავისგან ველი შველას.

ამის შემდეგ მიხუა, მიუხედავად შანჩას და ინჩუნის მცდელობისა, ხელი აელებინათ გადაწყვეტილებაზე, მაინც აღარ იღებდა სტუმრებს და თუ ხანდახან შემოივლიდნენ მისი მუდმივი კლიენტები, ის ნებას აძლევდა მხოლოდ მეგობრულად ემუსაიფათ მასთან, ხოლო მათ სურვილს არასოდეს აკმაყოფილებდა.

– საშინელი ავადმყოფობა მჭირს. თუ ჩემთან დაწვებით, თქვენც გადაგედებათ, – ამბობდა მიხუა და არც ერიდებოდა, ეჩვენებინა თავისი სნეულების

დამადასტურებელი ნიშნები, როცა მთვრალი კლიენტი ცდილობდა ძალით დაუფლებოდა მას... ამიტომ სტუმრებმა თანდათანობით შეწყვიტეს მასთან სიარული და მისი ცხოვრება დღითი დღე მხელდებოდა.

ამ საღამოს ძინხუა დიდხანს იჯდა მაგიდაზე დაყრდნობილი, არაფერს აკეთებდა და დაფიქრებული მიშტერებოდა სივრცეს. სტუმარი ისევ არ ჩანდა. ნელა ახლოვდებოდა შუალამე. ყველაფერი სიჩუმეს მოეცვა. ძინხუას სმენამდე მხოლოდ ჭრიჭინოზელის ჭრიჭინი აღწევდა საიდანაც. გაუთბობელ ოთახში ქვის იატაკიდან სიცივე ამოდებოდა, წყალივით ჟონავდა მის ნაცრისფერ აბრეშუმის ფეხსაცმელებში და კობტა ფეხებს უთოშავდა.

ძინხუა ერთხანს კიდევ დაფიქრებული უყურებდა ლამპის უღიმღამო შუქს, შემდეგ შეაჩრქოლა, მოისრისა ყური, რომელზედაც ნეფრიტის საყურე ეკიდა და მთქნარება შეიკავა. თითქმის იმავე წამს შეღებილი კარები მკვეთრი ბიძგით გაიღო და ოთახში უცნობი უცხოელი შემოიჭრა. ალბათ იმის გამო, რომ კარები ბოლომდე გაიღო, ლამპა ააღდა და ოთახი უცნაური წითელი მბოლავი შუქით განათდა. თავიდან ფეხებამდე ამ შუქით განათებული სტუმარი ბორძიკით ჩამოეყრდნო მაგიდას, მაგრამ იმწამსვე გასწორდა, უკან დაიხია და მძიმედ მიეყუდა კარებს, რომელიც ის-ის იყო დაიხურა.

ძინხუა ანგარიშიუცემლად წამოდგა და გოცელები მიაჩერდა უცნობს. სტუმარი ოცდათხუთმეტი წლისა იქნებოდა. მზემოკიდებული, წვერიანი მამაკაცი იყო, დიდთვალება, ყავისფერზოლებიან პიჯაკსა და ასეთივე კეპით გამოწყობილი. ოღონდ საოცარი ის იყო, რომ მიუხედავად მისი აშკარად უცხოელობისა, მაინც თმაჩამოყრილი და კბილებში ჩამქრად ჩიბუხგაჩრილი შემოსასვლელში რომ იდგა და მთელი ტანით ფარავდა კარს, შეიძლებოდა უგონო მთვრალად ჩაგეთვალათ, რომელმაც შეცდომით შემოაბოტა აქ.

– რა გნებავთ? – თითქმის საყვედურით ჰკითხა ცოტა არ იყოს შეშინებულმა ძინხუამ, ისე, რომ მაგიდას არ მოშორებია. სტუმრებმა თავი გააქნია იმის ნიშნად, რომ ჩინური არ ესმოდა. შემდეგ პირიდან ჩიბუხი გამოიღო და უცხო ენაზე წარმოთქვა რაღაც გაუგებარი სიტყვა. ამჯერად ძინხუას დასჭირდა თავის გაქნევა, რის გამოც მისმა ნეფრიტის საყურეებმა ლამპის სინათლეზე გაიციალეს.

რომ დაინახა, თუ როგორ დაბნეულად შეჭმუხნა ძინხუამ თავისი ლამაზი წარბები, სტუმარმა უცებ ხმამაღლა გადაიხარხარა, შინაურულად დააგდო კეპი და ბორძიკით გასწია ქალისაკენ, შემდეგ კი ძალაგამოცლილი დაეშვა მაგიდის მოპირდაპირე მხარეს მდგარ სკამზე. უცებ ძინხუას მოეჩვენა, რომ ეს კაცი რაღაცით ახლობელი იყო, თითქოს ოდესღაც უკვე ენახა, თუმცა ვერაფრით გაეხსენებინა, სად და როდის. სტუმარმა უცერემონიოდ მოხვეტა მუჭით ლანგარზე დაყრილი საზამთროს მარცვლები, მაგრამ ჭამა არ დაუწყია, მხოლოდ დაჟინებით მიაცქერდა ძინხუას და კვლავ ხელების უცნაური ქნევით დაიწყო ლაპარაკი უცხო ენაზე. ძინხუამ ვერ გაიგო ნათქვამის აზრი, მაგრამ ბუნდოვნად მიხვდა, რომ სტუმარმა იცოდა მისი საქმიანობის შესახებ.

გრძელი ღამეების გატარება უცხელებთან, რომელთაც არ ესმოდათ ჩინური, ძინხუასათვის უჩვეულო არ იყო. ამიტომ კვლავ დაჯდა და ალერსიანი ღიმილით, უკვე ჩვევად რომ გადაქცეოდა, დაიწყო საუბარი, შიგადაშიგ უცხოელისათვის სრულიად გაუგებარ ხუმრობებს ურევდა. მიუხედავად ამისა, სტუმარი ყოველი მეორე სიტყვის შემდეგ ისე გემრიელად ხარხარებდა, თითქოს ყველაფერი გაეგებოდა, თან უფრო და უფრო აქნევდა ხელს.

სტუმარს არყის სუნი ასდიოდა, მაგრამ მის მთვრალ, აჟინჟდილებულ სახეზე იმდენი ვაჟკაცური სიცოცხლის ძალა იყო დაფრქვეული, გეგონებოდათ, ამ პირქუმოთახს სინათლეს ჰგენსო. ყოველ შემთხვევაში, ძინხუას თვალში ის იყო ყველა უცხოელზე მშვენიერი, ვინც კი აქამდე ენახა, რომ აღარაფერი ვთქვათ მის ნანკინელ თანამემამულეებზე. მით უფრო ვერაფრით ვერ შეძლო მოეცილებინა ის აზრი, რომ ეს კაცი სადღაც ჰყავდა ნანახი. უყურებდა მის შუბლზე ჩამოშლილ ხუჭუჭა თმას, მხიარულად უცინოდა და ყოველნაირად ცდილობდა მოეგონებინა, სად ენახა ეს სახე.

«ის ხომ არ არის, თავის სქელ ცოლთან ერთად რომ მოგზაურობდა კარჭაპით? არა, არა, ის გაცილებით წითური იყო. იქნებ ის ფოტოგრაფია, კუნ-ძის მავზოლეუმს სურათს რომ უღებდა ცინვეიში? მარამ ის, მგონი, უფრო ხნიერი იყო. ჰო, ჰო! ერთხელ როგორღაც დავინახე, როგორ ირეოდა ხალხი ლიტაციაოს ხიდთან მდებარე რესტორნის წინ და ვიღაც მამაკაცი, ზუსტად ასეთი იერის, როგორ ურტყამდა მსხვილ ჯოხს ზურგზე რიქმას. ალბათ ისაა... თუმცა იმას, მგონი, თვალები უფრო ცისფერი ჰქონდა.

სანამ ძინხუა ამაზე ფიქრობდა, უცხოელმა წადიერად დატენა ჩიბუხი, მოსწია და სურნელოვანი კვამლი გამოაფუტა. შემდეგ კვლავ რაღაც თქვა, გაიცინა, ამჯერად წყნარად, ორი თითი ასწია, ძინხუას თვალებთან მიუტანა, რითაც აუხსნა, რომ ორი თითი ორ დოლარს ნიშნავდა. ეს, რა თქმა უნდა, ყველამ იცოდა, მაგრამ რადგან ძინხუა უკვე აღარ იღებდა სტუმრებს, ამიტომ მშვიდად განაგრძო მარცვლების კნატუნი და უარის ნიშნად ღიმილით ორჯერ გააქნია თავი. მაშინ სტუმარი კადნიერად გადმოეყუდა მაგიდას, ლამპის სუსტ შუქზე სახე მიუახლოვა ძინხუას სახეს და დაჟინებით დააცქერდა, შემდეგ კი უსიტყვო მოლოდინით აჩვენა სამი თითი.

ძინხუამ, რომელსაც კნატუნი ჯერაც არ ჰქონდა შეწყვეტილი, უკან დასწია შეცბუნებული სახე. სტუმარს ალბათ ეგონა, რომ ქალი ორ დოლარად არ დანებდებოდა. ამავე დროს კი, რახან ჩინური არ იცოდა, ყოვლად შეუძლებელი იყო, მისთვის საქმის ვითარების ახსნა. ძინხუა მწარედ ნანობდა თავის ქარაფშუტობას, მან სტუმარს მოაშორა თვალები და ძალაუნებურად კიდევ ერთხელ გააქნია თავი.

მაგრამ უცხოელმა კვლავ გაიღიმა, მცირე ყოყმანის შემდეგ ოთხი თითი ასწია და კვლავ რაღაც დაილაპარაკა უცხო ენაზე. სრულიად დაბნეულმა ძინხუამ უკვე გაღიმებაც ვერ შეძლო, მაგრამ ამ წუთს გადაწყვიტა, რომ რახან საქმე ასე შეტრიალდა, მანამდე ექნია უარის ნიშნად თავი, სანამ სტუმარს არ მოსწყინდებოდა. ამ დროს კი, თითქოს რაღაც უხილავის ჩაჭერა სურსო, სტუმარმა ხუთივე თითი გაშალა.

შემდეგ ისინი კარგა ხანს საუბრობდნენ მიმიკისა და ჟესტების დახმარებით. სტუმარი დაჟინებით უმატებდა თითო-თითო თითს. ბოლოს და ბოლოს ყველა თითი გაშალა, მაგრამ ათმა დოლარმაც კი, მეძავისათვის ესოდენ დიდმა თანხამ, ვერ შეარყია ძინხუას გადაწყვეტილება. ადრევე ზეზე წამომდგარი, გვერდულად იდგა მაგიდასთან და როცა სტუმარმა ათივე თითი აჩვენა, მან გულმოსულად დააბაკუნა ფეხები და რამდენჯერმე ზედიზედ გააქნია თავი. იმავე წამს კედელზე ჩამოკიდებული ჯვარცმა რატომღაც კაუჭს მოწყდა და მსუბუქი ჟღარუნით დაეცა ქალის ფეხებთან, ქვის იატაკზე.

ძინხუა სწრაფად დაიხარა და ჯვარცმა სათუთად აიღო. ამ დროს შემთხვევით შეხედა ჯვარცმული ქრისტეს სახე და, ჰოი, საოცრებავ! ეს სახე აღმოჩნდა ცოცხალი გამოსახულება უცხოელისა, იქვე რომ იჯდა მაგდასთან.

«აი, თურმე, რატომ მეცნაურობდა მისი სახე! ეს ხომ უფალი ქრისტეს სახეა!»

ძინხუამ სასოებით მიიხუტა ჯვარცმა შავი აბრეშუმის კოფით დაფარულ მკერდზე და განცვიფრებული მოაჩერდა მის წინ მჯდარ სტუმარს. სტუმარი, რომლის შეზარხოშებულ სახეს ძველებურად ანათებდა ლამპა, დროდადრო არტყამდა ნაფაზს და მრავალმნიშვნელოვნად იღინებოდა. მისი თვალები სრიალებდნენ ქალის სხეულზე, მის თეთრ ყელზე, ყურებზე, რომლებზეც ნეფრიტის საყურეები უციალებდა. მაგრამ ძინხუას ეგონა, რომ ამ სახითაც კი მისი სტუმარი აღსავსე იყო რაღაც თბილი დიდებულებით.

სტუმარმა ცოტა შეიცადა, მერე პირიდან ჩიბუხი გამოიღო, მრავალმნიშვნელოვნად დაუქნია თავი ძინხუას და მხიარული ხმით რაღაც თქვა. ამ სიტყვებმა დახელოვევებული ჰიპნოზიორის ჩურჩულივით იმოქმედა ძინხუაზე. ხომ არ დაივიწყა მან თავისი დიდსულოვანი გადაწყვეტილება? მოცინარი თვალები დახარა და ბრინჯაოს ჯვარცმით ხელში დარცხვენილი მიუახლოვდა საიდუმლოებით მოცულ უცხოელს.

სტუმარმა მოიქექა შარვლის ჯიბე და ვერცხლის ფული მოაგროვა, მერე კი ძველებურად მოცინარე თვალები მიაპყრო ძინხუას და ერთხანს მისი ცქერით ტკბებოდა. მაგრამ უცებ ღიმილი მხურვალე ბრწყინვით შეეცვალა, იგი წამოხტა სკამიდან, მოეხვია ძინხუას და მაგრად მიიხუტა არყის სუნით გაჟღენთილ პიჯაკზე. ლამის გრძნობადაკარგულ ძინხუას ნეფრიტის საყურეებით დამშვენებული თავი უკან გადაედო, ფერმკრთალი ლოყები ალექოდა და მოჯადოებული უყურებდა თითქმის თვალებთან მობჯენილ მის სახეს. რა თქმა უნდა, უკვე აღარ ჰქონდა იმის ფიქრის თავი, დანებებოდა ამ უცნაურ უცხოელს, თუ აერიდებინა მისი კოცნა, მისივე კეთილდღეობისათვის. ძინხუამ ტუჩები დაახვედრა წვეროსანს და იგრძნო, მხურვალე სიამით ევსებოდა გული, პირველად განცდული სიყვარულის სიამით.

2

რამდენიმე საათის შემდეგ, უკვე ჩაბნელებულ ოთახში, ძლივსგასაგონი ჭრიჭინი ჭრიჭინობელისა შემოდგომის ნაღველით მოსავდა ორ მძინარე ადამიანის სუნთქვას, საწოლიდან რომ მოისმოდა. მაგრამ სიზმარი, რომელსაც ამ დროს ძინხუა ხედავდა, მაღლდებოდა მტვრიანი მიჩიგდანიით დაფარული საწოლიდან და მიიწევდა სულ მაღლა და მაღლა, სახურავს ზემოთ, ვარსკვლავებით გაბრწყინებულ მთვარიან ღამეში.

ძინხუა იჯდა წითელი სანდლის ხის სკამზე და ჩხირებით შეექცეოდა მაგიდაზე დახვავებულ ნაირნაირ კერძებს. აქ იყო მერცხლის ბუდეები, ზვიგენის ფარფლები, მოშუშული კვერცხი, შებოლილი ჭანარი, შემწვარი ღორის ხორცი, ტრეპანგით მომზადებული უხა – ყველაფერს ვინ ჩამოთვლის. ოჰ, ჭურჭელი კი – მშვენიერი სინები და ჯამები – ათასფრად იყო მოხატული ცისფერი ლოტოსებითა და ოქროსფერი ფენიქსებით. ზურგს უკან, ფანჯარაზე, მარმამის ფარდები ეკიდა. იქიდან კი, – ალბათ ახლოს მდინარე თუ ჩადიოდა, განუწყვეტლივ ისმოდა წყლის ჩქრიალი და ნიჩბების ჩქაფუნი. ძინხუას თავის ბავშვობისდროინდელ მშობლიურ ცივიში ეგონა თავი. მაგრამ, უეჭველია, ის ახლა ციურ ქალაქში იმყოფებოდა, ქრისტესთან.

დროდადრო ძინხუა მაგიდაზე აწყობდა ჩხირებს და გარშემო იხედებოდა, მაგრამ ფართო ოთახში ჩანდა მხოლოდ დრაკონის ფიგურებიანი ბოძები და ქოთნები უზარმაზარი ქრიზანთენებით, საჭმელების ომხივარში გახვეული. მის გარდა კი არავინ იყო იქ სულიერი.

და მაინც, როგორც კი სინი ცარიელდებოდა, ძინხუას თვალწინ იგი მაშინვე ივსებოდა საიდანლაც გაჩენილი სურნელოვანი საჭმელებით. უცებ შემწვარმა ხობობმა, რომელსაც ჯერ კიდევ არ მიჰკარებოდა, ფრთები ააფათქუნა, ღვინაინი დოქი გადააყირავა და ჭერისაკენ აფრინდა.

ამ დროს ძინხუამ იგრძნო, ვიღაც უხმაუროდ მოუახლოვდა ზურგიდან, ამიტომ სწრაფად მიხედა უკან, ისე, რომ ჩხირები ძირს არ დაუშვია. იქ, სადაც ძინხუას რატომღაც ფანჯარა ეგულეობდა, სანდალის ხის სკამზე იჯდა დიდებულებით მოსილი უცნობი უცხოელი, კბილებში გაჩრილი ბრინჯაოს გრძელი ჩიბუხიანი ატლასის საბურველმოსხმული.

ძინხუამ პირველი შეხედვისთანავე იცნო იგი. ეს ის უცნობი იყო, რომელიც წუხელ მოვიდა მასთან. ოღონდ ახლა მის თავს ზემოთ, ერთი სიაკუს მანძილზე, ჰაერში ეკიდა თხელი მანათობელი შარავანდი, რომელიც სამდღიან მთვარეს ჰგავდა.

უეცრად, ძინხუას წინ, თითქოს პირდაპირ მაგიდიდან გადმოეშვაო, დიდ სინზე გემრიელი, სურნელოვანი საჭმელი გაჩნდა. მან მაშინვე გაიწოდა ჩხირები, რათა აეღო ნუგბარი ნაჭერი, მაგრამ უცებ მოაგონდა ზურგს უკან მჯდომი უცხოელი, მიიხედა და მორცხვად უთხრა:

– ხომ არ დაჯდებოდით თქვენც აქ?

– არა, ჭამე მარტოკა. თუ შეჭამ ამას, მაშინ შენი ავადმყოფობა ამ ღამესვე გაქრება.

– შარავანდმოსილმა უცხოელმა, ისე, რომ ჩიბუხი არ გამოუღია, გაიღიმა უსაზღვრო სიყვარულის გამომხატველი ღიმილით.

– ესე იგი, თქვენ არ გინდათ მიირთვათ?

– მე? მე არ მიყვარს ჩინური კერძები. ნუთუ აქამდე ვერ მიცანი? იესო ქრისტეს ჯერ არასოდეს უჭამია ჩინური კერძები.

ნანკინელი ქრისტე წამოდგა სანდალის ხის სკამიდან, ზურგიდან მიუახლოვდა თავბრუდახვეულ ძინხუას და ნაზად აკოცა ლოყაზე.

როცა ძინხუა სამოთხის ძილიდან გამოერკვა, ვიწრო ოთახში უკვე შემოდგომის ცივი განთიადი შემოჭრილიყო. მაგრამ მტვრიანი მიჩიგდანიით დაფარულ საწოლში, რომელიც ნავსა ჰგავდა, ჯერ ისევ თბილი ბინდბუნდი მეფობდა. ამ ბინდბუნდში ოდნავ ისახებოდა თვალგაუხელებელი ძინხუას უკან გადაგდებული სახე, გახუნებულ, ძველ შალის საბანში ნიკაპამდე ჩამალული. ფერმკრთალ ლოყებზე, ალბათ ღამის ოფლისაგან, მიჰკრობოდა დაბურდული თმა. ოდნავ გახსნილ ბაგეებს შორის კი ბრინჯის მარცვლებით თეთრად ულექავდა წვრილი კბილები.

ძინხუამ თუმცა გაიღვიძა, მისი სული ჯერ კიდევ ნანახ სიზმარში დაბორიალობდა: ქრიზანთემების ყვავილები, წყლის ჩქრიალი, შემწვარი ხობბები, იესო ქრისტე... მიჩიგანის ქვეშ კი თანდათან ნათდებოდა და მის ზმანებებში ნელ-ნელა იჭრებოდა ცხოვრების უხეში სინამდვილის აშკარა შეგრძნება, შეგრძნება იმისა, რომ წუხელ ამ ლერწმის საწოლში იდუმალ უცხოელთან ერთად იწვა.

«ვაითუ ავადმყოფობა გადაედო...»

ძინხუამ მოიშორა ჭუჭყიანი საბანი და წამოდგა. შემდეგ ორივე ხელით მოისრისა თვალები, ასწია მძიმედ ჩამოწოლილი მიჩიგანი და ჯერ კიდევ ნამძინარევი თვალებით მოათვალიერა ოთახი.

ოთახში, დილის ცივ ჰაერში, ყველა საგანი შეუწყნარებელი სიმკვეთრით იხატებოდა. ძველი მაგიდა, ჩამქრალი ლამპა, სკამები – ერთი იატაკზე ეგდო, მეორე კედლისკენ იყო მიბრუნებული, – ყველაფერი ისევე იყო, როგორც წინა საღამოს. მეტიც, მაგიდაზე მიმოფანტულ საზამთროს მარცვლებს შორის ისევ ისე მკრთალად ბზინავდა ბრინჯაოს პატარა ჯვარცმა. მკვეთრი სინათლისაგან თვალებმოჭრილი

მინხუა კარგა ხანს იჯდა არეულ საწოლზე, გათოშილი იბუზებოდა, მაგრამ ადგილიდან არ იძროდა, ისე ათვალიერებდა ოთახს.

– არა, ეს არ იყო სიზმარი... – ჩურჩულებდა მინხუა, თან უცხოელის უცნაურ გაქრობაზე ფიქრობდა. რა თქმა უნდა, შეეძლო ეფიქრა, რომ უცხოელი მისი ძილის დროს წავიდა, მაგრამ ვერ დაეჯერებინა, რომ ის, ვინც ასე ვნებიანად ეალერსებოდა, ერთი სიტყვითაც არ გამოეთხოვებოდა წასვლის ჟამს. უფრო სწორად, მისთვის აუტანელი იყო ამის დაჯერება. ამასთან, მას დაავიწყდა, ამ საიდუმლოებით მოცული უცხოელისათვის შეპირებული ათი დოლარი გამოერთმია.

«ნუთუ მართლა წავიდა?»

გულდამძინებულმა საბანზე დაგდებული შავი აბრეშუმის კოფტის ჩაცმა დააპირა, მაგრამ უცებ გაწვდილი ხელი გაუშეშდა და სახე ვარდისფრად აელეწა. ხომ არ გაიგონა შედებილ კარს უკან იდუმალი უცხოელის ფეხის ხმა? ან იქნებ არყის სუნით გაჟღენთილი ბალიშისა და საბნის სუნმა გააღვიძა მასში ამ ღამის ამადელევებელი გრძნობები? არა, მინხუამ იგრძნო, რომ სასწაულის ძალით, რომელიც მის სხეულში მომხდარიყო, ავთვისებიანი წყლულები ერთი ღამის განმავლობაში უკვალოდ გაქრობოდა.

«ესე იგი ის იყო ქრისტე!»

თავდავიწყებული, პერანგისამარა მინხუა ღამის ჩამოვარდა საწოლიდან, მუხლებით დაეშვა ცივ იატაკზე და ვითარცა მშვენიერმა მარიამ მაგდალინელმა, მკვდრეთით აღმდგარ ღმერთთან მოსაუბრემ, მხურვალე ლოცვა ადავლინა.

3

ერთხელ, მომდევნო წლის გაზაფხულის საღამოს, ახალგაზრდა იაპონელი ტურისტი, რომელიც ოდესღაც უკვე სტუმრებოდა მინხუას, კვლავ იჯდა მის წინ, მბჟუტავი შუქით განათებულ მაგიდასთან.

– ჯვარცმა ისევ გიკიდიდა? – შენიშნა მან საუბრისას ოდნავ დამცინავი ტონით. და მაშინ, იმწამსვე დადინჯებულმა მინხუამ უამბო მას თავისი არაჩვეულებრივი თავგადასავალი, თუ როგორ განკურნა იგი ერთხელ ღამით ნანკიკში ჩამოსულმა ქრისტემ.

უსმენდა მის მონათხრობს ახალგაზრდა იაპონელი ტურისტი და თავისთვის ფიქრობდა:

«ვიცნობდი ამ უცხოელს. იაპონელ-ამერიკელი მეტისი იყო. მგონი ჯორჯ მერი ერქვა. ჩემს ნაცნობთან, რეიტერის სააგენტოს კორესპონდენტთან ტრაბახობდა, რომ ერთხელ ნანკინში გაუტარებია ღამე ერთ ქრისტიან მეძავთან, და როცა მას ტკბილად ჩასძინებია, ჩუმად ათესილა. ამას წინათ რომ ნანკინში ვიყავი, ის სწორედ ჩემს სასტუმროში გაჩერდა, ასე რომ, მისი სახე აქამდე მახსოვს. ადგილობრივი ინგლისური გაზეთის კორესპონდენტად ასაღებდა თავს, მაგრამ სრულიად უღირსი და გაფუჭებული კაცი იყო. შემდეგ სიფილისისაგან ჭკუიდან შეიშალა... გამოდის, რომ ამ ქალისაგან დაავადებულა. ეს კი ამ უკეთურ მეტისს აქამდე ქრისტედ თვლის! გავუმხილო ეს ამბავი, თუ გავჩუმდე და სამუდამოდ დავტოვო თავის სიზმარში, რომელიც ძველებურ დასავლურ ლეგენდებსა ჰგავს?...»

როცა მინხუამ თავისი ამბავი დაასრულა, იაპონელმა ტურისტმა, თითქოს გონს მოეგო, ასანთი გაკრა და სურნელოვან სიგარეტს მოუკიდა. შემდეგ საგანგებო ინტერესით იკითხა:

– მაშ ასე... საოცარია... და შენ არც ერთხელ არ გაივადმყოფია ამის შემდეგ?

– არა, არც ერთხელ, – უყოყმანოდ უპასუხა სახეგანათებულმა მინხუამ, ისე, რომ არ შეუწყვეტია საზამთროს მარცვლების კნატუნი.

ივლისი, 1920წ.

უცნაური შემთხვევა

ერთ საღამოს მე და ჩემი ძველი მეგობარი მურაკამი გინძაზე ვსეირნობდით.

სრულიად მოულოდნელად, მურაკამიმ საუბარში თავისი და ახსენა, ტიეკო, სასებოში რომ ცხოვრობდა.

– ამას წინათ ტიეკოს წერილი მივიღე. მოკითხვას გითვლის.

– ხომ კარგად არის ქალბატონი ტიეკო?

– კი. ამ ბოლო დროს მთლად გამოჯანმრთელდა. აი, ტოკიოში რომ ცხოვრობდა, მაშინ ვერ იყო კარგად, ძალიან ღალატობდა ნერვები. იმ ხანებში არ შეგხვედრია?

– როგორ არა, მაგრამ არაფერი შემიმჩნევია.

– როგორ ვერ შეატყვე? შეშლილსა ჰგავდა. ხან იცინოდა, ხან ტიროდა. ძალიან უცნაური ამბავი გადახდა თავს.

– უცნაური ამბავი?

– მოდი, კაფეში შევიდეთ და მოგიყვებით, მითხრა მურაკამიმ და მინის კარს უბიძგა. შევედით და მაგიდასთან ერთმანეთის პირისპირ დავსხედით. მაგიდა ფანჯარასთან იდგა, საიდანაც მთელი ქუჩა მოჩანდა.

– კი! რა შეემთხვა, შენთვის არ მომიყოლია? სასებოში მიაამბო.

როგორც მოგეხსენებათ, ტიეკოს ქმარი ფლოტის ოფიცერი იყო. ომის დროს იმათი ჯავშნოსანი ხმელთაშუა ზღვაზე გაგზავნეს. ტიეკო ჩემთან გადმოვიდა საცხოვრებლად. ომი უკვე თავდებოდა, რომ ტიეკოს საშინლად აეწეწა ნერვები. მთავარი მიზეზი, რასაკვირველია, ის იყო, რომ ქმრისა არაფერი იცოდა. ადრე ყოველკვირა მოდიოდა წერილი, მერე მოულოდნელად შეწყდა და ქალი ლამის გადაირია. სულ ექვსი თვის დაქორწინებულები იყვნენ, როცა ჩემი სიძე ომში წაიყვანეს და ტიეკოსათვის ბარათის მიღება დღესასწაული იყო. შენ ხომ მიცნობ, როგორი მოურიდებელი და დამცინავი კაცი ვარ, მაგრამ ტიეკოს ისე ახარებდა ყოველი ბარათი, ენა არ მიტრიალდებოდა დასაცინად.

აი, სწორედ იმ ხანებში მოხდა ის უცნაური ამბავი. ერთხელ... კიგესენცუს დღესასწაული იყო... მახსოვს, ცივი ამინდები დაიჭირა, იმ დღეს კი დილიდან კოკისპირულად წვიმდა. ჰოდა, იმ დღეს ტიეკომ გამოგვიცხადა, კამაკურაში უნდა გავემგზავრო, კარგა ხანია აღარ ვყოფილვარო. კამაკურაში ტიეკოს სკოლის ამხანაგი ცხოვრობდა, ვიღაც იქაურ საქმოსანზე იყო გათხოვილი და ტიეკო იმასთან მიდიოდა სტუმრად. რა დროს სტუმრობა იყო იმ წვიმაში?! მეც და ჩემმა ცოლმაც ბევრი ვუშაღეთ, ვებეწეთ, მეორე დღისთვის გადაედო გამგზავრება, მაგრამ ქვა აავდო და თავი შეუშვირა, მაინცა და მაინც დღეს უნდა წავიდეთ. ძალიან რომ მივაცივდით, გაბრაზდა, ფაციფუცით გაემზადა და წავიდა. ამაღამ თუ არ დავბრუნდი, არ შეგეშინდეთ, შეიძლება იქ გავათიო ღამეო, დაგვიბარა, მაგრამ მალე მთლად გალუმპული და გაფითრებული უკანვე მობრუნდა. თურმე ცენტრალური სადგურიდან გამობრუნებულა და ტრამვაის გაჩერებამდე ისე მისულა, რომ ქოლდა არ გაუშლია. რატომ, რა მოხდა? რა და, აი, ის უცნაური ამბავი შეემთხვა.

როცა ტიეკო ცენტრალურ სადგურზე მივიდა... თუმცა მანამდეც მომხდარა ერთი რამ: ტრამვაიში რომ ასულა, დასაჯდომი ვერ უშოვია – თავისუფალი სკამი არ აღმოჩენილა და სახელურს მოსჭიდებია, რომ არ ეჯანჯლარა. ჰოდა, სახელურს რომ მოეჭიდა და ფანჯარაში გაიხედა, ზღვა დაინახა. ტრამვაი ძიმბო-მატიზე მიდიოდა და, აბა, იქ ზღვას რა უნდოდა? არა და, აშკარად ხედავდა, როგორ მოისწრაფოდნენ ფანჯრებისკენ ზღვის ტალღები, ხოლო როცა ფანჯარას წვიმის წვეთები ეცემოდა, ნისლში ჰორიზონტის მკრთალი ხაზიც ილანდებოდა. აქედან შეიძლება დავასკვნათ, რომ ტიეკოს იმ დროს ძალზე აწეწილი ჰქონდა ნერვები.

ცენტრალურ სადგურზე რომ მივიდა, კარებთან ვილაც წითელქუდიანი მეზარგული შენიშნა. მეზარგულმა თავი დაუკრა და ჰკითხა, თქვენი მეუღლისა რა ისმისო? ეს, რა თქმა უნდა, უცნაური კითხვა იყო, მაგრამ კიდევ უფრო უცნაური ის გახლდათ, რომ ტიეკოს სულაც არ გაკვირვებია და უპასუხია: გმადლობთ, ალბათ კარგადაა, თუმცა ამ ბოლო ხანებში, რატომღაც ამბავი აღარ მომდისო. მაშინ მეზარგულმა უთხრა, თუ ასეა, მოვინახულებო. უცნაურად გაისმა ეს «მოვინახულებო». ტიეკოს ქმარი ხომ შორს იყო, ხმელთაშუა ზღვაზე!.. მხოლოდ ახლა მიაქცია ტიეკომ ყურადღება, რომ უცნობი რაღაც უცნაურად ლაპარაკობდა, მაგრამ, სანამ, ჩაეკითხებოდა, მეზარგულმა თავი დაუქნია და ხალხს შეერია. ტიეკომ ბევრი ათვალიერა ხალხში ის წითელქუდიანი, მაგრამ ვეღარსად მოჰკრა თვალი. წითელქუდიანი მეზარგულები ბლომად ირეოდნენ სადგურზე, მაგრამ ტიეკომ იმ კაცის სახე ვეღარ გაიხსენა. რა საოცარია, არა? ყველა წითელქუდიანი ის ეგონა. თანაც ისეთი შეგრძნება ჰქონდა, თითქოს ის იდუმალი უცნობი გამუდმებით ადევნებდა თვალს. ბოლოს კამაკურაში წასვლა გადაიფიქრა. სადგურზეც ვეღარ გაჩერდა დიდხანს. ისე დაბნეული გამოიქცა იქიდან, რომ ქოლგის გაშლაც ვერ მოისაზრა – გიჟივით მორბოდა სახლისაკენ იმ თავსხმაში.

რასაკვირველია, ყველაფერი ნერვების ბრალი იყო. ამას ზედ ისიც დაერთო, რომ ტიეკო გაცივდა. მეორე დღეს სიცხე მისცა და სამ დღეს აღარ გამოუნელდა. გამუდმებით აბოდებდა – ქმარს ელაპარაკებოდა, ხან ევედრებოდა მაპატიეო, ხანკი უბრაზდებოდა, რატომ არ ჩამოდიხარო. მერე გამომჯონიბდა, მაგრამ ამ შემთხვევამ ღრმა კვალი დააჩნია გულზე: საკმარისი იყო, მეზარგული ეხსენებინა ვინმეს, რომ გუნება გაფუჭებოდა და მთელი დღით დამუნჯებულიყო. ერთხელ პირდაპირ სასაცილო ამბავი შეემთხვა: რომელიღაც სატრანსპორტო კანტორის აბრაზე დახატული მეზარგული დაინახა და საქმეზე აღარ წავიდა, მოტრიალდა და შინ მობრუნდა.

მერე შიშმა თანდათან უკლო და ერთი თვის შემდეგ თითქმის სულ გაუქრა. მეც ვამშვიდებდი ხოლმე. ერთხელ ვუთხარი: ჩემო დაიკო, კიოკოს ერთ-ერთ მოთხრობაში კატისსახიანი მეზარგულია ნახსენები, ალბათ წაიკითხე და იმიტომ მოგეჩვენა-მეთქი; ერთი სიტყვით, გული საგულეს ჩაუდგა, მაგრამ შემდეგ, მარტში, კვლავ დაშინდა. ქმრის დაბრუნებამდე ტიეკოს ფეხი ვერ მივადგმევინეთ სადგურში. გახსოვს, შენც არ გაგაცილა.

ტიეკოს ქმრის ერთი მეგობარი ორ წელიწადს იყო ამერიკაში და მარტში ტოკიოში დაბრუნდა მატარებლით. მატარებელი დილით უნდა ჩამოსულიყო და ტიეკო ადრიანად წავიდა დასახვედრად. შენც იცი, სადგურის მიდამოებში დღისითაც არ არის ხალხმრავლობა. დაცარიელებულ ქუჩაში, ქვაფენილზე, სავაჭრო ურიკა იდგა და ზედ სათამაშო ქარის წისქვილი ელაგა. მოღრუბლული, ქარიანი დღე იყო და ქარი გამალეებით ატრიალებდა წისქვილების ფერად-ფერად ფრთებს. არ ვიცი, რატომ და, ტიეკო ჯერ ამან შეაშფოთა, მერე, ურიკას რომ გასცდა და გვერდზე

გაიხედა, ვიღაც წითელქუდიანი კაცი დაინახა. წითელქუდიანი ქვაფენილზე ჩაცუცქულიყო. უეჭველია, გამყიდველი იქნებოდა. ალბათ, თამბაქო უნდოდა მოეწია. ტიეკო კი ისე დაფრთხა წითელი ქუდის დანახვაზე, რომ უკან დაბრუნება დააპირა, მაგრამ მერე გული გაიმაგრა და მაინც მივიდა სადგურში.

ქმრის მეგობარი ჩამოვიდა. ჩამოსულმა და დამხვდურებმა ბაქანი დატოვეს, ნახევრად ჩაბნელებულ სადგურში შევიდნენ და ის იყო ქუჩაში უნდა გასულიყვნენ, რომ ტიეკოს ვიღაცამ ჩაულაპარაკა უკნიდან: «ამბობენ, თქვენი ქმარი მარჯვენა ხელშია დაჭრილიო. ალბათ ამიტომ ვერ გწერთ წერილს». ტიეკო მყისვე მიბრუნდა, მაგრამ წითელქუდიანი ვერავინ დაინახა. უკან ფლოტის ოფიცერი და იმისი ცოლი მოჰყვებოდნენ. ორივენი ტიეკოს მეგობრები იყვნენ, ცხადია, ოფიცერი ასეთ უადგილო ადგილას არ დაუწყებდა ქმარზე ლაპარაკს. მაგრამ მაშინ ვის უნდა ეთქვა ეს უცნაური სიტყვები?! ტიეკოს მაინც ძალიან გაუხარდა, რომ წითელქუდიანი არსად ჩანდა. მაგრამ, ქუჩაში რომ გამოვიდნენ და მანქანისაკენ გაემართნენ, უკნიდან გარკვევით მოესმა: «ქალბატონო, თქვენი მეუღლე, ალბათ, ერთ თევში დაბრუნდება». ტიეკო კვლავ მიბრუნდა. უკან მხოლოდ მეგობრები ედგნენ, ის წითელქუდიანი კი არსად ჩანდა. თუმცა უკან არავინ იყო უცნობი, მაგრამ წინ ორი მებარგული ალაგებდა ბარგს მანქანაში. ერთმა მათგანმა წამით მოაბრუნა თავი, ტიეკოს შეხედა და როგორღაც უცნაურად ჩაიცინა. ტიეკო ისე გაფითრდა, რომ მეგობრებმა შენიშნეს და ჰკითხეს, რა მოგივიდაო. ცოტათი რომ დამშვიდდა, მანქანისაკენ გააპრა თვალი, მაგრამ იქ მხოლოდ ერთი მებარგული დაინახა. ის მეორე, წელან რომ ჩაიცინა, აღარსად ჩანდა. ტიეკოს ეგონა, ახლა მაინც დავიმახსოვრე იმისი სახე, მაგრამ კვლავ ვერ აღიდგინა უცნობის გარეგნობა. ბევრი ეცადა, მაგრამ მხოლოდ წითელ ქუდსა და უცხვირო და უთვალეზო სახეს ხედავდა გონების თვალთ. აი, ეს არის ის მეორე უცნაური შემთხვევა, რომელიც ტიეკომ მიაძმო.

იცი, ერთი თვის შემდეგ, აი, დაახლოებით მაშინ, შენ რომ წახვედი კორეაში, მართლა არ დაბრუნდა ჩემი სიძე! და აი, რა არის ყველაზე გასაოცარი: თურმე მართლა მარჯვენა ხელში ყოფილა დაჭრილი და კარგა ხანს წერა არ შეეძლო. ჩემი ცოლი შეეცადა ხუმრობაში გაეტარებინა ყველაფერი: ტიეკოს უთხრა, დღე და ღამე ქმარზე ფიქრობდი და გულმა გიგრძნო, რომ მარჯვენა ხელში იყო დაჭრილიო. ორი კვირის შემდეგ ტიეკო და მისი ქმარი სასებოში გაემგზავრნენ. ქმარს იქ უნდა დაეწყო სამსახური. რამდენიმე დღის შემდეგ ტიეკოს ბარათი მივიღე, რომელშიც მესამე უცნაური შემთხვევა იყო აღწერილი.

ცოლ-ქმარი ცენტრალური სადგურიდან გაემგზავრა. მატარებელი ის იყო დაიდრა, რომ მუშამ, ბარგი რომ შეუტანა და ჩავიდა, ფანჯრიდან შეიხედა იმათ კუპეში, ალბათ გზის დალოცვა სურდა. ტიეკოს ქმარი მის დანახვაზე საშინლად დაიბნა. გონი რომ მოიკრიბა, ცოლს უამბო: ჩვენი გემი მარსელში იდგა. ერთხელ, მე და ჩემი ამხანაგი კაფეში რომ ვისხედით, ვიღაც იაპონელი მებარგული მოვიდა და მკითხა, როგორ არის საქმეებიო.

მარსელის ქუჩებში იაპონელი მუშები არ დასეირნობდნენ, მაგრამ ტიეკოს ქმარს, რატომღაც, სულ არ გაკვირვებია ამ მუშის დანახვა და უპასუხია, მარჯვენა ხელში დავიჭერი და მალე სამშობლოში გავემგზავრებიო. ამ დროს ვიღაცა მთვრალს კონიაკიანი ჭიქა წაქცევია. ჩემს სიძეს ხმაურზე უკან მიუხედავს და როცა მობრუნებულა, იაპონელი მებარგული აღარსად იყო. განა საოცარი არა არის?! ძილით არ ეძინა _ თვალები გახელილი ჰქონდა და ხომ არ დაესიზმრებოდა. მეგობარი ისეთი სახით იჯდა, თითქოს არავინ მისულიყოს იმათ მაგიდასთან. ტიეკოს ქმარს მაშინ არავისთვის მოუყოლია ეს ამბავი. როცა იაპონიაში დაბრუნდა და გაიგო, რომ ტიეკოს

ორჯერ შეხვდა ვიღაც უცნაური მეზარგული, დარწმუნდა, ნამდვილად მეც ისა ვნახე მარსელშიო, მაგრამ მაინც არავის უამბო, რადგან ეს შემთხვევა ძალზე წააგავდა მოჩვენებებზე დაწერილ მოთხრობებს. ესეც არ იყოს, შეშინდა, ამხანაგებმა არ დამცინონ, ლაშქრობის დროს ცოლზე რომ ვფიქრობდიო და კრინტი არავისთან დაუძრავს, მაგრამ მეზარგულმა ფანჯარაში შემოიხედა თუ არა, მაშინვე იცნო. სწორედ ის იყო, მარსელის კაფეში რომ ნახა. ტიეკოს უთხრა, ნამდვილად ის არისო. მერე ცოტა ხანს იყუჩა და ხმამაღლა დასძინა: «რა უცნაურია! აი ახლა დაბეჯითებით ვთქვი, ის არის-მეთქი, მაგრამ სინამდვილეში სულ არ მახსოვს იმ მეზარგულის სახე. მაშინ კი, რომ შემოიხედა, ნამდვილად მეცნო».

მურაკამიმ საუბარი შეწყვიტა, რადგან კაფეში მისი ნაცნობები შემოვდნენ. ერთი ხორხოცით მოადგნენ ჩვენს მაგიდას და საუბარი გაუბეს. მე წამოვდექი, მეგობარს დავემშვიდობე და დავპირდი, კორეაში წასვლამდე აუცილებლად შემოგივლი-მეთქი.

კაფედან რომ გამოვედი, შვებით ამოვისუნთქე. მხოლოდ ახლა მივხვდი, რატომ გამაწბილა ტიეკომ ამ სამი წლის წინათ, _ პაემანზე უნდა მოსულიყო ცენტრალურ სადგურზე. დიდხანს ველოდე, მაგრამ არ მოვიდა. მეორედ შევუთანხმდი და მაშინაც ამაოდ მომიხდა ცდა. მერე მოკლე წერილით მამცნო, მინდა სიცოცხლის ბოლომდე ერთგულ მეუღლედ დავრჩეო.

იანვარი, 1921წ.

უსიერ ტყეში

დაკითხვაზე რა უთხრა ტყისმჭრელმა სასამართლოს მოხელეს

დიახ, ასე იყო. გვამი მე ვიპოვე. ამ დილით, ჩვეულებისამებრ, ტყეში ხეების საჭრელად რომ გახლდით, სწორედ მთის ძირას წავაწყდი მკვდარს. სახელდობრ სადა? იამასინასაკენ მიმავალი გზიდან დაახლოებით ოთხი-ხუთი ტიოს მოშორებით. ესაა უკაცრიელი ადგილი, სადაც ბამბუკი ხარობს, შიგადაშიგ ნორჩ კრიპტომერიებსაც შეხვდებით.

მოკლულს ღია ცისფერი სუიკანი ეცვა, გაცვეთილი ებოსი ეხურა, ქალაქელები რომ ატარებენ, ისეთი. გულადმა იწვა. სხეულზე მხოლოდ ერთი ჭრილობა ჰქონდა, მაგრამ შიგ გულში. გვამის გარშემო ბამბუკის ხმელი ფოთლები კინოვარით გაჟღენთილს ჰგავდა. არა, სისხლი უკვე აღარ სდიოდა, ეტყობოდა, ჭრილობა შედედებოდა. ჰო, აი კიდევ რა: ჭრილობაზე დასცხრომოდა კრაზანა, რომელიც სულაც არ დამფრთხალა ჩემს მიახლოებაზე.

ახლომახლო იყო თუ არა ხმალი, ან რამე ამისი მსგავსი? არა, იქ არაფერი მინახავს, მხოლოდ კრიპტომერიის ძირას, გვამთან ახლოს, თოკი ეგდო. და კიდევ... დიახ, დიახ, თოკს გარდა, იქვე სავარცხელსაც მოვკარი თვალი. ეს იყო და ეს, ეს ორად ორი ნივთი. გარშემო კი ბალახი და მოფენილი ფოთლები გვარიანად იყო მოჯეგეილი. ჩანს, მოკლულს იოლად არ დაუთმია სიცოცხლე... რაო, იყო თუ არა ცხენი? აბა, რომელი ცხენი შეაღწევს იქ? ცხენის სავალი გზა ცოტა მოშორებითაა, იმ უსიერი ტყის გადაღმა.

დაკითხვაზე რა უთხრა მოხეტიალე ბერმა სასამართლოს მოხელეს

მოკლულს შევხვდი გუშინ. გუშინ... ასე, შუადღისას. სადა? სეკიამადან იამასინასაკენ მიმავალ გზაზე. ცხენზე ამხედრებული, ქალთან ერთად მიემზრებოდა სეკიამასაკენ. ქალს რიდეჩამოფარებული ფართოფარფლიანი ქუდი ეხურა, ასე რომ, სახე არ უჩანდა. თვალი მოვკარი მხოლოდ ჰაგას ყვავილით მოჩითულ მის აბრეშუმის კაბას. თაფლა ცხენს ფაფარი შეკრეჭილი ჰქონდა. რა სიმაღლის იყო? რაღაც ერთი ციდიტ თუ იქნებოდა ჩვეულებრივზე მაღალი... მე ბერი ვარ და, ასეთ რამეებში მაინცდამაინც ვერ ვერკვევი. მამაკაცს... ჰო, ხმალი ერტყა, ზურგზე კი მშვილდ-ისარი მოეგო. ახლაც თვალწინ მიდგას, შავად გალაქული კაპარჭიდან ოცამდე თავამოყოფილი ისარი. რას წარმოვიდგენდი, ასეთი ბედი თუ ეწეოდა. მართლაც რომ თვალის დახამხამებაში ქრება ადამიანის სიცოცხლე, თითქოს ცვარი იყოს, ან გაელვება. ოო, ენა ვერ იტყვის, რა სავალალოა ყოველივე ეს.

დაკითხვაზე რა უთხრა ჩაფარმა სასამართლოს მოხელეს

მე რომ კაცი შევიპყარი? ის ხომ სახელგანთქმული ავაზაკი ტაძემარუა. ხელი მაშინ ვტაცე, ცხენიდან გადმოვარდნილი, ავადაგუტისთან ქვის ხიდზე რომ ეგდო და კვნესოდა. როდის? გუშინ, საღამოს რვა საათზე. ამას წინათ კინაღამ შევიპყარი, მაშინ ისევ ის ლურჯი სუიკანი ეცვა და უკან, ქამარში ხმალი გაერჭო. ახლა კი, როგორც ხედავთ, მშვილდ-ისარიც აღმოჩნდა. წარმოგიდგენიათ? ეს ხომ იმ მოკლულის მშვიდისარია! თქმა არ უნდა, მკვლელიობა ტაძემარუს ჩადენილია. ტყავგადაკრული მშვილდი, შავად გალაქული კაპარჭი ქორისფრთიანი ჩვიდმეტი ისრით. მაშასადამე, ეს ყველაფერი მოკლულის საკუთრება იყო. ჰო, ცხენი როგორც თქვენ ბრძანეთ, თაფლა იყო, ფაფარშეჭრილი, ეტყობა, ასეთი ყოფილა ტაძემარუს ბედი – ცხენს გადმოუდგია. ცხენი ხიდის ახლოს წიწვნიდა ბალახს, გრძელი სადავე მისთრევდა.

ეს ტაძემარუ, სხვა ავაზაკებისაგან განსხვავებით, რომლებიც დედაქალაქში დაეხეტებინან, ქალების ნამდვილი მუსუსია. გახსოვთ, შარშან მტაზე, ბინძურუს სადიდებელი აკიტორიბეს ტაძრის უკან მლოცველი ქალი რომ მოკლეს გოგონასთან ერთად? ჰო და, ლაპარაკობდნენ, ამაში ტაძემარუს ხელი ურევიაო. ან ის ქალი სადაა, თაფლა ცხენით რომ მოდიოდა? ვთქვათ, მამაკაცი ტაძემარუამ მოკლა, ქალი რა იქნა? არავინ იცის. ბოდიში, რომ საქმეში ვერევი, მაგრამ ესეც გამოსაძიებელია.

დაკითხვაზე რა უთხრა სასამართლოს მოხელეს მოხუცმა ქალმა

ეს სწორედ იმკაცის გვამია, ვისზედაც გათხოვილი იყო ჩემი ქალიშვილი. მაგრამ ის დედაქალაქიდან არ გახლავთ, სამურაია კოკუფუ და ვაკასადან. მისი სახელია კანაძავა ტაკეპირო, ოცდაექვსი წლისაა. არა, მას არ შეეძლო ვინმეს წყენინება, მეტად თვინიერი იყო.

ჩემს ქალიშვილს მასაგო ჰქვია, ცხრამეტი წლისაა, თამამია, მამაკაცს არ ჩაუვარდება, ტაკეპიროსთან შეხვედრამდე არავინ ჰყვარებია. შავგვრემანია, მოგრძო სახიანი, მარცხენა თვალის კუთხეში ხალი აქვს.

გუშინ ტაკეპირო ჩემი ქალიშვილითურთ ვაკასასი გაემგზავრა. ნეტავი რა შევცოდეთ ღმერთს, რომ ასეთი უბედურება დაგვატყდა თავს! რა დაემართა ჩემს ქალიშვილს? სიძის ხვედრს, მართალია, შევურიგდი, მაგრამ ქალიშვილზე ფიქრი მოსვენებას არ მამლევს. დედაშვილობას, გევედრებით, ღვთის გულისათვის, დაძებნეთ ტყეებსა და ველებზე, იქნებ როგორმე მიაკვლიოთ ჩემს ქალიშვილს. რა

ღვთის რისხვაა ეგ ავაზაკი ტაძემარუ, თუ რას ეძახიან! განა მარტო სიძე, ჩემი ქალიშვილიც ხომ... (ტირის, სიტყვა ვეღარ დაუძრავს).

ტაძემარუ აღიარებს

ეს კაცი მე მოვკალი. ქალი კი არ მომიკლავს. არც ის ვიცი, სად გაქრა. მომეშვით! რამდენიც უნდა მაწამოთ, რაც არ ვიცი, როგორ გითხრათ. ესეც არ იყოს, რაკი ჩავვარდი, გულახდილად ვაღიარებ ყველაფერს.

ამ კაცსა და მის ცოლს სამხრობისას შევხვდი. ქარმა ის იყო, აბრეშუმის საბურველი აუფრიალა და ერთი წამით გამოჩნდა იმ ქალის სახე. ერთი წამით გაიელვა და ისევ დაიმალა. და იქნებ სწორედ ამის გამოც მისი სახე ბოდისატვას ხატებად მომეჩვენა. მაშინვე გადავწყვიტე, დამემორჩილებინა ეს ქალი, თუნდაც ამისთვის მისი ქმრის მოკვლა დამჭირებოდა. თქვენ ეს საშინელებად მიგაჩნიათ, არა? დიდი საქმე! კაცის მოკვლას რა უნდა! როცა ქალის დასაკუთრება სურთ, მამაკაცს ყოველთვის კლავენ. მხოლოდ მე ვკლავ ხმლით, თქვენ კი ამ შემთხვევაში ხმალს არ მიმართავთ, თქვენ კლავთ ძალაუფლების, ფულის მეშვეობით, ზოგჯერ კი უბრალო მლიქვნელური სიტყვებით. მართალია, ამ შემთხვევაში სისხლი არ იღვრება, მამაკაცი უვნებელი რჩება, მაგრამ ის თქვენი მოკლულია! და კაცი რომ დაუფიქრდეს, ვისი დანაშაულია უფრო მძიმე, თქვენი თუ ჩემი, _ ვინ იცის?! (ირონიული ღიმილი).

მაგრამ ისე არ გამიგოთ, თითქოს კაცის მოკვლა მიხაროდეს. სისხლის დაუღვრელად თუ დავიმორჩილე ქალი, ამას რა ჯობია? ამჯერად გადავწყვიტე, ქალს ისე დავუფლებოდი, მკვლელობა არ ჩამედინა. მაგრამ გზაზე, სადაც ხალხი მიდმოდის, ამას როგორ მოახერხებ! ამიტომაც მოვიფიქრე, როგორ შემეტყუებინა ისინი ტყის სიღრმეში.

ეს ადვილად შევძელი, თანამგზავრივით ავედევენე მათ და ვუამბე, მოპირდაპირე მხარეს მთაში ყორღანი გავთხარე, შიგ უამრავი სარკე და ხმალი აღმოჩნდა. ეს ყველაფერი ტყეში დავფალი, რომ არავის ენახა, და თუკი მსურველს ვიპოვნი, იაფად მივყიდი ნებისმიერ ნივთს-მეთქი. ვატყობდი, მამაკაცი დავაინტერესე. აბა, რა გეგონათ! საშინელი რამაა სიხარბე. ნახევარი საათიც არ გასულა, რომ ცხენი მოაბრუნეს და ჩემთან ერთად დაადგნენ მთის ბილიკს.

ტყეს რომ მივადექით, ვუთხარი, ის ნივთები უსიერი ტყის სიღრმეში მაქვს ჩაფლული-მეთქი, და შევთავაზე, წამომყოლოდნენ სანახავად. მამაკაცს სიხარბემ სძლია და, რასაკვირველია, უარი არ უთქვამს. ქალმა კი არც ცხენიდან ჩამოსვლა მოისურვა, არც წამოყოლა. თქვა, მე აქ მოგიცდითო. მისი ასეთი გადაწყვეტილება უთუოდ წინდახედულებით იყო ნაკარნახევი. ხედავდა, რომ ტყე გაუვალი იყო. მაინც ყველაფერი ისე მოეწყო, უკეთესად რომ არ შეიძლებოდა. მე შევუძეხი მამაკაცს ტყის სიღრმეში, ქალი კი მარტო დავტოვეთ.

ტყის განაპირას მხოლოდ ბამბუკი ხარობდა. შემდეგ კრიპტომერიებიც გვხვდებოდა. ჩემი განზრახვის სისრულეში მოსაყვანად უკეთეს ადგილს ვერ ვიპოვნიდი. გზადაგზა ტოტებს აქეთ-იქით ვწევდი, გზას ვიკაფავდი, და თან კაცს ვარწმუნებდი, განძი კრიპტომერიების ძირასა მაქვს ჩაფლული-მეთქი. მამაკაცი მისმენდა და იქით მიიჩქაროდა, სადაც კრიპტომერიათა წერწეტა ზროები ჩანდა. ბამბუკი იშვიათად გვხვდებოდა. ჩვენს გარშემო კრიპტომერიები შემოჯარულიყვნენ. და აი, აქ მოულოდნელად დავესხი თავს ჩემს მსხვერპლს და მიწას დავენარცხე. თვალის დახამხამებაში ის უკვე ხეზე მიკრული აღმოჩნდა. თოკი? სად გინახავთ ყაჩაღი უთოკოდ. თოკი წელზე მერტყა. ყოველ წუთს შეიძლებოდა დამჭირებოდა

მესერზე გადასასვლელად. ცხადია, კაცს დაყვირება არ შეეძლო. პირი ზამბუკის ჩამოცვენილი ფოთლებით გამოვუტენე. რაღას დააწყობდა?

მერე დავბრუნდი ქალთან და ვუთხარი, შენი თანამგზავრი თავს შეუძლოდ გრძნობს, წამოდი, გაიგე, რა დაემართა-მეთქი. რაღა თქმა უნდა, ამჯერადაც ჩემსას მივალწიე, ქალმა მოიხადა თავისი ფართოფარფლებიანი ქუდი, ჩამჭიდა ხელი და ტყის სიღრმეში შემყვა. მივედით იქ, სადაც მისი ქმარი ხეზე თოკით იყო მიბმული. ქმარი ამ დღეში დაინახა თუ არა, უბიდან პატარა ხანჯალი დაადრო. არასოდეს შემხვედრია ასეთი თავზეხელაღებული, მამაცი ქალი. რომ არ მემარჯვა, უქველად გამომფაშავდა. პირველი შემოტევა ავიცილე, მაგრამ ქალი გააფთრებით იქნევდა ხანჯალს. მაგრამ ტყუილადა ვარ ტაძემარუ? ხმლისათვის ხელი არ მიხლია, ისე გავაგდებინე ხანჯალი. უიარაოდ კი, უმამაცესი ქალიც ვერაფერს გააწყობს. და ბოლოს წადილი ავისრულე _ ქალი ისე დავიმორჩილე, რომ ქმარი არ მომიკლავს.

დიახ, ცოცხალი დავტოვე. მე ამის შემდეგაც არ განმიზრახავს მისი მოკვლა. მაგრამ წასვლა რომ დავაპირე, აქამდე მიწას გართხმული, თვალცრემლიანი ქალი უცებ გიჟივით ზეზე წამოიჭრა, სახელოში ჩამაფრინდა და გულამომჯდარმა იყვირა: «ან შენ უნდა მოკვდე, ამ ჩემი ქმარი!.. თქვენ შორის ერთ-ერთი უნდა მოკვდეს... ორი მამაკაცის წინაშე ასეთ შერცხვენას სიკვდილი მიჯობს. ერთ-ერთი თქვენთაგანი უნდა მოკვდეს... მე კი მას გავყვები, ვინც ცოცხალი დარცება», და აი, სწორედ მაშინ გადავწყვიტე იმ კაცის მოკვლა. (ნაღვლიანი აღელვებით).

როცა ყოველივე გიამბეთ, ალბათ მუხანათ ადამიანად მიმიჩნიეთ. კი, ასე გეჩვენებათ, რადგან თქვენ არ გინახავთ იმ ქალის სახე, არ გინახავთ მისი ანთებული მხერა. როდესაც თვალი თვალში გავუყარე, ერთბაშად ამიტანა სურვილმა, ჩემი ცოლი გამხდარიყო, თუნდაც ამისათვის ცის რისხვა დამტყდომოდა თავს და იქვე სული გამეცხო. ცოლად უნდა შემერთო ქალი, _ მხოლოდ ეს აზრი მიტრიალებდა თავში. არა, ეს არ იყო ავხორცობით ნაკარნახევი, როგორც შეიძლება თქვენ ფიქრობდეთ. მარტო ავხორცობის ჟინით რომ ყოფილიყო ეს აღძრული, გეფიცებით, ჭიტლავს ამოვკრავდი და გავეცლებოდი. მაშინ არც იმ მამაკაცს მოუწევდა თავისი სისხლით ჩემი ხმლის შეღებვა. მაგრამ იმ წამს, როცა ტყის ბინდბუნდში ქალის სახეს კარგად დავაკვირდი, უმალ გადავწყვიტე, რომ აქედან ფეხს არ მოვიცვლიდი, სანამ კაცს არ მოვკლავდი.

მაგრამ არ მინდოდა ვერაგულად მომეკლა. თუკი შევხსენი და ვუთხარი, ერთმანეთს ხმალდახმალ შევებრძოლოთ-მეთქი. ხის ფესვებთან რომ თოკი იპოვეს, ჩემი დაგდებული იყო. სახეშეშლილმა კაცმა ელვის უსწრაფესად იშიშვლა თავისი მძიმე ხმალი და მეძგერა. რა საჭიროა იმის მოყოლა, თუ რით გათავდა ის ბრძოლა. ოცდამესამე მოქნევაზე გავუპე მკერდი. დაიმახსოვრეთ _ ოცდამესამე მოქნევაზე გავუპე მკერდი. დაიმახსოვრეთ _ ოცდამესამე მოქნევაზე! აქამდე მიკვირს: მთელ ქვეყნიერებაზე მხოლოდ მან გამიძლო ამდენ ხანს _ ოცჯერ გადამიჯვარედინდა ხმალი (მხიარული ღიმილი).

როგორც კი დაეცა, ხმაგასისხლიანებული მივბრუნდი ქალისაკენ, მაგრამ წარმოიდგინეთ, ის აღარსად ჩანდა. დავიწყე ძებნა ტყეში, მაგრამ მის კვალს ვერ მივაგენი. ტყის მყუდროებას მხოლოდ სულთმობრძევის ხროტინი არღვევდა.

ალბათ, როცა ჩვენ ხმალდახმალ ვებრძოდით ერთმანეთს, ქალმა დრო იხელთა და ტყიდან გაიქცა, იქნებ უნდოდა საშველად ვინმესთვის ეხმო. როგორც კი ამ აზრმა გამიელვა, მივხვდი, საფრთხეში ვიყავი. ავართვი მოკლულს ხმალი, მშვილდი, ისრები და გავედი ბილიკზე. იქ წინანდებურად წიწკნიდა ბალახს იმ ქალის ცხენი. იმაზე ლაპარაკი, თუ რა მოხდა შემდეგ, ლაყბობა იქნება და მეტი არაფერი. მხოლოდ,

აი, რა: დედაქალაქში შესვლის წინ ის ხმალი უკვე თან აღარ მქონდა. ესაა მთელი ჩემი აღსარება. ახლა რაც გინდათ, ის მიყავით, როგორც გინდათ, ისე დამსაჯეთ. აკი ვიცოდი, როდისმე ამ ჩემს გოგრას სარზე წამოაგებდნენ. (გამომწვევი მზერა).

რა თქვა ქალმა აღსარებაზე კიემიძუს ტაძარში

მე რომ დამიმორჩილა, ის ლურჯსამოსიანი კაცი გაბაწრულ ჩემს ქმარს მიუბრუნდა და ერთი დამცინავად გადაიხარხარა. რა ძნელი ასატანი იყო ალბათ ეს ჩემი ქმრისათვის! მაგრამ, რაც მეტად ცდილობდა თავის დახსნას, მით უფრო ღრმად ეჭდობოდა ხორცში ისედაც მჭიდროდ შემოჭერილი თოკი. მე უნებლიეთ გავიწიე მისკენ, არა, დავაპირე, მაგრამ, იმ კაცმა პანლურით უმაღლ მიწას დამანარცხა და, სწორედ მაშინ მოხდა ყველაფერი. სწორედ ამ დროს ქმრის თვალებში მე შევნიშნე რაღაც უცნაური ელვარება, აუწერელი... ახლაც კი მზარავს იმ გამოხედვის გახსენება, სიტყვის წარმოთქმის უნარი მეცლება. ქმრის იმ ერთ გამოხედვაში მთელი მისი სული გადმოიღვა. თუმცა მის თვალებში ვერ ამოკითხავდით გულისწყრომას ან ტანჯვას, ისინი ჩემდამი უსაზღვრო სიძულვილით ელავდნენ. აი, რას გამოხატავდნენ მისი თვალები. ამ საშინელი გამოხედვით შეძრწუნებულს კვილი აღმოხდა და ცნობაც დავკარგე.

გონს რომ მოვედი, ის ლურჯსამოსიანი მამაკაცი იქ აღარ იყო. ჩემი ქმარი ისევ ხეზე იყო მიბმული. ძლივს ავითრიე წელი და სახეზე ჩავამტერდი. გამომეტყველება ოდნავაც არ შეცვლოდა. თვალთაგან წინანდებუარდ აფრქვევდა იდუმალ ზიზღსა და სიძულვილს. არ ვიცი, როგორ გამოვთქვა, რა ვიგრძენი მაშინ... სირცხვილიც, სევდაც, გულისწყრომაც... ძლივს წამოვდექი და ქმართან მივედი.

«მისმენეთ! იმის შემდეგ, რაც მოხდა, არ შემძლია თქვენთან დარჩენა. გადავწყვიტე, თავი მოვიკლა, მაგრამ... მაგრამ თქვენც უნდა მოკვდეთ. თქვენ ჩემი შერცხვენის მოწმე გახდით. ამის შემდეგ არ შემძლია ცოცხალი დაგტოვოთ». აი, რა ვუთხარი, გამიჭირდა, მაგრამ მაინც ვუთხარი. ქმარი კი ისევ ზიზღით მიცქერდა. გული გასკდომაზე მქონდა და ამაოდ ვლამობდი მღელვარება დამეოკებინა. მის ხმაღს დავუწყე ძებნა, მაგრამ იმ ყაჩაღს ყველაფერი გაეტაცა, არათუ ხმალი, მშვილდი და ისრებიც აღარსად იყო. საბედნიეროდ, ხანჯალი ეგდო ჩემს ფერხთით. მაღლა შევმართე ის ხანჯალი და ქმარი გავაფრთხილე: ახლა მოგკლავთ, და მეც უმაღ თან გამოგყვებით-მეთქი.

ქმარმა ჩემი ნათქვამი რომ გაიგონა, თავს ძალა დაატანა და მხოლოდ ტუჩები შეანძრია. რა თქმა უნდა, ხმის ამოღება არ შეეძლო, პირი ბამბუკის ფოთლებით ჰქონდა გამოტენილი. მაგრამ როდესაც მისი ტუჩების მოძრაობას დავაკვირდი, მივუხვდი ზიზღით ნათქვამს – «მომკალი». გონებადაკარგულმა ღრმად ვამგერე ხანჯალი ღია ცისფერი სამოსით დაფაულ მკერდში. ალბათ იმ წუთას ისევ დავკარგე გრძნობა. გონს რომ მოვედი, მივიხედ-მოვიხედე. ქმარი ისევ იმ მდგომარეობაში იყო უძრავად, უკვე აღარ სუნთქვდა. გაფითრებულ სახეზე ბამბუკის ღეროებში ჩახლართული კრიპტომერიის ტოტებიდან და ფოთლებიდან გამოღწეული, ჩამავალი მზის შუქი დაჰფენოდა. ქვითინს ძლივს ვიკავებდი. შევხსენი გვამს თოკი და, შემდეგ რა დამემართა, ამის თქმის ძალა არ შემწევს. რა არ ვიღონე, მაგრამ თავის მოკვლა ვერ შევძელი. ჯერ ხანჯალი მივიბჯინე ყელზე, მერე მთის ძირას, ტბაში თავის დახრჩობა ვცადე... მაგრამ ხომ ხედავთ, ცოცხალი ვარ და ამით ვერ ვიამაყებ. (სევდიანი ღიმილი). ეტყობა, მოწყალების ქალღმერთი არარაობად მთვლის და აკი ზურგიც

შემაქცია. ახლა რაღა ვქნა ჩემი ქმრის მკვლელმა, ყაჩაღისაგან ნამუსახდილმა. რა ვიღონო, რა? მე... მე... (მოულოდნელი, სასოწარკვეთილი ქვითინი).

რა თქვა მოკლულის სულმა წინასწარმეტყველი ქალის პირით

ჩემი ცოლის დამორჩილების შემდეგ ყაჩაღი გვერდით მიუჯდა მას და დაუწყო ნუგეშისცემა. მე, რა თქმა უნდა, პირი ზამბუკის ფოთლებით მქონდა გამოტენილი და ხეზე მაგრად ვიყავი თოკით მიბმული, მაგრამ წამდაუწუმ ვანიშნებდი თვალთ ცოლს, არ დაუჯერო, რასაც გეუბნება, სულ სყუილია-მეთქი. მაგრამ ცოლი დამწუხრებული იჯდა ძირს მოფენილ ფოთლებზე და თავს მაღლა არ სწევდა, ერთთავად თავის საკუთარ მუხლებს დასცქეროდა. ღმერთმანი, კაცს შეიძლებოდა ეფიქრა, რომ ის ყურადღებით უსმენდა ავაზაკს. ეჭვი მტანჯავდა და უმწეოდ ვიკლავებოდი. ყაჩაღი კი მაცდური სიტყვებით ლამობდა ჩემი ცოლის დაყოლიებას. ნამუსახდილია, სულ ერთია, ქმარს ვეღარ შეეგუები, ქმართან ასეთ მდგომარეობაში ყოფნას არა სჯობია, ყაჩაღს გამომყვე ცოლადო? ასე იმიტომ მოვიქეცი, რომ დანახვისთანავე შემიყვარდიო... აი სადამდე მივიდა მისი უნამოსება!

ბოლოს ცოლმა ასწია თავი. სახეზე ნაღველი ეხატა. იგი ასეთი ლამაზი არასოდეს მენახა! მაგრამ იცით, რა უთხრა იმ ავაზაკს ჩემმა ტურფა ცოლმა, როცა მის გვერდით გახლდით შებოჭილი? მე ახლა, მართალია, არყოფნაში ვარ გადასახლებული, მაგრამ ყოველთვის, როცა კი მისი პასუხი გამახსენდება, ბრაზი მახრჩობს. აი, რა თქვა ჩემმა ცოლმა: «ჰოდა, წამიყვანეთ, სადაც გენებოთ». (ხანგრძლივი დუმილი).

მაგრამ ცოლის დანაშაული განა მხოლოდ ეს არის. მარტო ამის გულისათვის მე, ალბათ, წყვდიადში მოხეტიალე, აგრეგირად არ გავიტანჯებოდი. აი რა მოხდა: ცოლი ისე გაჰყვა ავაზაკს ხელჩაკიდებული, თითქოს სიზმარშიაო; და ის იყო ტყიდან უნდა გასულიყო, რომ ერთბაშად მკვდრის ფერმა გადაუარა სახეზე, ყაჩაღს მიუბრუნდა და ჩემზე უთხრა: «მოკალი! არ შემიძლია თქვენთან ყოფნა, სანამ ის ცოცხალია!...» მერე შეშლილივით, რამდენჯერმე საზარლად ამოიკვილა: «მოკალი!» ეს სიტყვები ახლაც ქარიშხალივით მიმაქროლებს წყვდიადის ჯურღმულებისაკენ. განა ოდესმე ადამიანის ბაგეს დასდენია ამაზე უფრო შემზარავი სიტყვები? განა ოდესმე ადამიანის ყურს სმენია ასეთი სიბილწე? განა ოდესმე... (უეცარი, გესლიანი ხარხარი). მისი სიტყვების გაგონებაზე ავაზაკიც კი გაფითრდა. «მოკალი!» – გაჰკიოდა ცოლი და თან მკლავებზე ებლაუჭებოდა. ავაზაკმა თვალი გაუშტერა ქალს, მაგრამ არც «ჰო» უთქვამს, არც «არა», და უცებ წიხლის კვრით მიაგდო ჩამოცვენილ ფოთლებზე. (კვლავ გესლიანი ხარხარი). გულხელდაკრეფილი ავაზაკი ახლა ჩემკენ მბრუნდა: «რა ვუყოთ ამ ქალს? მოვკლათ, თუ ვაპატიოთ? პასუხად თავი დამიქნიეთ. მოვკლათ?» მარტო ამ სიტყვებისათვის მზადა ვარ იმ ავაზაკს ყველაფერი შევუნდო. (კვლავ ხანგრძლივი დუმილი).

სანამ პასუხს ვაყოვნებდი, ცოლმა ერთი შეჰკვილა და ტყის სიღრმეში მიიმალა. ავაზაკი უმალ დაედევნა, მაგრამ ეტყობა, ვერ მოასწრო ხელი ეტაცა მისთვის, თუნდაც სახელოში. თავი სიზმარში მეგონა.

როცა ცოლი გაიქცა, ყაჩაღმა აიღო ჩემი ხმალი, მშვილდი, ისრები, მერე ერთგან გადამიჭრა თოკი. მახსოვს, სანამ ტყეში გაუჩინარდებოდა, როგორ ჩაილაპარაკა თავისთვის: «ახლა კი დროა, ჩემს თავზედაც ვიფიქრო».

როცა ის წავიდა, ირგვლივ სიჩუმე გამეფდა. არა, ყოველგან არა, სადღაც ახლოს კვლავ ისმოდა ვიღაცის ქვითინი. თოკს რომ ვიხსნიდი, დავაყურადე და მივხვდი, ეს მე ვქვითინებდი. (კვლავ ხანგრძლივი დუმილი).

ბოლოს ძლივს მოვაცილე ხეს ჩემი გატანჯული სხეული. უცებ თვალი მომჭრა ხანჯლის ელვარებამ, რომელიც ცოლს დაკარგოდა და ახლა ჩემ წინ ეგდო. ავიღე ხანჯალი და ერთი მოქნევით დავიკარ გულში. სისხლი ყელში მომაწვა, მაგრამ ტკივილი არ მიგრძვნია. როცა მკერდში სიცივე ჩამიდგა, ირგვლივ კიდევ უფრო მეტი მყუდროება ჩამოწვა. ო, რა მყუდროება იყო! აქ, ამ ტყეში ახლა ერთი ჩიტიც კი არ გალობდა. მხოლოდ კრიპტომერიისა და ზამბუკის ზროებს ავარაყებდა ჩამავალი მზის სევდისმომგვრელი შუქი. ჩამავალი მზისა... მაგრამ ისიც სულ უფრო და უფრო მიიღია. მალე გაუჩინარდა ყველაფერი – ხეებიც, ზამბუკიც და მეც, მიწაზე გართხმული, გავეხვიე ამ სამარისებრი მყუდროების სუდარაში.

სწორედ ამ დროს, ვიღაც ფეხაკრეფით მოიპარა ჩემთან. მინდოდა შემეხედა, ვინ იყო, მაგრამ ირგვლივ ბინდი ჩამომდგარიყო. და ვიღაც... ამ ვიღაცამ უხილავი ხელით ფრთხილად ამომაჩრო გულში ჩარჭობილი ხანჯალი. იმწამსვე პირი კვლავ ამივსო თქრიალით წამოსულმა სისხლმა. ამის შემდეგ საუკუნოდ მმთანთქა არყოფნის წყვდიადმა.

გენერალი

1. «თეთრნიშნიანთა» რაზმი

ეს ამბავი მეიძის ოცდამეშვიდე წლის 6 დეკემბრის განთიადისას მოხდა. «თეთრნიშნიანთა დივიზიის»¹ პოლკი 93-ე სიმაღლის ჩრდილო ფერდობიდან დაიძრა. პოლკს იერიშით უნდა აეღოთ სუნშუმანის მთაზე მოწყობილი დამატებითი ფორტი.

გზას ერთი მხრიდან მთა ეფარებოდა, ამიტომ ჯარისკაცები ოთხ-ოთხ კაციან კოლონებად დააწყვეს და თეთრნიშნიანი, მხარზე შაშხანაგადაკიდებული მეომრები ხრიოკ და და ჯერ კიდევ ბნელით მოსილ გზას დაადგნენ. ნამდვილად ტრაგიკული სურათი იყო! ეს მეთაურს, კაპიტან მ-საც შეეტყო სახეზე – ჩაუდგა თუ არა კოლონას სათავეში, უჩვეულოდ მიყუჩდა და ფიქრებში წავიდა. მხოლოდ ჯარისკაცები არ კარგავდნენ მხნეობასა და ხალისს. ამის მიზეზი იაპონური სულის – «იამატოდასის» ძლიერება და არყის ძალა იყო.

ცოტა ხნის შემდეგ რაზმი მდინარის ღორღიან ხეობაში შევიდა. ხეობაში ძლიერი ქარი ქროდა.

– შენ, ერთი უკან მიიხედე! – უთხრა პირველი თანრიგის ჯარისკაცმა ტაგუტიმ, ყოფილმა ქაღალდით მოვაჭრემ, იმავე ასეულის პირველი თანრიგის ჯარისკაც ხორიოს – ყოფილ დურგალს. – შეხედე, ყველა გვესალმება!

ჯარისკაცმა ხორიომ უკან მიიხედა. მართლაც, მათ უკან, გორაკზე, რომელიც შავად მოჩანდა ვარდისფრად შეფერილი ცის ფონზე, პოლკის უფროსი და ოფიცრები იდგნენ და სამხედრო სალამს აძლევდნენ სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლაში მიმავალ მეომრებს.

– რას იტყვი? «თეთრნიშნიანთა» რაზმში მოხვედრა დიდი პატივია, არა?

– შენც ერთი, რა დიდი პატივია?! – ბოღმიანად ჩაილაპარაკა ჯარისკაცმა ხორიომ და მხარზე გადაკიდებული საშხანა შეისწორა. – ყველანი სასიკვდილოდ მივდივართ. მოილაპარაკეს: შევაგულიანოთ, შევაქოთ, და სასიკვდილოდ გავისტუმროთ. თვითონ რას კარგავენ!

– ეგრე არ შეიძლება, ასეთი ლაპარაკი არ შეგვფერის, იმპერატორის ჯარისკაცები ვართ.

– მომწყდი თავიდან! ბევრი იცი, რა შეიძლება და რა არა. ვითომ რა, ქუდთან ხელი რომ მიიტანო, უფასოდ დაგალევიან არაყს ჯარისკაცთა ფარდულში?

კარისკაცმა ტაგუტიმ იყუჩა: მან უკვე კარგად იცოდა მეგობრის ხასიათი – ცოტას დალევდა თუ არა, ბოღმა მოაწვებოდა გულზე და დაურიდებელ ქილიკს იწყებდა. ჯარისკაცი ხორიო კი განაგრძობდა:

– არა, ქუდთან ხელის მიტანით ვერაფერს მიიღებ. ესენი კი გაიძახიან, აი, სახელმწიფოს შველა უნდა, აი, იმპერატორს თავი უნდა შევწიროთო, მაგრამ ყველაფერი ტყუილი და სისულელა! შენ რაღას იტყვი, ძმაო? მართალს არ ვამბობ? – მიუბრუნდა ხორიო ეფრეიტორ ეგის.

ეს წყნარი ეფრეიტორი იმავე ასეულში მსახურობდა. ჯარში წასვლამდე დაწყებითი სკოლის მასწავლებელი იყო. ამჯერად, რატომღაც, ისე გაშმაგდა, რომ ცოტაც და, მუშტიკრივზე გადავიდოდა. იგი მთვრალ ხორიოს მიუტრიალდა და ღვარძლიანად მიახალა:

– ბრიყვო, თავის განწირვა ჩვენი მოვალეობაა!

«თეთრნიშნიანთა» რაზმი ამ დროს ხეობის გადაღმა ფერდობზე ადიდა. ფერდობზე მდგომი ტალახით შელესილი ექვსი თუ შვიდი ფანჯა მდუმარედ ხვდებოდა განთიადს. ფანჯების სახურავს მიღმა სუნშუმანის ცივი, მოწითალო მთა აღმართულიყო. მთას აქა-იქ, თითქოს ხელით დახატული, მომწვანო ნაკეცები ამშვენებდა. სოფელს რომ გასცდნენ, კოლონა გაიშალა. მძიმედ შეჭურვილი მეომრები მთის ბილიკებს შეეჭიდნენ, ცოტა ხნის შემდეგ კი ხოხვით დაიწყეს წინსვლა მტრის პოზიციებისაკენ. აფრეიტორი ეგიც, სხვებთან ერთად, ხოხვით მიიწევდა წინ და თან ყურებში ედგა წარისკაც ხორიოს სიტყვები: «ვითომ რა, ქუდთან ხელი რომ მიიტანო, უფასოდ დაგალევიან არაყს ჯარისკაცთა ფარდულში?» ეს სიტყვები თავში უტრიალებდა, მაგრამ ბუნებით ჩუმი და უთქმელი კაცი იყო და თავის აზრებს არავის უზიარებდა. და მაინც ხორიოს ნათქვამმა ძალზე გააღიზიანა და ისეთი გულისმომწყველელი ტკივილი მოჰგვარა, თითქოს ძველმა ჭრილობამ გაუხსენაო. ნადირივით ოთხზე მიფოფხავდა დამზრალ ბილიკზე და ომსა და სიკვდილზე ფიქრობდა. სანუგეშო და დამაშვიდებელი არაფერი ჩანდა. თვით იმპერატორისათვის თავის გაწირვაც კი... სიკვდილი მაინც საშინელი რამ არის. ომი კი... ეფრეიტორი ომს თითქმის არ თვლიდა დანაშაულად. დანაშაული სულ სხვაა, უფრო ადვილი დასადგენია, რადგან მისი წყარი ცალკეულ ადამიანთა ვნებებშია საძიებელი, ომი კი იმპერატორის სამსახურად ითვლება. ეგის და მარტო ეგის კი არა, ორიათას კაცზე მეტს, რომლებიც სხვადასხვა დივიზიიდან შეკრიბეს და «თეთრნიშნიანთა» რაზმში ჩარიცხეს, სხვა გზა არა აქვთ, თვი უნდა ანაცვალონ იმპერატორს.

– მოვედით, მოვედით! შენ რომელი პოლკიდან ხარ?

ეფრეიტორმა ეგიმ თვალი მოავლო იდამოს. უკვე სუნშუმანის ფერდობს მისდგომოდნენ; ეს რაზმების შესაკრები პუნქტი იყო. აქ თავი შეეყარათ სხვადასხვა დივიზიიდან შეკრებილ ჯარისკაცებს, რომელთაც ხაკისფერი მუნდირები ეცვათ ზედ მიმაგრებული ძველმოდური ნიშნებით.

ეგის ერთ-ერთმა მათგანმა გადმოსძახა, რომელი პოლკიდან ხართო?

იგი ქვაზე ჩამომჯდარიყო, ზურგი ძალაგამოცლილი მზის სხივებისათვის მიემვირა და დაწვიდან ფრჩხილებით იღებდა ფერიმჭამელას.

– ¹ პოლკიდან, – უპასუხა ეგიმ.

– თბილი ადგილისათვის მიგიგნია! – გაეხუმრა ჯარისკაცი.

ეფრეიტორმა არც არაფერი უპასუხა და არც მოღუშული შუბლი გახსნა.

რამდენიმე საათის შემდეგ ქვემეხების სროლა ატყდა. ქვეითი ჯარის თავზე ღრიალით გადადიოდა საკუთარი თუ მტრის ყუმბარები. მეომართა ცხვირწინ აზიდული სუნშუმანის ფერდობიდან დროდადრო ყვითელი მტვრის ღრუბელი ადიოდა ცაში – ამ ფერდობს ლიამიტუნიდან უშენდა ცეცხლს ჩვენი საზღვაო არტილერია. მტვრის ღრუბელი აიჭრებოდა ზევით და ფერდობზე იისფრად გაილეკებდა აფეთქებული დენთი. ეს გაელვება დღისით ბევრად უფრო თავზარდამცემია, ვიდრე ღამის სიბნელეში, მაგრამ «თეთრნიშნიანთა» ორიათასიანი რაზმი კვლავ ძველ პოზიციაზე იდგა, შეტევისათვის ხელსაყრელ დროს ელოდა და მხნეობას არ კარგავდა. უფრო სწორად, შიშს რომ არ დაეთრგუნა, ცდილობდა, როგორც შეეძლო ემხიარულა.

– ჯოჯოხეთურად აბათქუნებენ!

ჯარისკაცმა ხორიომ ცას ახედა. იმავე წამს ზედ თავზე გადაუქროლა ყუმბარამ. გრიალის გოგონებაზე ხორიომ თავი მხრებში ჩარგო და ხმა რომ მიწყდა, ჯარისკაც ტაგუტის მიუბრუნდა (მას სახეზე ცხვირსახოცი აეფარებინა, რომ ქვიშა და მტვერი არ შეყროდა).

– ოცდარვასანტიმეტრიანი იყო.

ჯარისკაცმა ტაგუტიმ ნამალადევად გაუღიმა და ცხვირსახოცი ჯიბეში ჩაიდო – არ უნდოდა, ხორიოს დაენახა ეს კიდევბემოქარგული ცხვირსახოცი – იგი ერთმა მეგობარმა გეიშამ აჩუქა ფრონტზე წამოსვლის წინ.

– ოცდარვასანტიმეტრიანს სხვანაირი ხმა აქვს, – მიუგო ტაგუტიმ, მერე შეცბა და წელში გასწორდა. სხვა ჯარისკაცებიც, თითქოს ვიღაცამ უბრძანაო, ლარივით გაიჭიმნენ ერთიმეორის გვერდით. რაზმს მედიდურად უახლოვდებოდა არმიის მთავარსარდალი – გენერალი¹. უკან რამდენიმე შტაბოფიცერი მოსდევდა.

– წყნარად, წყნარად!

გენერალმა პოზიციას თვალი მოავლო და ხმამაღლა, მკაფიოდ წარმოთქვა:

– აქ სივიწროვეა, თავისუფლად დადექით. რომელი პოლკიდანა ხართ, «თეთრნიშნიანებო?»

ჯარისკაცმა ტაგუტიმ გენერლის მზერა იგრძნო და ქალიშვილივით დაიბნა, მაგრამ პასუხი მაინც მოახერხა:

–¹ ქვეითი პოლკიდან...

– მართლა? აბა, ყოჩაღად იბრძოლე! – გენერალმა ხელი ჩამოართვა, შემდეგ ჯარისკაც ხორიოზე გადაიტანა მზერა, მასაც გაოწოდა მარჯვენა და გაიმეორა: – შენც ყოჩაღად იბრძოლე!

გენერალი მისკენ რომ მიბრუნდა, ხორიო წელში გაიმართა და ისე გაშეშდა, თითქოს ქვისაგან ყოფილიყო გამოქანდაკებული. ძველ გენერალს მოეწონა ეს სახეგარუჯული, მხარბეჭიანი, ძვალმსხვილი და ღაწვმაღალი ჯარისკაცი; აი, ასეთი უნდა იყოს იმპერატორის ყველა კარისკაციო, გაიფიქრა მან, ხორიოს წინ შეჩერდა და ხმას სიფიცხე შემატა:

– აი, იქ, ფორტია, სწორედ იქიდან გვესვრიან. ამდამ თქვენ აიღებთ მაგ ფორტს, შემდეგ კი ჩვენი რეზერვები ახლომახლო მდებარე. ყველა დანარჩენ სიმაგრეს დაიმორჩილებენ. მაშასადამე, ყველანი მზად უნდა იყოთ ამ ფორტზე იერიშისათვის. – გენერალმა ხმაში არ უნდა გაჩერდეთ, არ უნდა ისროლოთ, ყუმბარებივით უნდა დაატყდეთ თავს იმ ციხესიმაგრეს. აბა თქვენ იცით, ვაჟკაცურად მოიქცეთ!

გენერალმა ისე მაგრად ჩამოართვა ხელი ჯარისკაც ხორიოს, თითქოს ამით უნდოდა ეჩვენებინა ყველასათვის, თუ რას ნიშნავდა «ვაჟკაცურად» მოქცევა, და გზა განაგრძო.

– კარგად ვერა გვექონია საქმე, – ჩაილაპარაკა ჯარისკაცმა ხორიომ, გენერალს თვალი გააყოლა, მერე ჯარისკაც ტაგუტის თვალი ჩაუკრა და დასძინა: – ასეთი ბერიკაცი რომ ჩამოგართმევს ხელს...

ჯარისკაცმა ტაგუტიმ მწარედ ჩაილიმა. ამის დანახვაზე ხორიომ უხერხულობა იგრძნო, რაღაც არ მოეწონა მეგობრის ღიმილი. ამ დროს საუბარში ეფრეიტორი ეგი ჩაერია:

– რაო, გიყიდა ერთი ხელის ჩამორთმევით?

ახლა ჯარისკაცმა ხორიომ გაილიმა ცალყბად:

– არ ვარგა ეგრე, ვითომ რა, ნიშნს მიგებ?

– არა, ვბრაზობ, რომ მარტო შენ დაგდეს პატივი. მეც ხომ მზადა ვარ თავის გასაწირად.

ეფრეიტორ ეგის ტაგუტიმ უპასუხა:

– მერე რა, აქ ყველა მზად არის, სამშობლოსათვის გაწიროს თავი.

ეფრეიტორმა ეგიმ შუბლი შეიკრა.

– რატომ ვეწირები, არ ვიცი, და მაინც ვეწირები. ყაჩაღმა რევოლვერი რომ მოგიშვიროს, ხომ ყველა მზად არის, – სამშობლოსათვის გაწიროს თავი.

ეფრეიტორმა ეგიმ შუბლი შეიკრა.

– რატომ ვეწირები, არ ვიცი, და მაინც ვეწირები. ყაჩაღმა რევოლვერი რომ მოგიშვიროს, ხომ ყველაფერზე იალბ ხელს!

– მეც მაგ აზრისა ვარ, მაგრამ, ყაჩაღს ფულს თუ მისცემ, სიცოცხლეს აღარ წაგართმევს, ჩვენ კი ერთადერთი გზა გვაქვს და ამ გზას ოუსავლეთში მივყავართ. აზა ამას რაღა ეშველება და, თუ სიკვდილი გვიწერია, ღირსეულად მაინც დავიხოცოთ.

ჯერ ისევ სასმელგამოუნელებელმა ხორიომ ზიზღჩამდგარი თვალები მიაპყრო აწუაწუნებულ მეგობარს და გაიფიქრა: «ვითომ მარტო სიცოცხლის გაწირვაა საკმარისი? მეტი არაფერი გვევალება?» მერე ცას მიაჩერდა და გადაწყვიტა, გენერლის თავმდაბლობის საპასუხოდ, ამაღამ ცოცხალ ყუმბარად გადაქცეულიყო...

სალამოს ცხრა საათი იყო დაწყებული, რომ ეფრეიტორი ეგი სუნშუმანის ფერდობზე ეგდო დანახშირებული – ხელყუმბარა აფეთქებოდა ფეხებთან. «თეთრნიშნიანთა» რაზმის რომელიღაც ჯარისკაცი ეკლიანი მავთულის ღობიდან გამოძვრა, ყვირილ-ყვირილით მიიჭრა ეფრეიტორის გვამთან, გულზე ფეხი დაადგა და ხმამაღლა ახარხარდა. ტყვიების გაბმული სტვენა და საზარელი ხარხარი ერთმანეთს შეერია.

– ბანზაი! გაუმარჯოს იაპონიას! უწმინდურები იარაღს ყრიან! მტერი გაცამტვერებულია! გაუმარჯოს ჩვენს პოლკს! ბანზაი! ბანზაი! ჯარისკაცი შეუჩერებლივ ყვიროდა და ტან შამხანას იქნევდა. ყურადღება არ მიუქცევია ხელყუმბარის აფეთქებისათვის, ზედ ცხვირწინ რომ გაუპო წყვდიადი. აფეთქების შუქმა წამით გამოსტაცა სიბნელეს ჯარისკაცის სახე. იგი ხორიო გახლდათ, გააფთრებული შეტევის დროს თავში დაჭრილიყო დაჭკუიდან გადასულიყო.

2. ჯაშუშები

მეიძის ოცდამეთვრამეტე წლის 5 მარტის დილას, ციუანშენჯუში მდგომი ა ცხენოსანთა ბრიგადის შტაბის ნახევრად ბნელ შენობაში, ორი ჩინელის დაკითხვა მიმდინარეობდა. ისინი, როგორც ჯაშუშობაში ეჭვმიტანილები, ეს-ეს იყო დაეკავებინა ¹ პოლკის ბრიგადის გუშაგს და შტაბში მიეყვანა (ეს პოლკი დროებით შეერთებინათ ცხენოსანთა ბრიგადისათვის). დაბალ ფანჯარაში არა ციოდა – კანები

ათბობდა იქაურობას, მაგრამ ომის პირქუში ატმოსფერო მაინც ყველაფერს დასტყობოდა _ აგურით მოგებულ იატაკს წამოდებული დეზი ძველებურად აღარ წკრიალებდა, მაგიდაზე მიყრილ ფარაჯებს პეწი დაჰკარგოდა... დამტვრეულ თეთრ კედელზე ალაგ-ალაგ წითელი ქაღალდის ზოლები მიეკრათ. იქვე ჭიკარტებით მიემაგრებიანთ ვიღაც გეიშას ფოტოსურთი. მას ევროპულად ჰქონდა თმა დავარცხნილი. გეიშა შტაბის შენობაში! სასაცილო იყო და სატირალიც!

ჩინელების დაკითხვას ბრიგადის შტაბის ოფიცერი, ადიუტანტი და თარჯიმანი აწარმოებდნენ. პატიმრები ყველა კითხვაზე გარკვეულ და დალაგებულ პასუხს იძლეოდნენ. ერთ-ერთი მათგანი, წვეროსანი, ასაკით უფროსი რომ უნდა ყოფილიყო, თარჯიმანს არც კი აცდიდა ეკითხვის თარგმნას, ისე იწყებდა ლაპარაკს. მაგრამ სწორედ ეს დალაგებული პასუხები აეჭვებდა ოფიცერს და სულ უფრო და უფრო მეტად უცხოველებდა სურვის, რომ ჩინელები მართლა ჯაშუშები გამომდგარიყვნენ.

_ ეი, შენ, ჯარისკაციო! _ დუდუნა ხმით გასძახა ოფიცერმა კართან მდგომ გუშაგს. ეს გუშაგი ჩვენი ნაცნობი ტაგუტი იყო, «თეთრნიშნიანთა» რაზმის ჯარისკაცი, სწორედ მან მოიყვანა ჩინელი შტაბში. ახლა ზურგით იდგა ცხაურიან კართან და გეიშას სურათს მისჩერებოდა. შტაბის ოფიცრის ხმაზე შეკრთა და დაიღრიალა:

_ გისმენთ!

_ შენ შეიპყარი ესენი? როდის შეიპყარი?

უემშაკო ტაგუტი ისე ალაპარაკდა, თითქოს გადაშლილი წიგნი უდევს წინ და კითხულობსო.

_ მე სოფლის ჩრდილო განაპირას ვიდექი საგუშაგოზე, მუკდენის გზაზე. როდესაც ასეულის უფროსი ხეზე აფოფხდა...

_ რაო? ასეულის უფროსი ხეზე აფოფხდა? _ აჭიმა წარბები შტაბის ოფიცერმა.

_ დიახ, ასე იყო. ასეულის უფროსი მიდამოს დასაზვერად აფოფხდა ხეზე. უფროსმა ამათზე მიბრძანა, ისინი დაიჭირეო. მაგრამ როცა ვიჭერდი, აი ეს... დიახ, აი, ეს პირტიტველა გაიქცა.

_ სულ ეგ იყო?

_ დიახ, სულ ეს იყო.

_ კეთილი.

შტაბის ოფიცერს გაჟინჟდილებულ სახეზე შეეტყო, რომ მეტ სამხილს მოელოდა გუსაგისაგან. მან შემდგომი კითხვა დაუსვა ტყვეებს. თარჯიმანმა სწრაფად და ხმამაღლა თარგმნა, რადგან არ უნდოდა ვინმეს შეემჩნია, რომ საშინლად მობეზრდა ეს დაკითხვა.

_ რატომ გარბოდი, თუ ჯაშუში არა ხარ?

_ როგორ არ გავიქცეოდი, როცა ეს იაპონელი ჯარისკაცი გიჟივით მეცა? _ მიუგო ფერმკრთალმა ჩინელმა, რომელიც ალბათ ოპიუმის მწვეელი იყო.

_ კი, მაგრამ, თქვენ ხომ ბრძოლის ხაზზე მიდიოდით? მშვიდობიან მცხოვრებს იმ გზაზე არაფერი ესაქმება... _ ჩაურთო ადიუტანტმა ჩინურად და ბოროტად მიანათა თვალები ჩინელის ტყვისფერ სახეს.

_ რატომ არ ესაქმება? ახლახან მოგახსენებდით, რომ სინმინტუნში ვაპირებდი წასვლას, ქაღალდის ფული გვინდოდა გადაგვხურდავებინა. აი, აქა გვაქვს, ნახეთ!

_ წვეროსანმა ჩინელმა მშვიდად შეავლო თვალი ოფიცრებს. შტაბის ოფიცერმა ჩაიფრუტუნა _ ესამოვნა, რომადიუტანტს საკადრისი ხურდა დაუბრუნეს.

_ ფული გადაგვხურდავებინათ? მერე და თავი არ გენანებოდათ? _ ჩაიცინა ადიუტანტმა და ბრძანა: _ ყოველი შემთხვევისათვის, უთხარით, გაშიშვლდნენ.

თარჯიმანმა ბრძანება თარგმნა და ჩინელებმა სწრაფად, მაგრამ აუღელვებლად გაიხადეს ტანთ.

– მუცლის ასაკრავი რომ არ მოუხსნია! აბა, მოიხსნას და აქ მომეცი!

თარჯიმანმა ტილოს ნაჭეტი გამოართვა ჩინელს. ნაჭეტს ტანის სითბო შერჩენოდა და თარჯიმანმა ზიზღი იგრძნო. მუცლის ასაკრავში სამი მსხვილი ქინძისთავი იყო გარჭობილი, სიგრძით სამი სუნი იქნებოდა. ოფიცერი დიდხანს ათვალეერებდა ქინძისთავებს ფანჯრიდან შემოსულ შუქზე, მაგრამ საექვო ვერაფერი შენიშნა. სრულიად ჩვეულებრივი ქინძისთავები იყო, ოღონდ ბრტყელ თავებზე ქლიავის ფოთლები ჰქონდა ამოტივტივებული.

– რად გინდა?

– მე ნემსებით ვმკურნალობ, _ მშვიდად მიუგო წვეროსანმა.

– ფეხსაცმელი გაიხადეთ!

დაიწყეს ტანსაცმლის გასინჯვა.

ჩინელები გულგრილად ადევნებდნენ თვალს, თითვლები იდგნენ და ხელსაც არ იფარებდნენ სასირცხო ადგილებზე. შარვლებში და ქურთუკებში კი არა, წალებსა და წინდებშიც არ აღმოჩნდა რაიმე მამხილებელი ნივთი ან ქალაღი. წალების დარღვევაღა იყო საჭირო.

ადიუტანტი აპირებდა ეთქვა შტაბის ოფიცრისათვის, წალები დავარღვიოთო, რომ მოულოდნელად მეზობელი ოთახიდან არმიის სარდალი შემოვიღა, ბრიგადის უფროსისა და არმიის შტაბის ოფიცრების ტანხლებით. გენერალი ბრიგადის უფროსთან ყოფილიყო _ რაღაც საქმეზე უნდა მოთათბირებოდა ადიუტანტებსა და შტაბს.

– რუსების ჯაშუშები არიან? _ იკითხა გენერალმა, ჩინელებს მიუახლოვდა და ჯიქურ მიაშტერდა თვალეები. (შემდგომში ერთმა ამერიკელმა მოურიდებლად აღნიშნა, ამ ცნობილ გენერალს რაღაც მანიაკური გამოხედვა აქვსო, ამ მანიაკურ თვალეებში, განსაკუთრებით ასეთ შემთხვევებში, ავისმომასწავებელი ცეცხლი აენტებოდა ხოლმე).

შტაბის ოფიცერმა მოკლედ მოახსენა გენერალს საქმის ვიტარება, გენერალი დროდადრო თავს უქნევდა და თითქოს რაღაცას იხსენებდა.

– ისღა დაგვრჩენია, ცემით გამოვტეხოთ, _ დაამთავრა შტაბის ოფიცერმა.

მაშინ გენერალმა ხელი, რომელშიაც რუკა ეჭირა, იატაკზე მიყრილი წალებისაკენ გაიშვირა და ბრძანა:

– აბა, ერთი, ეს წალები დაჭერთ!

წალებს ლანჩები მოარღვიეს და იატაკზე ხუთი-ექვსი რუკა და საიდუმლო საბუთეები გადმოცვივდა. ამის დანახვაზე ჩინელებს ფერი ეცვალათ, მაგრამ ხმა არ ამოუღიათ. ორივე ჯიუტად ჩაშტრებოდა იატაკს.

– ასეც ვიცოღი! მიუბრუნდა გენერალი ბრიგადის უფროსს და უკმაყოფილოდ ჩაიღიმა. ფეხსაცმელი ყოველთვის საექვოა. ჩაიცვან. არა, ასეთი ჯაშუშები ჩენს დღეში არ მინახავს!

– ფრიად გაცეებული ვარ თქვენი აღმატებულებების გამჭრიახოებით! _ თავაზიანი ღიმილით შენიშნა ადიუტანტმა და ბრიგადის უფროსს ჯაშუშობის დამამტკიცებელი საბუთეები გაუწოდა. მას თითქოს დაავიწყდა, რომ გენერლის შემოსვლამდე თვითონ აპირებდა წალების შემოწმებას.

– რადგან გააშიშვლეთ და მაინც ვერაფერი უნახეთ, წალები რჩებოდა საექვო. _ გენერალი კვლავ შესანიშნავ გუნებაზე იყო. _ მე მაშინვე ვიფიქრე, რომ წალებში ექნებოდათ.

ბრიგადის უფროსიც კმაყოფილი და გამოცოცხლებული ჩანდა.

– რაც მართალია, მართალია, – თქვა მან, – აქაური მცხოვრებლების ნდობა არ შეიძლება. ჩვენ რომ შემოვედით, იაპონური დროშები გამოფინეს, მერე, როცა სახლებში ჩხრეკა მოვაწყვეთ, რუსული დროშები აღმოაჩნდათ.

– ერთი სიტყვით, გათახსირებული ხალხია!

– ნამდვილად! გათახსირებული და ეშმაკი ხალხია!

ამ საუბრის დროს შტაბის ოფიცერი თარჯიმნის დახმარებით აძლევდა კითხვებს ჩინელებს და თანდათან ბრაზდებოდა. უცებ ჯარისკაც ტაგუტისაკენ მიბრუნდა და მიახალა:

– ეი, ჯარისკაცო! ჯამუშები შენ შეიპყარი და შენვე უნდა ჩააძალო!

ოცი წუთის შემდეგ ორივე ჩინელი სოფლის სამხრეთით, გზის პირას, ხმელი ტირიფის ძირში იჯდა. ისინი ნაწნავებით გადაებათ ერთმანეთზე. ჯარისკაცმა ტაგუტიმ თოფს ხიშტი ჩამოაცვა და პატიმრები გააცალკევა. შემდეგ შაშხანა აიღო და ზურგიდან დაუდგა ხნიერ ჩინელს, მაგრამ, სანამ მოკლავდა, მოინდომა ეთქვა, გკლავო.

– ნიი... დაიწყო მან, მაგრამ ვეღარ გააგრძელა, არ იცოდა, როგორ ითქმოდა ჩინურად «მოკვლა».

– ნიი..., ახლა მოგკლავ!

ორივე ჩინელმა ერთად ოხედეს, მაგრამ შიში არც ერთს არ დასტყობია. ტაგუტიმ ხიშტი მოიმარჯვა. ჩინელებმა რამდენჯერმე დაუკრეს თავი სივრცეს – მარჯვნივ, მარცხნივ, პირდაპირ. «სამშობლოს ემშვიდობებიან», – გაიფიქრა ჯარისკაცმა ტაგუტიმ. თავის დაკვრას რომ მორჩნენ, ჩინელებმა კისრები წაიგრძელეს და გაშეშდნენ. ისინი უკვე შეგუებოდნენ სიკვდილს. ჯარისკაცმა ტაგუტიმ შაშხანა ასწია, მაგრამ ჩინელები ისე მორჩილად ისხდნენ, რომ გული არ უშვრებოდა, ხიშტი ცაეცა.

– ნიი, ახლა მოგკლავთ! – უნებლიეთ გაიმეორა მან.

ამ დროს სოფლიდან მომავალი მხედარი გამჩნდა.

– ეი, ჯარისკაცო!

მხედარი მოახლოვდა. იგი ფელდფებელი გამოდგა. ჩინელები რომ დაინახა, ცხენი შეაჩერა და ქედმაღლურად ჰკითხა ტაგუტის:

– რუსების ჯაშუსებია? ეტყობა, ისინი არიან. მოიტა, ერთი მე დამაჩეხინე.

ჯარისკაცმა ტაგუტიმ ღრეჭვით მიუგო:

– თუ გინდა, ორივეს დაგიტომობ.

– მართლა? გულუხვი ყოფილხარ!

ფელდფებელი მარდად ჩამოქვეითდა, ზურგიდან მოუარა ჩინეებს და იაპონური ხმალი გააშიშვლა. ამ დროს სოფლის მხრიდან კვლავ გაისმა ფლოქვების ხშირი ხმა – მათკენ სამი ოფიცერი მოაჭენებდა ცხენებს. ფელდფებელმა ახალმოსულებს ყურადღება არ მიაქცია. ხმალი ასწია, მაგრამ სანამ მოიქნევდა, სამი ოფიცერი ტირიფს გაუსწორდა. არმიის სარდალი! ფელდფებელი და ჯარისკაცი ტაგუტი გენერლისაკენ მიბრუნდნენ და სალამი მისცეს.

– რუსების ჯაშუსებია! – თქვა გენერალმა და თვალეში წამით სიგიჟის ცეცხლმა გაუელვა. – დაჩეხე! დაჩეხე!

ფელდფებელმა ერთი მოქნევით წააცალა თავი ახალგაზრდა ჩინელს. მოკვეთილი თავი მიწაზე დაგორდა ფერდობზე. ყვითელი მიწას სისხლის მოზრდილი ლაქით შეიფერა.

– ეგრე! შესანიშნავია! – შეაქო გენერალმა ფელდფებელი, თავი დაუქნია და ცხენი დაძრა.

ფელდფებელმა თვალი გააყოლა გენერალს, მერე მეორე ჩინელს დაუდგა ზურგს უკან და გასისხლიანებლი ხმალი მოიმარჯვა. აშარად ჩანდა, რომ მას გენერალზე მეტად მოსწონდა ხოცვა-ჟლეტა.

«ამისთანებს... მეც დავხოცავდი», – გაიფიქრა ჯარისკაცმა ტაგუტიმ და ხმელი ტირიფის ძირას ჩამოჯდა. ფელდფებელმა კვლავ აღმართა ხმალი. წვერიანმა ჩინელმა უხმოდ მიუშვირა კისერი. თვალიც არ დაუხამხამებია...

გენერლის ერთ-ერთი თანმხლები შტაბოფიცერი, პოდპოლკოვნიკი ჰომუმი ცხენს მიაჭენებდა და დამზრალ ველს გასცქეროდა, მაგრამ ვერც შორეულ გადამხმარ ჭალებს ხედავდა და ვერც იქვე, გზის გვერდზე მიყრილ ქვის ფილებს; თავში ოდესღაც ყველაზე საყვარელი მწერლის, სტენდალის სიტყვები უტრიალებდა:

«როდესაც ორდენებით მკერდდამშვენებულ კაცს ვხედავ, ვფიქრობ, ნეტა რამდენი საშინელების ჩადენის საფასურად მოიპოვა ეს ორდენები-მეთქი».

როდესაც გამოფხიზლდა, შენიშნა, რომ ძალიან ჩამორჩენოდა გენერალს. პოდპოლკოვნიკი შეკრთა და ცხენს დეზი ჰკრა. ღრუბლებიდან სულ ახლახან გამოჭყეტილი მზის მკრთალი სხივები ოქროს ბუზმენტებზე აუკიაფდა.

სპექტაკლი ბანაკში

მეიძის ოცდამერვე წლის 4 მაისს აძინიუბაოში განლაგებული არმიის შტაბში გადაწყვიტეს, ომში დაღუპულთა მოსახსენიებელი დილის წირვის შემდეგ სპექტაკლი გაემართათ. დარბაზის მაგივრობა ღია ცის ქვეშ მოწყობილ ჩინურ სოფლურ თეატრს უნდა გაეწია; სახელდახელოდ მოწყობილ სცენაზე ფარდა ჩამოაფარეს და თეატრი მზად იყო. ჭილოფებზე, სპექტაკლის დაწყებამდე კარგა ხნით ადრე, ჯარისკაცებმა მოიკალათეს. ჯარისკაცებს ხაკისფერი, შელანძღული მუნდირები ეცვათ და წელზე ხიშტი ეკიდათ, საცოდავი სანახავი იყვნენ, იმდენად საცოდავი, სასაცილოც კი გახლდათ მათთვის მაყურებელი გეწოდებინა. თუმცა იქნებ სწორედ ამიტომ იყო, რომ ჯარისკაცების სახეზე გადაფენილი მხიარული ღიმილი გულს აუჩქარებდა ადამიანს.

არმიის შტაბის ოფიცრები გენერლის მეთაურობით, საეტაპო ინსპექცია და არმიაში მოვლინებული უცხოელი ოფიცრები უკან, შემადლებულ ადგილზე გამწკრივებულ სკამებზე ისხდნენ. ასეც რომ არ ყოფილიყო, სამხრეებისა და ადიუტანტთა აქსელბანტების წყალობით, ეს რიგი ჯარისკაცთა რიგებზე უფრო ბრწყინვალედ მაინც გამოჩნდებოდა. ამ რიგს ჯარისკაცთა თვალში, სარდალზე უფრო, უცხოელი ოფიცრები მატებდნენ მშვენებას; უცხოელი, თსნდაც მთაღ სულელი იოს, დიდ პატივისცემასა და აღტაცებას იწვევს.

გენერალი დღესაც საუცხოო გუნებაზე იყო. იგი ერთ-ერთ ადიუტანტს ესაუბრებოდა და დროდადრო პროგრამას ჩახედავდა ხოლმე, თვალეში მზის სხივივით ჩასდგომოდა თბილი, მიმზიდველი ღიმილი.

ბოლოს დადგა სპექტაკლის დაწყების დრო. აყვავებული ალუბლებითა და ამომავალი მზით ლამაზად მოხატული ფარდის უკან სარაკუნა აახმიანეს და პორუჩიკმა, რომელსაც ამ საქმის თაოსნობა დაევალა, სწრაფად გადასწია ფარდა.

სცენა იაპონური ბინის ერთ ოთახს წარმოადგენდა. კუთხეში მიწყობილი ბრინჯით სავსე ტომრები მაყურებელს მიანიშნებდა, რომ ოთახი ბრინჯის გასაყიდი დუქანი იყო. სცენაზე მედუქნე ემოვიდა, ტაში შემოკრა და დაიძახა: «ეი, ო-ნაბე! ეი, ო-ნაბე!» ამ ზახილზე მსახური ქალი გამოვიდა. იგი პატრონზე მაღალი იყო, თმა

«იტიოგაესის» ყაიდაზე ჰქონდა დავარცხნილი. შემდეგ... შემდეგ დაიწყო პიესა, რომლის შინაარსი არც კი ღირს მოსაყოლად.

როცა რომელიმე მსახიობი უხამს ფრაზას გადმოისროდა, ჭილოფზე ფეხმორთხმული მაყურებლები ხარხარს იწყებდნენ. მათ უკან მსხდომი ოფიცრების უმეტესობაც იღიმებოდა. შემსრულებლები, ჩანს, გაახალისა მაყურებელთა ხარხარმა და მათ ხუმრობას ბოლო არ უჩანდა. მერე ფუნდოსიანმა მედუქნემ ჭიდაობა დაუწყო მოსამსახურე ქალს, რომლის თედოებს მხოლოდ ვიწრო ნაჭერი ფარავდა. ხარხარმა იმატა. ერთმა საეტაპო ინსპექციის კაპიტანმა კინალამ ტაშის ცემა ატეხა და აი, სწორედ ამ დროს ახარხარებულ დარბაზს გრგვინვასავით გადაუარა მრისხანე ხმამ:

– ეს რა უმსგავსობაა! დახურეთ ფარდა! ფარდა!

ეს გენერალი იყო. ხელთათმანიანი ხელები ხმლის მსხვილ ვადაზე დაეწყო და პირგამეხებული მისჩერებოდა სცენას.

პორუჩიკმა ბრძანება შეასრულა – გაოგნებულ მსახიობებს სასწრაფოდ ჩამოაფარა ფარდა. ჭილოფზე მსხდომი მაყურებლები გაირინდნენ, თეატრში სიჩუმემ დაისადგურა, მხოლოდ საიდანღაც ისმოდა ძლივსგასაგონი შარიშური. უცხოელ ოფიცრებსა და მათ გვერდით მჯდომ პოდპოლკოვნიკ ჰომუშის გული დასწყდათ, რომ მხიარულება შეწყდა. პოდპოლკოვნიკ ჰომუშის, რა თქმა უნდა, ღიმილიც ვერ მოჰგვარა პიესამ, მაგრამ შეგნებული კაცი იყო და თავის აზრს არავის ახვევდა თავზე. გარდა ამისა, რამდენიმე წელი ეცხოვრა ევროპაში, კარგად იცნობდა იქაურებს და იცოდა, რომ ეს ოფიცრები შიშველი მოჭიდავეების დანახვას არ შეიცხადებდნენ.

– რა მოხდა? – გაოცებით ჰკითხა ერთმა ფრანგმა ოფიცერმა პოლკოვნიკ ჰომუშის.

– გენერალმა სპექტაკლის შეწყვეტა ბრძანა.

– რატომ?

– უხამსობა... გენერალს უხამსობა არ უყვარს.

ამ დროს სცენიდან კვლავ მოისმა სარაკუნას ხმა. მიჩუმებული ჯარისკაცები ახმაურდნენ. აქა-იქ ტაში გაისმა. პოდპოლკოვნიკმა ჰომუშიმ შვებით ამოისუნთქა და ირგვლივ მიმოიხედა. გვერდით მსხდომი ოფიცრები, ეტყობა, უხერხულობას გრძნობდნენ – იშმუშნებოდნენ, ხან სცენას შეხედავდნენ, ხან გვერდზე მიაბრუნებდნენ თავს. მხოლოდ გენერალს ეწყო კვლავინდებურად ხელები ხმლის ვადაზე, თვალმოუშორებლად მიშტერებოდა სცენას, სადაც უკვე ნელ-ნელა ხსნიდნენ ფარდას. შემდეგი პიესა პირველისაგან სრულიად განსხვავდებოდა – ძველებური სანტიმენტალური დრამა გახლდათ და დეკორაციაც შესაფერისი ჰქონდა. სცენაზე მხოლოდ თეჯირები და ერთადერთი ანთებული ფარანი იდგა. ფართოყვრიმალებიანი ახალგაზრდა ქალი და ყელმოქცეული ქალაქელი კაცი საკვს სვამდნენ. ქალი დროდადრო წრიპინა ხმით გამოელაპარაკებოდა ქალაქელს, რომელსაც «ახალგაზრდა ბატონს» უწოდებდა, შემდეგ... პოდპოლკოვნიკი ჰომუში, სცენას თვალი რომ მოაშორა, მოგონებებში ჩაიძირა: «რიუსეიძას» თეატრის ამფითეატრის მოაჯირს თორმეტიოდე წლის ყმაწვილი დაყრდნობია. სცენაზე ტოტებდახრილი ალუბლები ჰყვავის. მოჩანს განათებული ქალაქის დეკორაცია, რომლის შუაში ცნობილი ბარძაემონი დგას. ხელში ჭილის შლაპა უჭირავს. ბანძაემონი იაპონელ მეკობრეს ანსახიარებს. ყმაწვილი სუნთქვაშეკრული მიჩერებია სცენას. ერთ დროს ხომ თვითონაც უთამაშია ეს როლი...

– საზიზღარი სპექტაკლია! როდის დახურავენ ფარდას! ფარდა! ფარდა! – ქვემეხივით დაიქუხა გენერალმა და პოდპოლკოვნიკი ფიქრებიდან გამოერკვა. მან კვლავ შეხედა სცენას. სცენაზე უკვე გამოვარდნილიყო პორუჩიკი და ფარდას

ხურავდა. პოდპოლკოვნილმა ისღა დაინახა, რომ თეჯირზე ქალისა და მამაკაცის ქამრები ეკიდა.

პოდპოლკოვნიის დამცინავმა ღიმილმა მოუღრია ტუჩები. «ძალზე მოუსაზრებელი ყოფილა ამ თეატრის უფროსი! თუ გენერალმა ქალისა და კაცის ჭიდაობა აკრძალა, განა სასიყვარულო სცენას მოიწონებდა?» პოდპოლკოვნიკი გენერალს მიაჩერდა და სმენა გაამახვილა: გენერალი ხმამაღლა, გაბრაზებით ელაპარაკებოდა სპექტაკლის მომწყობს.

პოდპოლკოვნიკს მოესმა, როგორ ჩაულაპარაკა ერთმა ენამწარე ამერიკელმა ოფიცერმა თავის გვერდით მჯდომ ფრანგ ოფიცერს:

– ცუდ დღეშია გენერალი ნ-ი: არმიის სარდლობაც მას აკისრია და ცენზორობაც!

მესამე პიესა ათიოდე წუთის შემდეგ დაიწყო. ამჯერად ჯარისკაცებს სარაკუნას ხმის გაგონების შემდეგაც არ დაუკრავთ ტაში. «სამწუხაროა! სპექტაკლსაც კი ვერ უნდა უყურონ მეთვალყურის გარეშე!» პოდპოლკოვნიკი ჰომუმი თანაგრძნობით მიჩერებოდა ხაკისფერ მუნდირებში გამოწყობილ ბრბოს, რომელიც ხმამაღლა ლაპარაკსაც კი ვერ ბედავდა.

მესამე პიესაში სცენაზე შავი ფარდის წინ სამიოდე ტირიფი იდგა. ტირიფები ნამდვილი იყო, ცოცხალი, მწვანე – სულ ახლახან მოეჭრათ სადღაც. წვეროსანი კაცი, ალბათ პრისტავი, ახალგაზრდა პოლიციელს ლანძღავდა. პოდპოლკოვნიკმა ჰომუმიმ გაოცებით ჩახედა პროგრამას. პროგრამაში ეწერა: «დამბაჩიანი ყაჩალი სიმძიპუ სადაკიტი. ეპრობის სცენა მდინარის ნაპირას».

როცა პრისტავი წავიდა, ახალგაზრდა პოლიციელმა თავლები მაღლა ალაპყრო და აწუწუნდა. ამ გრძელი მონოლოგის შინაარსი ის იყო, რომ თურმე პოლიციელი დიდ ხანია დასდევდა «დამბაჩიან ყაჩალს», მაგრამ დღემდე ვერ შეეპყრო. შემდეგ ვითომ დაინახა ყაჩალი და, თვალში რომ არ მოხვედროდა, გადაწყვიტა მდინარეში ჩასულიყო. იგი თავით შეძვრა შავი ფარდის ქვეშ. რაც უნდა მოწყალე თვალთ შეგეხედა ამ სცენისათვის, მაინც ვერ მიაგვანებდი წყალში ჩაყვინთვას. უფრო კოლოებისაგან თავდასაცავი ბადის ქვეშ შეძრომას ჰგავდა.

ცოტა ხანს სცენა ცარიელი იყო. მხოლოდ დოლის ხმა ისმოდა – ეტყობა, ამით ტალღების ხმაურის გადმოცემა უნდოდათ. მერე ბრმა გამოვიდა სცენაზე და ჯოხის კაკუნით მიიწევდა წინ. უცებ შავი ფარდის უკნიდან პოლიციელი გამოხტა. «დამბაჩიანო ყაჩალ, სიმძიპუ სადაკიტი, საქმე მაქვს!» – შეჰყვირა მან და ბრმას ეცა. ბრმა მაშინვე საჩხუბრად შეიმართა, თანაც ფართოდ დააჭყიტა თავლები.

«თვალეები კი, სამწუხაროდ, ძალიან პატარა აქვს», – გაიფიქრა პოდპოლკოვნიკმა და ბავშვურად გაიღიმა.

სცენაზე ორთაბრძოლა დაიწყო. დამბაჩიან ყაჩალს, როგორც მის სახელს შეეფერებოდა, მართლაც ჰქონდა დატენილი დამბაჩა. ორი გასროლა... სამი გასროლა. დამბაჩა ზედიზედ ისროდა, მაგრამ პოლიციელმა ბოლოს და ბოლოს იყოჩაღა და «ბრმა» გათოკა.

ჯარისკაცები როგორც მოსალოდნელი იყო, გამოცოცხლდნენ, მაგრამ ხმა კვლავ არ ამოულიათ. პოდპოლკოვნიკმა გენერალს გადახედა. იგი ამჯერად ყურადღებით მისჩერებოდა სცენას და სახეზე უკვე კმაყოფილება ეტყობოდა.

სცენაზე პოლიციის უფროსი შემოვარდა, თან ხელქვეითები შემოჰყვნენ. ბრმასთან შეტაკებისას ტყვიით დაჭრილი პოლიციელი უგონოდ დაენარცხა იატაკს. პოლიციის უფროსი დაჭრილის მოსულიერებას შეუდგა, მისი ხელქვეითები კი გათოკილი დამბაჩიანი ყაჩალის წასაყვანად მოემზადნენ. შემდეგ პოლიციის უფროსსა და პოლიციელს შორის ისეთი გულისამაჩუყებელი საუბარი გაიმართა, როგორც

ძველებურ ტრაგედიებშია ხოლმე. უფროსმა, თითქოს ძველი დროის რომელიმე გამოჩენილი მმართველიაო, დაჭრილს ჰკითხა, სიკვდილის წინ ხომ არაფერი გაქვს სათქმელიო. პოლიციელმა მიუგო, სოფელში დედა მყავსო. უფროსმა დაამშვიდა, დედაშენის დარდი ნუ გექნება, არაფერს გავიჭირებთო. შემდეგ ჰკითხა, კიდევ რამეზე ხომ არა სწყდება გული მომაკვდავს? არაო, უპასუხა პოლიციელმა, მეტი არაფერი მაქვს სათქმელი, დამბაჩიანი ყაჩაღი შევიპყარი და მეტი არაფერი მინდაო.

ამ დროს მიყუჩებულ დარბაზში მესამედ გაისმა გენერლის ხმა, მაგრამ უკვე ლანზღვა-გინება კი არა, გულიდან ამოხეთქილი აღტაცების შემახილი:

– ყოჩაღ! ნამდვილი იაპონელი ვაჟკაცი ხარ!

პოდპოლკოვნიკმა ჰოდუმიმ კვლავ მალულად გადახედა გენერალს და შენიშნა, რომ მას მზით გარუჯულ ღაწვებზე ცრემლები უცემციმებდა. «გენერალი კარგი კაცია», – ოდნავი ზიზღითა და ამავე დროს კეთლმოსურნედ გაიფიქრა პოდპოლკოვნიკმა.

გაისმა მქუხარე ტაში. ფარდა ნელ-ნელა დაიხურა. პოდპოლკოვნიკმა ამ ხმაურში დრო იხელთა, წამოდგა და თეატრიდან გავიდა.

ნახევარი საათის შემდეგ პოდპოლკოვნიკი თავის თანამშრომელთან, მაიორ ნაკამურასთან ერთად სეირნობდა სოფლის განაპირას და თან პაპიროსს აბოლებდა.

– სპექტაკლს დიდი წარმატება ხვდა წილად. მისი აღმატებულება ნ-ი ძალიან კმაყოფილია, ამბობდა მაიორი და თან თავის «კაიზერულ» ულვაშს იგრებდა.

– სპექტაკლს? ჰო, «დამბაჩიან ყაჩაღს»?

– მარტო «დამბაჩიან ყაჩაღს» კი არა. მისმა აღმატებულებამ თეატრის უფროსს უხმო და უბრძანა, დამატებით კიდევ ერთი პიესა ეთამაშათ. უფრო სწორად, იმ პიესის ნწყვეტი, აკაგაკი კენძოს ამბავზე რომ არის დაწერილი. რა ჰქვია იმ სცენას? «ტოკური-ნო ვაკარე» არა?

პოდპოლკოვნიკი ჰოდუმის თვალებით იღიმებოდა და გაჰყურებდა ვრცელ, უკვე მწვანედ აბიზინებულ ველს, რომელსაც მსუბუქი ოხშივარი ასდიოდა.

– იმასაც დიდი წარმატება ხვდა წილად, – განაგრძობდა მაიორი ნაკამურა, – ამბობენ, მისმა აღმატებულებამ თეატრის უფროსს დაავალა, დღეს შვიდ საათზე რაიმე საესტრადო საღამოს მაგვარი მოაწყვეო.

– საესტრადო საღამო? სახუმარო ამბების მთხრობელი ხომ არ უნდა გამოიყვანონ სცენაზე?

– არა, რას ამბობ! თქმულებებს მოგიყვებიან. მგონი, მიტოს თქმულება იქნება, «როგორ მოგზაურობდა მთავარი მიტო თავის ქვეყანაში».

პოდპოლკოვნიკი ჰოდუმის დაიღრიჯა, მაგრამ მაიორმა ამას ყურადღება არ მიაქცია და კვლავ მხიარულად განაგრძო:

– მის აღმატებულებას, როგორც ამბობენ, ძალიან უყვარს მთავარი მიტო. უთქვამს, მე როგორც ერთგული ქვეშევრდომი, ყველაზე უფრო მთავარ მიტოსა და კატო კიომასას ვაფასებო. პოდპოლკოვნიკმა ჰოდუმიმ მდუმარედ ახედა ზეცას. ტირიფის ტოტებს შუა თხელი, გამჭვირვალე ღრუბლები დაცურავდა. პოდპოლკოვნიკმა ღრმად ჩაისუნთქა.

– გაზაფხუია, მანჯურიამი ვართ და მაინც გაზაფხულია!

– იაპონიაში კი უკვე საზაფხულოდ არიან განწყობილნი.

მაიორმა ნაკამურამ ტოკიოზე დაიწყო ფიქრი. ცოლი გაახსენდა, გემრიელი კერძების გაკეთება რომ იცოდა, შვილები, რომლებიც დაწყებით სკოლაში სწავლობდნენ და... ციტათი დანაღვლიანდა.

– აი, გარგარიც აყვავებულა!

პოდპოლკოვნიკმა ჰომუმიმ მხიარულად გაიშვიტა ხელი და მაიორს მიწაყრილის გადაღმა, კარგა მოშორებით მდგომი, ვარდისფერად აყვავებული ხეების კორომი დაანახვა. «Ecoute moi Madeleine», – გაუელვა მოულოდნელად მეხსიერებაში ჰიუგოს სტრიქონმა.

4. მამა და შვილი

ერთხელ გვიან საღამოს, ტაისიოს მეშვიდე წლის ოქტომბერში, წარსულში შტაბის ოფიცერი, ახლა კი გენერალ-მაიორი ნაკამურა ჩაფიქრებული იჯდა საკუთარ, ევროპულად გაწყობილ სასტუმრო ოტახის კუთხეში მდგომ სავარძელში და სიგარას აბოლებდა.

ნაკამურა ოც წელზე მეტი იყო, რაც აღარ მსახურობდა და ამდენი ხნის მშვიდ ცხოვრებას სათნო მოხუცად ექცია. ამ საღამოს კი, ალბათ, იაპონური სამოსის, შეთხელებული თმისა და სქელი ტუჩების წყალობით, მეტისმეტად გულკეთილი და უწყინარი ჩანდა. ნაკამურა სავარძლის საზურგეს მიეყრდნო, ნელა მოათვალიერა ოთახი და უცებ ამოიხვნეშა.

კედლებზე ფოტოსურათები ეკიდა – ევროპული ნახატების პერპოდუქციები. ერთ-ერთ მათგანზე ფანჯარასთან მომდგარი დანაღვლიანებული გოგონა იყო გამოსახული. მეორეზე – პეიზაჟი: კვიპაროსების ტოტებში მომწყვდეული მზე. ელექტრონის შუქზე ფოტოსურათები თითქოს სუსხსა და მედიდურობას მატებდა ამ ძველებურ სასტუმრო ოთახს. მგონი სწორედ ეს არ მოეწონა გენერალ-მაიორს.

ოთახში ცოტა ხანს სიჩუმე მეფობდა. შემდეგ გენერალ-მაიორს ფრთხილი დაკაკუნება მოესმა.

– შემოდი!

სასტუმროში მაღალი, სტუდენტისფორმიანი ჭაბუკი შემოვიდა, გენერალ-მაიორს მიუახლოვდა, ხელი სკამის ასაღებად გაიწოდა და ცოტა არ იყოს, უხეზად ჰკითხა:

– გინდა რაიმე, მამა?

– ჰო, დაჯექი!

ჭაბუკი მორჩილად დაჯდა.

– რა მოხდა?

გენერალ-მაიორმა თვალი ააყოლა შვილის მუნდირის ოქროს ღილებს და ჰკითხა:

– დღეს რაღა იყო?

– დღეს კავაის ხსოვნისადმი მიძღვნილი საღამო გვექონდა, მამა, ალბათ, არ იცნობდი. ფილოლოგიის ფაკულტეტის სტუდენტი იყო, ჩემი ფაკულტეტის. ახლა სწორედ იქიან მოვდივარ.

გენერალ-მაიორმა თავი დაუქნია, ჰავანური სიგარა მოქაჩა და ბოლო მსხვილი ბოლქვები გამოუშვა. შემდეგ წელში გასწორდა და მთავარ საკიტხებზე გადავიდა:

– აი, ეს სურათები კიდელზე... შენ შეცვალე?

– კი. ვეღარ მოვასწარი, მეთქვა. ამ დილას შევცვალე. რა, ცუდია?

– არა, მაგიტომ არ გეუბნები. ცუდი კი არ არის, მაგრამ მინდოდა, რომ მისი აღმატებულება ნ-ის სურათი მაინც დაგეტოვებინა.

– ამის გვერდით? – უნებლიეთ გაეღიმა ჭაბუკს.

– ვითომ ამის გვერდით არ შეიძლება ეკიდოს?

– როგორ არ შეიძლება, მაგრამ სასაცილო იქნება.

– რატომ, სხვა პორტრეტებიც ხომ კიდია! – გენერალ-მაიორმა ბუხრის თავისაკენ გაიშვირა ხელი. გენერალ-მაიორს ჩარჩოდან მშვიდად უმზერდა ორმოცდაათი წლის რემბრანტი.

– ეს სულ სხვა რამაა. ამის დაკიდება არაფრით არ შეიძლება გენერალ ნ-ის გვერდით.

– მართლა?! რა გაეწყობა. საშველი არ ყოფილა.

გენერალ-მაიორმა ადვილად დაუთმო შვილს, მაგრამ ცოტა ხნის შემდეგ კვლავ გამოუშვა პირიდან სიგარის ბოლი და წყნარი ხმით კითხა:

– შენ რას... უფრო სწორად, რას ფიქრობთ შენ და შენი ტოლები მის აღმატებულებაზე.

– არაფერსაც არ ვფიქრობ. ალბათ შესანიშნავი ჯარისკაცი იყო.

ჭაბუკმა შენიშნა, რომ მამამისს ბებრულ თვალებში სიმთვრალე ჩასდგომოდა. ეტყობა, ცოტაოდენი საკე დაელია ამ საღამოს.

– რასაკვირველია, შესანიშნავი ჯარისკაცი და, გარდა ამისა, ნამდვილად კეთილი გულის ადამიანი იყო. მამობრივ მზრუნველობას იჩენდა ყველასადმი.

და გულაჩუყებულმა გენერალ-მაიორმა გენერლის ცხოვრების ერთი ეპიზოდის მოყოლა დაიწყო. ეს ამბავი იაპონია-რუსეთის ომის შემდეგ მომხდარა, როცა ნაკამურა გენერალთან სტუმრად მისულა ვილაში, ნასუს დაბლობზე. ვილაში რომ მივიდა, დარაჯს უთქვამს, გენერალი და მისი ცოლი ეს-ესაა მთაში წავიდნენ სასეირნოდო. გენერალ-მაიორმა გზა იცოდა და მაშინვე მიჰყვა მათ კვალს. ორი-სამი ტიო რომ გაიარა, უბრალო კომონოში გამოწყობილი გენერალი დაინახა; ცოლიც გვერდით ედგა. გენერალ-მაიორი ცოტა ხანს ესაუბრა მოხუცებს. გენერალი ადგილიდან დაძვრას არ აპირებდა. მაშინ გენერალ-მაიორმა ჰკითხა, აქ რაიმე საქმე რომ არა გაქვთო. გენერალმა გაიცინა და მიუგო: «იცით რა, ცოლმა მითხრა, საპირფარეოში მინდა შესვლაო და მოწაფეები, ჩვენთან ერთად რომ მოსეირნობდნენ, ადგილის მოსაძებნად გაიქცნენ. ჰო და, ჩვენც ვდგავართ და ველოდებით»... იმ დროს გზის პირას, მახსოვს, ჯერ კიდევ ეყარა წაბლი... (გენერალ-მაიორმა თვალები მოჭუტა და მხიარულად გაიღიმა). უცებ სიყვითლემპარული ტყიდან ჟივილ-ხივილით გამოცვივდნენ მოწაფეები, ისინი გენერალს შემოეხვივნენ ირგვლივ, გენერალ-მაიორს არ დაერიდნენ და ყველანი ერთად ალაპარაკდნენ, ასეთი და ასეთი ადგილი ვნახე და არა მე წავიყვან, არა მეო. «მაშინ კენჭი ვყაროთ», – თქვა გენერალმა და სიცილით შეხედა გენარალ-მაიორს.

ჭაბუკსაც გაეცინა...

– უბრალო, ალალი კაცი ყოფილა, მაგრამ ევროპელები ვერ გაუგებდნენ.

– აი, რა უბრალოდ იქცეოდნენ მაშინ! ამიტომ, საკმარისი იყო თორმეტი წლის მოწაფესთან მისი აღმატებულების სახელი გეხსენებინათ, რომ მაშინვე შეატყობდით, რა სიყვარულით იყო ეს ბავშვი გამსჭვალული ამ ხნის კაცისადმი. ღვიძლი ბიძასავით უყვარდათ. არა, თქვენ ყველანი ცდებით. მისი აღმატებულება მარტო ჯარისკაცი არ ყოფილა.

ეს სასიამოვნო საუბარი რომ დაამთავრა, გენერალ-მაიორი კვლავ ბუხრის თავზე ჩამოკიდებულ რემბრანტის პორტრეტს მიაჩერდა.

– ესეც გამცენილი ადამიანია?

– დიახ. დიდი მხატვარი იყო.

– მისი აღმატებულება ნ-ი?

ჭაბუკი შეცბუნდა.

– არც კი ვიცი, როგორ ვთქვა... ეს კაცი უფრო მეხატება გულზე, ვიდრე გენერალი ნ-ი.

– მისი აღმატებულება თქვენთვის ძალიან შორეული და შეუცნობელია?

– რა მოგახსენო? ავიღოთ თუნდაც ასეთი მაგალითი: აი, კავაი, რომლის მოსაგონრად შევიკრიბეთ ამ საღამოს; იმანაც თავი მოიკლა, მაგრამ მანამდე, – ჭაბუკი დინჯად შეაშტერდა მამას თვალებში, – თვითმკვლელობის წინ სურათის გადასაღებად არა სცხელოდა.

ამჯერად გენერალ-მაიორის კეთილ თვალთაგან დაბნეულობა გამოკრთა.

– განა უკეთესი არ იქნებოდა, გადაელო? სამახსოვროდ დარჩებოდა.

– ვის დარჩებოდა?

– ვინმეს კი არა... თუმცა, რატომ? განა ცუდია, მაგალითად, რომ ჩვენ საშუალება გვაქვს, ვიხილოთ მისი აღმატებულება ნ-ის ხატი სიცოცხლის უკანასკნელ წუთებში?

მე მგონია, რომ ამაზე გენერალ ნ-ს არ უნდა ეფიქრა. რატომ მოიკლა თავი, ასე თუ ისე, შემძლია მივხვდე, მაგრამ ვერაფრით ვერ გამიგია, რატომ გადაიღო სურათი. ვითომ იმიტომ, რომ სიკვდილის შემდეგ მისი პორტრეტი ვიტრინებში გამოეკიდათ?

გენერალ-მაიორი გაცეცხლდა და ჭაბუკს სიტყვა შეაწყვეტინა:

– ეგ წარმოუდგენელია! მისი აღმატებულება ობივატელი არ გახლავთ. სულით და გულით წრფელი ადამიანი იყო.

ჭაბუკმა კვლავ მშვიდად განაგრძო:

– რასაკვირველია, ობივატელი არ იყო, შემძლია ვიწამო, რომ გულწრფელი და ხალასი იყო. მაგრამ ასეთი გულწრფელობა საკმაოდ გაუგებარია ჩვენთვის და არც ისა მჯერა, რომ ჩვენს შემდეგ მოსული თაობისათვის იქნება გასაგები.

მამა-შვილს შორის უხერხული დუმილი ჩამოვარდა.

– სხვა დრო დადგა! – ამოიოხრა გენერალ-მაიორმა კარგა ხნის ემდეგ.

– ჰო... – თქვა ჭაბუკმა, დაჟინებით მიაჩერდა ფანჯარას და ისეთი გამომეტყველება მიიღო, თითქოს ძალიან აინტერესებდა, თუ რა ხდებოდა გარეთ.

– წვიმა მოდის, მამა.

– წვიმა?

გენერალ-მაიორს ესიამოვნა საუბრის თემის შეცვლა. მან ფეხები გამართა და ჩაილაპარაკა:

– ვაითუ, ისევ დააყრევინოს ყვავილი კომშს!

იანვარი, 1922წ.